

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

'' Εμπόδια κατά την ένταξη γεωργών
στα προγράμματα του ΥΠ.Α.Α.Τ.
Η περίπτωση της Μαντινείας Αρκαδίας ''

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Επιβλέπων καθηγητής
ΑΛ.ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ

Αθήνα 2012

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη & Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Εμπόδια κατά την ένταξη γεωργών στα προγράμματα του ΥΠ.Α.Α.Τ.: Η περίπτωση της Μαντινείας Αρκαδίας»

Γιώργος Ν. Σταματόπουλος

Κουτσούρης Αλέξανδρος, Αναπληρωτής Καθηγητής Γ.Π.Α. (Επιβλέπων)

ΑΘΗΝΑ, 2012

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Εμπόδια κατά την ένταξη γεωργών στα προγράμματα του ΥΠ.Α.Α.Τ.: Η περίπτωση της Μαντινείας Αρκαδίας»

Γιώργος Ν. Σταματόπουλος

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Κουτσούρης Α., Αναπληρωτής Καθηγητής Γ.Π.Α. (Επιβλέπων)

Δαμιανός Δ., Καθηγητής Γ.Π.Α.

Λουλούδης Λ., Καθηγητής Γ.Π.Α.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών με τίτλο «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου», του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Αρχικά, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον εξαιρετικά συνεργάσιμο επιβλέποντα Καθηγητή κ. Κουτσούρη Αλέξανδρο, Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, τόσο για την καθοδήγησή μου σε γνωστικό και ερευνητικό επίπεδο, όσο και για την πολύτιμη βοήθειά του και τη συνεχή επιστημονική καθοδήγησή του με τις πολύτιμες και πολυάριθμες συμβουλές του σε όλα τα στάδια της μελέτης.

Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω θερμά τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής της μελέτης μου, τους κυρίους Καθηγητές Δαμιανό Δημήτριο και Λουλούδη Λεωνίδα, Καθηγητές του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, για το χρόνο που διέθεσαν για την αξιολόγηση της εργασίας.

Αισθάνομαι επίσης την ανάγκη, να αναφερθώ στην φίλη και συνάδελφο κα. Παναγιώτα Κόκκαλη για τις καίριες και πολύτιμες συμβουλές της.

Επίσης, ένα θερμό ευχαριστώ σε όλους τους Μαντίνειους γεωργούς που συνέβαλαν στη συγκέντρωση των πρωτογενών στοιχείων για την πραγματοποίηση της έρευνας, με τη συμμετοχή τους στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την ανυπολόγιστη ηθική υποστήριξη, την συμπαράσταση και την κατανόηση που έδειξαν όλον αυτόν τον καιρό.

*“ Αν σχεδιάζεις για έναν χρόνο φύτεψε στάρι,
αν σκέπτεσαι για μετά από πέντε χρόνια φύτεψε δέντρα,
αν ενδιαφέρεσαι για το μέλλον του τόπου ασχολήσου με τους νέους ”*
(παλιά κινέζικη παροιμία)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΕΜΠΟΔΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΓΕΩΡΓΩΝ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΥΠ.Α.Α.Τ.

- Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Ένα σημαντικό πρόβλημα -ανάμεσα σε άλλα- του ελληνικού αγροτικού τομέα των τελευταίων χρόνων είναι και η απροθυμία των αγροτών, και ιδιαίτερα των νέων, να ακολουθήσουν το γεωργικό επάγγελμα και να εγκατασταθούν μόνιμα στην ύπαιθρο.

Ως απότοκο του παραπάνω γεγονότος, η δημογραφική συρρίκνωση του γεωργικού πληθυσμού και η σταδιακή εγκατάλειψη της γεωργίας θέτει σε κίνδυνο την αναπαραγωγή της γεωργικής εκμετάλλευσης και αποτελεί κύριο παράγοντα υποβάθμισης των αγροτικών περιοχών. Μια τέτοια περιοχή είναι και η περιοχή έρευνας της παρούσας εργασίας.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι να διερευνήσει τα χαρακτηριστικά των γεωργών της περιοχής, των εκμεταλλεύσεων τους και τις στάσεις τους απέναντι στο γεωργικό επάγγελμα και παράλληλα να προσθέσει γνώση κυρίως όσον αφορά στα αίτια της απροθυμίας αυτών να ενταχθούν σε προγράμματα του ΥΠΑΑΤ που στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Από την επιτόπια έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, προέκυψε ότι στο Δήμο Μαντινείας η μεγάλη πλειοψηφία των γεωργών ακολουθεί το παραδοσιακό μοντέλο γεωργίας. Βεβαία, στην περιοχή υπάρχουν και νέοι γεωργοί οι οποίοι επιθυμούν να παραμείνουν στον τόπο τους και να ασχοληθούν επιχειρηματικά με το γεωργικό επάγγελμα αλλά χαρακτηρίζονται από δυστοκία λήψης αποφάσεων και έλλειψη προσανατολισμού.

Ωστόσο, ευθύνες φαίνεται να καταλογίζονται και στην επίσημη πολιτεία που με την έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδίου αγροτικής ανασυγκρότησης και την υλοποίηση πρόσκαιρων βραχυπρόθεσμων και συγκυριακών στόχων έχει συντελέσει στην παραπάνω κατάσταση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: νέοι αγρότες, δημογραφική συρρίκνωση, Κ.Α.Π., Αρκαδία, αγροτική ανάπτυξη.

ABSTRACT

BARRIERS CONCERNING THE ENGAGEMENT OF FARMERS INTO PROGRAMMES OF THE MINISTRY OF AGRICULTURE – THE CASE OF MANTINEIA

A major problem of greek agriculture, among others, concerns the reluctance of rural inhabitants, especially the younger ones, to engage in agriculture and live permanent in the rural areas.

As a result, the demographic downturn of the farming population and the abandonment of agriculture jeopardizes the reproduction of the farms and contributes to the downgrading of rural areas. Such an area is the one examined in this study.

The objective of the current study is to explore the profile of the study-area's farmers, the characteristics of their farms and their attitudes towards farming. Furthermore, it aspires to provide evidence regarding the reluctance of farmers to get engaged with programmes of the Ministry of Agriculture aiming at the modernization of farming.

From the field research which addressed a sample of farmers in Mantinea it becomes apparent that their majority follows a rather traditional way of farming. Young farmers are also found in the area who although willing to stay in the area and become entrepreneur farmers they find it difficult to take relevant decisions and seem disoriented.

Responsibilities for such a situation are attributed to the state which is accused for the lack of an integrated rural development plan and, instead, pursuing short and conjectural actions.

KEY-WORDS: young farmers, demographic downturn, C.A.P., Arcadia, rural development

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Εισαγωγή	1
1.2 Σκοπός της έρευνας	4
1.3 Η διάρθρωση της έρευνας.....	4

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η Γεωργία στην Ευρώπη	6
2.2. Τα χαρακτηριστικά της Ελληνικής Γεωργίας.....	10

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ

3.1 Η εξέλιξη των κανονισμών για τους νέους αγρότες.....	19
3.2 Αποτελέσματα προγραμμάτων εγκατάστασης νέων γεωργών στην Ε.Ε.....	27
3.3 Αποτελέσματα προγραμμάτων εγκατάστασης νέων γεωργών στην Ελλάδα.....	29
3.4 Αλλαγές και δεσμεύσεις κατά την εξέλιξη των κανονισμών	36
3. 5 Εγκατάσταση νέων γεωργών	38
3.6. Σχέδια βελτίωσης.....	47

3.6.1 Μικρά σχέδια βελτίωσης	47
3.7.1 Μεγάλα Σχέδια Βελτίωσης	50

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

4.1 Η ανάπτυξη της υπαίθρου.....	55
4.2 Νέοι και γεωργία.....	60

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1.1 Μεθοδολογία επιτόπιας έρευνας.....	74
5.1.1 Μεθοδολογία επιτόπιας έρευνας.....	74
5.1.2 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου	77
5.2 Επισκόπηση του Δήμου Μαντινείας.....	78

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 Μονομεταβλητή Ανάλυση.....	92
6.1.1 Προσωπικά στοιχεία δείγματος των αγροτών	92

6.1.2 Απασχόληση	94
6.1.3 Διάρθρωση γεωργικής παραγωγής	96
6.1.4 Διαδοχή	102
6.1.5 Επαγγελματική κατάρτιση	104
6.1.6 Συνεταιριστική ιδιότητα	106
6.1.7 Αλλαγές στην εκμετάλλευση	107
6.1.8 Πληροφόρηση-ενημέρωση	111
6.1.9 Σχετικά με τα προγράμματα (νέοι αγρότες & σχέδια βελτίωσης).....	115
6.2 Διμεταβλητή ανάλυση	123

7⁰ ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Σύνοψη αποτελεσμάτων μονομεταβλητής ανάλυσης.....	168
7.2 Σύνοψη αποτελεσμάτων διμεταβλητής ανάλυσης.....	180
7.3 Συζήτηση-Συμπεράσματα-Προτάσεις	183

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	189
---------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	197
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1Ι.....	210
--------------------------	------------

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1: Εξέλιξη της δομής της γεωργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	6
Πίνακας 2.2 : Εξέλιξη της δομής της ελληνικής γεωργίας.....	11
Πίνακας 2.3: Ετήσια μεταβολή αγροτικού εισοδήματος.....	13

Πίνακας 3.1:Στόχοι των κανονισμών	20
Πίνακας 3.2:.. Ενίσχυση «νέων αγροτών» σύμφωνα με τον Κ. 1698 / 2005	25
Πίνακας 3.2.1: Δικαιούχοι του προγράμματος «Νέων Αγροτών» ανά κανονισμό.	28
Πίνακας 3.3.1: Εγκατάσταση γεωργών σε Ελλάδα	30
Πίνακας 3.3.2:Ποσοστο συμμετοχής νέων αγροτών κατά περιφέρειες	32
Πίνακας 3.5.2: Χρηματοδότηση μέτρου.....	45
Πίνακας 3.5.3 : Ποσοτικοποιημένοι στόχοι για του κοινούς δείκτες της ΕΕ.....	46
Πίνακας 5.2.1: Εκτάσεις σε στρέμματα	81
Πίνακας 5.2.2: Εκτάσεις κατά χρήσεις γης.....	83
Πίνακας 5.2.3 :Πληθυσμός	84
Πίνακας 5.2.4 : Πυκνότητα του πληθυσμού στο δήμο Μαντινείας.....	85
Πίνακας 5.2.5 :Ομάδες ηλικιών	85
Πίνακας 5.2.6 : Οδική σύνδεση δημοτικών διαμερισμάτων με την έδρα	86
Πίνακας 5.2.7 :Δίκτυο άρδευσης	87
Πίνακας 5.2.8 :Απασχόληση πληθυσμού	88
Πίνακας 5.2.9: Νέοι αγρότες και σχέδια βελτίωσης (1991-2001).....	89
Πίνακας 6.1: Φύλο	92
Πίνακας 6.2: Ηλικία.....	92
Πίνακας 6.3: Εκπαιδευτικό επίπεδο.....	93
Πίνακας 6.4: Οικογενειακή κατάσταση.....	94
Πίνακας 6.5: Κύρια απασχόληση από άποψη χρόνου	94
Πίνακας 6.6: Κύρια απασχόληση από άποψη εισοδήματος	95
Πίνακας 6.7: Εργασία στο παρελθόν	95
Πίνακας 6.8: Διατήρηση κάποιας εξωγεωργικής απασχόλησης	95
Πίνακας 6.9:Διάρθρωση καλλιεργειών.....	96

Πίνακας 6.10:Κατηγοριοποίηση στρεμμάτων	97
Πίνακας 6.11: Καλλιέργεια.....	98
Πίνακας 6.12:Αριθμος ζώων	98
Πίνακας 6.13:Κατηγοριες ζώων	99
Πίνακας 6.14: Απασχόληση στη γεωργία.....	99
Πίνακας 6.15: Λήψη αποφάσεων με γονείς ή με σύζυγο	100
Πίνακας 6.16: Απουσία από την περιοχή για διάστημα μεγαλύτερο των 6 μηνών...	100
Πίνακας 6.17: Λόγοι απουσίας	100
Πίνακας 6.18: Ύψος οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών)	101
Πίνακας 6.19: Κύριες πηγές του οικογενειακού εισοδήματος	101
Πίνακας 6.20: Προέρχεται από γεωργική οικογένεια	102
Πίνακας 6.21: Προέλευση εκμετάλλευσης.....	102
Πίνακας 6.22: Λόγοι επαγγελματικής απασχόλησης με τη γεωργία	103
Πίνακας 6.23: Επιλογή επαγγέλματος	103
Πίνακας 6.24: Εκτίμηση των προοπτικών διαδοχής της εκμετάλλευσης.....	104
Πίνακας 6.25: Παρακολούθηση γεωργικών μαθημάτων.....	104
Πίνακας 6.26: Τι θέμα είχαν	105
Πίνακας 6.27: Ικανοποίηση από την εκπαίδευση	105
Πίνακας 6.28: Αξιοποίηση γνώσεων	106
Πίνακας 6.29: Μέλος αγροτικού συνεταιρισμού.....	106
Πίνακας 6.30: Αν ναι, με ποια ιδιότητα συμμετείχες ως σήμερα;.....	107
Πίνακας 6.31: Συμμετοχή σε συνελεύσεις.....	107
Πίνακας 6.32: Αλλαγές Στην Εκμετάλλευση Τελευταία 5 Χρόνια.....	107
Πίνακας 6.33: Είδος Αλλαγών.....	108
Πίνακας 6.34: Λόγοι πραγματοποίησης αυτών των αλλαγών	109

Πίνακας 6.35: Εφαρμοσες κάτι που δεν το είχαν σκεφθεί πολλοί άλλοι γεωργοί πριν από εσένα στο χωριό σου;.....	110
Πίνακας 6.36: Το εφαρμόσαν και άλλοι στη περιοχή;	110
Πίνακας 6.37: Πρόθεση κάποιας αλλαγής στα επόμενα 2 χρονιά.....	111
Πίνακας 6.38: Ενημέρωση για τις εξελίξεις γύρω από το επάγγελμα	111
Πίνακας 6.39: Πηγές ενημέρωσης	112
Πίνακας 6.40: Ενημέρωση γεωργών από τις αρμόδιες υπηρεσίες	112
Πίνακας 6.41: Επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, γραφεία μελετητών, κτλ.	113
Πίνακας 6.42: Θα πλήρωνες για να μάθεις κάτι σχετικό με την ενασχολησή σου ...	113
Πίνακας 6.43: Θεωρείς ότι κατέχεις τεχνικές γνώσεις πάνω στο τομέα σου;	113
Πίνακας 6.44: Είσαι ευχαριστημένος από το εισόδημα σου από την γεωργία;.....	114
Πίνακας 6.45: Αν όχι γιατί συνεχίζεις τη γεωργική δραστηριότητα;	114
Πίνακας 6.46: Γνώμη σου για το μέλλον τα επόμενα 5 χρόνια στη γεωργία	115
Πίνακας 6.47: Γνώση για πρόγραμμα νέων αγροτών και τα σχέδια βελτίωσης	115
Πίνακας 6.48: Πιστεύεις πως σου δίνεται (από τους αρμόδιους φορείς)επαρκής πληροφόρηση και επεξηγήσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα; α) από αρμόδιους φορείς.....	116
Πίνακας 6.49: Πιστεύεις πως σου δίνεται (από τους αρμόδιους φορείς) επαρκής πληροφόρηση και επεξηγήσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα; β) από άλλους	116
Πίνακας 6.50: Ποιος πιστεύεις πως θα ήταν ο καλύτερος τρόπος ενημέρωσης;	117
Πίνακας 6.51: Είχες επαφές με άλλους αγρότες που είχαν λάβει μέρος στο πρόγραμμα; α) νέοι αγρότες	117
Πίνακας 6.52: Είχες επαφές με άλλους αγρότες που είχαν λάβει μέρος στο	

πρόγραμμα; β) σχέδια βελτίωσης	118
Πίνακας 6.53: Αν ναι, ήταν ευχαριστημένοι από την εφαρμογή του μέτρου στην εκμετάλλευσή τους; α) νέοι αγρότες.....	118
Πίνακας 6.54: Αν ναι, ήταν ευχαριστημένοι από την εφαρμογή του μέτρου στην εκμετάλλευσή τους; Β) Σχέδια Βελτίωσης.....	119
Πίνακας 6.55: Σκέφτηκες να μπεις σε κάποιο πρόγραμμα (και γιατί); πλεονεκτήματα προγράμματος.....	119
Πίνακας 6.56: Τι επενδύσεις θα έκανες για τη βελτίωση της εκμετάλλευσής σου εκμεταλλευόμενος το πρόγραμμα;.....	120
Πίνακας 6.57: Ποια πιστεύεις ότι είναι τα σημαντικότερα μειονεκτήματα;	120
Πίνακας 6.58: Υπέβαλες την αίτηση στη Δ/νση γεωργίας;	121
Πίνακας 6.59: Έγινε δεκτή η αίτησή σου;	121
Πίνακας 6.60: Ικανοποίηση από λόγους απόρριψης της αίτησης	122
Πίνακας 6.61: Θα ξαναπροσπαθήσεις να υποβάλλεις αίτηση;	122
Πίνακας 6.62: Πώς κρίνεις τα σημερινά προγράμματα;.....	122
Πίνακας :6.2.1 Υποβολή αίτησης στη Δ/νση γεωργίας ως προς το έτος γέννησης...	123
Πίνακας 6.2.2 Υποβολή αίτησης στη Δ/νση γεωργίας ως προς τη συμμετοχή σε αγροτικό συνεταιρισμό	124
Πίνακας 6.2.3 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς οικογενειακή κατάσταση.....	125
Πίνακας 6.2.4 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς εξωγεωργική απασχόληση στο παρελθόν.....	126
Πίνακας 6.2.5 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς τα χρόνια απασχόλησης με τη γεωργία	127
Πίνακας 6.2.6 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς	

το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών)	128
Πίνακας :6.2.7 Υποβολή αίτησης στη Δ/ση γεωργίας ως προς την πραγματοποίηση Κάποιας αλλαγής στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια	130
Πίνακας :6.2.8 Υποβολή αίτησης στη Δ/ση γεωργίας ως προς την εφαρμογή κάποιας καινοτομίας	131
Πίνακας :6.2.9 Υποβολή αίτησης στη Δ/ση γεωργίας ως προς σχεδιασμό κάποιας αλλαγής στα επόμενα 2 χρόνια	132
Πίνακας :6.2.10 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς κάποια αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια	133
Πίνακας :6.2.11 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς την εφαρμογή κάποιας καινοτομίας	134
Πίνακας :6.2.12 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς την πρόθεση πραγματοποίησης κάποιας αλλαγής στα επόμενα 2 χρόνια	135
Πίνακας :6.2.13 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς τις επισκέψεις σε τοπ. γεωπόνους, Δ. γεωργίας ,γραφεία μελετητών ,κτλ	136
Πίνακας :6.2.14 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς την ενημέρωση των γεωργών (από τις αρμόδιες υπηρεσίες) για θέματα που τους αφορούν	137
Πίνακας :6.2.15 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς την επάρκεια των τεχνικών γνώσεων των γεωργών	139
Πίνακας :6.2.16 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς την ικανοποίηση από το γεωργικό εισόδημα	140
Πίνακας 6.2.17 :Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως προς την κύρια απασχόληση από άποψη εισοδήματος	142

Πίνακας 6.2.18 :Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως προς άλλες εργασίες στο παρελθόν	143
Πίνακας 6.2.19 :Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως προς τον λόγο ασχολίας επαγγελματικά με την γεωργία.....	144
Πίνακας 6.2.20:Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως την παρακολούθηση γεωργικών μαθημάτων	145
Πίνακας 6.2.21:Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως προς αν είναι μέλος αγροτικού συνεταιρισμού.....	146
Πίνακας 6.2.22 :Εφαρμογή κάποιας καινοτομίας ως προς το έτος γέννησης	147
Πίνακας 6.2.23:Εφαρμογή κάποιας καινοτομίας ως προς αν έχει κάνει στο παρελθόν και άλλες εργασίες	148
Πίνακας 6.2.24:Εφαρμογή κάποιας καινοτομίας ως προς την παρακολούθηση γεωργικών μαθημάτων.....	149
Πίνακας 6.2.25:Εφαρμογή κάποιας καινοτομίας ως προς τη συμμετοχή σε αγροτικό συνεταιρισμό.....	151
Πίνακας 6.2.26:Ενδεχόμενη αλλαγή στην εκμετάλλευση στα επόμενα 2 χρόνια ως προς άλλες εργασίες στο παρελθόν	152
Πίνακας 6.2.27:Ενδεχόμενη αλλαγή στην εκμετάλλευση στα επόμενα 2 χρόνια ως προς τον λόγο ασχολίας επαγγελματικά με την γεωργία.....	153
Πίνακας 6.2.28: Σχεδιασμός κάποιας αλλαγής στα επόμενα 2 χρόνια ως προς την παρακολούθηση γεωργικών μαθημάτων	154
Πίνακας 6.2.29:Επισκεψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, γραφεία μελετητών, κτλ ως προς το έτος γέννησης.....	155
Πίνακας 6.2.30:Επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, γραφεία μελετητών ,κτλ ως προς την οικογενειακή κατάσταση	156

Πίνακας 6.2.31:Επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, γραφεία μελετητών, κτλ ως προς τα χρόνια λήψης αποφάσεων.....	158
Πίνακας 6.2.32:Γεωργικές τεχνικές γνώσεις ως προς το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών).....	159
Πίνακας 6.2.33:Γεωργικές τεχνικές γνώσεις ως προς προς τη συμμετοχή σε αγροτικό συνεταιρισμό	160
Πίνακας 6.2.34:Ικανοποίηση από το γεωργικό εισόδημα ως προς το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών)	161
Πίνακας 6.2.35:Ενημέρωση των γεωργών (από τις αρμόδιες υπηρεσίες) για θέματα που τους αφορούν ως προς άλλες εργασίες στο παρελθόν.....	163
Πίνακας 6.2.36:Ενημέρωση των γεωργών (από τις αρμόδιες υπηρεσίες) για θέματα που τους αφορούν ως προς το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών)	164
Πίνακας 6.2.37:Ενημέρωση των γεωργών (από άλλους φορείς) για θέματα που τους αφορούν ως προς την παρακολούθηση γεωργικά μαθήματα	165

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ - ΕΙΚΟΝΩΝ

Γράφημα : 5.2.2: Χρήσεις γης	83
Γράφημα 3.1: Ηλικίες νέων γεωργών κατά την ένταξή τους στο πρόγραμμα	32
Γράφημα 3.2: Συμμετοχή ανδρών-γυναικών στο σύνολο των νέων γεωργών.....	34
Γράφημα 3.3: Είδος εκμετάλλευσης.....	35
Γράφημα 5.2.1 Εκτάσεις στρεμμάτων τοπικών διαμερισμάτων	81
Γράφημα 2:Εξέλιξη μορφωτικού επιπέδου Ελλήνων γεωργών.....	18
Διάγραμμα 2 : Μελλοντική δομή γεωργικών εκμεταλλεύσεων	17
Εικόνα 5.2 :Χάρτης περιοχής έρευνας.....	79

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. Εισαγωγή

Η γεωργία ανέκαθεν αποτελούσε σημαντικό τμήμα της οικονομίας της Ελλάδας και είχε στρατηγική σημασία στην ανάπτυξη του τόπου. Η γεωργία αποτελεί αναμφισβήτητα βασικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, καθώς απασχολεί το 16% περίπου του συνόλου των εργαζομένων και παράγει το 6% περίπου του εγχώριου προϊόντος.

Η Ελλάδα υπήρξε από το 19ο αιώνα μέχρι και τη δεκαετία του 1950 μια κατεξοχήν αγροτική χώρα, όπου η γεωργία αποτελούσε τη βάση της ελληνικής οικονομίας. Πολλοί ήταν οι παράγοντες που σε συνδυασμό με τη γενικότερη οικονομική στενότητα, τους πολέμους και την ελλιπή ενημέρωση, διαμόρφωσαν ένα κλίμα με πολλές ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες που εξωθούσαν το αγροτικό δυναμικό στην καθυστέρηση, στην εσωτερική ή εξωτερική μετανάστευση ή/και στη σταδιακή ενσωμάτωση στο αστικό περιβάλλον.

Από τότε όμως έγιναν κοσμογονικές αλλαγές στο γεωργικό τομέα τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αλλαγές που μείωσαν τη συνεισφορά του τομέα στο σύνολο της οικονομίας, χωρίς όμως να μειώνουν τη σημαντικότητά του.

Η εμφανής μείωση των οικονομικών δεικτών της Γεωργίας σε σχέση με την «πρόωρη» ένταξη της Ελλάδας στη ΕΟΚ, την έφεραν αντιμέτωπη με ένα περιβάλλον ανταγωνιστικό και ένα φάσμα προβλημάτων που διέφερε με τις ως τότε κατευθύνσεις της ελληνικής γεωργίας. Προβλήματα που η αγροτική κοινωνία δεν μπόρεσε να υπερφαλαγγίσει.

Τα διαρθρωτικά προβλήματα της γεωργίας και οι συνέπειες τους στον αγροτικό χώρο απασχολούν το ερευνητικό και ακαδημαϊκό ενδιαφέρον από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Εκφραζόταν ήδη από τότε η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης και κατάρτισης του αγροτικού κόσμου, η οποία θα συνεισέφερε στη μείωση «του αριθμού των νέων ανθρώπων που προσέρχονται στη γεωργία μόνο και μόνο επειδή δεν προετοιμάστηκαν για κάποιο άλλο επάγγελμα». Παράλληλα διαπιστωνόταν ότι η σύγχρονη γεωργία απαιτεί τεχνική κατάρτιση και ότι είναι απαραίτητο να αποκτηθεί γνώση «ικανή να συμβάλλει στη διατήρηση ή απόκτηση κερδοφορίας ενός τομέα, ο οποίος εκσυγχρονίζεται και μεταβάλλεται συνεχώς» (Fennell, 1999).

Προκειμένου όμως ο αγροτικός τομέας να προσαρμοστεί στις νέες οικονομικές και τεχνολογικές συνθήκες, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας αγοράς, είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η ηλικιακή του ανανέωση. Απαιτείται ο σύγχρονος αγρότης να κάνει προσαρμογές στον τρόπο σκέψης και λειτουργίας του, προκειμένου να ακολουθήσει τον τύπο της ανάπτυξης που προμοδοτείται από την αγροτική πολιτική. Οι προσαρμογές αυτές όμως δεν μπορεί να γίνουν με το υπάρχον έμψυχο δυναμικό της ελληνικής γεωργίας αλλά απαιτείται είσοδος νέων ανθρώπων στο γεωργικό επάγγελμα (Τσιομίδου, 2004).

Η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού αποτελεί μείζον διαρθρωτικό και δημογραφικό πρόβλημα του πρωτογενούς τομέα. Η προοδευτική γήρανση του γεωργικού πληθυσμού της χώρας μας και το χαμηλό επίπεδο γενικής και γεωργικής εκπαίδευσης σύμφωνα με πολλές απόψεις αποτελούν σοβαρούς ανασχετικούς παράγοντες στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών διαρθρώσεων (Καζακόπουλος, 2003). Από την άλλη, η γεωργία αποτελεί τομέα χαμηλού ενδιαφέροντος για τους νέους οι οποίοι ζητούν ένα σταθερό εισόδημα με καλές συνθήκες εργασίας, με αποτέλεσμα να έχουν μετακινηθεί στις πόλεις και στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας.

Το πρόβλημα αυτό δεν απασχολεί μόνο την Ελλάδα αλλά όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Χαρακτηριστικά, η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού στην Ευρώπη τεκμηριώνεται από το γεγονός ότι περίπου το 40% υπερβαίνει τα 55 έτη και η τάση συνεχώς επιδεινώνεται, ιδιαίτερα στις χώρες του Μεσογειακού Νότου (Vidal 2001). Μόνο το 7.4% των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ε.Ε. των 27 είναι κάτω των 35 ετών ενώ το 46% είναι πάνω των 55 ετών.

Τα ανωτέρω διαπιστώθηκαν και στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2000) σχετικά με «την κατάσταση και τις προοπτικές των νέων γεωργών στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε η μείωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και επισημάνθηκε πως η μεγαλύτερη αφορά στους γεωργούς κάτω των 35 ετών, των οποίων το ποσοστό, ως προς το σύνολο των γεωργών, μειώνεται σε όλα σχεδόν τα κράτη-μέλη. Στην έκθεση αναφέρονται τα ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι γεωργοί, τα οποία «απορρέουν από τις τιμές πώλησης και ενοικίασης γεωργικών εκτάσεων, το υψηλό κόστος των γεωργικών μηχανημάτων και το κόστος βελτίωσης των εκμεταλλεύσεων, τους νομικούς και φορολογικούς φραγμούς για τους νεοεισερχόμενους καθώς και το γενικότερο πρόβλημα της παρακμής πολλών αγροτικών περιοχών, το οποίο οδηγεί σε υποβάθμιση των

υποδομών και της κοινωνικής ζωής καθώς και στην πληθυσμιακή συρρίκνωση των περιοχών αυτών». Στο Ψήφισμα καλούνται μάλιστα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και οι οργανώσεις των αγροτών, στη λήψη μέτρων έτσι ώστε να εντείνουν τις προσπάθειες ενίσχυσης των νέων γεωργών με την παροχή γενικών συμβουλών σε θέματα όμως επιλογή τομέα, επενδυτικές αποφάσεις, ρυθμίσεις παροχής ενίσχυσης, φορολογικά θέματα, νομοθεσία επί κληρονομικών θεμάτων κλπ. Παράλληλα τους καλεί να προωθήσουν τη γεωργία ως επάγγελμα, μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού, σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες καθώς και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.

Ένα από τα εργαλεία που χρησιμοποίησε η Κοινή Αγροτική Πολιτική για την πληθυσμιακή αναζωογόνηση της υπαίθρου και τη βελτίωση του ανθρωπίνου δυναμικού για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στον τομέα της γεωργίας, ήταν το μέτρο της «Εφάπαξ Πριμοδότησης Νέων Αγροτών». Η θέσπιση και εφαρμογή του Προγράμματος Νέων Αγροτών έχει ως στόχο να ενθαρρύνει νέους ανθρώπους να εγκατασταθούν μόνιμα στην ύπαιθρο και να δημιουργήσουν βιώσιμες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, παρέχοντας τους οικονομικά κυρίως κίνητρα και διευκολύνσεις (European Commission, 2005, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2007).

Στο πλαίσιο του προγράμματος προβλέπονταν η παροχή οικονομικών ενισχύσεων για τη διευκόλυνση της εγκατάστασης νέων γεωργών ηλικίας κάτω των 40 ετών, οι οποίοι διέθεταν επαρκή επαγγελματική ικανότητα, εγκαθίστανται για πρώτη φορά ως αρχηγοί γεωργικής εκμετάλλευσης και υπέβαλλαν επιχειρηματικά σχέδια για την ανάπτυξη των γεωργικών δραστηριοτήτων τους.

Πέρα από το γεγονός ότι ο πληθυσμός των ελλήνων αγροτών, με οποιαδήποτε έννοια του όρου, συγκροτεί σημαντικό τμήμα της ελληνικής κοινωνίας, η διαμόρφωση και άσκηση της αγροτικής πολιτικής και η επιτυχής εφαρμογή των προγραμμάτων της απαιτεί ολοκληρωμένη γνώση του πληθυσμού στον οποίο απευθύνεται. Μεγάλο μέρος των «αποτυχιών» που γνώρισε η εφαρμογή μέτρων και προγραμμάτων αγροτικής πολιτικής οφείλεται στην έλλειψη επαρκών γνώσεων ή στην λανθασμένη εικόνα που οι φορείς εφαρμογής είχαν για τον πληθυσμό αυτό. Βέβαια αυτό συμβαίνει όταν η αποτυχία δεν οφείλεται στην συχνότερη στην ελληνική κοινωνία αιτία που είναι η χρησιμοποίηση της αγροτικής πολιτικής για την επίτευξη συγκυριακών και πρόσκαιρων πολιτικών στόχων εκ μέρους της εκάστοτε εξουσίας (Ζακοπούλου, 2000).

1.2 Σκοπός της Έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη στο Δήμο Μαντινείας της Περιφερειακής Ενότητας (Νομού) Αρκαδίας. Πιο συγκεκριμένα, ο Δήμος Μαντινείας είναι ο παλιός Καποδιστριακός δήμος και ανήκει πλέον στον Καλλικρατικό δήμο Τρίπολης μετά τη συνένωση που έγινε το 2011 με το νόμο 3852/2010, με τον οποίο μεταρρυθμίστηκε η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας και επανακαθορίστηκαν τα όρια των αυτοδιοικητικών μονάδων.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει το προφίλ του σύγχρονου γεωργού και τους λόγους που τον αποτρέπουν από την ένταξή του στα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ. Ειδικότερα, η εν λόγω εργασία επιχειρεί να μελετήσει τους λόγους για τους οποίους οι γεωργοί δεν επιλέγουν να ενταχθούν στα προγράμματα των 'Νέων Αγροτών' και τα Σχέδια Βελτίωσης.

Παράλληλα εξετάζονται οι στάσεις των γεωργών απέναντι στο γεωργικό επάγγελμα, οι προϋποθέσεις παραμονής τους στην ύπαιθρο, οι δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά.

Η εργασία φιλοδοξεί να προσθέσει γνώση για την κατάσταση του αγροτικού τομέα στην Αρκαδία και ως εκ τούτου να δώσει ένα επιπλέον ερέθισμα στην επιστημονική κοινότητα να αναζητήσει λύσεις για ένα προοδευτικό αναπτυξιακό μοντέλο σε ακόμη μια περιοχή της ελληνικής υπαίθρου.

1.3 Η διάρθρωση της εργασίας

Η παρούσα μελέτη δομείται σε επτά ενότητες:

Η πρώτη ενότητα αποτελεί την εισαγωγή της παρούσας εργασίας, όπου περιγράφονται οι αντικειμενικοί στόχοι της μελέτης και η διάρθρωση της εργασίας.

Η δεύτερη ενότητα, αναφέρεται στα χαρακτηριστικά της γεωργίας στην Ελλάδα και σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η τρίτη ενότητα αναφέρεται στο νομικό πλαίσιο των Κανονισμών που εξετάζονται στην εργασία. Επιχειρείται επίσης μια σύγκριση των Κανονισμών και εντοπίζονται οι αλλαγές τους. Τέλος παρουσιάζονται συνοπτικά τα προγράμματα των «νέων αγροτών» και των (μεγάλων και μικρών) σχεδίων βελτίωσης.

Στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκόπηση της εργασίας.

Η πέμπτη ενότητα περιλαμβάνει: α) την παρουσίαση του Δήμου Μαντινείας.

(γεωγραφικά- δημογραφικά στοιχεία του δήμου, η ιστορική του εξέλιξη, η οικονομική φυσιογνωμία του και οι υποδομές) και β) τη μεθοδολογική προσέγγιση. (τρόπος επιλογής του δείγματος και συλλογής των στοιχείων, κατάρτιση του ερωτηματολογίου και η μεθοδολογία επεξεργασίας των στοιχείων).

Στην έκτη ενότητα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μονομεταβλητής και διμεταβλητής ανάλυσης των δεδομένων της έρευνας.

Στην έβδομη ενότητα, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της επιτόπιας έρευνας και προτείνονται τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών προσέγγισης των νέων γεωργών ώστε να προσελκυθούν στην γεωργία.

Τέλος, παρατίθενται οι βιβλιογραφικές αναφορές που χρησιμοποιήθηκαν για την συλλογή πληροφοριών.

Στα παραρτήματα που ακολουθούν, παρουσιάζονται το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την επιτόπια έρευνα και διάφοροι ορισμοί για την κατανόηση εννοιών.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η Γεωργία στην Ευρώπη

Στην Ευρώπη, κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναμφισβήτητα συμβεί μεγάλες αλλαγές συμπεριλαμβανόμενης της γεωργίας. Η ευρωπαϊκή γεωργία εξάλλου αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες δυνάμεις στο χώρο της παγκόσμιας γεωργικής αγοράς. Έτσι, από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας έως και σήμερα, η ευρωπαϊκή γεωργία έχει υποστεί μεγάλες μεταβολές .

2.1.1 Ο γεωργικός πληθυσμός

Ο γεωργικός πληθυσμός της Ευρώπης έχει μειωθεί δραστικά και συνεχίζει να μειώνεται. Όπως διαπιστώνεται από τα στοιχεία του Πίνακα 2.1, τη δεκαετία του 1960 ο ενεργός γεωργικός πληθυσμός ανερχόταν γύρω στα 15,2 εκ. ενώ 20 χρόνια περίπου αργότερα, το 1981, είχε μειωθεί στα 12,2 εκ. Το 1995 (Ευρώπη των 15) η Ευρώπη αριθμούσε γύρω στα 9 εκατ. γεωργούς αντιστοιχώντας στο 5,1% του ενεργού πληθυσμού. Τέλος σήμερα, στην Ευρώπη των 27, οι ευρωπαίοι γεωργοί ανέρχονται στα 12,1 εκατ. ήτοι στο 3,4 % του ενεργού πληθυσμού της (Eurostat, 2007).

Πίνακας 2.1: Εξέλιξη της δομής της γεωργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έτος	Γεωργικός πληθυσμός		Γεωργοί <35 ετών	Γεωργοί >55 ετών	Αριθμός Γ.Ε.	Μέσο μέγεθος Γ.Ε.	Συμμετοχή γεωργίας στο ΑΕΠ
	N	%					
1961	15,2 εκ	*	*	*	6,4 εκ	120 στρ	*
1981	12,2 εκ	7,3	12,5%	44%	5,2 εκ	190 στρ	6%
1985	10,1 εκ	6,7	11%	47%	4,8 εκ	200 στρ	4,8%
1995	9,0 εκ	5,1	10%	51%	4,9 εκ	190 στρ	2,7%
2007	12,1 εκ	3,4	8%	46%	8,3 εκ	292 στρ	1,6%

Πηγή: Eurostat, farm structure in Europe ,2008 (* Δεν υπάρχουν στοιχεία.)

Οι σταδιακές μειώσεις που παρατηρούνται καθώς η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας υποκατάστησε στην παραγωγική διαδικασία την εργασία με το κεφάλαιο (μηχανήματα και άλλα βιομηχανικά μέσα παραγωγής). Η συνεχής μείωση του γεωργικού πληθυσμού της Ευρώπης έχει διαπιστωθεί ότι οφείλεται σε μια σειρά παραγόντων με σημαντικότερους το χαμηλό γεωργικό εισόδημα, καθώς η αμοιβή της εργασίας στους άλλους τομείς της οικονομίας (δευτερογενή, τριτογενή) ήταν υψηλότερη και πιο ελκυστική από την αμοιβή της εργασίας στη γεωργία (Sabourin, 2005), την κοινωνική απαξίωση του γεωργικού επαγγέλματος (Safilioiu and Papadopoulos, 2004), το υψηλό κόστος εκκίνησης για ένα νέο που επιθυμεί να ασχοληθεί με το γεωργικό επάγγελμα (Καζακόπουλος, 2005) και τη γενικότερη συρρίκνωση του αγροτικού πληθυσμού λόγω της μετανάστευσης (Λαμπριανίδης, 2006).

2.1.2 Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Η παραπάνω επώδυνη μείωση του ενεργού γεωργικού πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα κατά τις τελευταίες δεκαετίες συνοδεύτηκε, σε γενικές γραμμές, από τη μείωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Έτσι ενώ τη δεκαετία του 1960 (ένωση των 6) υπήρχαν 6,4 εκατομμύρια γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Πίνακας 2.1), 25 χρόνια αργότερα, το 1985 (ένωση των 12), ο αριθμός μειώθηκε στα 4,8 εκατομμύρια. Το 1995 ο αριθμός δείχνει μια ελαφρά αύξηση και μοιάζει να σταθεροποιείται στα 4,9 εκατομμύρια (ένωση των 15). Το 2005, στην Ευρώπη των 25, οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις ανέρχονται σε 6,1 εκατομμύρια. (Eurostat, 2007). Σύμφωνα με τον Shucksmith (2004) στην Ε.Ε των 27 υπάρχει μεγάλος αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων, με περιορισμένο αριθμό νέων γεωργών και συνεχώς και μικρότερη συμμετοχή της γεωργίας στην οικονομία της ΕΕ. Εξάλλου, από έρευνες (Gasson and Errington 1993, Καζακόπουλος 1995, Γιδαράκου και Καζακόπουλος, 2002) προκύπτει ότι ένας μεγάλος αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε όλες τις χώρες της Ε.Ε., δεν έχει προοπτικές αναπαραγωγής στην επόμενη γενιά.

2.1.3 Μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων σε στρέμματα

Παράλληλα, παρατηρείται μια αύξηση στο μέσο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων το οποίο όμως παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις ανάμεσα στα επιμέρους μέλη -κράτη. Κατά την 35ετία 1960-1995 το μέσο μέγεθος των

εκμεταλλεύσεων αυξήθηκε από 120 σε 190 στρέμματα (Eurostat, 1995) ενώ το 2007 έφτασε στα 292 στρ.

Στην Αγγλία το μέγεθος αυτό είχε εκτοξευτεί στα 650 στρέμματα κατά μέσο όρο για τις εκμεταλλεύσεις επιχειρηματικού τύπου. (Eurostat, 1995). Σήμερα, στην Ευρώπη των 27 ο μέσος κλήρος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι στα 390 στρέμματα με τις μεγάλες διακυμάνσεις όμως να παραμένουν - από τη μία τα 813 στρέμματα της Αγγλίας και από την άλλη τα 45 στρέμματα της Ελλάδας (Eurostat, 2007).

2.1.4 Μέση ηλικία των γεωργών

Επιπρόσθετα με τη μείωση του αριθμού των γεωργών στην Ευρώπη παρατηρείται αύξηση του μέσου όρου ηλικίας των ανθρώπων που απασχολούνται στη γεωργία. Το 1981, στην Ευρώπη των 10, οι γεωργοί με ηλικία πάνω από 55 ετών αποτελούσαν το 44% του συνολικού γεωργικού πληθυσμού. Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1985, στην Ευρώπη των 12, άγγιξε το 47% (Eurostat, 1986), ενώ δέκα χρόνια αργότερα, το 1995 το 51% (Ένωση των 15). Σήμερα, στην Ευρώπη των 27, το ποσοστό αυτών που απασχολούνται στην γεωργία και είναι άνω των 55 ετών πλησιάζει το 49% (Eurostat, 2007). Πρέπει βέβαια να αναφερθεί πως η μείωση των τελευταίων χρονών, μετά την τελευταία διεύρυνση της ΕΕ, οφείλεται στο πολύ χαμηλό ποσοστό γεωργών άνω των 55 ετών που παρουσιάζουν διάφορες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπως η Πολωνία (21%) και η Ρουμανία (37%). Κάτι τέτοιο φυσικά μειώνει το μέσο όρο ηλικίας των γεωργών. Η αναλογία των γεωργών άνω των 55 ετών είναι μεγαλύτερη (60%) σε εκμεταλλεύσεις χωρών της Ν. Ευρώπης όπως η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ελλάδα. Σε αντιδιαστολή με το ποσοστό των γεωργών άνω των 55 ετών που αυξάνει, το ποσοστό των γεωργών κάτω των 35 ετών μειώνεται σημαντικά. (Eurostat 2007)

Τη δεκαετία του 1980 οι γεωργοί κάτω των 35 ετών, στην Ευρώπη των 15, αποτελούσαν το 12,5% των ευρωπαϊών γεωργών. Το 1985 το ποσοστό μειώθηκε στο 10% περίπου και σήμερα (ένωση των 27) είναι της τάξης του 7%. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε πως ούτε η ένταξη χωρών με ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό νέων γεωργών (Πολωνία 18%, Ρουμανία 13%, Τσεχία 12%) δεν στάθηκε αρκετή για να σταθεροποιηθεί το ποσοστό τους σε επίπεδο ΕΕ. Η μείωση του ποσοστού των νέων που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα αποτελεί τροχοπέδη στην προσπάθεια ανάπτυξης της υπαίθρου καθώς οι νέοι γεωργοί διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της υπαίθρου και βοηθούν στην ύπαρξη και

διατήρηση μιας υγιούς και οικονομικά εύρωστης υπαίθρου αποτελώντας την κινητήρια δύναμη στην προσπάθεια ανασυγκρότησης του αγροτικού χώρου (Shucksmith, 2004).

2.1.5 Συμμετοχή του γεωργικού τομέα στο ΑΕΠ της Ευρώπης.

Το 1981, στην Ευρώπη των 10, ο πρωτογενής τομέας συνέβαλλε κατά 6% στο συνολικό ΑΕΠ. Σήμερα πλέον, στην Ευρώπη των 27, το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί σε 1,6%. Η μείωση αυτή συνεπάγεται την, εκ των πραγμάτων, ελάχιστη συμβολή της γεωργίας καθαυτής στην οικονομία του κάθε κράτους μέλους της Ε.Ε.

2.2. Τα χαρακτηριστικά της Ελληνικής γεωργίας

Ο αγροτικός τομέας ήταν από τους σημαντικότερους τόσο για την εθνική οικονομία όσο και για την κοινωνία στη χώρα μας,. Η Ελλάδα στηρίχτηκε στη γεωργία και εξακολουθεί σε αρκετό βαθμό να στηρίζεται σε αυτή. Ωστόσο η Ελληνική γεωργία χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από καταστάσεις ή και εξελίξεις που υποθηκεύουν το μέλλον της. Αν και πέρασε ένας αιώνας μετά την ελληνική αγροτική επανάσταση η ελληνική αγροτική οικονομία δείχνει να μην έχει λύσει τα προβλήματα διαρθρωτικού και οικονομικού χαρακτήρα που την χαρακτηρίζουν.

Συγκεκριμένες «ιδιαιτερότητες» εξακολουθούν να υφίστανται, σε σημείο που να διαφοροποιούν σημαντικά την ελληνική γεωργία από αυτήν της υπόλοιπης ΕΕ, ιδιαιτερότητες που εξακολουθούν να επηρεάζουν και την ελληνική προσέγγιση ως προς την συνεχή διαδικασία διαμόρφωσης της ΚΑΠ (Πέζαρος, 2005).

2.2.1 Ακαθάριστο γεωργικό προϊόν

Η συμβολή του γεωργικού τομέα στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας είναι σημαντική και καλύπτει το 5,4% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με το 1,5% του ΑΕΠ της υπόλοιπης Κοινότητας, γεγονός που αποκτά ιδιαίτερη σημασία σε ορισμένες Περιφέρειες καθώς όχι μόνο καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας σε σχέση με το δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα, αλλά και διότι απασχολεί και σήμερα ένα σημαντικό ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας. Διαχρονικά όμως η πορεία του ποσοστού συμμετοχής του ΑΕΠ της γεωργίας στο σύνολο του ΑΕΠ εμφανίζεται φθίνουσα, όπως φαίνεται αναλυτικά στον Πίνακα 2.2.

2.2.2 Η γεωργική απασχόληση στην Ελλάδα

Στον ελληνικό αγροτικό χώρο σημειώθηκε μεταπολεμικά μια μεγάλη πληθυσμιακή μεταβολή με εντυπωσιακή «αγροτική έξοδο» και ταχύτατη αστικοποίηση του πληθυσμού. Από τα στοιχεία του Πίνακα 2.2 εξάλλου διαπιστώνεται ότι από το 1981, οπότε το ποσοστό της απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στη γεωργία ανερχόταν στο 27%, υπάρχει μια σταδιακή μείωση τα επόμενα χρόνια και φτάνει στο 16,1% το 2007. Όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη έτσι και στην Ελλάδα επικρατεί η τάση για περιορισμό του αριθμού των

απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα. Όμως οι πρόσφατες, αρνητικές οικονομικές εξελίξεις και η κρίση που γνώρισε η χώρα μας τα τελευταία τρία χρόνια δείχνουν τάσεις αναστροφής του φαινομένου αυτού. Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Αρχή, μέσα στο 2010 οι αγρότες αυξήθηκαν κατά 8%. Σε απόλυτους αριθμούς, υπολογίζεται πως όσοι ασκούν το αγροτικό επάγγελμα αυξήθηκαν κατά περίπου 60.000. Η αύξηση αυτή αφορά κυρίως σε νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας. Μεταξύ αυτών υπάρχουν και μεγαλύτερης ηλικίας άτομα που επιλέγουν το επάγγελμα του γεωργού, ως απάντηση στην ανεργία. Η δεύτερη αυτή κατηγορία αφορά κυρίως σε πρώην εργαζόμενους κυρίως των κλάδων των κατασκευών και του τουρισμού. Ιδιαίτερα υψηλό είναι το ποσοστό των γυναικών αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων που βρίσκεται σε συνεχή άνοδο και έχει φτάσει το 25,2% το 2007 σε σχέση με το 15,1% το 1981.

Πίνακας 2.2 : Εξέλιξη της δομής της ελληνικής γεωργίας

	1981	1990	1996	1998	2007
Ποσοστό απασχόλησης οικονομικά ενεργού πληθυσμού	27%	18%	17,5%	16,9%	16,1%
Συμμετοχή γεωργίας στο ΑΕΠ	17%	11,3%	9,8%	5,9%	5,4%
Αρχηγοί γεωργικών εκμεταλλεύσεων	972.174	850.140	821.060	817.060	833.680
Γυναίκες αρχηγοί	146.798 15,1%	142.540 16,8%	163.710 19,9%	192.640 23,6%	210.000 25,2%
Αρχηγοί γεωργικών εκμεταλλεύσεων >65	221.133 24%	215.740 25,4%	281.060 34,2%	253.460 31%	306.730 36,8%
Αρχηγοί γεωργικών εκμεταλλεύσεων <35	106.939 10,9%	73.770 8,7%	44.360 5,4%	71.250 8,7%	66.590 8%
Μέσο μέγεθος γεωργικών εκμεταλλεύσεων (στρ.)	39,9	43,2	44	44,2	45
Μέσος αριθμός αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση	7,7	7,1	6,9	6,4	6,3
Ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων	32%	34,9%	37%	37,1%	37,5%

Πηγή: Eurostat 2007

2.2.3 Το αγροτικό εισόδημα

Στο διάστημα των τελευταίων ετών το αγροτικό εισόδημα (Πίνακας 2.3) κατέστη εξαιρετικά ευάλωτο με αποτέλεσμα να μειωθεί σε σχέση με το μέσο εισόδημα των μισθωτών, από το οποίο υπολείπεται πλέον αισθητά. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της Eurostat (2009), το αγροτικό εισόδημα στην ΕΕ-27, μετά τη σημαντική του αύξηση κατά το 2007 υπέστη δύο αλληπάλληλες πτώσεις το 2008 και το 2009, με αποτέλεσμα να βρεθεί, σε πραγματικούς όρους, στο επίπεδο του 2000. Η παρατηρούμενη μείωση του γεωργικού εισοδήματος ανά εργαζόμενο στην Ελλάδα οφείλεται σε τρεις παράγοντες:

1. Ο όγκος της γεωργικής παραγωγής το 2011 παρέμεινε σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με το προηγούμενο έτος (+0.3%), ενώ σημειώθηκε μικρή αύξηση της αξίας της γεωργικής παραγωγής σε πραγματικούς όρους, η οποία οφείλεται στην αύξηση κατά 1% στις τιμές εκροών, και στις αμετάβλητες εισροές γεωργικής εργασίας.
2. Η αξία της ενδιάμεσης κατανάλωσης αυξήθηκε σε πραγματικούς όρους κατά 9%, λόγω της αύξησης κατά 11% στις τιμές, ενώ ο όγκος παρέμεινε σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με το 2010. Οι πιο αξιοσημείωτες αυξήσεις των τιμών παρατηρήθηκαν στις ζωοτροφές (κατά 14%), την ενέργεια και τα λιπαντικά (κατά 17%) και τέλος στα λιπάσματα (κατά 5%).
3. Οι φόροι επί της παραγωγής αυξήθηκαν σημαντικά (κατά 39%), ενώ σε επίπεδο ΕΕ παρέμειναν -κατά μέσο όρο- αμετάβλητοι.

Στην Ελλάδα το αγροτικό εισόδημα, παρουσίασε το 2009 οριακή άνοδο (+1,6%), ενώ αύξηση σημειώνεται σε τέσσερα επιπλέον κράτη μέλη, όπως η Πολωνία (+23,7%), η Φινλανδία (+16,6%), η Μάλτα (+11,8%) και η Κύπρος (+7,7%).

Στα υπόλοιπα 22 κράτη μέλη της ΕΕ-27 παρουσιάζεται, κατά το 2009, μεγάλη κάμψη του αγροτικού εισοδήματος, με την πλέον ραγδαία πτώση να καταγράφεται στο Λουξεμβούργο (-33,1%) και στην Ουγγαρία (-30,1%), ακολουθούμενη από τη Δανία (-24,5%), τη Σουηδία (-23%), την Ιρλανδία (-23%), τη Σλοβακία (-23%), τη Βουλγαρία (-22,3%), την Αυστρία (-21,3%), τη Γερμανία (-21%), τη Ρουμανία (-19,2%) και τη Γαλλία (-18,5%).

Πίνακας 2.3: Ετήσια μεταβολή αγροτικού εισοδήματος

	ΕΕ-27		ΕΕ-16		ΕΛΛΑΔΑ	
	ΔΕΙΚΤΗΣ Α (2005=100)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %	ΔΕΙΚΤΗΣ Α(2005=100)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %	ΔΕΙΚΤΗΣ Α (2005=100)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
2006	104,0	+4,0	103,3	+3,3	98,3	-1,7
2007	114,8	+10,4	112,1	+8,5	99,0	+0,7
2008	109,9	-4,3	102,8	-8,3	88,2	-10,9
2009	98,9	-10,0	91,4	-11,1	89,6	+1,6
2010	111,1	+12,3	104,9	+14,8	86,5	-3,5

Πηγή: Eurostat (15.7.2011)

2.2.4 Σύνολο και ηλικιακή σύνθεση αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων στη γεωργία

Σε ότι αφορά τον αριθμό των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Πίνακας 2.2) αυτός μειώνεται μεταξύ 1981 και 1998 από 972.174 σε 817.060 άτομα. Από το 1998 και μετά παρουσιάζει μια μικρή αύξηση και διαμορφώνεται στις 833.680 άτομα. Σε αντιδιαστολή με την μείωση του αριθμού των αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων το ποσοστό των γυναικών αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων παρουσιάζει αξιοσημείωτη αύξηση. Από το 15,1% το 1981 φτάνει στο 25,2% το 2007. Η αύξηση όμως αυτή ως ένα σημείο είναι πλασματική αφού πολλοί άνδρες που ασχολούνται με την γεωργία προτιμούν να μεταβιβάσουν την κυριότητα στις συζύγους για να μπορούν να απασχοληθούν και σε κάποιο άλλο επαγγελματικό τομέα παράλληλα.

Οι αρχηγοί των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας εμφανίζονται ιδιαίτερα γηρασμένοι. Το ποσοστό αυτών ηλικίας άνω των 65 ετών παρουσιάζει μια συνεχή αύξηση, από το 1981 ως το 2007, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων κάτω των 35 ετών, αφού μειώθηκε από το 1981 ως το 1996, παρουσίασε μια αύξηση ως το 2001, γεγονός που πιθανόν οφείλεται στην εφαρμογή του προγράμματος «νέων αγροτών», για να ακολουθήσει και πάλι φθίνουσα πορεία ως και το 2007. Η επιταχυνόμενη γήρανση των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για την ελληνική γεωργία δεδομένου ότι οι γηραιότεροι γεωργοί δεν είναι πρόθυμοι να εγκαταλείψουν την γεωργική δραστηριότητα εξαιτίας του γεγονότος ότι αυτή αποτελεί βασική πηγή του

εισοδήματός τους που συμπληρώνει τις πενιχρές συντάξεις τους. Όξυνση του προβλήματος αποτελεί επίσης το γεγονός ότι οι γηραιότεροι γεωργοί δεν έχουν βασικές γνώσεις οικονομικής και τεχνικής διαχείρισης της εκμετάλλευσής τους και τις απαιτούμενες ικανότητες για την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και γενικότερα καθυστερούν να ανταποκριθούν στις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς.

Μεταξύ των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας:

- το 65% χρησιμοποιεί λιγότερο από 1 Μ.Α.Ε., ενώ μόνο το 9% χρησιμοποιεί 2 ή περισσότερο Μ.Α.Ε.,
- το 70% χρησιμοποιεί λιγότερο από 50 στρέμματα, ενώ μόνο το 1% των εκμεταλλεύσεων χρησιμοποιεί περισσότερα από 500 στρέμματα
- το 16% των εκμεταλλεύσεων είναι μικτές, ενώ το 84% εξειδικευμένες σε: ελαιοπαραγωγικές (28%, σιτηρά 16%), δημητριακά, ελαιούχοι και πρωτεϊνούχοι καρποί (9%), πρόβατα, κατσίκια και άλλα οικόσιτα ζώα (7%), φρούτα και οπωρώνες (7%), χορτοδοτικά φυτά (3%), αμπέλια (7%) και βοειδή (1%).
- στο 1% περίπου εφαρμόζεται βιολογική γεωργία (Eurostat, 2007).

2.2.5 Το μέσο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και το πρόβλημα του δυϊσμού:

Το μέσο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα εμφανίζει μια μικρή αύξηση τα τελευταία 25 χρόνια. (Πίνακας 2.2) Έτσι από 39,9 στρ. που ήταν το 1981 έφτασε στα 43,2 στρ το 1990, τα 44,2 το 1998 και τα 45 στρέμματα το 2007. Ο μέσος αριθμός αγροτεμαχίων ανά εκμετάλλευση παρουσιάζει, παράλληλα, μια μικρή μείωση. Το 1981 ήταν στα 7,7 αγροτεμάχια ανά εκμετάλλευση ενώ το 2007 ανήλθε στα 6,3 αγροτεμάχια ανά εκμετάλλευση. Τέλος το ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων παρουσίασε αύξηση από το 32% το 1981 στο 37,5% το 2007, καθιστώντας την γεωργία πιο ανταγωνιστική. Μια σειρά από κοινωνικούς, οικονομικούς, ιστορικούς και πολιτιστικούς παράγοντες έχουν σταθεί εμπόδιο στην αύξηση του μέσου μεγέθους των ελληνικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η πρακτική να διατηρούν στο όνομα τους τη γεωργική γη, σχεδόν ισόβια, γεωργοί μεγάλης ηλικίας και να μην τη μεταβιβάζουν στα νεότερα μέλη της οικογένειάς τους, που ασχολούνται με τη γεωργία και έχουν αναλάβει στην ουσία τη διαχείριση της εκμετάλλευσής (Pezaros, 2004, European Commission, 2003).

Το πρόβλημα του «δυΐσμού» που αντιμετωπίζει η ελληνική γεωργία, έγκειται στο ότι σε πολλές περιπτώσεις διαπιστώνεται συνύπαρξη «επιχειρηματικής γεωργίας» και «γεωργίας μερικής απασχόλησης» ή «κοινωνικής γεωργίας». Η κάθε κατηγορία γεωργίας επιτελεί διαφορετικό ρόλο, αντιμετωπίζει διαφορετικά προβλήματα, έχει διαφορετικές ανάγκες και δυνατότητες και, επομένως, ως υποδοχέας αναπτυξιακών παρεμβάσεων, απαιτεί διαφορετική μεταχείριση. Μια ακόμη ιδιαιτερότητα της ελληνικής γεωργίας που είναι σημαντικό να αναφερθεί είναι η αναλογία μεταξύ φυτικής και ζωικής παραγωγής: στην Ελλάδα είναι 70:30, ενώ η αντίστοιχη αναλογία στην ΕΕ είναι 50:50.

Ωστόσο ενδιαφέρον σχετικά με τη μελλοντική κατάσταση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων παρουσιάζει μια έρευνα-μελλοντική εκτίμηση του Βακάκη (2007) Σύμφωνα με αυτή, ο συνολικός αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, που υπολογίζεται ότι είναι της τάξεως των 820.000, θα μειωθεί. Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Διάγραμμα 2). θα συγκροτούν τρεις εμφανώς αναγνωρίσιμες κατηγορίες .

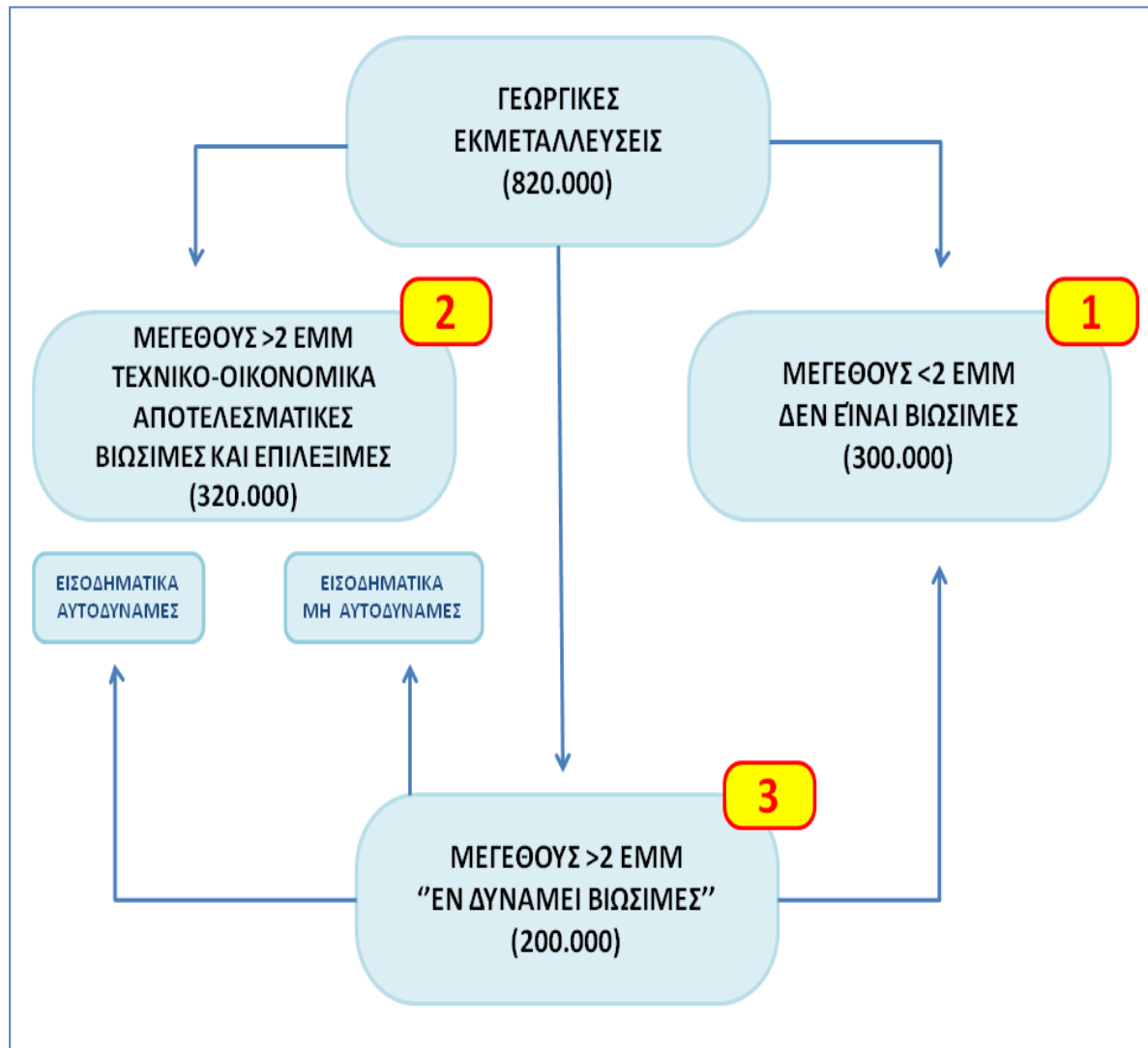
Εκμεταλλεύσεις των οποίων η παραγωγική δραστηριότητα θα εξαντλείται στην παραγωγή ορισμένων προϊόντων, κυρίως για αυτοκατανάλωση και ειδικών πιστοποιημένων παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων για την αγορά. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές, των οποίων ο αριθμός εκτιμάται κάτω των 2 EMM και οι οποίες, σύμφωνα με την ΕΕ δεν μπορούν να καταστούν οικονομικά βιώσιμες, θα συνιστούν «την οριακή γεωργία» η οποία θα είναι δομικό στοιχείο της τοπικής κοινωνίας του αγροτικού χώρου και, σταδιακά, θα οργανωθούν καλύτερα, ώστε να εκπληρούν πληρέστερα τον ρόλο τους για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ισορροπία του αγροτικού χώρου και θα υποστηρίζονται, ακόμα και με άμεση εφάπαξ ετήσια μεταφορά εισοδήματος από την Πολιτεία, σε αναγνώριση του πολυλειτουργικού ρόλου που διαδραματίζουν στις τοπικές κοινωνίες και στο αγροτικό περιβάλλον. Όσες δε θα μπορέσουν να προσαρμοστούν και να διασφαλίσουν διαδοχή θα παύσουν να λειτουργούν και αναμένεται ότι ο αριθμός αυτών δε θα είναι αμελητέος.

Εκμεταλλεύσεις με μέγεθος μεγαλύτερο των 2 EMM, με δυναμική παρουσία στην αγορά, με επαγγελματική και κοινωνική καταξίωση και με αναγνωρίσιμη διαδοχή, των οποίων ο αριθμός εκτιμάται ότι θα είναι της τάξεως των 320.000. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές θα επωφεληθούν από τις όσες άμεσες και έμμεσες ευκαιρίες θα παρέχει η νέα ΚΑΠ και θα οργανωθούν καλύτερα, αυξάνοντας το μέγεθός τους και

βελτιώνοντας την προσαρμογή τους στις συνθήκες της αγοράς και *θα αποτελέσουν το βιώσιμο τμήμα της Ελληνικής Γεωργίας*, με την έννοια ότι θα είναι τεχνικά αποτελεσματικές και εισοδηματικά αυτοδύναμες ή μη αυτοδύναμες. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές θα καταβάλουν προσπάθεια προσαρμογής: (i) από το καθεστώς των επιδοτήσεων στην επιχειρηματικότητα, (ii) από την ατομική στη συλλογική δράση κυρίως μέσω Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας, (iii) από την απόλυτη ελευθερία χρήσεως των φυσικών γεωργικών πόρων στην ελεγχόμενη χρήση και στην ελαχιστοποίηση του κόστους και (iv), από την εμπειρική δράση στη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση της γνώσης, ως της βασικότερης εισροής στη γεωργική παραγωγική διαδικασία.

Εκμεταλλεύσεις που δεν ανήκουν ούτε στην πρώτη ούτε στη δεύτερη κατηγορία και των οποίων ο αριθμός εκτιμάται ότι θα είναι της τάξεως των 200.000. Όσες από αυτές αξιοποιήσουν τα κίνητρα που παρέχει η νέα ΚΑΠ, κυρίως το εγγυημένο εισόδημα για μία επταετία μέσω της «ΕΑΕ» και τα καθεστώτα ενίσχυσης που αφορούν στους νέους γεωργούς, στην πρόωρη συνταξιοδότηση και στα «Σχέδια Βελτίωσης» μπορούν να καταστούν «βιώσιμες». Οι άλλες, με την πάροδο του χρόνου, ή θα σταματήσουν να λειτουργούν ή θα ενταχθούν στην πρώτη κατηγορία. Αυτές που θα σταματήσουν να λειτουργούν αποτελούν πηγή πόρων, κυρίως, γεωργικής γης, για την μεγέθυνση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που τελικά θα παραμείνουν στο βιώσιμο τμήμα της Ελληνικής γεωργίας. Είναι αυτός ο λόγος για τον οποίον πρέπει να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα ώστε οι πόροι των εκμεταλλεύσεων αυτών και εκείνων της πρώτης κατηγορίας που θα σταματήσουν να λειτουργούν, κυρίως η γεωργική γη, να μεταφέρονται, σταδιακά και προσχεδιασμένα, κατά χρήση ή κυριότητα, σε όσους έχουν ανάγκη και δυνατότητα να τους αξιοποιήσουν.

Διάγραμμα 2 : Μελλοντική δομή γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Πηγή: Γεωργία-Κτηνοτροφία τεύχος 7/2007

2.2.6 Πολυδραστηριότητα Ελλήνων αγροτών

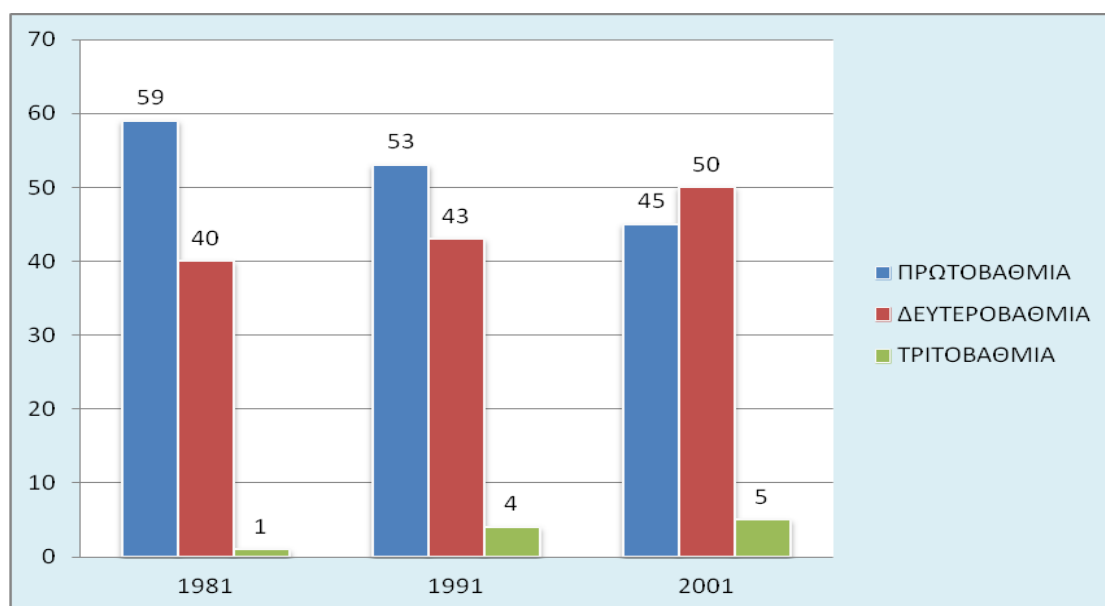
Η πολυδραστηριότητα στην Ελλάδα αποτελεί χαρακτηριστικό φαινόμενο στον ελληνικό αγροτικό χώρο. Σε έρευνες που έγιναν από το 1989 και μετά, οπότε και τα στοιχεία είναι συγκρίσιμα, η πολυδραστηριότητα μεταξύ των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων έχει φθίνουσα πορεία. Το 1989 το ποσοστό είναι 32,4%, το 1993 φτάνει στο 29,6% το 1997, είναι γύρω στο 26,5% και το 2007 ανέρχεται σε περίπου 20%. Είναι επίσης σημαντικό ότι η πολυαπασχόληση δεν παρουσιάζει αξιόλογη διαφοροποίηση με βάση τη διάκριση σε ορεινές, προβληματικές και λοιπές

κοινότητες. Το ποσοστό της πολυαπασχόλησης είναι σχετικά υψηλό σε όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα. Στα νησιά του Ιονίου το ποσοστό φτάνει το 48,3%, του Αιγαίου το 47,8%) και στην Κρήτη το 39,4%. Το φαινόμενο είναι φυσιολογικό μιας και η ανάπτυξη του τουρισμού, ιδιαίτερα στα νησιά, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της πολυδραστηριότητας. (Ζακοπούλου 2007).

2.2.7 Εκπαιδευτικό επίπεδο Ελλήνων γεωργών

Σημαντικότερος παράγοντας για την εξέλιξη της ελληνικής γεωργίας αποτελεί το συνεχώς αυξανόμενο μορφωτικό επίπεδο των Ελλήνων γεωργών. Από το γράφημα 2 που ακολουθεί παρατηρούμε ότι το ποσοστό των γεωργών που τελειώνουν το λύκειο αυξάνεται σταδιακά και από το 40% το 1981 φτάνει το 50% το 2001. Αντίθετα σημαντική μείωση παρατηρείται στο ποσοστό εκείνων που αποφοιτούν από το δημοτικό. Το ποσοστό των γεωργών που ακολουθεί ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση από 1% το 1981 διαμορφώνεται στο 5% το 2001. Η αύξηση του μορφωτικού επιπέδου των γεωργών τις τελευταίες δεκαετίες μπορεί να αποδειχθεί καθοριστική προκειμένου να αποκτήσουν τεχνικές ικανότητες και να είναι σε θέση να αναβαθμίσουν την τεχνογνωσία τους και να προσαρμοστούν στις αλλαγές του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

Γράφημα 2:Εξέλιξη μορφωτικού επιπέδου Ελλήνων γεωργών

Πηγή :Ε.Σ.Υ.Ε. Απογραφή πληθυσμού 1981-2001

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ

3.1 Η εξέλιξη των κανονισμών για τους νέους αγρότες

Το αγροτικό ζήτημα και οι όποιες ιδιομορφίες το χαρακτηρίζουν αποτελούσε και αποτελεί σημαντικό θέμα συζήτησης από τα πρώτα χρόνια ίδρυσης της ΕΟΚ έως και σήμερα ακόμα. Αν και το πρόβλημα της γήρανσης του γεωργικού κόσμου υπήρχε στη δομή της ευρωπαϊκής γεωργίας, αναδείχτηκε για πρώτη φορά το 1968 από τον τότε επίτροπο γεωργίας S. Mansholt παρόλα αυτά δεν αποτέλεσε κεντρικό σημείο στους αρχικούς στόχους της πρώτης ΚΑΠ.

Αρχικά, η ανανέωση του γεωργικού πληθυσμού δεν αποτέλεσε αυτόνομα οργανωμένη πολιτική για εγκατάσταση νέων στην γεωργία, αλλά είχε ως στόχο τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η Επιτροπή έστρεψε την προσοχή της στα προβλήματα των διαρθρώσεων αφού είχαν πλέον ληφθεί οι περισσότερες σημαντικές αποφάσεις στο πεδίο της κοινής οργάνωσης των αγορών. Τον Δεκέμβριο του 1968 υπέβαλε στο Συμβούλιο ένα «Μνημόνιο για τη μεταρρύθμιση της γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα: Γεωργία 1980», γνωστό ως «σχέδιο Mansholt» από το όνομα του επιτρόπου που το ενέπνευσε. Πάνω σε αυτή τη βάση, το Συμβούλιο, μετά από πολλές «μαραθώνιες συνεδριάσεις», υιοθέτησε, τον Απρίλιο του 1962, τις Οδηγίες (πίνακας 1) της πρώτης μεταρρύθμισης της ΚΓΠ (Οδηγίες 72/159, 72/160 και 72/161) που απέβλεπαν: στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στην ενθάρρυνση της παύσης της γεωργικής δραστηριότητας και της αξιοποίησης των απελευθερωμένων εδαφών για τη βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων και στην κοινωνικό-οικονομική πληροφόρηση και επαγγελματική εκπαίδευση των εργαζομένων στη γεωργία. (Μούσης, 2005)

Πίνακας 3.1:Στόχοι των κανονισμών

ΟΔΗΓΙΕΣ	ΣΤΟΧΟΙ
159/72	προώθηση δημιουργίας βιώσιμων γεωργικών εκμεταλλεύσεων
160/72	αποδέσμευση γεωργικής έκτασης από αποχωρούντες από τη γεωργία αγρότες- πρόωρη συνταξιοδότηση
161/72	κοινωνικοοικονομική και επαγγελματική κατάρτιση αγροτών και εκπαίδευση συμβούλων
268/75	θέσπιση ετήσιας εξισωτικής αποζημίωσης

Η πρώτη Οδηγία (159/72) αφορούσε στην προώθηση της δημιουργίας βιώσιμων γεωργικών εκμεταλλεύσεων συγκεκριμένου αριθμού νέων γεωργών (Ευρώπη των έξι) και σε συγκεκριμένες περιοχές. Ο κύριος στόχος της Οδηγίας ήταν ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και όχι η ανανέωση του ευρωπαϊκού γεωργικού πληθυσμού.

Η δεύτερη Οδηγία (160/72) αναφερόταν στην αποδέσμευση γεωργικής έκτασης από αποχωρούντες από τη γεωργία αγρότες, υπό όρους.

Η τρίτη Οδηγία (161/72) αναφερόταν στην κοινωνικοοικονομική και επαγγελματική κατάρτιση αγροτών και την εκπαίδευση συμβούλων.

Τέλος η τέταρτη Οδηγία (268/75) θεσμοθετούσε την ετήσια εξισωτική αποζημίωση και την ενίσχυση της γεωργίας σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Το 1980 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη το πρόβλημα της γήρανσης του γεωργικού πληθυσμού, έκανε έκκληση να εξεταστεί η δυνατότητα εγκαθίδρυσης ενός οργανωμένου συστήματος επιδοτήσεων για να παρακινηθούν οι νέοι άνθρωποι να ξεκινήσουν γεωργικές δραστηριότητες. Αναγνωριζόταν ότι, εκτός από τις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν όλοι οι αγρότες από τα υψηλά επιτόκια και το κόστος εισροών, οι νέοι αγρότες αντιμετωπίζουν και ιδιαίτερες δυσκολίες, οι οποίες απορρέουν από τις υψηλές τιμές γης (σε περίπτωση αγοράς εκμετάλλευσης) και το υψηλό κόστος έναρξης (τεχνολογικός και κτιριακός εξοπλισμός ή αποζημίωση συγκληρονόμων).

Έτσι κρίθηκε απαραίτητη η χορήγηση επιδοτήσεων και άλλων διευκολύνσεων στους νέους αγρότες, οι οποίες θα αποτελούσαν κίνητρο σε νέους της υπαίθρου (και μη) να ακολουθήσουν το γεωργικό επάγγελμα. Στη συνέχεια θεσπίστηκε μια σειρά Κανονισμών (797/85, 2328/91, 950/97, 1257/99, 1698/2005), μέσω των οποίων, εκτός των άλλων, επιχειρήθηκε η επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό, η οποία αφορούσε και την ηλικιακή ανανέωση του γεωργικού πληθυσμού και τη δημιουργία βιώσιμων εκμεταλλεύσεων που θα διοικούνται από νέους ανθρώπους (Fennell 1999, Υπουργείο Γεωργίας 2001, European Parliament 2000).

Αναγνωρίζοντας τις δυσκολίες αυτές, η θέσπιση και εφαρμογή του Προγράμματος Νέων Αγροτών έρχεται να ενθαρρύνει τους νέους της υπαίθρου να διαδεχτούν μια υφιστάμενη ή/και να δημιουργήσουν μια γεωργική εκμετάλλευση, δίνοντάς τους οικονομικά κυρίως κίνητρα και διευκολύνσεις, ώστε να ξεπεράσουν τους παραπάνω ανασταλτικούς παράγοντες και να πάρουν την απόφαση να εγκατασταθούν στην ύπαιθρο και να δημιουργήσουν μια βιώσιμη γεωργική εκμετάλλευση. (Κουτσού και Κίζος ,2002).

Το πρόγραμμα εγκατάστασης νέων στη γεωργία αποτελεί πλέον μια ολοκληρωμένη πολιτική της Ε.Ε. με στόχο την ηλικιακή ανανέωση του γεωργικού πληθυσμού με ταυτόχρονη δημιουργία βιώσιμων και ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει μια σειρά κινήτρων ώστε να προσελκύσει νέους ανθρώπους για να εγκατασταθούν στη γεωργία. Τα κίνητρα που δίνονται στους νέους γεωργούς είναι κυρίως οικονομικής φύσης και τα οφέλη μπορούν να διαχωριστούν σε άμεσα και έμμεσα. Τα άμεσα περιλαμβάνουν την πριμοδότηση πρώτης εγκατάστασης και την επιδότηση επιτοκίου δανείου για την αντιμετώπιση δαπανών πρώτης εγκατάστασης. Τα έμμεσα οφέλη περιλαμβάνουν την προνομιακή πρόσβαση των νέων γεωργών στα δημιουργούμενα αποθέματα ποσοτώσεων (στην κτηνοτροφία, τη βιομηχανική τομάτα κτλ), και διάφορες φοροαπαλλαγές. Επίσης δίνεται η δυνατότητα στα κράτη- μέλη, με βάση τα ισχύοντα σε καθένα από αυτά, να παρέχουν και επιπλέον κίνητρα (π.χ. αυξημένη εξισωτική αποζημίωση, οικονομική ενίσχυση σε επενδύσεις, επιδότηση επιτοκίου για αγορά γεωργικής γης, κ.α.)

Οι Κανονισμοί που ίσχυσαν ,σηματοδότησαν ολόκληρη την πορεία της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης της Ευρώπης. Επηρέασαν γενιές αγροτών και σημάδεψαν ολόκληρη την ευρωπαϊκή γεωργική δομή. Εισηγάγαν τροποποιήσεις που αφορούσαν κυρίως στο ύψος της πριμοδότησης πρώτης εγκατάστασης και στο ελάχιστο απαιτούμενο μέγεθος ανθρώπινης εργασίας για μια γεωργική εκμετάλλευση. Επίσης εισηγάγαν τροποποιήσεις που αφορούσαν στο ποσοστό απασχόλησης του νέου γεωργού στη γεωργική εκμετάλλευση.

Ο πρώτος Κανονισμός ήταν ο 797/85 στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Η ισχύς του ήταν μέχρι και το 1997. Ο Κανονισμός αυτός είχε δυο στόχους: αφενός να ανανεώσει το γεωργικό πληθυσμό και αφετέρου να δημιουργήσει βιώσιμες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Στον κανονισμό αυτό γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και στη γεωργία ως μοχλού ανάπτυξης της υπαίθρου.

Συνοπτικά προβλεπόταν η ενίσχυση νέων που δεν είχαν συμπληρώσει το 40 έτος της ηλικίας τους και οι οποίοι εγκαθίστανται ως γεωργοί κατά κύρια απασχόληση. Οι επαγγελματικές τους ικανότητες έπρεπε να φθάνουν σε επαρκές επίπεδο κατά τη στιγμή της εγκατάστασης. Η διαπίστωση της επαγγελματικής επάρκειας των γεωργών ήταν στην ευχέρεια του κάθε κράτους-μέλους. Ο Κανονισμός όριζε επίσης τον απαιτούμενο όγκο εργασίας τουλάχιστον ίσο με μία Μ.Α.Ε. (στις παραμεθόριες και νησιωτικές περιοχές ήταν 2 Μ.Α.Ε). Το πριμ της πρώτης εγκατάστασης οριζόταν στις 8.800€ το οποίο συνοδευόταν με μια επιδότηση ενοικίου για συναπτόμενα δάνεια ώστε να καλύψουν τυχόν επιβαρύνσεις του νέου γεωργού κατά την εγκατάσταση του στο πρόγραμμα. Τα αποτελέσματα του Κανονισμού, ως προς τον αριθμό των νέων γεωργών που εγκαταστάθηκαν στη γεωργία, ήταν φτωχά (Κουτσού, 2002, Τσιομήδου, 2006).

Ο Κανονισμός που διαδέχτηκε τον 797/85 ήταν ο 2328/91 (1991). Η κύρια διαφοροποίηση του νέου Κανονισμού ήταν η μείωση του όγκου εργασίας από 1 σε 0,5 Μ.Α.Ε. Η εφάπαξ πριμοδότηση κατά την πρώτη εγκατάσταση αυξήθηκε από τα 8.800 € σε 11.000 €. Για τις μειονεκτικές περιοχές ορίστηκε το πόσο των 4.400 €. Η πιο σημαντική αλλαγή που επέφερε ο νέος Κανονισμός ήταν το ότι έδωσε τη δυνατότητα να επωφεληθούν οικονομικά όχι μόνο οι αγρότες κατά κύριο επάγγελμα αλλά και όσοι είχαν εισόδημα από γεωργικές δραστηριότητες. Με την τροποποίηση αυτή δίνεται στους νέους γεωργούς η δυνατότητα να αναπτύξουν εξωγεωργικές δραστηριότητες που συμβάλλουν στη γενικότερη ανάπτυξη της υπαίθρου. Το γεγονός αυτό αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση για μια γεωργία που περιλαμβάνει ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων, οι οποίες δίνουν στο γεωργικό επάγγελμα μια νέα διάσταση προσαρμοσμένη στις σύγχρονες απαιτήσεις. Παρά τις αλλαγές που εισήγαγε ο 2328/91 τα αποτελέσματα εγκατάστασης νέων στη γεωργία παρέμειναν φτωχά και μακριά από τους στόχους που είχε θέσει η Ε.Ε. (Bryden, 2000).

Το 1997, ο νέος Κανονισμός 950/97 κινείται στο πνεύμα της γενικότερης αναθεώρησης της αγροτικής πολιτικής και έρχεται να συμπληρώσει τον απερχόμενο 2328/91. Οι προϋποθέσεις ένταξης των γεωργών παραμένουν ίδιες σε γενικές γραμμές με τον προηγούμενο κανονισμό. Η κύρια αλλαγή που επιφέρει αφορά το πριμ της πρώτης εγκατάστασης, που αυξάνεται από 11.000 € σε 11.700 € (5.800 € για τις μειονεκτικές αντίστοιχα). Επίσης εξακολουθεί να ισχύει η δυνατότητα άσκησης εξωγεωργικής δραστηριότητας.

Ο νέος Κανονισμός 1257/99 θα έρθει λίγα χρόνια αργότερα στο πλαίσιο της αναθεώρησης της αγροτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης οποία έμεινε γνωστή ως Agenda 2000. Ο κύριος στόχος αυτής της αναθεώρησης είναι η στόχευση προς την αειφόρο αγροτική ανάπτυξη. Με γνώμονα αυτό το σκεπτικό προωθείται μια σειρά μέτρων που έχουν στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου. Η διαφύλαξη και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος, η βελτίωση της υγιεινής και της καλής διαβίωσης των ζώων και η παραγωγή ποιοτικών γεωργικών προϊόντων ανάγονται σε υψίστης σημασίας προτεραιότητα.

Ωστόσο οι κύριες αλλαγές του κανονισμού 1257/99 εντοπίζονται στη χρηματοδότηση κατά την πρώτη εγκατάσταση. Το πριμ της πρώτης εγκατάστασης αυξάνεται σημαντικά και ανέρχεται στις 25.000 €. Ο απαιτούμενος όγκος εργασίας μειώνεται από 1 σε 0,5 Μ.Α.Ε. για όλες ανεξαιρέτως τις περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στον Κανονισμό περιλαμβάνονται προβλέψεις, πλέον της πρόωρης συνταξιοδότησης μεγάλων σε ηλικία γεωργών (άνω των 55 ετών), που αφορούν στην υποχρέωση, από την πλευρά των νέων, άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας στην εκμετάλλευση τουλάχιστον επί δεκαετία, και παράλληλα ο χαμηλότοκος δανεισμός από το τραπεζικό σύστημα, ενισχύσεις για επενδύσεις στην γεωργία, ευνοϊκά φορολογικά μέτρα σε σχέση με το φόρο κληρονομιάς και μεταβίβασης της αγροτικής εκμετάλλευσης ή την αγορά γης και τέλος χορήγηση ποσοτώσεων και δικαιωμάτων από το εθνικό αποθεματικό. Επίσης, για πρώτη φορά η υποβολή γινόταν απευθείας στο ΥΠΑΑΤ και όχι στις κατά τόπου νομαρχίες. Αυτό συνέβαλλε στην μεγάλη απλούστευση των διαδικασιών και ένας μεγάλος αριθμός γεωργών (39.447) ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα.

Ο τελευταίος σε σειρά κανονισμός που ισχύει μέχρι και σήμερα είναι ο 1698/2005 που θεσπίστηκε στις 20 Σεπτεμβρίου 2005. Προβλέπει την εγκατάσταση νέων ηλικιακά από 18-40 ετών, με αρχική γεωργική εκμετάλλευση τουλάχιστον 0,5 Μ.Α.Ε., που να διαθέτουν επαρκή επαγγελματική ικανότητα ή να αναλάβουν την υποχρέωση να την αποκτήσουν εντός 36 μηνών. Οι δεσμεύσεις των νέων γεωργών είναι συμβατικού χαρακτήρα και δεκαετούς χρονικής διάρκειας. Για πρώτη φορά, μεταξύ άλλων, οι υπόχρεοι γεωργοί θα πρέπει να τηρούν λογιστικά βιβλία στην απλούστερη μορφή.

Ο δικαιούχος που λαμβάνει ενισχύσεις για την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και του αγροτικού χώρου τηρεί, σε ολόκληρη την εκμετάλλευση, τις κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης (στους τομείς υγείας, περιβάλλοντος και καλής διαβίωσης των ζώων) και τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες, όπως προβλέπονται στον κανονισμό για την ενιαία ενίσχυση (Κ. 73/2009). Σχετικά με την καταβολή της οικονομικής ενίσχυσης, αυτή χορηγείται σε 3 δόσεις και διαμορφώνεται ανάλογα με την κατηγορία της περιοχής μόνιμης κατοικίας του υποψηφίου, τον προσανατολισμό της παραγωγής της εκμετάλλευσης στη μελλοντική κατάσταση και το επίπεδο εισοδήματος της εκμετάλλευσης, επίσης στη

μελλοντική κατάσταση, ως ακολούθως:

Πίνακας 3.2.: Ενίσχυση «νέων αγροτών» σύμφωνα με τον Κανονισμό 1698 / 2005

A/A	ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ	ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ
1	Περιοχή μόνιμης κατοικίας	Ορεινή	15.000
		Μειονεκτική	10.000
		Λοιπές Περιοχές	5.000
2	Προσανατολισμός παραγωγής της εκμετάλλευσης στη μελλοντική κατάσταση	Κτηνοτροφική	15.000
		Φυτική	15.000
		Μικτή -Μελισσοκομία	10.000
3	Επίπεδο εισοδήματος της εκμετάλλευσης στη μελλοντική κατάσταση	> από το 120% του Εισοδήματος Αναφοράς	10.000
		80% - 120% του Εισοδήματος Αναφοράς	5.000
ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΧΟΡΗΓΗΘΕΙ - ΣΥΝΟΛΟ		Μέγιστο	40.000
		Ελάχιστο	20.000

Πηγή: ΥΠ.Α.Α.Τ., 2008

Το νέο ευρωπαϊκό μοντέλο αγροτικής ανάπτυξης, μετά τις τελευταίες μεταρρυθμίσεις, δεν ενδιαφέρεται μόνον για τους γεωργούς-παραγωγούς αλλά και για τον ευρύτερο αγροτικό πληθυσμό, τους καταναλωτές και γενικότερα την κοινωνία. Έτσι η νέα ΚΓΠ επιδιώκει να προωθήσει:

- ❖ τη συσχέτιση της δημόσιας ενίσχυσης με τις πολλαπλές υπηρεσίες, τις οποίες προσφέρει στην κοινωνία ο αγροτικός κόσμος·
- ❖ έναν ανταγωνιστικό γεωργικό τομέα, ο οποίος θα είναι σε θέση να εκμεταλλευθεί τις ευκαιρίες που υπάρχουν στις παγκόσμιες αγορές χωρίς υπερβολικές επιδοτήσεις, ενώ συγχρόνως θα εξασφαλίζει ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο στον αγροτικό κόσμο·
- ❖ ένα βιώσιμο από περιβαλλοντική άποψη γεωργικό τομέα, που θα συνεισφέρει στη συντήρηση των φυσικών πόρων και της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου·

❖ τη διατήρηση δυναμικών αγροτικών κοινοτήτων, που να μπορούν να δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης στην ύπαιθρο

ασφαλείς μεθόδους παραγωγής, που να ικανοποιούν τις απαιτήσεις ποιότητας των καταναλωτών και να διατηρούν τις πλούσιες και ποικίλες παραδόσεις διατροφής των Ευρωπαίων. (Μούσης,2005)

3.2 Αποτελέσματα προγραμμάτων εγκατάστασης νέων στη γεωργία στην Ε.Ε.

Από τα στοιχεία του πίνακα 3.2.1, διαπιστώνεται ότι στην Ελλάδα, κατά το διάστημα από την εφαρμογή του κανονισμού 797/85 ως και την εφαρμογή του κανονισμού 1257/99 συνολικά εγκαταστάθηκαν 403.667 «Νέοι Αγρότες».

Οι 61.613 εγκαταστάθηκαν αξιοποιώντας τον Κανονισμό 797/85, οι 125.019 εγκαταστάθηκαν αξιοποιώντας τον Κανονισμό 2328/91, οι 39.519 μέσω του Κανονισμού 950/97 και τέλος οι περισσότεροι νέοι γεωργοί, 177.516 αξιοποίησαν τον Κανονισμό 1257/99. Οι χώρες που αξιοποίησαν τα προγράμματα και πέτυχαν τη μεγαλύτερη εγκατάσταση αριθμού νέων γεωργών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι η Γαλλία και η Γερμανία. Πρέπει να σημειωθεί πως στις δύο αυτές χώρες, σε σχέση με τις άλλες χώρες, η ενημέρωση σχετικά με τα προγράμματα ήταν ευκολότερη, κυρίως επειδή οι δύο χώρες είχαν σχετικά λίγο γεωργικό πληθυσμό ο οποίος ήταν πιο προσβάσιμος.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 3.2.1 παρατηρούμε επίσης ότι από τη θέσπιση του πρώτου Κανονισμού έως και τον τελευταίο σχεδόν σε όλες τις χώρες έχουμε προοδευτική αύξηση των εντασσομένων «Νέων Αγροτών». Σύμφωνα με τον van der Ploeg, (2003), η αύξηση του πριμ πρώτης εγκατάστασης στους διαδοχικούς Κανονισμούς, καθώς και η δυνατότητα εξωγεωργικής απασχόλησης αποτελέσαν τους βασικούς λόγους για τη μεγαλύτερη συμμετοχή νέων στο πρόγραμμα.

Ο Κανονισμός που συγκέντρωσε το μικρότερο αριθμό δικαιούχων ήταν ο 950/97 κυρίως λόγω του μικρού χρόνου διάρκειας του (μόνο δυο χρόνια), ενώ ο Κανονισμός κατά τον οποίο παρατηρήθηκε ο μεγαλύτερος αριθμός δικαιούχων ήταν ο 1257/99. Γενικά, σε όλες τις χώρες παρατηρήθηκε πολύ μεγάλος αριθμός συμμετοχής «νέων αγροτών» και ειδικά η χώρα μας συγκέντρωσε, μετά τη Γαλλία, το μεγαλύτερο αριθμό δικαιούχων (39.447).

Καταλήγοντας, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρούμε πως από την αρχή της θέσπισης των σχετικών Κανονισμών έως και σήμερα πολλοί νέοι και νέες επέλεξαν να ενταχθούν στα προγράμματα των «νέων αγροτών». Οι οποίες αλλαγές και μεταβολές που έγιναν κατά τη διάρκεια εφαρμογής των Κανονισμών δεν φαίνεται να επηρέασαν την ελκυστικότητα των προγραμμάτων.

Πίνακας 3.2.1: Δικαιούχοι του προγράμματος «Νέων Αγροτών» ανά κανονισμό.

Χώρα	Κανονισμός								Σύνολο
	797/85		2328/91		950/97		1257/99		
	Σύνολο δικαιούχων	Ποσοστό (%)	Σύνολο δικαιούχων	Ποσοστό (%)	Σύνολο δικαιούχων	Ποσοστό (%)	Σύνολο δικαιούχων	Ποσοστό (%)	
Γερμανία	8.178	13,3	22.553	18	4.734	12	23.227	13,1	58.692
Δανία	1.868	3,1	4.121	3,3	772	1,9	4.411	2,5	11.172
Ισπανία	4.454	7,2	13.137	10,5	2.029	5,2	12.511	7	32.131
Αγγλία	109	0,2							109
Βέλγιο	969	1,6	5.310	4,2	1.442	3,7	5.913	3,3	13.634
Ολλανδία	489	0,8	427	0,3	79	0,2	1.380	0,8	2.375
Ιρλανδία	1.818	3	2.265	1,8	392	1	4.575	2,6	9.050
Ιταλία	3.385	5,5	11.102	8,9	1.818	4,6	10.909	6,1	27.214
Γαλλία	34.525	56	53.113	42,5	16.212	41	55.300	31,2	159.150
Λουξεμβούργο	330	0,5	335	0,2	80	0,2	304	0,1	1.049
Πορτογαλία	4.768	7,7	7.527	6,2	1.062	2,7	9.196	5,2	22.553
Σουηδία					262	0,6	1.787	1	2.049
Φιλανδία					839	2,1	2.919	1,6	3.758
Αυστρία					2.143	5,4	5.637	3,2	7.780
Ελλάδα	720	1,2	5.129	4,1	7.655	19,4	39.447	22,2	52.951
Σύνολο	61.613	15,3	125.019	31,0	39.519	9,8	177.516	43,9	403.667

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007

3.3 Αποτελέσματα προγράμματος εγκατάστασης νέων γεωργών στην Ελλάδα

Η έναρξη του προγράμματος εγκατάστασης νέων γεωργών, έλαβε χώρα στην Ελλάδα προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980. Ο πρώτος Κανονισμός ήταν ο 797/85 που θεσπίστηκε στις 12 Μαρτίου 1985 αν και εφαρμόστηκε επίσημα στην χώρα μας σχετικά καθυστερημένα, μετά από τέσσερα χρόνια, το 1989. Σημειώθηκε μικρή συμμετοχή αν και περιελάμβανε δικαιούχους από όλες τις περιφέρειες της χώρας. Συνολικά εγκαταστάθηκαν 720 νέοι γεωργοί. Οι περιφέρειες που αξιοποίησαν περισσότερο τον Κανονισμό ήταν η κεντρική Μακεδονία (26,5%) και η Στερεά Ελλάδα (13,2%).

Από τα στοιχεία του πίνακα 3.3.1, διαπιστώνεται ότι από την εφαρμογή του Κανονισμού 797/85 ως και την εφαρμογή του Κανονισμού 1257/99 στην Ελλάδα εγκαταστάθηκαν 52.951 «νέοι αγρότες». Οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν αξιοποιώντας τον Κανονισμό 1257/99.

Ο επόμενος Κανονισμός (2328/91) είχε ισχύ για πέντε χρόνια και ήταν ενεργός από το 1991 έως το 1996. Ο Κανονισμός αυτός αποτέλεσε κίνητρο για 5.129 νέους αγρότες που εγκαταστάθηκαν στη γεωργία. Και πάλι η κεντρική Μακεδονία πρωτοστάτησε συγκεντρώνοντας το μεγαλύτερο αριθμό νέων γεωργών (1164), ακολουθούμενη από την Θεσσαλία (946 νέους αγρότες).

Ο επόμενος και τρίτος στην σειρά Κανονισμός ήταν ο 950/97. Η διάρκειά του ήταν δυο χρόνια (1997-1999) και συνολικά εγκαταστάθηκαν 7.655 «νέοι αγρότες». Η κεντρική Μακεδονία (32,3%), η Θεσσαλία (17,3%) και η Κρήτη (15,8%) ήταν οι περιφέρειες με τον μεγαλύτερο αριθμό ενταχθέντων.

Ωστόσο, ο κανονισμός που συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό νέων γεωργών ήταν ο 1257/99. Θεσπίστηκε στις 17 Μαΐου 1999 και η διάρκειά του ήταν έξι χρόνια. Με αυτό τον κανονισμό εγκαταστάθηκαν συνολικά 39.447 νέοι γεωργοί. Οι περισσότερες συμμετοχές στο πρόγραμμα παρατηρήθηκαν στην κεντρική Μακεδονία (32,8%) και στη Θεσσαλία (17,0%).

Πίνακας 3.3.1: Εγκατάσταση γεωργών σε Ελλάδα

Περιοχή	Κανονισμός								Σύνολο	%
	797/85		2328/91		950/97		1257/99			
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	68	9,4%	400	7,8%	506	6,6%	3.209	8,2%	4.183	7,9
Δυτική Μακεδονία	58	8,1%	180	3,5%	240	3,1%	2.196	5,6%	2.674	5,0
Θεσσαλία	72	10,0%	946	18,4%	1303	17,3%	6.712	17,0%	9.033	17,1
Ήπειρος	41	5,7%	402	7,8%	411	5,4%	1.218	3,1%	2.072	3,9
Ιόνια Νησιά	8	1,1%	55	1,0%	86	1,1%	1.122	2,8%	1.271	2,4
Στερεά Ελλάδα	95	13,2%	316	6,2%	362	4,7%	2.919	7,4%	3.692	7,0
Πελοπόννησος	90	12,5%	597	11,6%	787	10,2%	3.662	9,3%	5.136	9,7
Αττική	5	0,7%	18	0,4%	38	0,5%	119	0,3%	180	0,4
Κρήτη	79	11,0%	711	13,9%	1.213	15,8%	3.693	9,3%	5.696	10,8
Νότιο Αιγαίο	8	1,1%	59	1,2%	68	0,8%	324	0,8%	459	0,9
Κεντρική Μακεδονία	191	26,5%	1.164	26,6%	2.471	32,3%	12.936	32,8%	16.762	31,7
Βόρειο Αιγαίο	5	0,7%	91	1,8%	170	2,2%	1.237	3,1%	1.503	3,2
Σύνολο	720	13,6%	5.129	9,7%	7.655	14,5%	39.447	62,2%	52.951	100

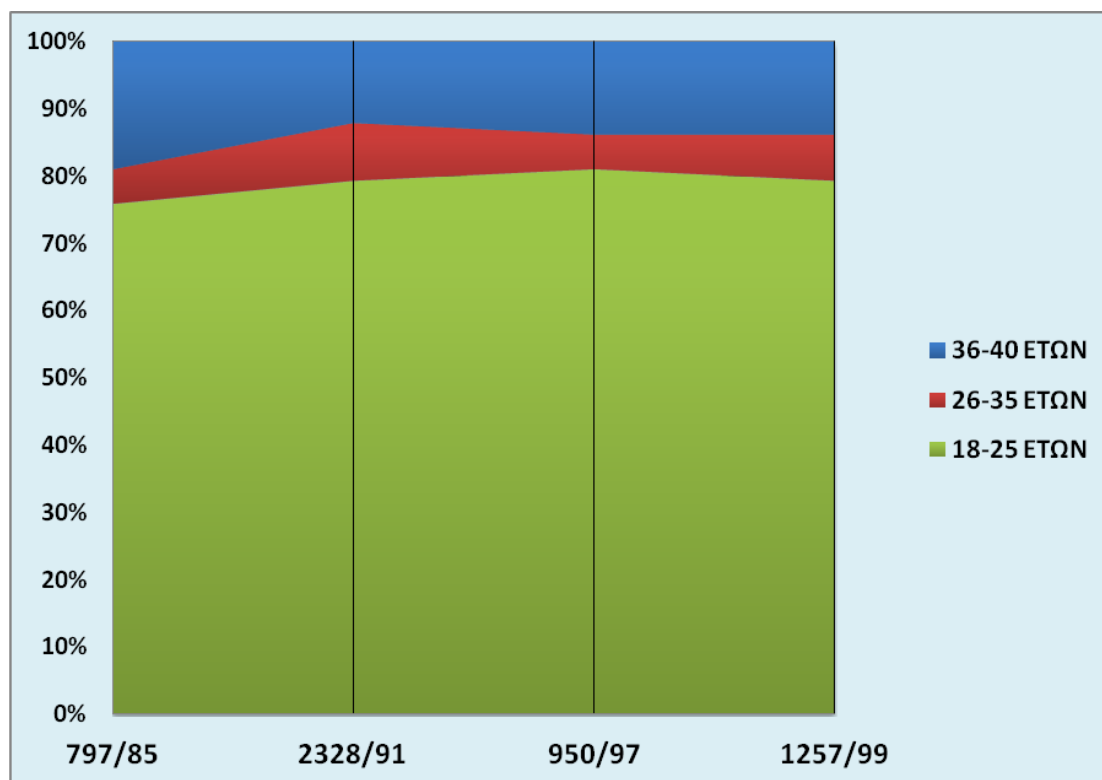
Πηγή: ΥΠ.Α.Α.Τ., 2008

Κατά συνέπεια, ο πιο αποτελεσματικός Κανονισμός υπήρξε ο 1257/99 αφού συνολικά εγκαταστάθηκαν όπως προαναφέρθηκε 39.447 νέοι γεωργοί (Πίνακας 3.3.1). Ο Κανονισμός αυτός ήταν ο πιο αποτελεσματικός γιατί κυρίως αυξήθηκε σημαντικά το πριμ της πρώτης εγκατάστασης (25.000 €). Συν τοις άλλοις για ορισμένες περιοχές της χώρας (κυρίως μειονεκτικές) σημειώθηκε μείωση του κατώτερου ορίου από 1 σε 0,5 ΜΑΕ. Καταλυτική ήταν και η συνδρομή του ΥΠΑΑΤ, που με μια σειρά ενεργειών έδωσε κίνητρα στους γεωργούς (προτεραιότητα στις ποσοτώσεις, φοροαπαλλαγές, χαμηλότοκα στεγαστικά δάνεια κλπ). Τέλος, ο Κανονισμός αυτός υπήρξε αρκετά δημοφιλής καθώς πολλοί τοπικοί φορείς αλλά και κυρίως συνεταιρισμοί τον προώθησαν και ενημέρωσαν τις τοπικές κοινότητες και δήμους.

Η μεγαλύτερη συμμετοχή που παρατηρήθηκε, σε όλους τους Κανονισμούς, στις περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της Κρήτης γεγονός που δικαιολογείται από το ότι στις περιφέρειες αυτές βρίσκεται και το μεγαλύτερο ποσοστό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας και αποτελούν τις κατεξοχήν γεωργικές περιφέρειες της χώρας. Οι διαφοροποιήσεις αυτές ανά Περιφέρεια μπορεί αποδοθούν σε μια σειρά παραγόντων, όπως στις αυξημένες δυνατότητες εξωγεωργικής απασχόλησης (Ιόνια νησιά, Νότιο Αιγαίο), στο ήδη σχετικά υψηλό ποσοστό αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων κάτω των 40 ετών (Ανατολική Μακεδονία και Θράκη), στην αύξηση του πληθυσμού την τελευταία δεκαετία (Κρήτη), στο σχετικά σημαντικό ποσοστό κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και το χαμηλό ΑΕΠ (Ηπειρος, Δυτική Ελλάδα) και σε διαφορετικής μορφής ενημέρωσης και προώθησης του προγράμματος σε κάθε περιφέρεια (Ζακοπούλου, 1999, Βουνούκη, 2001)

Η κλάση των ηλικιών που φαίνεται να εκμεταλλεύτηκε περισσότερο το πρόγραμμα εγκατάστασης νέων γεωργών (Γράφημα 3.1) στο σύνολο του ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 26-36 ακολούθου οι γεωργοί ηλικία 36-40 ετών και με μικρότερο ποσοστό οι νέοι γεωργοί ηλικίας 18-25 ετών.

Γράφημα 3.1: Ηλικίες νέων γεωργών κατά την ένταξή τους στο πρόγραμμα

Πηγή: ΥΠΑΑΤ, 2008

Οι νέοι των πεδινών περιοχών φαίνεται πως εκμεταλλεύτηκαν περισσότερο τον Κανονισμό σε σχέση με τις ορεινές μειονεκτικές περιοχές. Ειδικά σε μερικές περιφέρειες (Πίνακας 3.3.2) όπως είναι η Κεντρική Μακεδονία και η Θεσσαλία, παρατηρείται σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής.

Πίνακας 3.3.2: Ποσοστό συμμετοχής νέων αγροτών κατά περιφέρειες

Περιοχή	Κανονισμός							
	797/85		2328/91		950/97		1257/99	
	Ορεινές		Πεδινές		Ορεινές		Πεδινές	
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	37%	63%	39%	61%	40%	60%	41%	59%

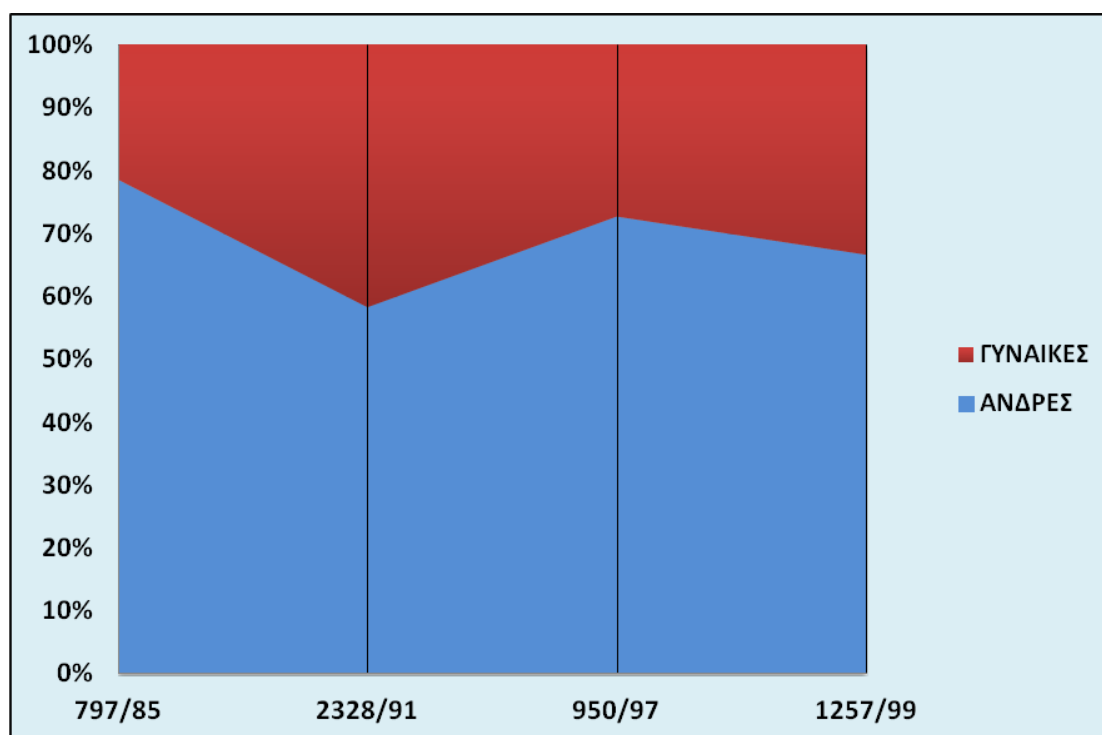
Δυτική Μακεδονία	41%	59%	43%	57%	42%	58%	39%	61%
Θεσσαλία	30%	70%	29%	71%	33%	67%	30%	70%
Ήπειρος	38%	62%	40%	60%	41%	59%	43%	57%
Ιόνια Νησιά	40%	60%	43%	57%	40%	60%	39%	61%
Στερεά Ελλάδα	41%	59%	39%	61%	42%	58%	44%	56%
Πελοπόννησος	44%	56%	45%	55%	46%	54%	45%	55%
Αττική	15%	85%	17%	83%	12%	88%	12%	88%
Κρήτη	35%	65%	40%	60%	37%	63%	36%	64%
Νότιο Αιγαίο	43%	57%	46%	54%	44%	56%	43%	57%
Κεντρική Μακεδονία	31%	69%	33%	67%	35%	65%	36%	64%
Βόρειο Αιγαίο	45%	55%	44%	56%	42%	58%	47%	53%
Σύνολο	41%	59%	43%	57%	42%	58%	39%	61%

Πηγή: ΥΠΑΑΤ, 2008

Τα προγράμματα εγκατάστασης «νέων αγροτών» ωστόσο φαίνεται πως είναι αντρική υπόθεση, με τη συμμετοχή των άντρων να ανέρχεται στο 65% (Γράφημα 3.2). Η Γιδαράκου (2002), σε σχετική έρευνα, διαπίστωσε ότι το γεωργικό επάγγελμα θεωρείται ως ένα κατεξοχήν ανδρικό επάγγελμα. Οι νέες, λόγω μεγαλύτερης ευαισθησίας στην έλλειψη παντός είδους υπηρεσιών ή και εξαιτίας του μεγαλύτερου κινδύνου απομόνωσης που διατρέχουν και των γενικότερων κοινωνικών περιορισμών που τους επιβάλλονται στην κλειστή επαρχιακή κοινωνία, εκφράζουν πάντα μια ισχυρότερη επιθυμία να εγκαταλείψουν τον αγροτικό χώρο και να μετακινηθούν προς τις πόλεις, σε σχέση πάντα με τους αντίστοιχους νέους (Galland and Lambert, 1992).

Σε κάθε περίπτωση πάντως, το πρόγραμμα φαίνεται πως κατάφερε να δώσει αν όχι τις προσωπικά επιθυμητές επιλογές στις νέες γυναίκες, ήταν μια ευκαιρία πρόσβασης σε οικονομικούς πόρους από τα νοικοκυριά, που βελτίωσαν τις συνθήκες παραγωγής τους, υποστηρίζοντας την παραμονή τους στην ύπαιθρο και υποβοηθώντας στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού, μέσω και της δέσμευσης για παραμονή επί δεκαετία τουλάχιστον στην ευρύτερη περιφέρεια λειτουργίας του προγράμματος (Καζακόπουλος, 2005)

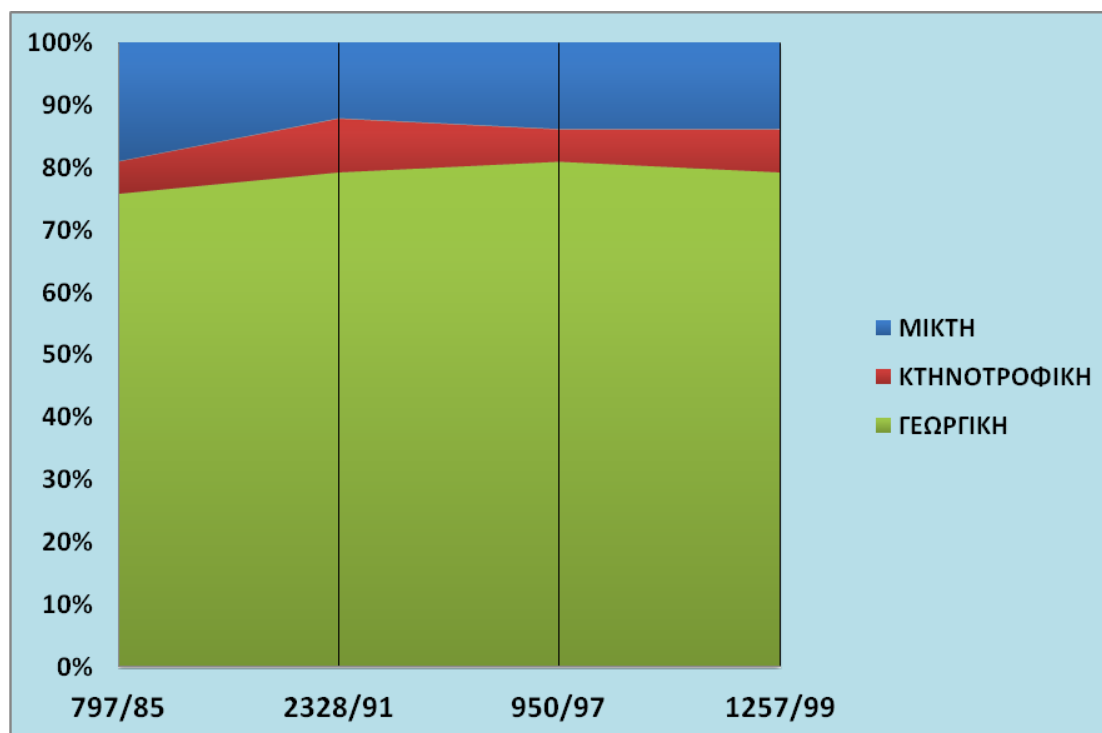
Γράφημα 3.2: Συμμετοχή ανδρών-γυναικών στο σύνολο των νέων γεωργών.

Πηγή: ΥΠΑΑΤ, 2008

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εκμεταλλεύσεων των νέων γεωργών είναι φυτικής κατεύθυνσης (Γράφημα 3.3). Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αντιστοιχούν σε ποσοστά μικρότερα του 30% σε όλες τις περιπτώσεις των Κανονισμών .

Γράφημα 3.3: Είδος εκμετάλλευσης

Πηγή: ΥΠΑΑΤ, 2008

Συμπερασματικά λοιπόν, η εφαρμογή του προγράμματος των «νέων αγροτών» στην Ελλάδα παρουσιάζει αυξητική πορεία από την έναρξή του, το 1989, έως το 2006. Ωστόσο, η ανανέωση του γεωργικού πληθυσμού της χώρας δεν έχει επιτευχθεί στον επιθυμητό βαθμό. Επίσης, παρουσιάζεται άνιση κατανομή στη συμμετοχή στο πρόγραμμα τόσο μεταξύ των περιφερειών της χώρας, όσο και μεταξύ πεδινών και ορεινών /μειονεκτικών περιοχών.

3.4 Αλλαγές και δεσμεύσεις κατά την εξέλιξη των κανονισμών

Η κυριότερη αλλαγή που παρατηρείται σε όλους τους κανονισμούς που αφορούν τα προγράμματα εγκατάστασης των νέων γεωργών και που αποτέλεσε βαρόμετρο για την εισαγωγή τους στο πρόγραμμα, αφορά το πριμ της πρώτης εγκατάστασης.

Ο πρώτος κανονισμός (797/85) ξεκίνησε από τις 8.000 €, ο δεύτερος (2328/91) από τις 11.000 €, ο τρίτος (950/97) από τις 13.000 €, ο τέταρτος (1257/99) από τις 25.000 € και τέλος ο 1698/2005 έφτασε στις 40.000 €.

Αλλαγές επήλθαν και στο απαιτούμενο μέγεθος εργασίας της γεωργικής εκμετάλλευσης. Ο πρώτος κανονισμός του 1985 όριζε ως ελάχιστο μέγεθος απαιτήσεων σε εργασία τη μια μονάδα (1 M.A.E. = 1750 ώρες απασχόλησης ανά έτος) κάτι που ίσχυσε και στο δεύτερο κανονισμό του 1991. Η πορεία των πραγμάτων έδειξε πως αυτό το οικονομικό μέγεθος δεν ήταν εύκολα προσδιορίσιμο, με αποτέλεσμα να αποτελεί τροχοπέδη για τους νέους αγρότες. Έτσι από τον κανονισμό 950/97 και μετά, μειώθηκε στη μισή μονάδα (0,5 M.A.E. = 875 ώρες απασχόλησης ανά έτος). Αυτή η αλλαγή στη ΜΑΕ που ενσωματώθηκε στις προκηρύξεις των προγραμμάτων εγκατάστασης των νέων αγροτών, συνοδεύτηκε με κατακόρυφη αύξηση του αριθμού των νέων γεωργών κατά τα επόμενα χρόνια.

Ο πρώτος κανονισμός (797/85) ήθελε το νέο αγρότη να απασχολείται αποκλειστικά και μόνο με τη γεωργία. Ωστόσο οι νέες συνθήκες και οι νέες κατευθύνσεις που ορίζονταν από την έννοια της πολυδραστηριότητας θα άλλαζαν αυτή τη συνθήκη. Με τον επόμενο κανονισμό τον 2328/91 αυτή η συνθήκη άλλαξε και επιτράπη στο νέο γεωργό να ασκεί και εξωγεωργικές δραστηριότητες οριζόμενες έως κάποιου ποσοστού στο συνολικό γεωργικό εισόδημα.

Ένα πρόβλημα που συνόδευε τους πρώτους κανονισμούς ήταν η πολυπλοκότητα της διαδικασίας συμμετοχής στο πρόγραμμα. Υπεύθυνη αρχή υλοποίησης υπήρξε η κάθε Νομαρχία με τις κατά τόπους διευθύνσεις γεωργίας. Αυτές ήταν που ορίζαν τις προθεσμίες υποβολής των αιτήσεων και που συγκεντρώναν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, παρασυροντας τους υποψηφίους γεωργούς σε γραφειοκρατικά αδιέξοδα πολλές φορές. Από τον 1257/99 και μετά η

όλη διαδικασία ρυθμίζεται από το ΥΠΑΑΤ κάνοντας πιο εύκολη τη διαδικασία υποβολής του φακέλου υποψηφιότητας για τους νέους αγρότες.

Η απαίτηση του καταναλωτικού κοινού για την προστασία του περιβάλλοντος και την παραγωγή ασφαλών γεωργικών προϊόντων ήταν που επέβαλλε στους γεωργούς την υιοθέτηση προτύπων και κανόνων παραγωγής προϊόντων. Οι Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.) που υιοθετηθήκαν από τον 2328/91 κανονισμό και ενσωματώθηκαν στους μετέπειτα κανονισμούς υποχρέωναν τους νέους αγρότες στην τήρηση αυτών. Επίσης από τον 1257/99 και μετά η ευρωπαϊκή ένωση δίνει ιδιαίτερο βάρος στην προστασία του περιβάλλοντος ενσωματώνοντας την οδηγία παραγωγής ποιοτικών και ασφαλών γεωργικών προϊόντων και την υιοθέτηση καλής μεταχείρισης των ζώων από πλευράς των παραγωγών.

Κάθε Κανονισμός εκτός από τις βασικές προϋποθέσεις ένταξης του νέου γεωργού περιλαμβάνει και ορισμένους δεσμευτικούς στόχους που πρέπει να εκπληρώσει ο δικαιούχος του προγράμματος σε κάποιο χρονικό διάστημα (ανάλογα με το στόχο) από την ημερομηνία ένταξης του στο πρόγραμμα εγκατάστασης νέων στη γεωργία. Κάποιοι από τους στόχους αυτούς παραμένουν οι ίδιοι κατά την εξέλιξη των κανονισμών, ενώ κάποιοι διαφοροποιούνται.

Έκτος από αυτές τις αλλαγές που παρατηρηθήκαν στην όλη πορεία των κανονισμών υπήρξαν και δεσμεύσεις που ίσχυαν από τον πρώτο κανονισμό έως και σήμερα. Οι δεσμεύσεις αυτές αφορούσαν την επαγγελματική γεωργική εκπαίδευση (150 ώρες γεωργικής κατάρτισης), την 10 έτη τουλάχιστον παρακολούθηση των παραγωγικών και οικονομικών στοιχείων της εκμετάλλευσης μέσω απλοποιημένου λογιστικού συστήματος, την 10 έτη παραμονή στη γεωργική εκμετάλλευση ως γεωργός τουλάχιστον μερικής απασχόλησης κατά 25% όσον αφορά το γεωργικό εισόδημα, όπως επίσης και την υποχρέωση από πλευράς γεωργού να διατηρεί τη εκμετάλλευση του βιώσιμη .

3.5 Μέτρο 112 : Εγκατάσταση νέων γεωργών

Στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας (ΠΑΑ) 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλατζής», το ΥΠΑΑΤ προκήρυξε Το πρόγραμμα Εγκατάστασης Νέων Γεωργών και τα Σχέδια Βελτίωσης τα οποία διακρίνονται σε μικρά (με ειδική στόχευση στην κτηνοτροφία) και μεγάλα (γεωργοκτηνοτροφικά) σχέδια. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι προϋποθέσεις ένταξης και οι επιλέξιμες δράσεις των δύο τύπων σχεδίων όπως αναφέρονται στο άρθρο 11 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), στον οποίο ορίζεται ότι η εθνική στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης θα εφαρμοστεί μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013.

3.5.1 Εγκατάσταση νέων γεωργών

Στόχος του Μέτρου είναι η πληθυσμιακή αναζωογόνηση της υπαίθρου με την εγκατάσταση νέων γεωργών μέσω της παροχής κινήτρων προκειμένου να διευκολυνθεί η αρχική τους εγκατάσταση και η διαρθρωτική προσαρμογή των εκμεταλλεύσεών τους με την υποβολή επιχειρηματικού σχεδίου. Ο Κωδικός του μέτρου της ενίσχυσης της πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών είναι ο 112 και η νομική βάση του , στηρίζεται στα Άρθρα 20 (α) (ii) και 22 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005, όπως επίσης και στα Άρθρα 13 και 14, και σημείο 5.3.1.1.2 Παράρτημα ΙΙ του Κανονισμού (ΕΚ) 1974/2006, Άρθρα 2(η)(ii) και 4 του Καν.1320/2006.

3.5.2 Χρηματοδότηση του μέτρου

Το Μέτρο 1.1.2 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης «Ε.Γ.Τ.Α.Α.») και το Ελληνικό Δημόσιο. Εγκρίνεται ποσό συνολικού ύψους 100.000.000€ για την κάλυψη Δημόσιας Δαπάνης που θα αναληφθεί για Νομικές Δεσμεύσεις που θα προκύψουν από την χορήγηση ενισχύσεων το έτος 2009 για το Μέτρο 112 του Άξονα 1 του ΠΑΑ 2007-2013 και σε εφαρμογή της αριθμ. 704/2008 ΚΥΑ.

A. Πιστώσεις ανά Περιφέρεια για παροχή οικονομικών ενισχύσεων του Μέτρου 1.1.2.

Περιφέρεια	Προϋπολογισμός Δημόσιας Δαπάνης σε €
Ανατολικής	7.200.000
Κεντρικής	17.800.000
Δυτικής Μακεδονίας	4.400.000
Θεσσαλίας	10.300.000
Στερεάς Ελλάδος	5.500.000
Ηπείρου	5.600.000
Ιονίων Νήσων	2.000.000
Δυτικής Ελλάδος	12.000.000
Πελοποννήσου	10.900.000
Αττικής	1.000.000
Νοτίου Αιγαίου	1.300.000
Βορείου Αιγαίου	6.000.000
Κρήτης	16.000.000
ΣΥΝΟΛΟ	100.000.000

3.5.3 Τεκμηρίωση της παρέμβασης

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα της Ελληνικής Γεωργίας αλλά και των αγροτικών περιοχών είναι η γήρανση του πληθυσμού. Το δημογραφικό πρόβλημα είναι εντονότερο στις ορεινές, μειονεκτικές και νησιωτικές περιοχές, στις οποίες κατά τεκμήριο οι συνθήκες, λόγω των φυσικών μειονεκτημάτων και απομόνωσης είναι δυσμενέστερες. Το γεγονός της προχωρημένης ηλικίας του συνόλου των γεωργών στην χώρα μας αποτελεί τροχοπέδη για διάχυση τεχνογνωσίας, υιοθέτηση νέων πρακτικών, την εφαρμογή καινοτομιών και την προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες στη διεθνή αγορά των «γεωργικών» προϊόντων.

Ήδη μέχρι σήμερα και μετά την εφαρμογή του μέτρου κατά την 2η και 3η Προγραμματική περίοδο έχουν εγκατασταθεί περίπου 30.000 νέοι γεωργοί σε αγροτικές περιοχές με ενασχόληση στην γεωργία γεγονός που συντελεί στην άμβλυνση των ανωτέρω προβλημάτων. Σκοπός του παρόντος μέτρου του ΠΑΑ είναι η προσέλκυση νέων σε ηλικία ανθρώπων στις αγροτικές περιοχές και η ενασχόληση τους με τη γεωργία, γεγονός που θα συμβάλει θετικά τόσο στην απασχόληση όσο και στη διατήρηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Στόχος του μέτρου είναι η πληθυσμιακή αναζωογόνηση της υπαίθρου με την εγκατάσταση νέων γεωργών μέσω της παροχής κινήτρων προκειμένου να διευκολυνθεί η αρχική τους εγκατάσταση και η διαρθρωτική προσαρμογή των εκμεταλλεύσεων τους με την υποβολή επιχειρηματικού σχεδίου.

3.5.4 Γεωγραφικό πεδίο

Το Μέτρο θα έχει εφαρμογή στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας, με δυνατότητα διαφοροποίησης των κινήτρων με βάση τα φυσικά μειονεκτήματα του τόπου μόνιμης κατοικίας, καθώς και την παραγωγική κατεύθυνση και το συνολικό εισόδημα της γεωργικής εκμετάλλευσης κατά την ολοκλήρωση του επιχειρηματικού σχεδίου.

3.5.5 Ενιαία πριμοδότηση νέων γεωργών

Προβλέπεται η στήριξη νέων γεωργών για την εγκατάσταση τους στη γεωργία με τη μορφή χορήγησης κεφαλαίου. Το ύψος της ενίσχυσης καθώς και οι όροι και προϋποθέσεις ένταξης στο καθεστώς περιγράφονται παρακάτω.

3.5.6 Δικαιούχοι

Σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 1 του Κανονισμού (Ε.Κ.) αριθ. 1698/2005, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, δύναται να ενταχθούν στο Μέτρο γεωργοί οι οποίοι:

1. Είναι ηλικίας κάτω των 40 ετών κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης για στήριξη και εγκαθίσταται για πρώτη φορά σε γεωργική εκμετάλλευση ως αρχηγοί της. Για τον υπολογισμό της ηλικίας λαμβάνεται υπόψη η ημερομηνία υποβολής της αίτησης του υποψηφίου νέου γεωργού. Η ατομική απόφαση χορήγησης στήριξης για

την εγκατάσταση νέων γεωργών εκδίδεται το αργότερο εντός 18 μηνών μετά την εγκατάσταση.

2. Διαθέτουν επαρκή επαγγελματική ικανότητα, ή την αποκτούν εντός 3ετίας από την ημερομηνία λήψης της ατομικής απόφασης για χορήγηση στήριξης.

3. Υποβάλλουν επιχειρηματικό σχέδιο για την ανάπτυξη των γεωργικών δραστηριοτήτων τους.

3.5.7 Προσδιορισμός της «εγκατάστασης» που χρησιμοποιείται από το κράτος μέλος.

Ως «Εγκατάσταση» Νέου Γεωργού νοείται η έναρξη λειτουργίας αγροτικής εκμετάλλευσης μεγέθους απαιτήσεων σε εργασία τουλάχιστον 0,5 Μονάδας Ανθρώπινης Εργασίας (ΜΑΕ), της οποίας είναι νόμιμος κάτοχος και αρχηγός, φυσικό πρόσωπο κάτω των 40 ετών. Ως ΜΑΕ θεωρείται η εργασία που προσφέρεται υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης από φυσικό πρόσωπο κατά τη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους, στην γεωργική εκμετάλλευση και αντιστοιχεί με απασχόληση 1.750 ωρών. Η έναρξη λειτουργίας της γεωργικής εκμετάλλευσης προσδιορίζεται κατά περίπτωση ως ακολούθως:

1. με την απόκτηση ζωικού κεφαλαίου ή μελισσοσμηνών
2. με την έναρξη μίσθωσης αγροτικών εκτάσεων
3. με την αγορά αγροτικών εκτάσεων που περιέχουν μόνιμες φυτείες (εφόσον δεν εκμισθώνονται σε τρίτους)
4. με την ημερομηνία πρωτοκόλλησης της αντίστοιχης ενιαίας δήλωσης εκμετάλλευσης (ΟΣΔΕ)
5. με την έναρξη καλλιέργειας (σπορά ή φύτευση) ιδιόκτητων εκτάσεων μονοετούς καλλιέργειας.

3.5.8 Επιχειρηματικό σχέδιο

Σύνοψη των απαιτήσεων του επιχειρηματικού σχεδίου, περιλαμβανομένων των απαιτήσεων στην περίπτωση επενδύσεων με σκοπό τη συμμόρφωση προς τα ισχύοντα κοινοτικά πρότυπα εντός περιόδου χάριτος 36 μηνών, και λεπτομέρειες σχετικά με τη συχνότητα και την επεξεργασία των αναθεωρήσεων του επιχειρηματικού σχεδίου. Το επιχειρηματικό σχέδιο (σχέδιο δράσης) για την ανάπτυξη των γεωργικών δραστηριοτήτων των Νέων Γεωργών θα προβλέπει τη δημιουργία εκμετάλλευσης προσαρμοσμένης στις εθνικές και κοινοτικές απαιτήσεις. Το επιχειρηματικό σχέδιο

διαρθρώνεται σε τρεις φάσεις με βάση το χρονοδιάγραμμα των προβλεπόμενων ενεργειών ως ακολούθως.

A) Σημείο εκκίνησης

Στο σχέδιο δράσης θα περιγράφεται αναλυτικά η αρχική κατάσταση της γεωργικής εκμετάλλευσης: μέγεθος σε στρέμματα, αριθμός ζώων, συνολικό μέγεθος της εκμετάλλευσης σε ΜΑΕ, κατεύθυνση της εκμετάλλευσης (φυτική, κτηνοτροφική, μικτή - μελισσοκομία), ποιότητα παραγωγής, οικογενειακή και συνολική απασχόληση σε ΜΑΕ. Θα περιλαμβάνει την αναλυτική περιγραφή των επενδύσεων που θα υλοποιηθούν, τη πρόθεση του υποψηφίου για προσφυγή σε υπηρεσίες παροχής συμβουλών καθώς επίσης και κάθε άλλη ενέργεια που θα αναληφθεί με στόχο την επίτευξη των στόχων του σχεδίου.

B) Ενδιάμεση φάση

Η τήρηση των προϋποθέσεων που σχετίζονται με τις επαγγελματικές ικανότητες θα πρέπει να εκπληρώνεται εντός χρονικής περιόδου η οποία δεν υπερβαίνει τους 36 μήνες από την ημερομηνία λήψης της ατομικής απόφασης για χορήγηση στήριξης, εφόσον χρειάζεται περίοδος προσαρμογής για τη διευκόλυνση της εγκατάστασης του Νέου Γεωργού ή της διαρθρωτικής προσαρμογής της εκμετάλλευσής του

Στο επιχειρηματικό σχέδιο (σχέδιο δράσης) θα προβλέπεται η χορήγηση ενίσχυσης για επενδύσεις που θα πραγματοποιήσουν οι Νέοι Γεωργοί με σκοπό τη συμμόρφωση προς ισχύοντα κοινοτικά πρότυπα όπως προβλέπονται στον Καν. 1782/2003 και εφόσον προσδιορίζονται στο επιχειρηματικό του σχέδιο. Η περίοδος χάριτος εντός της οποίας θα πρέπει να επιτυγχάνεται συμμόρφωση με τα σχετικά πρότυπα δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 36 μήνες από την ημερομηνία εγκατάστασης (άρθρο 26, παρ 1, εδάφιο 3 του Καν(ΕΚ) 1698/2005, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει).

Γ) Τελική φάση

Κατά την τελική φάση θα ελέγχεται η επίτευξη των στόχων του επιχειρηματικού σχεδίου και θα πρέπει κατ ελάχιστο να διασφαλίζεται η επίτευξη του στόχου της δημιουργίας γεωργικής εκμετάλλευσης συνολικού μεγέθους μεγαλύτερου

της μιας (1) Μονάδας Ανθρώπινης Εργασίας (ΜΑΕ) και εισοδήματος της εκμετάλλευσης μεγαλύτερου του 80% του εισοδήματος αναφοράς (όπως αυτό ορίζεται κάθε φορά) εντός 5 ετών κατά ανώτατο όριο από την ημερομηνία λήψης της ατομικής απόφασης για χορήγηση στήριξης.

Θα προβλέπεται αναθεώρηση του σχεδίου δράσης το ανώτερο τρεις φορές μέχρι την ολοκλήρωση του σε αιτιολογημένες περιπτώσεις και εφόσον δεν επηρεάζεται ο στόχος και η κατεύθυνση της εκμετάλλευσης.

Η συμμόρφωση προς το επιχειρηματικό σχέδιο αξιολογείται από την αρμόδια αρχή εντός πέντε ετών κατ' ανώτατο όριο από την ημερομηνία λήψης της ατομικής απόφασης για τη χορήγηση στήριξης. Σε περίπτωση που τη στιγμή της αξιολόγησης ο νέος γεωργός δεν πληροί τα προβλεπόμενα από το επιχειρηματικό σχέδιο λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες υλοποίησης του επιχειρηματικού σχεδίου η ήδη χορηγηθείσα στήριξη επιστρέφεται στο σύνολό της ως αχρεωστήτως καταβληθείσα.

Χρήση της δυνατότητας περιόδου χάριτος για την τήρηση των απαιτήσεων επαγγελματικής ικανότητας

Θα γίνει χρήση της δυνατότητας περιόδου χάριτος μέχρι 36 μήνες για την τήρηση της προϋπόθεσης απόκτησης επαρκούς επαγγελματικής ικανότητας. Λεπτομέρειες για τη διαδικασία απόκτησης της επαγγελματικής ικανότητας θα καθοριστούν με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων.

Η επαρκής επαγγελματική ικανότητα θα πρέπει να υφίσταται κατά την ημερομηνία εξέτασης του φακέλου υποψηφιότητας, είτε να αποκτηθεί σε διάστημα που δεν υπερβαίνει τους 36 μήνες από την ημερομηνία λήψης της ατομικής απόφασης για χορήγηση στήριξης.

Χρήση της δυνατότητας συνδυασμού διαφορετικών μέτρων στο επιχειρηματικό σχέδιο, η οποία παρέχει στους νέους γεωργούς πρόσβαση στα συγκεκριμένα μέτρα

Προβλέπεται η δυνατότητα να συνδυαστούν διάφορα μέτρα του Καν(ΕΚ) 1698/2005, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, μέσω του επιχειρησιακού σχεδίου, δίνοντας πρόσβαση του Νέου Γεωργού στα μέτρα αυτά, με την προϋπόθεση της

εκπλήρωσης των κριτηρίων επιλογής κάθε μέτρου. Ειδικότερα προβλέπεται η πρόσβαση στα εξής μέτρα:

α. Μέτρο 1.1.4 «Χρήση υπηρεσιών παροχής γεωργικών συμβουλών στην εκμετάλλευση και παροχή δασοκομικών συμβουλών»

β. Μέτρο 1.2.1 «Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων»

γ. Μέτρο 1.3.2. «Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων»

δ. Μέτρο 1.3.3. «Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης»

Στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος επιθυμεί τη στήριξη του από τα ανωτέρω μέτρα θα πρέπει να τα αναφέρει στο επιχειρησιακό του σχέδιο με λεπτομερή περιγραφή – τεκμηρίωση της πρότασης.

3.5.9 Ύψος ενίσχυσης

Το μέγιστο ύψος ενίσχυσης δύναται να ανέρχεται συνολικά σε 40.000 € και το ελάχιστο σε 10.000 € και διαφοροποιείται με βάση τα ακόλουθα κριτήρια :

Το ύψος της ενίσχυσης διαφοροποιείται ανάλογα με :

α) τον τόπο μόνιμης κατοικίας (κατηγορία περιοχής: ορεινή- μειονεκτική- λοιπές)

β) την παραγωγική κατεύθυνση της εκμετάλλευσης κατά την ολοκλήρωση του Επιχειρηματικού Σχεδίου (κτηνοτροφική, φυτική, μικτή - μελισσοκομία)

γ) το συνολικό εισόδημα της γεωργικής εκμετάλλευσης κατά την ολοκλήρωση του Επιχειρηματικού Σχεδίου.

3.5.10 Φορέας Εφαρμογής

Φορέας Εφαρμογής είναι η Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής ΠΑΑ, του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με τις Αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες κατά περίπτωση.

3.5.11 Τρόπος πληρωμής

Το ποσό ενίσχυσης θα καταβάλλεται το ανώτερο σε 3 δόσεις.

3.5.12 Χρηματοδότηση

Πίνακας 3.5.2: Χρηματοδότηση μέτρου

ΜΕΤΡΟ 112	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
	1	2	3=1+2	4	5=3+4
€	132.163.311	52.697.348	184.860.659	0	184.860.659
%	71,49%	28,51%	100%	0%	100%

Πηγή: ΥΠ.Α.Α.Τ.

3.5.11 Μεταβατικές διατάξεις

Το συνολικό ποσό των Νομικών Δεσμεύσεων Νέων Γεωργών που αναλήφθηκαν έως 31.12.2006 και θα πληρωθεί στην 4η Προγραμματική Περίοδο εκτιμάται ότι θα ανέλθει στο ποσό των 30.000.000€ που περιλαμβάνονται στο ποσό των 185.000.000€. Σύμφωνα με τα άρθρα 2 παρ. η (ii), 4 και 7, παρ. 2.β του Καν 1320/2006 για τη θέσπιση μεταβατικών κανόνων όσον αφορά στη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης που προβλέπεται από τον Καν. 1698/2005, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, «Οι πληρωμές θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΓΤΑΑ»

Πίνακας 3.5.3 : Ποσοτικοποιημένοι στόχοι για του κοινούς δείκτες της ΕΕ

Κατηγορία Δείκτη	Δείκτης	Στόχος
Επιδόσεων	Αριθμός ενισχυθέντων νέων γεωργών	14.000
	Συνολικό ποσό επενδύσεων	184.860.659 €

Πηγή : Υ.Π.Α.Α.Τ

Ο στόχος του Μέτρου καλύφθηκε από την πρώτη προκήρυξή του, με το ποσό των 155 εκ. € Δημόσιας Δαπάνης. Οι δικαιούχοι της 4^{ης} Προγραμματικής Περιόδου ανέρχονται στους 8.500 νέους γεωργούς και οι ανειλημμένες υποχρεώσεις του Μέτρου αφορούν 5.500 δικαιούχους. Ως εκ τούτου δε θα υπάρξουν νέοι δικαιούχοι.

3.6 Σχέδια βελτίωσης

3.6.1 Μικρά σχέδια βελτίωσης

Η δράση «Μικρά Σχέδια Βελτίωσης» για δικαιούχους κτηνοτρόφους, αφορά επενδύσεις εκσυγχρονισμού αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων όπως η εισαγωγή σε αυτές της μηχανικής άμελξης, αλλά και η ενίσχυση συμπληρωματικών λοιπων επενδύσεων. Ο Συνολικός Προϋπολογισμός ήταν 100.000.000,00 ευρώ και η Δημόσια Δαπάνη 50.000.000,00 ευρώ.

Στόχος, είναι ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η βελτίωση της συνολικής τους επίδοσης, μέσω της καλύτερης χρήσης των συντελεστών παραγωγής συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής νέων τεχνολογιών - καινοτομιών, βελτιώνοντας τις επιδόσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων όσον αφορά το περιβάλλον, την εργασιακή ασφάλεια, την υγιεινή και την καλή διαβίωση των ζώων.

3.6.2 Δικαιούχοι-προϋποθέσεις

1). Οι προς ενίσχυση γεωργικές εκμεταλλεύσεις πρέπει να ανήκουν νόμιμα σε:

i) Φυσικά πρόσωπα, ηλικίας από 18 έως 60 ετών, τα οποία:

(α) υποβάλουν Ενιαία Δήλωση Εκμετάλλευσης στον ΟΠΕΚΕΠΕ.

(β) δεν είναι άμεσα συνταξιοδοτούμενα από οποιοδήποτε ταμείο εσωτερικού ή εξωτερικού και ταυτόχρονα δεν έχουν ενταχθεί ως δικαιούχοι στο πρόγραμμα της πρόωρης συνταξιοδότησης.

(γ) έχουν λευκό ποινικό μητρώο κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης ή έχει παρέλθει τριετία από την έκτιση της οποιασδήποτε ποινής. Επίσης, στους υποψηφίους, κατά τον χρόνο υποβολής και εξέτασης του επενδυτικού τους σχεδίου, δεν θα πρέπει να έχουν επιβληθεί διοικητικές κυρώσεις για παραβίαση κοινοτικών κανονισμών ή εθνικής νομοθεσίας

ii) Νομικά Πρόσωπα που έχουν νομική μορφή Α.Ε., Ε.Π.Ε., Ο.Ε., Ε.Ε. ή ΑΣΟ του Ν.2810/2000 όπως οι έννοιές τους ορίζονται στο Εμπορικό Δίκαιο και που υποβάλουν Ενιαία Δήλωση Εκμετάλλευσης στον ΟΠΕΚΕΠΕ.

2). Να δραστηριοποιούνται στην αιγοπροβατοτροφία και ταυτόχρονα να κατέχουν (οι ίδιοι ή αθροιστικά με την/τον σύζυγο) τουλάχιστον 145 ενήλικα θηλυκά αιγοπρόβατα, όπως αυτά έχουν δηλωθεί στην Ενιαία Δήλωση Εκμετάλλευσης του έτους 2009.

3). Για τις εκμεταλλεύσεις που κατέχουν τουλάχιστον 75 ενήλικα θηλυκά πρόβατα, θα πρέπει να αποδεικνύεται, για το έτος 2009, παράδοση τουλάχιστον 60 κιλών γάλακτος ανά ενήλικο θηλυκό πρόβατο (όχι για αίγες). Εξαιρούνται και δεν είναι υποχρεωμένοι να αποδεικνύουν παράδοση γάλακτος:

(α) Οι υποψήφιοι που κατοικούν στα νησιά της χώρας πλην της Κρήτης και της Εύβοιας.

(β) Οι δικαιούχοι του μέτρου 112 του ΠΑΑ (νέοι γεωργοί).

4). Οι δικαιούχοι του προγράμματος θα πρέπει να τηρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις σε ότι αφορά το Περιβάλλον, την Υγιεινή και την Καλή διαβίωση των Ζώων. Η απόδειξη της τήρησης των ανωτέρω θα γίνεται μέσω της προσκόμισης άδειας λειτουργίας της εκμετάλλευσης με τον φάκελο αποπληρωμής της επένδυσης. Στην περίπτωση υποβολής δύο αιτημάτων πληρωμής, τότε, εφόσον δεν υπάρχει άδεια λειτουργίας, με το πρώτο αίτημα θα υποβάλλεται άδεια ίδρυσης.

5). Νομική βάση των ανωτέρω αποτελούν οι ΚΥΑ 705/2008 και η ΥΑ 7931/10-6-2009, όπως τροποποιούμενες ισχύουν κάθε φορά.

3.6.3 Επιλέξιμες δαπάνες:

Ως επιλέξιμες επενδύσεις για το παρόν καθεστώς ενίσχυσης ορίζονται αποκλειστικά οι ακόλουθες:

1) Δαπάνες αγοράς μεταφοράς και εγκατάστασης αμελκτικής μηχανής σε χώρο με δάπεδο που είναι εύκολο να καθαριστεί. Ως τέτοιο δάπεδο ενδεικτικά αναφέρεται δάπεδο με στρώση τσιμέντου ή με χρήση πλακιδίων. Η αγορά αμελκτικής μηχανής είναι υποχρεωτική.

2) Η κατασκευή - ανακατασκευή ή η επέκταση ή η διαμόρφωση υπάρχοντος χώρου σε αμελκτήριο με ή χωρίς αίθουσα γάλακτος και μηχανημάτων, wc. Επίσης η αγορά πλατφόρμας αποκλειστικά για την τοποθέτηση σε αυτήν αμελκτικού συγκροτήματος.

3) Η αγορά εξοπλισμού ψύξης γάλακτος (παγολεκάνη), συνολικής χωρητικότητας ανάλογης της παραγωγικής δυναμικότητας της μονάδας.

4) Η αγορά μηχανών γαλουχίας αιγοπροβάτων.

5) Η αγορά γεννήτριας πετρελαίου (ηλεκτροπαραγωγού ζεύγους) για τη λειτουργία του εξοπλισμού της εκμετάλλευσης.

6) Η αγορά παρασκευαστήριου ζωοτροφών (με χρήση είτε πρώτων υλών ζωοτροφών είτε με ανάμειξη πρώτων υλών ζωοτροφών με συμπληρωματική ζωοτροφή - ισορροπιστή), αποκλειστικά για ιδιοκατανάλωση, αποτελούμενο από ζυγιστικό, σπαστήρα και αναμικτήρα, συνολικής δυναμικότητας μέχρι ενός τόνου ανά ώρα.

7) Η αγορά και εγκατάσταση μέχρι τριών σιλό συνολικής (αθροιστικής) χωρητικότητας έως 40 κυβικών μέτρων.

8) Η κατασκευή αποθηκευτικών χώρων θερμοκηπιακού εγκεκριμένου τύπου για ζωοτροφές εμβαδού μέχρι 500 τετραγωνικών μέτρων.

9) Η κατασκευή μικρού βιολογικού καθαρισμού.

10) Η αγορά και εγκατάσταση ηλιακού θερμοσίφωνα.

Οι επιλέξιμες δυναμικότητες, τύποι και οι ανώτατες επιλέξιμες τιμές όλων των ανωτέρω επενδύσεων θα είναι ανάλογες της τρέχουσας δυναμικότητας της αιγοπροβατοτροφικής μονάδας και καθορίζονται στο παράρτημα Ι της ΥΑ 7931/10-6-2009.

Για να ενισχυθούν οι ανωτέρω επενδύσεις θα πρέπει να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Να υλοποιηθούν από την ημερομηνία πρωτοκόλλου της ατομικής απόφασης έγκρισης και πριν την εκπνοή του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης, όπως αυτό θα έχει οριστεί στην ατομική απόφαση έγκρισης.
- Να τηρούνται τα πρότυπα που αφορούν στις συγκεκριμένες επενδύσεις.

Δεν ενισχύονται:

- Επενδύσεις των οποίων προβλέπεται η ενίσχυσή ή έχουν ήδη ενισχυθεί στα πλαίσια
- των Κ.Ο.Α. των διαφόρων προϊόντων.
- Επενδύσεις που δεν είναι σύμφωνες με το Εθνικό Δίκαιο.
- Επενδύσεις με σκοπό την απλή αντικατάσταση.
- Η αγορά μεταχειρισμένου εξοπλισμού.
- Ο ΦΠΑ.

3.6.4 Ποσά και ποσοστά ενίσχυσης

Ο παραπάνω προϋπολογισμός δεν μπορεί να ξεπερνά τις 50.000 ευρώ και τα ποσοστά ενίσχυσης χωρίζονται σε 2 κατηγορίες:

1) Νέοι γεωργοί μέτρου 112 του ΠΑΑ 2007-2013 με:

1.1. Ποσοστό 75% αν ο τόπος κατοικίας ή έδρας είναι σε μικρό νησί του Αιγαίου

1.2. Ποσοστό 60% αν ο τόπος κατοικίας ή έδρας είναι σε Ορεινή περιοχή ή Μειονεκτική περιοχή ή περιοχή Natura ή περιοχές της οδηγίας 2000/60/EK

1.3. Ποσοστό 50% για τις λοιπές περιοχές.

2) Λοιπά Πρόσωπα :

2.1. Ποσοστό 75% αν ο τόπος κατοικίας ή έδρας είναι σε μικρό νησί του Αιγαίου

2.2. Ποσοστό 50% αν ο τόπος κατοικίας ή έδρας είναι σε Ορεινή περιοχή ή Μειονεκτική περιοχή ή περιοχή Natura ή περιοχές της οδηγίας 2000/60/EK

2.3. Ποσοστό 40% για τις λοιπές περιοχές.

Προθεσμία υποβολής: έως τις 31/03/2011 ή μέχρι εξάντλησης των διαθέσιμων πιστώσεων.

3.7.1 Μεγάλα Σχέδια Βελτίωσης

Το Μέτρο 121 του ΠΑΑ με τίτλο «Εκσυγχρονισμός Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων», προσφέρει τη δυνατότητα ίδρυσης, επέκτασης και εκσυγχρονισμού των γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, ώστε να βελτιωθούν οι συνολικές τους επιδόσεις και να καταστούν περισσότερο ανταγωνιστικές, με ποσοστά ενίσχυσης που κυμαίνονται από 40 - 75%, ανάλογα με την ιδιότητα του δικαιούχου και τον τόπο της μόνιμης κατοικίας/έδρας.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την απόφαση με αριθμό 146, η προκήρυξη αφορά την υποβολή αιτήσεων ενίσχυσης για τα «Σχέδια Βελτίωσης», τα οποία θα χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας (ΠΑΑ) 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλαταζής» - Μέτρο 121, με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης ύψους 285.000.000 ευρώ.

3.7.2 Επιλέξιμα Επενδυτικά Σχέδια Βελτίωσης

- **Ζωϊκή παραγωγή (κτηνοτροφία):** Αγελάδες γαλακτοπαραγωγής/ Αγελάδες βοσκής ή θηλάζουσες/ Αμιγής πάχυνση μοσχαριών/ Αγελάδες βοσκής & αμιγής πάχυνση μοσχαριών/ Αιγοπρόβατα/ Χοιροτροφία/ Πτηνοτροφία/ Μόνοπλα αυτοχθόνων ελληνικών φυλών/ Μελισσοκομία/ Σηροτροφία/ Σαλιγκαροτροφία/ Επενδυτικά σχέδια βελτίωσης προσαρμογής σε νεοεισερχόμενα κοινοτικά πρότυπα
- **Φυτική παραγωγή:** Οπωροκηπευτικά/ Ελιά & Ελαιόλαδο/ Αμπέλια/ Αρωματικά φυτά/ Μανιτάρια
- **Καθετοποίηση της παραγωγής:** Υπό την προϋπόθεση στην ολοκλήρωση της υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου βελτίωσης, οι σχετικές εγκαταστάσεις να πληρούν τις προϋποθέσεις του συστήματος διασφάλισης της υγιεινής των τροφίμων (HACCP): 1) γάλα, 2) πουλερικά, 3) διάφορα ζώα, 4) δημητριακά, 5) ελαιόλαδο και επιτραπέζια ελιά, 6) οπωροκηπευτικά, 7) άνθη, 8) αρωματικά φυτά.

Αναλυτικά, με την ένταξη στο Μέτρο 121 του ΠΑΑ ενισχύονται επενδύσεις για:

- την μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων σε περιπτώσεις που η αναγκαιότητα μετεγκατάστασης προκύπτει για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας,
- την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων,
- την προστασία της δημόσιας υγείας,
- την προστασία του εδάφους και των υδάτων, τη βελτίωση της ικανότητας αποδοτικότερης χρήσης των υδάτων και της άμβλυνσης των κλιματικών αλλαγών,
- την υποκατάσταση των ορυκτών καυσίμων, τη μείωση των εκπομπών μεθανίου, διοξειδίου του άνθρακα και οξειδίου του αζώτου,
- την ασφάλεια στον χώρο της εργασίας,
- την υιοθέτηση καινοτομιών και τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ),
- τη βελτίωση και την παρακολούθηση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων,
- τη βελτίωση της εφαρμογής και παρακολούθησης της πολλαπλής συμμόρφωσης,
- τη βελτίωση της διαχειριστικής και επιχειρησιακής ικανότητας της γεωργικής-κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης,
- τη βελτίωση της παραγωγής της εκμετάλλευσης μέσω της επέκτασης ή της αντικατάστασης υφιστάμενων κλάδων ή της εισαγωγής νέων κλάδων παραγωγής που τα προϊόντα τους δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα διάθεσης.
-

3.8.3 Επιλέξιμες δαπάνες

Οι δαπάνες, που θεωρούνται επιλέξιμες προς ενίσχυση, αφορούν σε κτιριακές εγκαταστάσεις, μηχανολογικό και λοιπό εξοπλισμό, εξοπλισμό αρδευτικών συστημάτων εξοικονόμησης ύδατος, καθώς και εξοπλισμό αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) για κάλυψη των αναγκών της εκμετάλλευσης, κλπ. Επιπλέον, στο πλαίσιο του Μέτρου, προβλέπεται και η δυνατότητα καθετοποίησης της παραγωγικής διαδικασίας.

Δικαιούχοι του Μέτρου είναι νέοι γεωργοί, γεωργοί σε καπνοπαραγωγικές περιοχές και λοιποί γεωργοί.

Η δαπάνη κατανέμεται στους δικαιούχους ως εξής:

- 50 εκ. ευρώ σε νέους γεωργούς του Μέτρου 112 του ΠΑΑ 2007-2013,
- 135 εκ. ευρώ σε γεωργούς σε καπνοπαραγωγικές περιοχές, που το έτος 2009 ενεργοποίησαν εκτατικά δικαιώματα προερχόμενα από καπνό,
- 100 εκ. ευρώ σε λοιπούς γεωργούς.

Για την αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση των νομικών δεσμεύσεων της πρόσκλησης η Επικράτεια διαιρείται σε τέσσερις γεωγραφικές περιοχές και το πιο πάνω ποσό των 285.000.000 ευρώ κατανέμεται ενδεικτικά σε αυτές, ως ακολούθως:

Ανατολική Μακεδονία Θράκη - Κεντρική Μακεδονία - Δυτική Μακεδονία

- 15 εκ. ευρώ σε νέους γεωργούς του Μέτρου 112 του ΠΑΑ 2007-2013,
- 80 εκ. ευρώ σε γεωργούς σε καπνοπαραγωγικές περιοχές, που το έτος 2009 ενεργοποίησαν εκτατικά δικαιώματα προερχόμενα από καπνό,
- 30 εκ. ευρώ σε λοιπούς γεωργούς.

Ήπειρος- Θεσσαλία - Στερεά Ελλάδα

- 15 εκ. ευρώ σε νέους γεωργούς του Μέτρου 112 του ΠΑΑ 2007-2013,
- 30 εκ. ευρώ σε γεωργούς σε καπνοπαραγωγικές περιοχές, που το έτος 2009 ενεργοποίησαν εκτατικά δικαιώματα προερχόμενα από καπνό,
- 25 εκ. ευρώ σε λοιπούς γεωργούς.

Αττική - Δυτική Ελλάδα - Πελοπόννησος

- 10 εκ. ευρώ σε νέους γεωργούς του Μέτρου 112 του ΠΑΑ 2007-2013,
- 25 εκ. ευρώ σε γεωργούς σε καπνοπαραγωγικές περιοχές, που το έτος 2009 ενεργοποίησαν εκτατικά δικαιώματα προερχόμενα από καπνό,
- 20 εκ. ευρώ σε λοιπούς γεωργούς.

Ιόνιοι Νήσοι - Βόρειο Αιγαίο - Νότιο Αιγαίο - Κρήτη

- 10 εκ. ευρώ σε νέους γεωργούς του Μέτρου 112 του ΠΑΑ 2007-2013,
- 25 εκ. ευρώ σε λοιπούς γεωργούς.

3.8.4 Οι εξαιρέσεις

Στην πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος περιγράφονται οι περιορισμοί επιλεξιμότητας είτε σε επίπεδο δικαιούχων, είτε σε επίπεδο επενδύσεων, είτε σε επίπεδο προϋπολογισμού, είτε συνδυασμού των πιο πάνω, στις ακόλουθες Κοινές Οργανώσεις Αγορών (ΚΟΑ) και στους ακόλουθους τομείς:

ΚΟΑ ζάχαρης: Στον τομέα της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς της ζάχαρης, οι κανόνες συμπληρωματικότητας προβλέπουν περιορισμούς επιλεξιμότητας σε επίπεδο δικαιούχων. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της παρούσας δεν χορηγείται καμία ενίσχυση στους πρώην τευτλοπαραγωγούς των περιοχών που τροφοδοτούσαν τα εργοστάσια της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης στη Λάρισα και Ξάνθη δικαιούχους της ενίσχυσης αναδιάρθρωσης βάση του Καν. (ΕΚ) 320/2006, άρθρο 3, όπως ισχύει κάθε φορά. Συνεπώς οι ανωτέρω δεν μπορούν να υποβάλλουν αίτηση ενίσχυσης στο πλαίσιο της παρούσας.

ΚΟΑ οπωροκηπευτικών: Στον τομέα της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς των οπωροκηπευτικών, οι κανόνες συμπληρωματικότητας προβλέπουν περιορισμούς

επιλεξιμότητας, τόσο σε επίπεδο δικαιούχων, όσο και σε επίπεδο επενδύσεων και προϋπολογισμού. Ειδικότερα, για δυνητικούς δικαιούχους που δεν έχουν την ιδιότητα του Νέου Γεωργού και δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι νησιού με πληθυσμό έως 3.100 κατοίκους, ή για δυνητικούς δικαιούχους που έχουν την ιδιότητα του Νέου Γεωργού και είναι μέλη οργάνωσης/ομάδας παραγωγών, δεν χορηγείται καμία ενίσχυση για επενδύσεις που έχουν ενταχθεί σε επιχειρησιακό πρόγραμμα στο πλαίσιο του τομέα ή πρόκειται να ενταχθούν στο επόμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα της οργάνωσης/ομάδας παραγωγών.

Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή για επενδύσεις στον τομέα που δεν έχουν ενταχθεί σε επιχειρησιακό πρόγραμμα, ούτε πρόκειται να ενταχθούν στο επόμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα της οργάνωσης/ομάδας παραγωγών, ο μέγιστος επιλέξιμος προϋπολογισμός δεν μπορεί να υπερβαίνει τις πενήντα χιλιάδες ευρώ (50.000). Κατά την διαδικασία αξιολόγησης - έγκριση πράξης τεκμηριώνεται:

- ότι οι επενδύσεις του τομέα δεν έχουν ενταχθεί σε επιχειρησιακό πρόγραμμα της οργάνωσης/ομάδας παραγωγών ούτε πρόκειται να ενταχθούν στο επόμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα, εφόσον με την αίτηση ενίσχυσης προσκομίζεται βεβαίωση της οργάνωσης/ομάδας παραγωγών στην οποία αναφέρονται τόσο οι επενδύσεις οι οποίες έχουν ήδη ενταχθεί σε επιχειρησιακό πρόγραμμα, όσο και η δέσμευση της οργάνωσης/ομάδας παραγωγών να μην αιτηθεί στο επόμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα επενδύσεις ίδιες με εκείνες που αιτείται ο δυνητικός δικαιούχος, και
- ότι ο Νέος Γεωργός δεν είναι μέλος οργάνωσης/ομάδας παραγωγών, εφόσον με την αίτηση ενίσχυσης προσκομίζεται σχετική Υπεύθυνη Δήλωση του άρθρου 8 του ν. 1599/1986 με το γνήσιο της υπογραφής.

Οι κλάδοι παραγωγής που εμπίπτουν στην ΚΟΑ Οπωροκηπευτικών ορίζονται στον Καν. (ΕΚ) αριθ. 1234/07 του Συμβουλίου για την θέσπιση ειδικών κανόνων όσον αφορά τον τομέα των οπωροκηπευτικών όπως ισχύει κάθε φορά.

ΚΟΑ ελιάς και ελαιολάδου: Στον τομέα της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς ελιάς και ελαιολάδου, οι κανόνες συμπληρωματικότητας προβλέπουν περιορισμούς επιλεξιμότητας σε επίπεδο δικαιούχων και επενδύσεων. Ειδικότερα, για δυνητικούς δικαιούχους που είναι μέλη Οργάνωσης Ελαιουργικών Φορέων [ΟΕΦ], δεν χορηγείται καμία ενίσχυση για επενδύσεις που έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα δράσης στο πλαίσιο του τομέα ή πρόκειται να ενταχθούν στο επόμενο πρόγραμμα δράσης. Κατά την διαδικασία αξιολόγησης - έγκριση πράξης τεκμηριώνεται ότι οι επενδύσεις του τομέα δεν έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα δράσης ούτε πρόκειται να ενταχθούν στο επόμενο πρόγραμμα δράσης, εφόσον με την αίτηση ενίσχυσης προσκομίζεται βεβαίωση της ΟΕΦ στην οποία αναφέρονται τόσο οι επενδύσεις οι οποίες έχουν ήδη ενταχθεί σε πρόγραμμα δράσης, όσο και η δέσμευση της ΟΕΦ να μην αιτηθεί στο επόμενο πρόγραμμα δράσης επενδύσεις ίδιες με εκείνες που αιτείται ο δυνητικός δικαιούχος.

Δυνητικοί δικαιούχοι που δεν είναι μέλη ΟΕΦ δεν υπόκεινται στο πιο πάνω περιορισμό. Κατά την διαδικασία αξιολόγησης - έγκρισης πράξης τεκμηριώνεται ότι ο δυνητικός δικαιούχος δεν είναι μέλος ΟΕΦ, εφόσον με την αίτηση ενίσχυσης προσκομίζεται σχετική Υπεύθυνη Δήλωση του άρθρου 8 του ν. 1599/1986 με το γνήσιο της υπογραφής.

ΚΟΑ αμπέλου και οίνου: Στον τομέα της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς αμπέλου και οίνου, οι κανόνες συμπληρωματικότητας προβλέπουν περιορισμούς επιλεξιμότητας σε επίπεδο επενδύσεων. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της παρούσας δεν χορηγείται καμία ενίσχυση για επενδύσεις στον κλάδο των οινοποιήσιμων ποικιλιών αμπέλου που αφορούν δαπάνες:

- εκρίζωσης και προετοιμασίας εδάφους - αναφύτευσης
- φύτευσης,
- επανεμβολιασμών και
- βελτίωσης τεχνικών διαχείρισης (υποστύλωση -αναβαθμίδες- ανεμοθραύστες).

Τομέας μελισσοκομίας: Στον τομέα της μελισσοκομίας, οι κανόνες συμπληρωματικότητας προβλέπουν περιορισμούς επιλεξιμότητας σε επίπεδο επενδύσεων. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της παρούσας δεν χορηγείται καμία ενίσχυση για επενδύσεις που αφορούν δαπάνες:

- ψυκτικών θαλάμων - καταψυκτών,
- για μέσα παρασκευής μελισσοτροφών (ζυμωτήρια, μύλοι κοπής ζάχαρης κλπ),
- για μέσα επεξεργασίας κεριού (κηροτήκτες, απολυμαντήρια κηρηθρών, μικρά κηρηθροποιεία, κλπ).

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

4.1 Η ανάπτυξη της υπαίθρου.

Οι ραγδαίες αλλαγές των τελευταίων χρόνων δεν αφορούν μόνο την αναδιάταξη της γεωργίας στο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο αγροτροφικό σύστημα, τη διεθνοποίηση των προβλημάτων που σχετίζονται με την αναδιάταξη αυτή και τις πολύ σοβαρές επιπτώσεις στο επίπεδο της παραγωγικής οργάνωσης των διαφόρων μορφών γεωργίας αλλά επεκτείνονται και στο επίπεδο της αγροτικής πολιτικής, της οποίας το περιεχόμενο, οι στόχοι και τα μέσα υφίστανται συνεχείς αναπροσαρμογές. Συστατικό στοιχείο των αλλαγών που συντελούνται τα τελευταία χρόνια στην αγροτική πολιτική είναι η ουσιαστική αναβάθμιση της χωρικής έναντι της τομεακής συνιστώσας και η ολοκληρωμένη θεώρηση του αγροτικού χώρου, γεγονότα καθόλου άσχετα με την ανάπτυξη του προβληματισμού για την ετερογένεια των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και του αγροτικού χώρου. Προκύπτει έτσι, συνολικά, το αίτημα για μια αγροτική πολιτική που θα είναι διαφοροποιημένη ως προς τους στόχους και τα μέσα που χρησιμοποιεί (Καρανικόλας, 2000)

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), οι συζητήσεις για τη γεωργία και τον ευρύτερο αγροτικό χώρο τα τελευταία είκοσι χρόνια δείχνουν ότι το εντατικό παραγωγικό μοντέλο αγροτικής ανάπτυξης που υιοθετήθηκε μετά το τέλος του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έχει τεθεί υπό έντονη αμφισβήτηση με αφετηρία τη συνειδητοποίηση της σημασίας των αρνητικών του επιπτώσεων στο περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους (Losch, 2004).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, η συγκεκριμένη αναπτυξιακή προσέγγιση άρχισε να παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα, κάτι που οδήγησε στην άποψη ότι η υφιστάμενη ΚΑΠ δεν μπορούσε να επιλύσει τα διαρθρωτικά προβλήματα του γεωργικού τομέα και να επιδράσει δυναμικά στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, ιδιαίτερα δε εκείνων με φτωχές και μειονεκτικές διαρθρώσεις (χαμηλά εισοδήματα, φτωχούς φυσικούς πόρους, απομόνωση, φθίνον πληθυσμιακό δυναμικό, κλπ.) (Baldock., 2001).

Μια εξέλιξη που σηματοδότησε τη διαμόρφωση της πολιτικής της ΕΕ για την

ανάπτυξη της υπαίθρου ήταν η "Διακήρυξη του Cork". Στο κείμενο αυτό ανακοινώθηκε ένα νέο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης με δέκα σημεία-αρχές. Τα σημαντικότερα από αυτά τα σημεία αφορούσαν ζητήματα όπως η αγροτική προτίμηση, η ολοκληρωμένη προσέγγιση, η διαφοροποίηση της οικονομίας, η αειφορία, η επικουρικότητα και ο ενιαίος και συνεκτικός προγραμματισμός.

Πράγματι, στο πλαίσιο των ραγδαίων ανακατατάξεων του σύγχρονου κόσμου και καθώς οι γεωργικές τους λειτουργίες φθίνουν σε σπουδαιότητα, οι αγροτικές περιοχές αποκτούν νέους ρόλους, για τους οποίους τα ακόλουθα χαρακτηριστικά είναι κεντρικής σημασίας (Lowe 1997):

- Σχετικά χαμηλά αμειβόμενο και μη ενοποιημένο εργατικό δυναμικό.
- Μικρής κλίμακας επιχειρηματικές δομές και μια επιχειρηματική κουλτούρα που εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις για γρήγορη οικονομική προσαρμογή.
- Κρατική στήριξη στη γεωργία, που ενθαρρύνει τους αγρότες και τους ιδιοκτήτες γης να διαφοροποιήσουν τις δραστηριότητές τους.
- Καλύτερη πρόσβαση στις αγροτικές περιοχές, ως αποτέλεσμα της βελτίωσης των τηλεπικοινωνιών και των συστημάτων μεταφορών.
- Η υψηλή προτίμηση για αγροτικές περιοχές από ορισμένες "νέες" τεχνολογίες ιδιαίτερα τη βιοτεχνολογία και την πληροφορική.
- Η υψηλή προτεραιότητα που δίνουν αρκετά κοινωνικά στρώματα με επιρροή, σε μη υλικά αγαθά καθώς και αγαθά προσδιοριζόμενα από τη θέση τους στο χώρο. Τα αγαθά αυτά είναι κυρίως οι εύκαιρες που προσφέρουν οι αγροτικές περιοχές για κατοικία αναψυχή, την απόλαυση της άγριας φύσης και το ξεχωριστό περιβάλλον (Καρανικόλας, 2000).

Ήδη από το 1992, με την αναθεώρηση McSharry, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνώρισε τα παραπάνω προβλήματα και επαναπροσδιόρισε τις βασικές κατευθύνσεις της ΚΑΠ, με αποτέλεσμα το 1999 να εισάγει την έννοια της Αγροτικής Ανάπτυξης ως το δεύτερο πυλώνα της. Το ενδιαφέρον πλέον της ΚΑΠ έχει μετατοπιστεί, από το 2003 και εξής, από τη στήριξη των γεωργικών προϊόντων στη στήριξη του εισοδήματος των αγροτών και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, μέσω της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές. Παράλληλα, διευρύνθηκε και ο ρόλος των αγροτών, που περιλαμβάνει πλέον, εκτός από τη γεωργική παραγωγή, την προώθηση μιας υγιούς και ευημερούσας υπαίθρου και τη διαφύλαξη του αγροτικού τοπίου. (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., 2006)

Οι νέες λειτουργίες των αγροτικών περιοχών της Ευρώπης έχουν οδηγήσει σε μεταβολές στην αγροτική πολιτική και σε μια νέα αντίληψη για την αγροτική ανάπτυξη (rural development), η οποία:

(1) δίνει έμφαση στον 'πολυλειτουργικό' (multifunctional) χαρακτήρα και τον 'πέραν της αγοράς' ρόλο (non-market function) της γεωργίας;

(2) τονίζει τη σχέση μεταξύ γεωργίας, αγροτικού χώρου (rurality) και περιοχής (territory),

(3) ενισχύει την 'ενδογενή' (endogenous) προσέγγιση στην αγροτική ανάπτυξη. Το νέο μοντέλο πολιτικής σημαίνει μεγαλύτερη προσαρμογή στις τοπικές ιδιαιτερότητες, ενώ περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως η αναψυχή, ο τουρισμός και η προστασία του περιβάλλοντος, οι οποίες στο μέλλον θα αποτελούν τη βάση για νέες στρατηγικές τοπικής οικονομικής ανάπτυξης (Damianos & Skuras, 1996. Baldock κ.ά., 2001).

Το ζήτημα απέκτησε περαιτέρω ενδιαφέρον τόσο στην επιστημονική συζήτηση όσο και στο σχεδιασμό πολιτικών για την αγροτική ανάπτυξη με τη συζήτηση του ρόλου της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας ως διαδικασίας περάσματος σε ένα μεταπαραγωγίστικο (post-productionist) πρότυπο ανάπτυξης (Woods 2005, Potter and Tizley 2007, Van Huylenbroek et al 2009).

Η γεωργία, όπως πολλές άλλες οικονομικές δραστηριότητες, δημιουργεί πολλαπλές θετικές και αρνητικές εκροές. Η παραγωγή τροφίμων και φυτικών ινών εξακολουθεί να είναι η κύρια λειτουργία της γεωργίας υπό την προϋπόθεση όμως τήρησης αυστηρών κανόνων για την ασφάλεια και την ποιότητα τους. Παράλληλα όμως η γεωργία διαμορφώνει το τοπίο, επηρεάζει τη βιοποικιλότητα, τη ποιότητα του νερού, του αέρα, του εδάφους και δημιουργεί απασχόληση στις αγροτικές περιοχές συμβάλλοντας στη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού (Romstad, 2002).

Σε γενικές γραμμές στη γεωργία και στους γεωργούς μπορούν να αποδοθούν οι παρακάτω λειτουργίες: η οικονομική λειτουργία παραγωγής αγαθών, η περιβαλλοντική λειτουργία προστασίας των φυσικών πόρων και η κοινωνική λειτουργία διατήρησης του κοινωνικού ιστού των αγροτικών περιοχών και διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Caradec et al., 1999; FAO, 1999)

Η αναγνώριση των πολλαπλών αυτών λειτουργιών οδήγησε στην εμφάνιση και τη διαμόρφωση της έννοιας της πολυλειτουργικότητας ως νέου παραδείγματος ανάπτυξης που θα φέρει τη σύγχρονη γεωργία σε συμφωνία με τις νέες απαιτήσεις και προκλήσεις της κοινωνίας (Moyer and Josling, 2002).

Η έννοια της πολυλειτουργικής γεωργίας αποτελεί μια νέα προσέγγιση στη

χάραξη στρατηγικών και πολιτικών για την ανάπτυξη της υπαίθρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πολλαπλές λειτουργίες που επιτελεί η γεωργία αναδεικνύουν και προωθούν ιδιαίτερα τις αναπτυξιακές διαστάσεις και χαρακτηριστικά των λιγότερο ευνοημένων περιοχών τα οποία είχαν αγνοηθεί ή αξιοποιηθεί ανεπαρκώς. (Γιαννάκης, 2010)

Βέβαια, παρά τη μεταστροφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη γεωργική (τομεακή) προς την αγροτική (χωρική) ανάπτυξη, η γεωργία παραμένει η κυρίαρχη δραστηριότητα στην ύπαιθρο, συμμετέχοντας κατά μεγάλο ποσοστό στο εισόδημα του αγροτικού πληθυσμού, αν και η συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή οικονομία σταδιακά μειώνεται. (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., 2006)

Ο Κανονισμός 1257/99 αποτέλεσε τη βάση του θεσμικού πλαισίου για την αγροτική ανάπτυξη και την προώθηση των επενδύσεων και της επιχειρηματικότητας, δίνοντας τη δυνατότητα στα κράτη – μέλη να καταρτίσουν τα δικά τους εθνικά (ΕΠΑΑ-ΑΥ) και περιφερειακά προγράμματα ανάπτυξης (ΠΕΠ), σε συνδυασμό με πρωτοβουλίες όπως: Equal, Interreg και Leader. Η προστασία του περιβάλλοντος και η αναγνώριση της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας αποτελούν τα σημεία κλειδιά της αγροτικής ανάπτυξης και γι' αυτό δίνεται πλέον σε αυτά μεγάλη σημασία, με χαρακτηριστικά παραδείγματα την ανάπτυξη δραστηριοτήτων όπως ο αγροτουρισμός και η θέσπιση των κωδίκων ορθής γεωργικής πρακτικής και κανόνων πολλαπλής συμμόρφωσης. (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., 2006)

Ένα επιπλέον σημαντικό πρόβλημα που επισημάνθηκε πριν από χρόνια είναι η απροθυμία των νέων να εισέλθουν στο γεωργικό επάγγελμα. Οι λόγοι που συντέλεσαν σε αυτό είναι η κακώς νοούμενη απαξίωση του επαγγέλματος του γεωργού, το χαμηλό εισόδημα που απολαμβάνουν γενικά οι αγρότες και η επιβολή του καθεστώτος των ποσοτώσεων, το οποίο σε πολλές περιπτώσεις προϊόντων απαγορεύει την είσοδο νέων στο γεωργικό επάγγελμα. Η θέσπιση, εξάλλου, πενιχρών οικονομικών κινήτρων, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, απέτρεπαν τους νέους από το να εισέλθουν στο γεωργικό επάγγελμα. Στα πλαίσια της πολιτικής "Ατζέντα 2000" το πρόβλημα αυτό άρχισε να επανεξετάζεται (βλ. παρακάτω) (Ντελής, 2010)

Στις αγροτικές περιοχές η ανάπτυξη της υπαίθρου κινδυνεύει από τη συρρικνούμενη παρουσία των νέων (Nazare Roca, 1998). Σύμφωνα με έρευνα του Λαμπριανίδη (2006), βασικό πρόβλημα της Ευρωπαϊκής υπαίθρου είναι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της. Η μείωση του πληθυσμού της

υπαίθρου και η ταυτόχρονη γήρανση του αποτελούν εμπόδιο στην προσπάθεια ανάπτυξης της, ενώ η συρρίκνωση της γεωργίας αποτελεί βασικό λόγο που ο πληθυσμός της υπαίθρου μειώνεται (Ibery 1998).

Εκτός από μερικές εξαιρέσεις, η αγροτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχε για μεγάλο χρονικό διάστημα πρακτικά αγνοήσει το ζήτημα της ανάγκης βελτίωσης του ανθρώπινου κεφαλαίου στη γεωργία, επικεντρώνοντας την προσοχή της είτε στη στήριξη τιμών και στη διαχείριση αγορών, είτε στην προσαρμογή των καλλιεργούμενων εκτάσεων και του κεφαλαίου που επενδύεται σε κτίρια και εξοπλισμό (Fennell, 1999). Η επένδυση όμως σε ανθρώπινο δυναμικό είναι θεμελιώδους σημασίας, με την έννοια ότι θα διευκολύνει τον αγροτικό κόσμο να ευεργετηθεί καλύτερα από τα μέτρα της πολιτικής που αφορούν τους άλλους συντελεστές παραγωγής. (Κουτσού και Κίζος, 2002)

Από την άλλη, έρευνα σε 15 χώρες της ΕΕ έδειξε πως οι κύριοι λόγοι για την αύξηση του πληθυσμού της υπαίθρου είναι η παροχή οικονομικών κινήτρων και οι διαρθρωτικές αλλαγές (Kontuly et al, 1998). Το πρόγραμμα εγκατάστασης νέων στη γεωργία παρέχει τις προϋποθέσεις που θα οδηγήσουν στην ανανέωση και αύξηση του πληθυσμού της ευρωπαϊκής υπαίθρου. Η ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο και η αναζήτηση ενός ελκυστικότερου οικιστικού περιβάλλοντος αποτελούν παράγοντες που θα οδηγήσουν στη μετανάστευση προς την ύπαιθρο. Τα προγράμματα ανάπτυξης της υπαίθρου (συμπεριλαμβανομένου και αυτού της εγκατάστασης νέων στη γεωργία) θα πρέπει να συμπεριλάβουν διατάξεις προς αυτή την κατεύθυνση (Bryden and Bollman, 1997).

Έρευνα της Τσιομίδου το 2004, ενισχύει την άποψη πως προκειμένου ο αγροτικός τομέας να προσαρμοστεί στις νέες οικονομικές και τεχνολογικές συνθήκες, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας αγοράς, απαραίτητως θα πρέπει να εξασφαλιστεί η ηλικιακή ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού. Το βάρος πέφτει στο σύγχρονο αγρότη οπότε καλείται να κάνει προσαρμογές στον τρόπο σκέψης και λειτουργίας του, προκειμένου να ακολουθήσει τον τύπο της ανάπτυξης που πριμοδοτείται από την αγροτική πολιτική. Οι προσαρμογές αυτές όμως δεν μπορεί να γίνουν με το υπάρχον έμψυχο δυναμικό της ελληνικής γεωργίας αλλά απαιτείται είσοδος νέων ανθρώπων στο γεωργικό επάγγελμα (Τσιομίδου, 2004).

4.2 Νέοι και γεωργία

Η έρευνα με επίκεντρο τη ζωή των νέων στις αγροτικές περιοχές έχει πρόσφατα, περί τα τέλη της δεκαετίας του '90, ελκύσει το μελετητικό ενδιαφέρον στο πλαίσιο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης και ανασυγκρότησης της υπαίθρου που προωθούνται στο χώρο της Ε.Ε. αλλά και της “πολιτισμικής στροφής” που γενικότερα επιτελείται σε ένα κόσμο που αλλάζει ταχύτατα. Ήδη, οι πρώτες συζητήσεις, θεωρητικού και μεθοδολογικού ενδιαφέροντος, έχουν τοποθετήσει το θέμα στο προσκήνιο του ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος (Matthews et al. 2000, Jones 1999, Leyshon 2002). Ο κόσμος των νέων, το σύστημα αξιών τους και οι κοινωνικές τους στάσεις, μαζί με τις δυναμικές τους εξελίξεις, έχουν προσελκύσει το αναλυτικό ενδιαφέρον και σε αρκετές περιπτώσεις, μεθοδολογικά, η ανάλυσή τους επιχειρείται κάτω από το πρίσμα και μιας πολυ-επιστημονικής προσέγγισης και θεώρησής τους (Dax and Machold 2002, Wyn and White 1997, Helve 2001).

Το ενδιαφέρον της αγροτικής πολιτικής για την ηλικιακή ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού στη γεωργία εντάθηκε ουσιαστικά μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1985 και ειδικότερα από τη δεκαετία του 1990 οπότε προτεραιότητα αποτέλεσε ο πολυτομεακός χαρακτήρας της ανάπτυξης και η πολυλειτουργικότητας της γεωργίας (O' Hara 1994, Ray 1997). Κάτω από τις νέες αυτές αναπτυξιακές συνθήκες, οι νέοι της υπαίθρου αποτελούν την πιο ευεπίφορη και ελπιδοφόρα ομάδα του πληθυσμού για την προώθηση της επιχειρηματικότητας εντός και εκτός της γεωργίας (εισαγωγή καινοτομίας, προώθηση σχημάτων διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων κ.λ.π.).

Όσον αφορά την περίπτωση της Ελλάδας σύμφωνα με τον Κανελλόπουλο (1995), οι αγροτικές περιφέρειες της χώρας υπέστησαν μεγάλη πληθυσμιακή αφαίμαξη στις δεκαετίες από το '50 μέχρι το '70. Εκατοντάδες χιλιάδες κάτοικοι της υπαίθρου πήραν το δρόμο της εξωτερικής μετανάστευσης ή συνέρευσαν στα μεγάλα αστικά κέντρα. Απόρροια των παραπάνω ήταν στις αγροτικές περιοχές οι ηλικιωμένοι να ζουν μόνοι τους αφού οι νέοι έχουν μετακινηθεί προς τις πόλεις και οι γέροντες αρνούνται να εγκαταλείψουν το χωριό τους και τον παραδοσιακό τρόπο ζωής.

Η αναγκαιότητα της επένδυσης σε ανθρώπινο δυναμικό στη γεωργία έγινε αντιληπτή και επιχειρήθηκε αρκετά νωρίς στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αρχικά με την πρόδρομη οδηγία 72/161/ΕΟΚ και μετά, με μια ακολουθία σχετικών κανονισμών και εθνικών νόμων (Καν.797/85, Καν. 1760/87, Καν. 2328/91, Καν. 950/97, Καν. 1257/99 και Ν. 2520/97). (Καζακόπουλος Α, Γιδαράκου Ι, Κουτσούρης Α,

2004).

Πέρα από τα παραπάνω όμως, η ανάγκη ανανέωσης του γεωργικού πληθυσμού πηγάζει και από άλλες συνθήκες. Δύο παράλληλες ανάγκες της κοινωνίας και της σύγχρονης κατανάλωσης, η παραγωγή φθηνών και υψηλής διατροφικής αξίας προϊόντων και η παραγωγή ποιοτικών, με σεβασμό στην ισορροπία του οικοσυστήματος, προϊόντων, οδήγησαν σε μία τελείως διαφορετική εκδοχή στη μέχρι πρότινος άσκηση του γεωργικού επαγγέλματος (Bonny, 1999). Η πρώτη περίπτωση επιζητεί ένα τύπο γεωργού που έχει ως κύρια συνιστώσα της ταυτότητάς του την επιχειρηματική ικανότητα ενώ η δεύτερη επιζητεί την επικέντρωση στην ποιότητα του προϊόντος του και την επιτυχία στην απόκτηση ενός μεριδίου καταναλωτών (Müller, 1991, Gerbault, 1997, Laurent, 1999).

Ανάλογα με το χρονικό διάστημα που παρεμβάλλεται ανάμεσα στη διαδοχή και την κληρονομιά διακρίνουμε τις ακόλουθες κατηγορίες γεωργών (INRA, 1990):

α. τους γεωργούς που δεν μεταβιβάζουν ούτε τη διαχείριση αλλά ούτε και τα περιουσιακά στοιχεία της εκμετάλλευσής τους μέχρι το θάνατο τους, οπότε διαδοχή και κληρονομιά πραγματοποιούνται ταυτόχρονα με το θάνατο τους,

β. τους γεωργούς που μεταβιβάζουν τη διαχείριση της εκμετάλλευσής τους στους διαδόχους τους με τη συνταξιοδότηση τους, όχι όμως και τα περιουσιακά στοιχεία της γεωργικής τους εκμετάλλευσης και

γ. τους γεωργούς που μεταβιβάζουν τη διαχείριση και τα περιουσιακά στοιχεία της τους στην περίοδο ανάμεσα στη συνταξιοδότηση και το θάνατό τους.

Σύμφωνα εξάλλου με τη Γνωμοδότηση της Επιτροπής Πολιτισμού, Νεότητας, Παιδείας, Μέσων Ενημέρωσης και Αθλητισμού της Επιτροπής Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαιθρου του ΕΚ επισημαίνεται ότι οι νέοι γεωργοί δεν είναι μια ομοιογενής κοινωνική ομάδα αλλά εμπεριέχει διαφορετικές υποομάδες. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή διακρίνει μεταξύ α) των τέκνων των γεωργών, β) των σπουδαστών ειδικών σχολών και γ) των νέων που επιθυμούν να εγκατασταθούν στην ύπαιθρο. (Αλεξόπουλος Γ, Κουτσούρης Α. Τζουραμάνη Ε (2006)

Η εγκατάσταση των νέων γεωργών κατέχει πρωταρχικό ρόλο στην εξέλιξη του γεωργικού τομέα, καθώς καθορίζει την ανανέωση και την περαιτέρω ανάπτυξή του. Η εγκατάσταση αυτή παίζει επίσης ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική σταδιοδρομία και τη μετέπειτα πορεία των ανθρώπων αυτών, καθώς σηματοδοτεί την ανάληψη των πρώτων επαγγελματικών και οικονομικών ευθυνών

τους. Σε γενικές γραμμές μια εγκατάσταση σε γεωργική εκμετάλλευση εγγράφεται σε μια από τις ακόλουθες τέσσερις περιπτώσεις (INRA, 1990., Vounouki, 1996):

1. Οικογενειακή συνέχεια ή αναπαραγωγή των διαδόχων. Είναι η κλασική περίπτωση που συναντάται κατά πλειοψηφία στον Ελλαδικό χώρο όπου σε αυτήν την περίπτωση ο νέος διάδοχος της εκμετάλλευσης είναι αγροτικής καταγωγής και η όλη διαδικασία της αναπαραγωγής της γεωργικής εκμετάλλευσης διαδραματίζεται μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο.

2. Εγκαταστάσεις «επιστροφής». Η κατηγορία αυτή εγκατάστασης σε γεωργική εκμετάλλευση συναντάται συνήθως σε περιπτώσεις όπου προηγείται της γεωργικής εγκατάστασης μια λιγότερο ή περισσότερο μακρά περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας ασκείται μια άλλη δραστηριότητα μη γεωργικής φύσης.

3. Εγκαταστάσεις «εξωοικογενειακού» πλαισίου. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι νέοι αγρότες που δεν προέρχονται από γεωργικές οικογένειες και η οποία αποτελεί μια μειοψηφία στον Ελλαδικό χώρο.

4. Εγκαταστάσεις με σκοπό άλλο, πέραν της παραγωγής. Σε αυτή την τέταρτη κατηγορία ανήκει μια ολόκληρη σειρά διαφορετικών περιπτώσεων: εγκαταστάσεις συνταξιούχων, συνήθως σε εκμεταλλεύσεις πολύ μικρού μεγέθους, εγκαταστάσεις σε εκμεταλλεύσεις για λόγους αναψυχής, κλπ. Οι εκμεταλλεύσεις που αντιστοιχούν σε αυτή την κατηγορία καταλαμβάνουν μεν ένα μέρος των γεωργικών γαιών, παραμένουν όμως στο περιθώριο της ανάπτυξης (Laurent, 1992).

Σχετικά με την απασχόληση, οι νέοι μπορούν να επιλέξουν είτε την πλήρη απασχόληση, είτε τη μερική, αναπτύσσοντας και άλλες παράλληλες οικονομικές δραστηριότητες. Η γεωργική εργασία ήταν σπάνια η μόνη δραστηριότητα ή η μόνη πηγή εισοδήματος της αγροτικής ελληνικής οικογένειας (Beoroulos and Damianakos, 1997) ενώ η πολυαπασχόληση των αγροτών στην Ελλάδα αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί, ένα αρκετά εκτεταμένο φαινόμενο, με πολλές μορφές και διαφορετικά αποτελέσματα (Ζακοπούλου, 1999).

Σε ότι αφορά τη μελλοντική εξέλιξη της εκμετάλλευσης, ο νέος αγρότης μπορεί να ακολουθήσει δύο διαφορετικούς δρόμους. Ο πρώτος αναφέρεται σε ένα μοντέλο παραδοσιακό, το οποίο εκφράζεται με την υιοθέτηση της ίδιας ακριβώς άσκησης της γεωργίας με τον προκάτοχό του αλλάζοντας ελάχιστα ή καθόλου τις συνθήκες και τους όρους της παραγωγής. Οι νέοι της κατηγορίας αυτής κάθε άλλο παρά θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως καινοτόμοι και φορείς εκσυγχρονισμού. Ο δεύτερος ακολουθεί ένα μοντέλο εκμετάλλευσης περισσότερο σύγχρονο, με την

υιοθέτηση ενός διαφορετικού τρόπου αντιμετώπισης της γεωργίας από εκείνο του προκατόχου του. Στόχος του είναι η μεγέθυνση της γεωργικής εκμετάλλευσης, με αγορά ή ενοικίαση πρόσθετων γεωργικών εκτάσεων, η οποία συνοδεύεται και από άλλες επενδύσεις, και η εξειδίκευση της παραγωγής, ή η διαφοροποίηση αυτής. Στην περίπτωση αυτή, ο νέος διάδοχος στην ουσία προκαλεί μια ρήξη, μια αλλαγή στο σύστημα και τις συνθήκες παραγωγής που έχει κληρονομήσει από τον προκάτοχο του. (Βουνούκη και Ιακωβίδου, 2001).

Οι νέοι της υπαίθρου προκειμένου να εγκατασταθούν στη γεωργία επηρεάζονται από δύο παράγοντες που δρουν αντίθετα. Ο πρώτος αναφέρεται στη διαπίστωση μιας κρίσης στη γεωργία, η οποία μεταφράζεται ως μείωση των γεωργικών εισοδημάτων. Ο δεύτερος αναφέρεται στη γενικότερη οικονομική κρίση που υφίστανται οι άλλοι τομείς της οικονομίας, με συνέπεια τη μείωση των δυνατοτήτων εύρεσης εργασίας στο μη αγροτικό χώρο (Laurent 1992). Στους παραπάνω παράγοντες προστίθεται η κοινωνική πίεση προς τους νέους για ένα πρότυπο εργασίας που να συγγενεύει με εκείνο των απασχολούμενων - μισθωτών (Fennell 1999), ο φόβος που τους προκαλεί η αστάθεια του οικονομικού αποτελέσματος εξ αιτίας του απρόβλεπτου των καιρικών συνθηκών και των αυξομειώσεων των τιμών των γεωργικών προϊόντων (Κασίμης, 2000) και η δυσκολία των νέων ανδρών να βρουν σύζυγο παραμένοντας στο χωριό και το γεωργικό επάγγελμα, δεδομένου ότι οι νεαρές γυναίκες έχουν μειωμένο ενδιαφέρον στο να παραμείνουν στην ύπαιθρο (Gidarakou 1999, Ιακωβίδου, Βουνούκη, 2001, Γιδαράκου 2004).

Οι βασικοί παράγοντες που συνδέονται με τις προοπτικές αναπαραγωγής της οικογενειακής εκμετάλλευσης είναι το φύλο, το μέγεθος της εκμετάλλευσης και το εισόδημα από τη γεωργία (Symes, 1990, Potter and Lobley, 1996, Ζακοπούλου, 1999, Καμπέρης, 2007, Καζακόπουλος, 2005). Λιγότερο σημαντικοί παράγοντες για την ανανέωση των εκμεταλλεύσεων θεωρούνται οικονομικοί παράγοντες όπως πιέσεις στην αξία της γης, αύξηση επιτοκίων, κλπ. (Whatmore, 1991, Κουτσού και Κίζος 2002).

Το κρίσιμο ζήτημα της εγκατάστασης των νέων στη γεωργία αναλύεται σε τρία διαφορετικά επίπεδα. Σε κάθε επίπεδο καθοριστικό ρόλο παίζει ένας φορέας που επηρεάζει τη λήψη της τελικής απόφασης ενός νέου για την εγκατάστασή του στη γεωργία. Οι φορείς αυτοί έχουν πολλές φορές, διαφορετικούς στόχους και

στρατηγικές που συχνά δεν είναι συμβατές μεταξύ τους, αλλά μπορεί να είναι είτε συμπληρωματικές, είτε ανταγωνιστικές.

Α. Το κράτος εμφανίζεται ως ο εκφραστής των στόχων της Κοινοτικής, αλλά και της εθνικής πολιτικής, όσον αφορά το ειδικό ζήτημα της ηλικιακής «αναγέννησης» της ελληνικής γεωργίας. Ο συνδυασμός των δύο πολιτικών τείνει να καθορίσει και τη θέση της γεωργίας μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της εθνικής και Κοινοτικής οικονομίας, καθορίζοντας τη σχέση της με τους άλλους οικονομικούς τομείς.

Ανάμεσα στα κυριότερα μέσα που χρησιμοποιεί το κράτος προκειμένου να επιτύχει τους στόχους που προσβύει είναι και οι επιδοτήσεις και οι γενικότερες οικονομικές ενισχύσεις που παρέχει στους γεωργούς.

Β. Ο ρόλος της γεωργικής οικογένειας είναι πολύ σημαντικός καθώς η ελληνική γεωργία χαρακτηρίζεται κατά κύριο λόγο από γεωργικές εκμεταλλεύσεις οικογενειακής μορφής. (Κασίμης και Παπαδόπουλος, 1999). Στις εκμεταλλεύσεις αυτές η οικογένεια θεωρείται άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκμετάλλευση και παραμένουν η βάση οποιασδήποτε κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης.

Γ. Σε ένα τρίτο επίπεδο, η εγκατάσταση ενός νέου σε μια γεωργική εκμετάλλευση εξαρτάται από τον ίδιο, ο οποίος άλλωστε αποτελεί και τον εκφραστή όλων των προηγούμενων επιδράσεων και επιρροών. Η επιλογή του γεωργικού επαγγέλματος από το νέο εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων όπως τα προσωπικά του χαρακτηριστικά (η ηλικία, το φύλο του, το μορφωτικό του επίπεδο, κ.λπ.), οι επιδιώξεις του, οι πεποιθήσεις του, κ.λπ.

Τέλος, μια σειρά άλλων λόγων επηρεάζουν τη λήψη της απόφασης του νέου που πρόκειται πιθανά να ασχοληθεί με τη γεωργία, όπως η κοινωνική θέση και εικόνα που αποκτά ως γεωργός, ο βαθμός της σύνδεσής του με την τοπική κοινωνία λόγω καταγωγής, κ.λπ. Η αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων και με μειονεκτημάτων του τρόπου ζωής στον αγροτικό και στον αστικό χώρο, επηρεάζει επίσης ισχυρά την απόφαση του νέου που σκέφτεται να ασχοληθεί με τη γεωργία. (Βουνούκη και Ιακωβίδου, 2001).

Η επιλογή του γεωργικού επαγγέλματος από ένα νέο μπορεί να γίνει γιατί, σε σχέση με τη μισθωτή εργασία, η ενασχόληση με τη γεωργία προσφέρει μεγαλύτερο εισόδημα, περισσότερες ευκαιρίες για δημιουργικότητα και μεγαλύτερη ανεξαρτησία σχετικά με το χρόνο και τον τρόπο εργασίας. Αντίθετα, η απόρριψη του γεωργικού επαγγέλματος από ένα νέο μπορεί να γίνει γιατί, σε σχέση με τη μισθωτή εργασία, η γεωργία:

α) δεν του προσφέρει τη σταθερότητα του εισοδήματος που του προσφέρει η μισθωτή εργασία. Το γεωργικό εισόδημα είναι ιδιαίτερα τρωτό στις πιέσεις των καιρικών συνθηκών και της παγκόσμιας αγοράς τροφίμων, με αποτέλεσμα να φαντάζει ιδιαίτερα ελκυστική η εργασία που μπορεί να εγγυηθεί ένα ελάχιστο επίπεδο εισοδήματος και

β) ο εργαζόμενος στη μισθωτή εργασία έχει διασφαλίσει ορισμένα προνόμια που δεν απολαμβάνει ο αγρότης. Η εργασία στους αγρούς απαιτεί την αδιάλειπτη παρουσία του εργαζόμενου, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, έχει εξουθενωτικές απαιτήσεις σε χρόνο και φυσική προσπάθεια, ενώ ο μισθωτός μπορεί να διαχωρίσει το χρόνο της εργασίας του από τον προσωπικό του χρόνο, μπορεί ν' απολαύσει την ευχαρίστηση του ελεύθερου χρόνου, των πληρωμένων διακοπών, της ξενιοσιάς μετά την υποχρέωση του οκτάωρου (Τσιομήδου, 2004).

Γεωργικές εκμεταλλεύσεις με υψηλό γεωργικό εισόδημα είναι πιο πιθανό να επεκταθούν, να εξειδικευτούν ή να μεγεθυνθούν, στοιχεία που συντείνουν στην αύξηση της πιθανότητας διαδοχής (Potter and Lobley, 1996). Το χαμηλό και αβέβαιο γεωργικό εισόδημα και η έλλειψη κοινωνικής καταξίωσης του γεωργικού επαγγέλματος αποτελούν βασικά προβλήματα των νέων που έχουν εγκατασταθεί στην ύπαιθρο (Βουνούκη και Ιακωβίδου, 2001).

Η ανεργία και η απουσία εξωγεωργικών μορφών απασχόλησης αποτελούν λόγους στροφής στη γεωργία και όχι η πραγματική αγάπη για το γεωργικό επάγγελμα (Gidarakou, 1999). Γενικά, μικρό είναι το ποσοστό των νέων που δηλώνει την αγάπη του για το γεωργικό επάγγελμα ενώ οι περισσότεροι δηλώνουν πως οι κοινοτικές ενισχύσεις αλλά και η αδυναμία εξεύρεσης άλλης επαγγελματικής λύσης τους οδήγησε στη γεωργία (Δαμιανάκος, 2002). Έρευνα της Γιδαράκου και Καζακόπουλου (2002), δείχνει ότι το 72,7% των νέων αντιμετωπίζουν με αρνητική προδιάθεση τη γεωργία. Στην ίδια έρευνα όμως ένας σημαντικός αριθμός (ποσοστό 37%) γυναικών-νέων αγροτισσών δείχνει ότι επέλεξε συνειδητά τη γεωργία και όχι εξ ανάγκης. Το κίνητρο της εφάπαξ πριμοδότησης για τις ανάγκες της πρώτης εγκατάστασης αποτελεί τον κύριο ελκτικό παράγοντα.

Σύμφωνα με έρευνα των Καζακόπουλου, Καφέ-Γιδαράκου και Κουτσούρη (2004), η έλξη για το γεωργικό επάγγελμα δεν μπορεί από μόνη της να προσελκύσει και να συγκρατήσει το νέο στην ύπαιθρο. Απαιτείται να πληρούνται και κάποιες άλλες βασικές προϋποθέσεις που συνδέονται με τον κοινωνικό και οικονομικό του περίγυρο. Επίσης από την ίδια έρευνα προκύπτει ότι η απουσία ευκαιριών για

απασχόληση εκτός γεωργίας αποτελεί βασικό στερητικό στοιχείο για τη μόνιμη διαμονή του νέου στην ύπαιθρο.

Ως αιτίες της απροθυμίας των νέων να εγκατασταθούν στη γεωργία αναφέρονται επίσης η συσσώρευση της αγωνίας και της αγανάκτησης που δημιούργησε στο γεωργό η εμπειρία του από το γεωργικό επάγγελμα, αλλά και ο τρόπος ζωής στο χωριό (Μωυσίδης, 2002), γεγονός που έχει συμβάλλει αποφασιστικά στην απογοήτευση του από το γεωργικό επάγγελμα και στην αρνητική προδιάθεση του ως προς αυτό, ως επαγγελματική λύση για ένα τουλάχιστον από τα παιδιά του. Επιπλέον αποτρεπτικοί παράγοντες είναι η δυσχερής δημογραφική κατάσταση του αγροτικού πληθυσμού, με τη συνεχή μείωση της συμμετοχής των νεαρής ηλικίας ατόμων στον οικονομικά ενεργό γεωργικό πληθυσμό (INRA, 1990, Καζακόπουλος, 2005), καθώς και η δυσκαμψία και ετερογένεια των γεωργικών δομών της χώρας (Δαμιανάκος, 1999)

Πέρα από τους παράγοντες που αναφέρθηκαν παραπάνω, ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν ότι η εξωγεωργική απασχόληση μπορεί να επηρεάσει την εγκατάσταση στη γεωργία, αφού πέρα του ότι προσφέρει παράλληλη απασχόληση στους νέους γεωργούς, μπορεί εξίσου να αποτελέσει δρόμο εξόδου από τη γεωργία (Arkleton, 1992). Το φαινόμενο αυτό ενδιαφέρει άμεσα την ελληνική γεωργία, αφού η πολυαπασχόληση των αγροτών στην Ελλάδα αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί ένα αρκετά εκτεταμένο φαινόμενο, με πολλές μορφές και διαφορετικά αποτελέσματα (Ζακοπούλου, 1999).

Η επίδραση της πολυαπασχόλησης των ελλήνων γεωργών στην εγκατάσταση νέων στην ύπαιθρο προκύπτει και από έρευνα της Κουτσού (2002) στους Νομούς Λέσβου και Κιλκίς. Οι αυξημένες δυνατότητες εξωγεωργικής απασχόλησης που υπάρχουν στο Νομό Λέσβου λόγω του τουρισμού, επιτρέπουν στους νέους την επιδίωξη ένταξής τους στο Πρόγραμμα των «Νέων Αγροτών» και τη δέσμευσή τους για δέκα χρόνια στην περιοχή και τη γεωργία με μία γεωργική εκμετάλλευση, η οποία σε καμία περίπτωση δεν είναι ικανή να εξασφαλίσει ικανοποιητικό οικογενειακό εισόδημα. Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση που προκύπτει από τη μελέτη του προφίλ των «πολυαπασχολούμενων» γεωργών (Ζακοπούλου, 1999) είναι πως, ενώ αντλούν το μικρότερο μέρος του εισοδήματός τους από τη γεωργία και απασχολούνται εκτός της γεωργίας στο σύνολό τους, εντούτοις μεγάλο ποσοστό αυτών δεν επιθυμεί να αποχωρήσει από το γεωργικό επάγγελμα μετά τη λήξη των συμβατικών υποχρεώσεων του προγράμματος. Αναδεικνύεται, έτσι, το ενδιαφέρον των ατόμων

αυτών για το γεωργικό επάγγελμα, το οποίο φαίνεται πως επιδιώκουν να συνεχίζουν παρά το ότι οι οικονομικές απολαβές τους από τη γεωργία είναι χαμηλές. Αυτή την ιδιαίτερη μορφή πολυαπασχολούμενων γεωργών έχουν επισημάνει οι Jervell and Jolly (2003). Πρόκειται για άτομα τα οποία αντλούν ευχαρίστηση από την ενασχόλησή τους με τη γεωργία και αποδίδουν αξίες στο γεωργικό επάγγελμα. Όμως, οι χαμηλές απολαβές αυτής της απασχόλησης τους οδηγούν στην πολυαπασχόληση ή, σε άλλες περιπτώσεις, επιλέγουν να διατηρούν μια καλά αμειβόμενη εργασία στο δευτερογενή ή τριτογενή τομέα και συνεχίζουν να απασχολούνται στη γεωργία. Έτσι, για τα άτομα αυτά η πολυδραστηριότητα αποτελεί μια μορφή επιδότησης της γεωργικής τους απασχόλησης (Streeter, 1988, Sumner, 1991).

Οι Cayre et al. (2004) αναγνωρίζουν πως εκτός από το οικονομικό κίνητρο η απασχόληση στη γεωργία ενέχει και την επίγνωση της κοινωνικοπολιτικής διάστασης του επαγγέλματος - προστασία του περιβάλλοντος, αγροτουρισμός και οικότουρισμός - καθώς και της συμβολικής του αξίας. Μάλιστα, αναγνωρίζουν πως το προφίλ κάθε γεωργού εμπεριέχει τους τρεις αυτούς ρόλους σε διαφορετικό ποσοστό. Η αναγνώριση του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας ωθεί και τους γεωργούς να επαναπροσδιορίσουν τους σκοπούς του επαγγέλματός τους και να τους εντάξουν σε έναν αναπτυξιακό πλαίσιο που ενσωματώνει τις τοπικές οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιδιώξεις (Deverre, 2002).

Το 1980 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκανε έκκληση να εξεταστεί η δυνατότητα εγκαθίδρυσης ενός οργανωμένου συστήματος επιδοτήσεων για να παρακινηθούν οι νέοι άνθρωποι να ξεκινήσουν γεωργικές δραστηριότητες. Αναγνωριζόταν ότι, εκτός από τις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν όλοι οι αγρότες από τα υψηλά επιτόκια και το κόστος εισροών, οι νέοι αγρότες αντιμετωπίζουν και τις δικές τους ιδιαίτερες δυσκολίες, οι οποίες απορρέουν από τις υψηλές τιμές γης (σε περίπτωση αγοράς εκμετάλλευσης) και το υψηλό κόστος έναρξης (τεχνολογικός και κτιριακός εξοπλισμός ή αποζημίωση συγκληρονόμων). Έτσι κρίθηκε απαραίτητη η χορήγηση επιδοτήσεων και άλλων διευκολύνσεων στους νέους αγρότες, οι οποίες θα αποτελούσαν κίνητρο σε νέους της υπαίθρου (και μη) να ακολουθήσουν το γεωργικό επάγγελμα. Στη συνέχεια θεσπίστηκε μια σειρά Κανονισμών, μέσω των οποίων επιχειρείται επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό και περιλαμβάνει δύο άξονες: αφ' ενός την ηλικιακή ανανέωση του γεωργικού πληθυσμού και τη δημιουργία βιώσιμων εκμεταλλεύσεων που θα διοικούνται από νέους ανθρώπους, αφ' ετέρου την εκπαίδευση και κατάρτισή τους (Fennell 1999,

Υπουργείο Γεωργίας 2001, European Parliament 2000).

Σύμφωνα εξάλλου με το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο (European Parliament, 2000) οι νέοι γεωργοί αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα τα οποία σχετίζονται με:

1. Το υψηλό κόστος εγκατάστασης, το οποίο θεωρείται ως το σημαντικότερο εμπόδιο για έναν νέο γεωργό και αφορά την τιμή της γης, το ύψος του ενοικίου, το κόστος των μηχανημάτων και τα επιτόκια των καλλιεργητικών και επενδυτικών δανείων.
2. Τη διαδοχή της γεωργικής εκμετάλλευσης που αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, εξαιτίας της άρνησης των νέων να ακολουθήσουν το γεωργικό επάγγελμα. Επίσης, η κατάτμηση της εκμετάλλευσης και η κληροδότηση της έκτασης στους διαδόχους αποτελεί συνηθισμένη πρακτική στην Ελλάδα, η οποία οξύνει το πρόβλημα της διαθεσιμότητας γης στον Ελληνικό χώρο.
3. Την υποβάθμιση των υποδομών και, γενικότερα, της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές, φαινόμενο που οδηγεί τους νέους στα κοντινά αστικά κέντρα και μακριά από τη γεωργία.
4. Τη συνεχή μείωση των τιμών παραγωγού των γεωργικών προϊόντων σε συνδυασμό με την αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή, ως αποτέλεσμα της ενδιάμεσης αναθεώρησης της ΚΑΠ.
5. Τη χαμηλή ποιότητα της παρεχόμενης γεωργικής εκπαίδευσης. Η καθιέρωση ενός νέου συστήματος γεωργικής εκπαίδευσης, μέσα από το οποίο ο παραγωγός θα αντιληφθεί την έννοια της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας είναι αναγκαία για να καταστήσει το γεωργό ικανό να υλοποιήσει τις απαιτούμενες σήμερα στρατηγικές διαχείρισης του παραγόμενου προϊόντος και ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών. Ειδικά, η σημασία της παρεχόμενης εκπαίδευσης τονίζεται στην αιτιολογική έκθεση της Επιτροπής Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου η οποία συνοδεύει το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2000) «σχετικά με την κατάσταση και τις προοπτικές των νέων γεωργών στην Ευρωπαϊκή Ένωση»: Η κατάρτιση και ενημέρωση των νέων γεωργών θα συμβάλει στην προσαρμογή τους στις νέες προκλήσεις και θα οδηγήσει σε εκσυγχρονισμό του γεωργικού τομέα. (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε., 2006)

Ιδιαίτερα όσον αφορά στην Ελλάδα, τα πολύ χαμηλά ποσοστά των εισερχόμενων στο γεωργικό επάγγελμα νέων και η απροθυμία τους αυτή, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Γεωργίας (1998), αποδίδονται:

- ❖ Σε οικονομικούς λόγους, συνδεδεμένους κυρίως με το υψηλό κόστος εγκατάστασης (υψηλή αξία γης πάγιου εξοπλισμού - απόκτησης κατοικίας κλπ), τις φορολογικές επιβαρύνσεις και τις δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά χρήματος.
- ❖ Σε ελλείψεις - προβλήματα προερχόμενα από την αγροτική πολιτική, συνδεδεμένα με την αποσπασματικότητα των μέτρων που είχαν ληφθεί, τα οποία δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα, καθώς δε δημιουργούσαν προϋποθέσεις δημιουργίας βιώσιμων εκμεταλλεύσεων και δεν έπαιρναν υπόψη τους τον παράγοντα «άνθρωπος».

Σημειώνεται ότι ως αίτια της αδυναμίας ανανέωσης του ελληνικού αγροτικού πληθυσμού αναφέρονται, ήδη από το 1984, αφενός η απροθυμία που εμφανίζουν οι νέοι να εγκατασταθούν στην ύπαιθρο και να ασχοληθούν με τη γεωργία και αφετέρου η συνθετότητα και η ιδιαιτερότητα των κοινωνικοοικονομικών σχέσεων που χαρακτηρίζουν τον ελληνικό αγροτικό χώρο (Ανανίκας κ.α., 1984, Δαουτόπουλος, 1989).

Παρά τη θεσμοθέτηση μεγάλης ποικιλίας κινήτρων με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους για την εγκατάσταση των νέων γεωργών η αντιστροφή της τάσης απόρριψης του γεωργικού επαγγέλματος δεν είναι εύκολη υπόθεση (Γιδαράκου και Καζακόπουλος, 2002). Λόγοι που οδήγησαν στην χαμηλή συμμετοχή των νέων στα προγράμματα εγκατάστασης στη γεωργία σχετίζονται με την αδυναμία των Κανονισμών να ικανοποιήσουν τους απαιτούμενους όρους συμμετοχής των νέων (ίδια συμμετοχή, πλήρη απασχόληση στη γεωργία) (Laurent, 1999). Σχετίζονται επίσης με τη γραφειοκρατική οργάνωση του διοικητικού συστήματος των υπεύθυνων υπηρεσιών και το μικρό ύψος του πριμ πρώτης εγκατάστασης, τα οποία δεν αποτέλεσαν ελκυστικούς λόγους προσέλκυσης των νέων στο γεωργικό επάγγελμα (Δαμιανάκος, 2002).

Είναι γεγονός πως μετά την εφαρμογή του Κανονισμού 1257/99 σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των νέων που εγκαταστάθηκαν στη γεωργία. Ως λόγοι αυτής της αύξησης αναφέρεται (Κουτσού, 2002) η σημαντική αύξηση του πριμ πρώτης εγκατάστασης των εκμεταλλεύσεων το 1998. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στο σύνολο της χώρας, το 46% των δικαιούχων πήραν το πριμ το 1999 (άρα υπέβαλαν τις αιτήσεις το 1998, αμέσως μετά την παραπάνω αύξηση). Επίσης, τα επιπλέον κίνητρα που εισήγαγε το Υπουργείο Γεωργίας (προτεραιότητα στις ποσοτώσεις, φοροαπαλλαγές, χαμηλότοκα στεγαστικά δάνεια κλπ) καθώς και η

μεγαλύτερη δημοσιότητα του Κανονισμού, που οφείλεται στο γεγονός ότι τοπικοί φορείς και συνεταιρισμοί πρωτοστάτησαν σε εκστρατείες ενημέρωσης πιθανών δικαιούχων.

Σε έρευνα του Καζακόπουλου (2005), σε νέους γεωργούς στους Νομούς Καρδίτσας, Φωκίδας και Ηλείας προκύπτει πως το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων γεωργών θεωρεί ότι τα κίνητρα του προγράμματος είναι αρκετά δελεαστικά στην προσέλκυση νέων στη γεωργία. Επίσης η επίδραση των δεσμευτικών στόχων και μακροχρόνιων υποχρεώσεων θεωρείται πως ενισχύει τον επαγγελματισμό των νέων γεωργών. Τέλος η παραμονή στη γεωργία και μετά την αποδέσμευση τους από τον κανονισμό φαίνεται να είναι μια εδραιωμένη απόφαση για τους περισσότερους από τους νέους γεωργούς.

Η ενημέρωση των ενδιαφερομένων για ένταξη στο πρόγραμμα εγκατάστασης νέων στη γεωργία αποτελεί ουσιώδη παράγοντα για την επιτυχία του προγράμματος. Η καλύτερη οργάνωση και ενημέρωση είναι δύο σημαντικότεροι λόγοι που συνέβαλλαν στην αυξημένη συμμετοχή νέων στο πρόγραμμα στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Ιρλανδία και στην Αυστρία (Glauben and Tietje, 2004). Στις χώρες αυτές, αν και η γεωργία δεν αποτελεί βασική οικονομική δραστηριότητα, το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με μεγάλη επιτυχία δίνοντας μια μεγάλη ώθηση στη γεωργία (Losch, 2004). Σημαντικό ρόλο όμως έχει το γεγονός ότι στη Γερμανία, στην Αυστρία και στην Ιρλανδία ο γεωργικός πληθυσμός είναι μικρός, με αποτέλεσμα να είναι ευκολότερη η ενημέρωση του και η ενίσχυση της απόφασης να απασχοληθεί στο γεωργικό τομέα (Knickel, 2000).

Το μέτρο της πριμοδότησης πρώτης εγκατάστασης νέων στη γεωργία, σε συνδυασμό με το μέτρο της πρόωρης αποχώρησης από την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας, που στοχεύουν στην ενίσχυση του νεαρού εργατικού δυναμικού της γεωργίας, φαίνεται ότι δεν επηρεάζουν θετικά όλους τους νέους που θα επιθυμούσαν να ασκήσουν το γεωργικό επάγγελμα. Ενισχύουν την απόφαση όσων έχουν ήδη αποφασίσει ν' ασκήσουν τη γεωργία, ενώ δεν επιτυγχάνουν να άρουν τις φόβους άλλων τους οποίους απασχολεί το αστάθμητο του οικονομικού αποτελέσματος και της μικρής διαθεσιμότητας σε γεωργικό κεφάλαιο που υπάρχει στην οικογένειά τους. Η πραγματική διαδοχή στη γεωργία συναρτάται με το βιολογικό κύκλο του αρχηγού της εκμετάλλευσης, από την άσκηση άλλου επαγγέλματος από το διάδοχο και από τις ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης που θεωρεί ότι υπάρχουν στο γεωργικό επάγγελμα

σε συνάρτηση με το επάγγελμα που καθορίζει τη κύρια επαγγελματική ταυτότητα (Τσιομίδου, 2004).

Η αύξηση του πριμ πρώτης εγκατάστασης κατά την εξέλιξη των Κανονισμών αποτελεί το βασικό λόγο για τη μεγαλύτερη συμμετοχή νέων στο πρόγραμμα. Επίσης η δυνατότητα εξωγεωργικής δραστηριότητας συνέβαλλε στην αύξηση της συμμετοχής (Ploeg, 2003). Γίνεται δεκτό λοιπόν, πως οι αλλαγές που εισήχθησαν με κάθε νέο Κανονισμό ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση και οδήγησαν στη μεγαλύτερη συμμετοχή στο πρόγραμμα. (Aldington, 1998).

Σε ότι αφορά την εφαρμογή του προγράμματος νέων γεωργών χαρακτηριστική είναι η επισήμανση, από έρευνα των Kazakoroulos and Gidarakou στους νομούς Φωκίδας και Καρδίτσας το 2003, ότι η πλειοψηφία των νέων της έρευνας (άνω του 80%) εντοπίζουν λειτουργικά προβλήματα στο σύστημα ενίσχυσης. Παράλληλα, οι μισοί και πλέον νέοι αγρότες δεν είναι εισοδηματικά ικανοποιημένοι, ενώ σε σημαντικά ποσοστά (4-5 στους 10 νέους) θεωρούν ότι εγκλωβίστηκαν για μακροχρόνιο διάστημα στη γεωργία. Συνδυαστικά, οι προηγούμενες αρνητικές στάσεις των νέων υποθάλπουν την πιθανότητα μελλοντικής εγκατάλειψης της γεωργικής δραστηριότητας, όταν απαλλαγούν από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις, με διαφορετικά ποσοστά σε κάθε περιοχή. Η προοπτική αυτή συχνότερα υπογραμμίζεται στην Καρδίτσα από τους νέους μη γεωργικής καταγωγής, που κατά κανόνα και στις δύο περιοχές, που εξετάστηκαν διαθέτουν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Σε σχέση με την προϋπάρχουσα εκμετάλλευση, σε ελάχιστες περιπτώσεις σημειώθηκε αλλαγή παραγωγικού προσανατολισμού χάρις στη αξιοποίηση των κινήτρων και ο κτηνοτροφικός ή φυτικός προσανατολισμό της εκμετάλλευσης φαίνεται ότι, πέραν της υφιστάμενης γεωργικής παράδοσης και κουλτούρας, πρόσθετα υπακούει στις τοπικές γεωφυσικές συνθήκες και επίσης στην εξασφάλιση του ελάχιστου επιπέδου ΜΑΕ για την ένταξη των νέων στο πρόγραμμα.

Σύμφωνα με έρευνα των Καζακόπουλου κ.α. (2004) προκύπτει πως η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα της εφαρμογής του προγράμματος εγκατάστασης νέων στη γεωργία δεν είναι δυνατόν να εξαντληθεί στα πλαίσια της διαχειριστικής και μόνο διάστασης του, στη βάση κυρίως του κριτηρίου της οικονομικής απορροφητικότητας και της χωρικής διακύμανσης και διαφοροποίησής του. Χρειάζεται μια πιο ευρύχωρη και συνολικότερη αντίληψη διερεύνησης και κατανόησης των συνεπειών εφαρμογής του στα πλαίσια αναζήτησης και κοινωνικο-ψυχολογικού χαρακτήρα παραγόντων που επηρεάζουν τη μελλοντική συμπεριφορά

των τελικών αποδεκτών του και, κατά συνέπεια, τη μελλοντική του δυναμική και πορεία.

Σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος στην Ε.Ε. έχουν πραγματοποιηθεί διάφορες έρευνες (Καμπέρης, 2007, Glauben, 2004, Losch, 2004, Hoggart, 2001). Τα σημαντικότερα αποτελέσματα μπορεί να συνοψιστούν στα εξής:

1. Σχετικά με τα κριτήρια και τις μορφές ενίσχυσης των νέων γεωργών, η κάθε χώρα άσκησε σε σημαντικό βαθμό τη δική της πολιτική. Ορισμένες χώρες έδωσαν προτεραιότητα στις ορεινές περιοχές, τις βιώσιμες εκμεταλλεύσεις ή ορισμένες μορφές γεωργικής παραγωγής.
2. Οι περισσότερες μεταβιβάσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ειδικότερα στις χώρες με μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και χαλαρούς μηχανισμούς ελέγχου των διαδικασιών, έγιναν στα πλαίσια της οικογένειας.
3. Στις χώρες που εφαρμόστηκε το πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης, ένα χαμηλό ποσοστό πρόωρα συνταξιοδοτημένων γεωργών μεταβίβασε την εκμετάλλευση σε νέους γεωργούς. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται πιο έντονα στις περιοχές με μικρές εκμεταλλεύσεις. Ωστόσο σε ορισμένες χώρες όπως η Γαλλία, η Ελλάδα και η Ιρλανδία ένα σημαντικό ποσοστό πρόωρα συνταξιοδοτημένων γεωργών μεταβίβασε την εκμετάλλευση σε νέους γεωργούς.
4. Το πρόγραμμα νέων γεωργών συνέβαλε γενικά στο να μειωθεί η τάση εγκατάλειψης των νέων να ασχοληθούν με τη γεωργία. Σε ότι αφορά το ρόλο των γυναικών παρατηρείται ότι αν και το ποσοστό συμμετοχής τους διαφοροποιείται μεταξύ των χωρών.
5. Οι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις των νέων να ασχοληθούν με τη γεωργία εντοπίζονται στο κληρονομικό δίκαιο, στις παραδοσιακές κοινωνικές δομές του αγροτικού τομέα (π.χ. συμβολικές διακρίσεις ως προς τη διαδοχή μεταξύ των παιδιών), στα ποσοστά της ανεργίας, στο γενικό οικονομικό κλίμα και ειδικότερα στα επιτόκια και στη φορολογία, στη σχέση των γεωργικών εισοδημάτων με τα εισοδήματα από άλλους οικονομικούς τομείς, στις τιμές της γης, στις αντιλήψεις σχετικά με το γεωργικό επάγγελμα, στις υποδομές σε τοπικό επίπεδο (συστήματα υγείας, εκπαίδευσης, συγκοινωνιών, δημοσίων υπηρεσιών, στις δυνατότητες ψυχαγωγίας).

6. Οι νέοι γεωργοί δεν συνέβαλαν σημαντικά στο να καταστούν βιώσιμες οι αγροτικές κοινότητες στο βαθμό που οι γεωργοί και η γεωργία δεν είναι πλέον οι κυρίαρχες οικονομικές και κοινωνικές ενότητες των επαρχιακών περιοχών. Ωστόσο βοήθησαν στον περιορισμό της μετανάστευσης και της γήρανσης του πληθυσμού.
7. Οι νέοι γεωργοί, με εξαίρεση την Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Αυστρία, Ιρλανδία και Πορτογαλία, όπου το μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων των νέων γεωργών εμφανίζεται μεγαλύτερο από τον εθνικό μέσο όρο, δεν συνέβαλαν σημαντικά στο να προαχθεί η παραγωγικότητα και η αποτελεσματικότητα των γεωργικών δομών.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Σκοπός της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη στο Δήμο Μαντινείας της Περιφερειακής Ενότητας (Νομού) Αρκαδίας. Πιο συγκεκριμένα, ο Δήμος Μαντινείας είναι ο παλιός Καποδιστριακός δήμος και ανήκει πλέον στον Καλλικρατικό δήμο Τρίπολης μετά τη συνένωση που έγινε το 2011 με το νόμο 3852/2010, με τον οποίο μεταρρυθμίστηκε η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας και επανακαθορίστηκαν τα όρια των αυτοδιοικητικών μονάδων. Ο Καλλικρατικός Δήμος Μαντινείας αποτελείται από τις δημοτικές ενότητες Νεστάνης, Λουκά, Σημιάδων, Κάψα, Αρτεμισίου, Πικερνίου και Σάγκα.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει το προφίλ του σύγχρονου γεωργού και τα εμπόδια που συναντά κατά την ένταξη του στα προγράμματα του ΥΠΠΑΤ. Ειδικότερα, η εν λόγω εργασία επιχειρεί να μελετήσει τους λόγους για τους οποίους οι γεωργοί δεν επιλέγουν να ενταχθούν στα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ και συγκεκριμένα στο πρόγραμμα των 'Νέων Αγροτών' και τα Σχέδια Βελτίωσης.

Η εργασία φιλοδοξεί να προσθέσει γνώση για την κατάσταση του αγροτικού τομέα στην Αρκαδία και ως εκ τούτου να δώσει ένα επιπλέον ερέθισμα στην επιστημονική κοινότητα να αναζητήσει λύσεις για ένα προοδευτικό αναπτυξιακό μοντέλο σε ακόμη μια περιοχή της ελληνικής υπαίθρου.

5.1.1 Μεθοδολογία επιτόπιας έρευνας

Όσον αφορά τη μεθοδολογία της έρευνας, συγκεντρώθηκε στατιστικό υλικό μέσω προσωπικών συνεντεύξεων με γεωργούς οι οποίοι δεν είχαν ενταχθεί ποτέ σε κανένα πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Δεκεμβρίου 2011 και Μάρτιο του 2012.

Η προσωπική συνέντευξη, παρά το γεγονός ότι είναι πιο ακριβή σε κόστος μέθοδος σε σχέση με τις εναλλακτικές (ταχυδρομική, τηλεφωνική ή μέσω διαδικτύου), εξασφαλίζει μια σειρά από πλεονεκτήματα που κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικά για την επιτυχή διεξαγωγή της έρευνας και την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων. Ενδεικτικά,

αναφέρεται ότι είναι η μέθοδος συλλογής στοιχείων που προσφέρει τη μεγαλύτερη σαφήνεια σε σχέση με την ποιότητα και την ακρίβεια των δεδομένων, τόσο των ποσοτικών όσο και των ποιοτικών, όπως είναι οι στάσεις και οι απόψεις των ερωτώμενων. Επίσης, είναι η μέθοδος που επιτρέπει στον συνεντευκτή να αποκτήσει μια σχέση εμπιστοσύνης με τον ερωτώμενο, να έχει προσωπική άποψη για την πιστότητα και την ακρίβεια των απαντήσεων και να αποτυπώσει με επάρκεια χρόνο, άρα και με σαφήνεια, τις θέσεις του ερωτώμενου.

Αναφορικά με την επιλογή του δείγματος των γεωργών ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία:

Αρχικά, καταγράφηκαν τα ονόματα των ήδη ενταγμένων γεωργών σε προγράμματα του ΥΠΑΑΤ (πρόγραμμα νέων αγροτών και σχέδια βελτίωσης) κάθε δημοτικού διαμερίσματος από το αρχείο της Διεύθυνσης Γεωργίας Αρκαδίας. Στη συνέχεια σε κάθε κοινότητα του υπό εξέταση δήμου, πραγματοποιήθηκε συνάντηση με τον πρόεδρο του κάθε χωριού. Ύστερα από τις απαραίτητες εξηγήσεις, οι κοινοτάρχες μας υπέδειξαν τους γεωργούς που δεν ήταν ενταγμένοι σε κάποιο από τα προγράμματα αυτά. Μετά την τηλεφωνική επικοινωνία ακολουθούσε η προσωπική συνάντηση με τον εκάστοτε γεωργό η οποία πραγματοποιήθηκε είτε στην κατοικία του είτε στη γεωργική εκμετάλλευση. Πριν την έναρξη της συνέντευξης προηγούνταν μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος με τον ερωτώμενο ώστε να αισθανθεί άνετα και να μπορέσει χωρίς άγχος να εξωτερικεύσει τις απόψεις και τις ανησυχίες.

Όσον αφορά στην αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος ο αρχικός κατάλογος περιλάμβανε όλους τους γεωργούς από όλες οι κοινότητες του Δήμου. Για την επιλογή του δείγματος εφαρμόστηκε η στρωματομένη δειγματοληψία (ομοιογενή στρώματα με βάση ηλικιακά χαρακτηριστικά) (Campbell & Stanley, 1974, Δημητρόπουλος, 1994). Έτσι, το σύνολο των γεωργών, των επτά Δημοτικών διαμερισμάτων, χωρίστηκε σε τέσσερα στρώματα ανάλογα με την ηλικία τους: 18-40 ετών, 41-55 ετών, 56-65 ετών και τέλος 65 ετών και άνω. Η στρωμάτωση αυτή δεν επιλέχθηκε τυχαία. Έχοντας υπόψη τα διαρθρωτικά προγράμματα της Ε.Ε., σχετικά με τη βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης του γεωργικού πληθυσμού, προχωρήσαμε στο διαχωρισμό των συγκεκριμένων στρωμάτων, διότι η ηλικία των 40 ετών είναι η καταληκτική για την ένταξη στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών, ενώ αυτή των 55 ετών είναι η εναρκτήρια για το πρόγραμμα της Πρόωρης Συνταξιοδότησης. Τέλος, με την παρέλευση του 65^{ου} έτους της ηλικίας των αγροτών επέρχεται η συνταξιοδότησή τους από τον Ασφαλιστικό τους Οργανισμό (Ο.Γ.Α.). (Γιδαράκου Ι, Ιακωβίδου Ο, & Καζακόπουλος Λ, 2006)

Σε κάθε στρώμα γεωργών επιλέχθηκε δείγμα με τυχαία δειγματοληψία σε κάθε κλάση (Javeau, 1996). Επιπλέον, με δεδομένη την ετερογένεια της ελληνικής υπαίθρου και το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης των υπο-περιοχών της περιοχής έρευνας, και προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμετοχή γεωργών από κάθε χωρική ενότητα, μέριμνα επίσης λήφθηκε ώστε να συμπεριλαμβάνονται γεωργοί από όλες τις κοινότητες του Καλλικρατικού Δήμου Μαντίνειας.

Για τις συνεντεύξεις χρησιμοποιήθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο περιλάμβανε ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου. Συνολικά, πραγματοποιήθηκαν 50 συνεντεύξεις. Η μέση διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν γύρω στις δυο ώρες. Πολλές φορές η συζήτηση ξέφευγε από τα καθορισμένα όρια καθώς οι γεωργοί της περιοχής έδειχναν μεγάλο ενδιαφέρον για τα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ, όπως επίσης και για αλλά γεωτεχνικά θέματα όπως είναι η φυτοπροστασία και ιδιαίτερα για τις νέες καλλιέργειες. Ήταν εμφανές πως πολύ λίγοι είχαν μιλήσει ή έστω είχαν έρθει σε επαφή με γεωτεχνικό για θέματα του ευρύτερου τομέα τους.

Μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε έλεγχος για την πληρότητα και την αληθοφάνεια των απαντήσεων. Ακολούθως, πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση και η μεταφορά των δεδομένων σε ειδικά διαμορφωμένη κοινωνιολογική μήτρα του στατιστικού πακέτου για τις κοινωνικές επιστήμες SPSS (v.19) for Windows. Προέκυψαν 86 μεταβλητές, οι οποίες διακρίνονται ανάλογα με το επίπεδο μέτρησης τους σε ονομαστικές (nominal), τακτικές (ordinal), και αριθμητικές (scale).

Ακολούθησε μονομεταβλητή ανάλυση καθώς και η εξέταση, μέσω πινάκων διπλής εισόδου (cross-tabs), της συσχέτισης των μεταβλητών.

Οι στατιστικές που χρησιμοποιήθηκαν για την ερμηνεία του βαθμού συσχέτισης μεταξύ δύο μεταβλητών είναι οι εξής:

Στατιστική PHI και CRAMER'S V. Χρησιμοποιήθηκαν σε περιπτώσεις ονομαστικών μεταβλητών για τετραγωνικούς και ορθογώνιους πίνακες αντίστοιχα.

Στατιστική KENDALL'S TAU-B και KENDALL'S TAU-C. Χρησιμοποιήθηκαν σε περιπτώσεις τακτικών μεταβλητών σε τετραγωνικούς και ορθογώνιους πίνακες αντίστοιχα.

Στατιστική GAMMA. Χρησιμοποιήθηκε σε περιπτώσεις που υπήρχαν κενά κελιά στους πίνακες διπλής εισόδου με τακτικές μεταβλητές.

Σε όλες τις περιπτώσεις, για τιμές από 0 έως 0,3 η σχέση μεταξύ των μεταβλητών χαρακτηρίζεται ως πολύ ασθενής, για τιμές από 0,3 έως 0,5 χαρακτηρίζεται ασθενής, από 0,5-0,7 ισχυρή και από 0,7 έως 1 η σχέση χαρακτηρίζεται ως πολύ ισχυρή.

Η στατιστική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών διερευνήθηκε στη βάση της APPROX.SIG. όπου με τιμή μικρότερη του 0,05 η συσχέτιση θεωρείται στατιστικά σημαντική. Όταν η τιμή είναι μεταξύ 0,05 και 0,1 θεωρείται ότι υπάρχει αξιόλογη τάση συσχέτισης.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι, οι γεωργοί και ιδιαίτερα οι νεότεροι σε ηλικία όπως επίσης και οι γυναίκες του δείγματος ήταν αρκετά διστακτικοί στο να πάρουν μέρος στην έρευνα και ο λόγος ήταν ότι δεν είχαν πάρει ποτέ μέρος σε έρευνα. (η σύνδεση με ελέγχους που πραγματοποιούνται από τους αρμόδιους φορείς ήταν αναπόφευκτη.)

5.1.2 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Η σύνταξη του ερωτηματολογίου βασίστηκε στη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας και ακολούθησε τις διεθνώς αποδεκτές διαδικασίες (Σιάρδος, 1997), ενώ έλαβε υπόψη της τους σκοπούς και τις υποθέσεις της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει συνολικά 55 ερωτήσεις διαφόρων τύπων:

- ερωτήσεις ανοιχτού τύπου,
- ερωτήσεις κλειστού τύπου,
- ερωτήσεις με προκατασκευασμένες απαντήσεις,

εξυπηρετώντας τόσο τις ανάγκες της έρευνας όσο και τους ίδιους τους ερωτώμενους.

Ειδικότερα, χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις τύπου “ναι” και “όχι”, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής (multiple choice), και κλίμακας σπουδαιότητας (importance scale) (Σιάρδος, 1997).

Το ερωτηματολόγιο (βλ. Παράρτημα 1) συντάχθηκε ειδικά και αποκλειστικά για την έρευνα αυτή και περιλαμβάνει 8 ενότητες σχετικές με το υπό διερεύνηση θέμα:

1. Ατομικά στοιχεία γεωργών: περιλαμβάνει γενικές ερωτήσεις που αφορούν σε δημογραφικά στοιχεία.

2. Απασχόληση και χαρακτηριστικά γεωργικής εκμετάλλευσης: περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με την επαγγελματική πορεία των γεωργών, τη γεωργική εκμετάλλευση και το παραγωγικό σύστημα.
3. Επιλογή αγροτικού επαγγέλματος και διαδοχή στη γεωργική εκμετάλλευση: περιλαμβάνονται ερωτήσεις για να εντοπισθεί οι λόγοι που οδήγησαν τους να επιλέξουν το γεωργικό επάγγελμα και τις προοπτικές διαδοχής της εκμετάλλευσης.
4. Επαγγελματική κατάρτιση - επιμόρφωση.
5. Συνεταιριστική ιδιότητα και συμμετοχή.
6. Αλλαγές στη γεωργική εκμετάλλευση (αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν και μελλοντικά σχέδια)
7. Πληροφόρηση-ενημέρωση
8. Προγράμματα του ΥΠ.Α.Α.Τ., περιλαμβάνει τους τρόπους και την ποιότητα της πληροφόρησης των γεωργών σχετικά με το πρόγραμμα των «Νέων Αγροτών» και τα Σχέδια Βελτίωσης, τα αντιληπτά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των εν λόγω προγραμμάτων και την υποβολή αιτήσεων ένταξης των γεωργών σε αυτά.

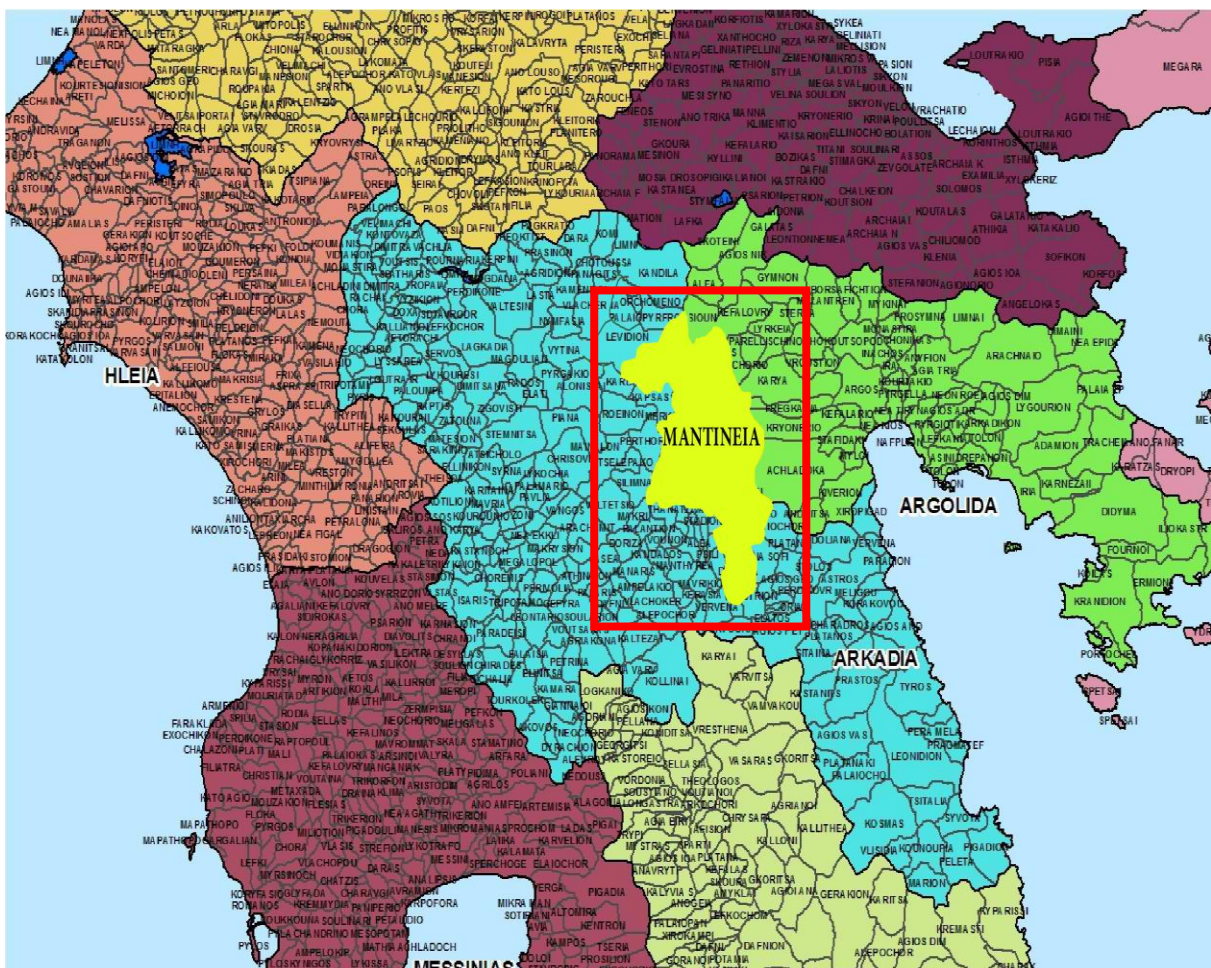
Στο εξώφυλλο του ερωτηματολογίου δόθηκαν όλες εκείνες οι πληροφορίες που χρειάζονταν σχετικά με την έρευνα, μέσα από ένα μικρό κείμενο.(Δαουτόπουλος, 2002).

5.2 Επισκόπηση του Δήμου Μαντινείας

5.2.1 Η ιστορία της Μαντινείας

Η ιστορική ζωή της περιοχής της Μαντινείας ευνοήθηκε από τη διαμόρφωση του χώρου από την αρχαιότητα ακόμα. Η φυσική αυτή διευθέτηση της γης (φυσικοί φραγμοί) ιστορικά επέδρασε επί του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και επί των ηθών. Άγρια η ιδιοσυγκρασία των κατοίκων εμπόδισε την υποταγή στις γνωστές, για τους υπόλοιπους Έλληνες, πολιτικές μορφές και διατήρησε ένα ανόθευτο, γνήσιο, με έντονο και μοναδικό χρώμα πνευματικό παρελθόν.

Εικόνα 5.2 :Χάρτης περιοχής έρευνας.

Πηγή: Διαδίκτυο

Η Μαντινεία ήταν γνωστή κατά τα χρόνια της προϊστορίας και ο Όμηρος την αναφέρει ως "πολύαμπελο χώρα". Πρώτος βασιλιάς της περιοχής ο Πελασγός εξ ου και η χώρα ονομάστηκε Πελασγία. Αργότερα ενώθηκαν οι γύρω κάτοικοι σε πόλεις της Αρκαδίας, οι σημαντικότερες εκ των οποίων ήταν: η Τεγέα, ο Ορχομενός, ο Φενεός και η Μαντινεία.

Η ένδοξη αρκαδική πόλη της Μαντινείας που στις Περιηγήσεις του ο Πausanias επιδεικνύει τον πλούτο της, σε θρησκευτικό βίο, σε έργα τέχνης, σε πνευματική κίνηση, κτίστηκε αρχικά στο λόφο " Γκορτσούλι " από τον Μαντινέα έναν από τους τριάντα γιούς του Λυκάωνα (γιό του Πελασγού). Κατά τον Pausanias αποτελούνταν από πέντε χωριά: Μελάγγεια, Νεστάνη, Μαιρά, Ελισφάσιοι και Πετρόσακα και περιελάμβαναν: η πρώτη το λόφο Αγχισία, η δεύτερη την περιοχή με κέντρο το ιερό του Ιππίου Ποσειδώνα, η τρίτη την περιοχή του σημερινού Κάψια με τις ορεινές περιοχές μέχρι το Μεθύδριο, η τέταρτη στις περιοχές της Νεστάνης και η πέμπτη την περιοχή προς το όρος Μαίναλο. Οι κάτοικοι ήταν διασκορπισμένοι σε πέντε Δήμους με κέντρο την "Πτόλι". Στην περιοχή της αρχαίας Νεστάνης λατρεύονταν ιδιαίτερα ο Ίππιος Ποσειδώνας θεός χθόνιος και η Δήμητρα θεά της βλάστησης και της καρποφορίας.

Οι επιδρομές ανάγκασαν τους κατοίκους να συνενωθούν υπό την ηγεσία της Αντινόης, κόρης του Κηφέα (γιου του βασιλιά της Τεγέας Αλέου) και να εγκατασταθούν στην πεδιάδα εκεί που βρίσκονται σήμερα τα ερείπια της αρχαίας πόλης (σημερινή Παλαιόπολη). Κατά τη μυθολογία η Αντινόη επέλεξε το χώρο ακολουθώντας ένα φίδι , για αυτό και ονομάστηκε ο ποταμός που περιβάλλει την πόλη "Όφιος ποταμός".

Στα χρόνια του Πελοποννησιακού Πολέμου, αν και πολλές φορές βάδισε εναντίον της η ισχυρή Σπάρτη που επιβουλεύονταν την ύπαρξή της, επιβίωσε και γνώρισε νέα ακμή. Συμμετείχε ενεργά στη δημιουργία της Αρκαδικής Συμπολιτείας. Όμως λόγω προστριβών αποχώρησε και συμάχησε με τη Σπάρτη. Τότε βάδισε εναντίον της η Θήβα με τους συμμάχους της και το 362 π.χ. έγινε η γνωστή μάχη της Μαντινείας. Οι Θηβαίοι νίκησαν τους Σπαρτιάτες αλλά σκοτώθηκε ο αρχηγός τους Επαμεινώνδας, μεγάλος πολιτικός και στρατιωτικός ηγέτης. Ο Επαμεινώνδας έχει θαφτεί στην περιοχή και ο τάφος δεν έχει βρεθεί .

Οι Φράγκοι κυρίευσαν την περιοχή το 1205, τη χώρισαν σε πέντε επαρχίες (βαρονίες) και εγκατέστησαν αρκετά φρούρια για την ασφάλειά τους. Σημαντικότερο ήταν αυτό του υψώματος Γουλά πάνω από την Νεστάνη. Το 1330 οι Βυζαντινοί με τον Ανδρόνικο Παλαιολόγο ανέκτησαν από τους Φράγκους ολόκληρη την Αρκαδία. Το 1458 κυρίευσαν την περιοχή οι Τούρκοι.

5.2.2 Γενικά στοιχεία

Για την πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε ο παλιός καποδιστριακός Δήμος Μαντινείας. Ο Δήμος Μαντινείας αποτελεί σήμερα την πύλη εισόδου στο αρκαδικό οροπέδιο, αφού στα διοικητικά του όρια βρίσκεται η σήραγγα του Αρτεμισίου. Ο Δήμος Μαντινείας καταλαμβάνει μέρος του Βορειοανατολικού τμήματος του Νομού Αρκαδίας και έχει συνολική έκταση 205.393 στρέμματα. Απλώνεται στο μαντινειακό οροπέδιο μεταξύ του όρους "Μαίναλο" στα δυτικά, του όρους "Λύρκειον" στα βορειοανατολικά και "Αρτεμίσιον" στα ανατολικά. Συνορεύει με το Νομό Αργολίδας στα ανατολικά και βορειοανατολικά, με το Δήμο Λεβιδίου στα Βορειοδυτικά , με το Δήμο Φαλάνθου στα Νοτιοδυτικά με τους δήμους Τρίπολης και Κορυθίου στα νότια. Ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 3.628 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού της Ε.Σ.Υ.Ε. του 2001.Ο Δήμος Μαντινείας έχει επτά (7) δημοτικά διαμερίσματα . Έδρα του δήμου είναι το Δ.Δ. Νεστάνης.

Πίνακας 5.2.1: Εκτάσεις σε στρέμματα

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΕΚΤΑΣΗ ΣΕ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΛΥΨΗ	ΑΝΑΓΛΥΦΟ ΕΔΑΦΟΥΣ
ΝΕΣΤΑΝΗ *	49600	24,13%	ΗΜΙΟΡΕΙΝΟ
ΑΡΤΕΜΗΣΙΟ	29700	14,45%	ΗΜΙΟΡΕΙΝΟ
ΚΑΨΙΑ	26900	13,09%	ΗΜΙΟΡΕΙΝΟ
ΛΟΥΚΑ **	45500	22,14%	ΗΜΙΟΡΕΙΝΟ
ΠΙΚΕΡΝΗ	15800	7,68%	ΗΜΙΟΡΕΙΝΟ
ΣΙΜΙΑΔΕΣ ***	15900	7,73	ΗΜΙΟΡΕΙΝΟ
ΣΑΓΚΑ	22100	10,75	ΟΡΕΙΝΟ
ΣΥΝΟΛΟ	205500	100%	

Πηγή: Δήμος Τρίπολης

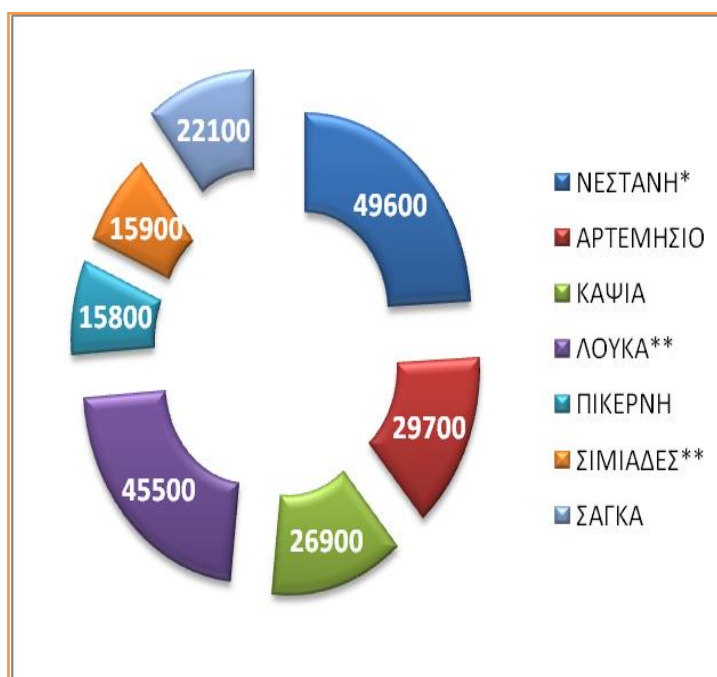
* Συμπεριλαμβάνεται και ο οικισμός της Μηλιάς της τέως κοινότητας Λουκά

** Συμπεριλαμβάνεται ο οικισμός Μηλιάς της τέως κοινότητας Λουκά

*** Συμπεριλαμβάνεται και ο οικισμός του νέου Καρδαρά της τέως κοινότητας Σημιάδων

Γράφημα 5.2.1: Εκτάσεις στρεμμάτων τοπικών διαμερισμάτων

Οι οικισμοί του Δήμου είναι κτισμένοι στην πλειοψηφία τους στις παρυφές του όρους Αρτεμισίου, εκτός των Δ.Δ. Κάψια και Σημιάδων που είναι κτισμένα στις παρυφές του όρους Μαινάλου. Οι οικισμοί λόγω της μορφολογίας του εδάφους χαρακτηρίζονται ημιορεινοί, εκτός από το Δ.Δ. Σάγκα που η φύση του εδάφους του τον κατατάσσει στις ορεινές περιοχές (Πίνακας 5.2.1) Τα Δ.Δ. Νεστάνης και Λουκά καλύπτουν περίπου το μισό της συνολικής έκτασης (46%) του Δήμου Μαντινείας (Γράφημα 5.2.1).

5.3. Γεωλογικά- Υδρολογικά Στοιχεία

5.3.1 Διαστρωμάτωση του εδάφους

Επάνω σε μία βάση από κρυσταλλικούς σχιστόλιθους βρίσκεται σε ασυνάρμωστη στοιβάδα ένας πρώτος σχηματισμός από τιτανώδη λίθο, ο μπλε ασβεστόλιθος του Μαινάλου. Πάνω σ' αυτόν βρίσκεται σε ασυνάρμωστη στοιβάδα στρώμα από ψαμμόλιθους με χρώματα πράσινο και λευκό καθώς και σχιστόλιθος σε αργυρό χρώμα, ένα πολύπλοκο σύμπλεγμα. Τέλος σε πολλά μέρη το επίχρισμα των προηγούμενων στρωμάτων πραγματοποιεί σχηματισμούς λευκού ασβεστόλιθου.

5.3.2 Το σύστημα των καταβοθρών

Η ραγισμένη επιφάνεια των ασβεστούχων μερών εκτελεί έργο σημαντικό. Η φύση των βράχων βοηθά στην εκκένωση των συγκεντρωμένων άφθονων υδάτων με την μέθοδο της ταχείας απορρόφησης μέσω των καταβοθρών. Η γη μέσω αυτών ρουφά κυριολεκτικά τα νερά και είτε τα διοχετεύει στην κοίτη των ποταμών είτε τα συγκεντρώνει σε στάσιμα τέλματα, είτε τα ενδυπλώνει σε υπόγειους καταρράκτες, πάντως απαλλάσσει το πεδίο από τον κίνδυνο καταβυθίσεων. Σε όλες τις περιπτώσεις οι ρωγμές της γης βρίσκονται στην επιφάνεια της πεδιάδος αλλά διαφέρουν ως προς την όψη και την κατεύθυνση. Στο Δ.Δ. Νεστάνης παρουσιάζονται ευρείες είσοδοι. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο θόλο της καταβόθρας των Τσιπιανών (Νεστάνης) λειτουργούσε μύλος στο κατερχόμενο ρεύμα. (Άλλες μορφές : χωνιά με απόκρημνα άκρα, ή ρωγμές ανοιχτές μέσα στους μικρούς βράχους που είναι άφθονες στη Μαντινειακή πεδιάδα και κρύβονται κάποιες φορές κάτω από λιμνάζοντα νερά) Θα πρέπει να τονίσουμε τον κίνδυνο των Μαντινέων από οποιαδήποτε παρεμπόδιση της καλής λειτουργίας του συστήματος των καταβοθρών. Διαφορετικά καταστροφή από πλημμύρες θα απειλεί το οροπέδιο. Η ίδια η φύση μπορεί να ταράξει τη λειτουργία του συστήματος μέσω σεισμών που θα διαμελίσουν τα εσωτερικά τοιχώματα, διαβρώσεων, αποσπάσεων τεμαχίων, μετατοποθετήσεων, φράξεων της ομαλής διόδου από ξένες ύλες, τρίμματα φυτών, κορμοί δένδρων, πτώματα ζώων (ότι παρασύρουν τα νερά) και από εσωτερικές πλημμύρες, συγκέντρωση άμμου ή βορβόρου στις διόδους. Στους ιστορικούς χρόνους ανήκει και το έργο προστασίας και αποφράξεως της μεγάλης καταβόθρας του Κάψια που περιλαμβάνει ένα τείχος σε σχήμα ημισελήνου.

5.3.3 Υδρολογικά στοιχεία

Η περιοχή των Σιμιάδων έχει ένα χείμαρρο από Δ. προς Β.Α. και μια καταβόθρα σε σύνδεση του όρους Αγκίσια (δέχεται και ένα χείμαρρο από του Καρδάρα). Το κεφαλάρι που ανταποκρίνεται εντός της πεδιάδος σε αυτήν την καταβόθρα δημιουργεί το ποτάμι Σάρτση. Η κοιλάδα Σάγκα - Νεστάνης διαρρέεται από ποταμό από Β. προς Ν. που καταποντίζεται στη μεγάλη καταβόθρα κάτω από την ακρόπολη της αρχαίας Νεστάνης. Η κοιλάδα του Λουκά διαρρέεται από χείμαρρο από την Καπνίστρα και βρίσκει διέξοδο προς Βορά. Η περιοχή του Κάψια δέχεται από το όρος Αϊντίνι ένα χείμαρρο. Μέρος αυτού του συστήματος καταβοθρών είναι και το σπήλαιο Κάψια.

5.3.4. Χρήσεις Γης

Σχεδόν κατά κανόνα το κλίμα αποκλείει την καλλιέργεια της ελιάς . Στην πεδιάδα πλεονάζει η αμπελοφυτεία (στην αρχαιότητα η περιοχή ονομαζόταν " πολυάμπελος χώρα") , τα δημητριακά, τα κηπευτικά και η αιγοπροβατοτροφία. Μέσα στη βλοσυρότητα του μελαγχολικού περιβάλλοντος , τους ορεινούς επιβλητικούς όγκους , την ποικιλία χρωμάτων του εδάφους , την ομίχλη και τα σμήνη των πουλιών , δημιουργήθηκε ένας γνήσια αγροτικός και ποιμενικός χαρακτήρας των κατοίκων δεμένων με την ιερή τους γη .

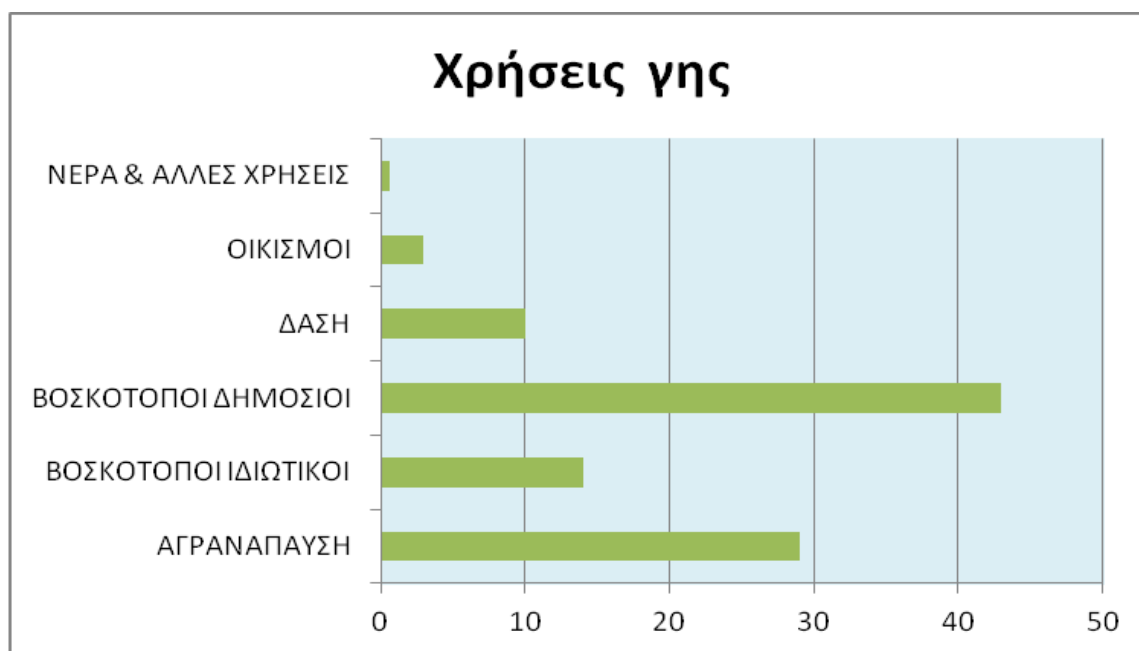
5.4 Κατανομή εκτάσεων κατά χρήσεις γης

Πίνακας 5.2.2: Εκτάσεις κατά χρήσεις γης

ΔΗΜ. ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΛ..ΓΗΣ (χιλ.στρ.)	ΚΑΛ.. ΑΓΡΑΝΑ- ΠΑΥΣΗ	ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ		ΔΑΣΗ	ΚΑΛΥΨΗ ΑΠΟ ΝΕΡΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΑΛΛΕΣ
			ΔΗΜΟ- ΣΙΟΙ	ΙΔΙΩΤΙ- ΚΟΙ				
ΝΕΣΤΑΝΗ	49,6	14,0	29,0	5,5	0,0	0,0	1,1	0,0
ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ	29,7	11	14,8	2,9	0,0	0,0	1,0	0,0
ΚΑΨΙΑ	26,9	9,8	0,0	8,2	7,9	0,0	1,0	0,0
ΛΟΥΚΑ	45,5	9,0	26,4	8,0	0,0	0,0	2,1	0,0
ΠΙΚΕΡΝΗ	15,8	6,0	6,9	2,0	0,0	0,0	0,5	0,4
ΣΙΜΙΑΔΕΣ	15,9	5,0	0,0	1,9	8,6	0,1	0,3	0,0
ΣΑΓΚΑ	22,1	4,6	12,0	1,2	4,0	0,0	0,3	0,0
ΣΥΝΟΛΟ	205,50	59,40	89,10	29,70	20,50	0,10	0,30	0,40
ΠΟΣΟΣΤΟ	100%	29%	43%	14%	10%	0,4%	3%	0,6%

Πηγή: Δήμος Τρίπολης

Γράφημα 5.2.2: χρήσεις γης.

Πηγή: Δήμος Τρίπολης

Η έντονη παρουσία των βοσκοτόπων 57% (εκ των οποίων το 43% ανήκουν στους δήμους και τις κοινότητες) ,των δασικών εκτάσεων στο 10% και των καλλιεργούμενων εκτάσεων σε αγρανάπαυση στο 29% αποκαλύπτει την οικονομική ταυτότητα της περιοχής ως καθαρά γεωργοκτηνοτροφικής .

5.5 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

5.5.1 Μέγεθος και ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού

Ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 3.142 κατοίκους (σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του πληθυσμού της Ε.Σ.Υ.Ε. 2001), ο οποίος όμως σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των αιρετών κατά την καλοκαιρινή περίοδο ανέρχεται στους 5000 περίπου κατοίκους . Μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού της περιοχής είναι απόδημοι που ζουν και δραστηριοποιούνται στις χώρες της διασποράς αλλά και στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας . Όμως διατηρούν ζωντανούς δεσμούς με τη γενέτειρά τους και επιστρέφουν κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Αναλυτικότερα η εξέλιξη του πληθυσμού φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας 5.2.3 :Πληθυσμός

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	1981	1991	2001	1981 - 1991	1991-2001
1 ΝΕΣΤΑΝΗΣ	1131	1112	909	-1,68	-22,33
2 ΑΡΤΕΜΙΣΙΟΥ	592	621	535	4,90	-13,84
3 ΚΑΨΙΑ	581	460	413	-20,83	-10,21
4 ΛΟΥΚΑ	756	674	728	-10,85	8,01
5 ΠΙΚΕΡΝΙΟΥ	240	237	179	-1,25	-24,47
6 ΣΑΓΚΑ	252	285	245	13,10	-14,03
7 ΣΙΜΙΑΔΩΝ	205	239	133	16,59	-44,35
ΣΥΝΟΛΟ	3757	3628	3142	-7,71	-13,40

Πηγή: Πηγή: Δήμος Τρίπολης

Το σύνολο του πληθυσμού του Δήμου μειώνεται ακολουθώντας τη φθίνουσα τάση του πληθυσμού του Νομού Αρκαδίας . Την τελευταία πενταετία όμως σύμφωνα με τις μαρτυρίες των αιρετών της περιοχής ο πληθυσμός παρουσιάζει αύξηση οφειλόμενη κυρίως:

- Στην γειτνίαση του Δήμου με την Τρίπολη την πρωτεύουσα του Ν. Αρκαδίας και της εύκολης και σύντομης πρόσβασης των κατοίκων αμφίδρομα στην Τρίπολη και στον τόπο μόνιμης κατοικίας τους.

- Στην βελτίωση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών γενικότερα της ευρύτερης περιοχής.

5.6 Πυκνότητα πληθυσμού

Πίνακας 5.2.4 : Πυκνότητα του πληθυσμού στο δήμο Μαντινείας

	ΔΗΜΟΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ	ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ
Συνολική έκταση (στρέμματα)	205.393	1.435.941	4.418.736
Συνολικός πληθυσμός (2001)	3.142	46.776	48.730
Άτομα ανά στρέμμα (2001)	65	30,69	90,67

Πηγή: Δήμος Τρίπολης

Ο Δήμος Μαντινείας παρουσιάζει υψηλή πυκνότητα πληθυσμού ακόμα πιο υψηλή από αυτήν της επαρχία Μαντινείας.

5.7. Ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού

Πίνακας 5.2.5 :Ομάδες ηλικιών

Δ.Δ	0-19	19-34	35-49	50-69	70-85 +	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001
ΝΕΣΤΑΝΗ	172	156	152	219	210	909
ΑΡΤΕΜΗΣΙΟ	114	101	100	119	101	535
ΚΑΨΙΑ	69	69	66	99	110	413
ΛΟΥΚΑ	100	128	156	185	159	728
ΠΙΚΕΡΝΗ	23	24	30	46	56	179
ΣΗΜΙΑΔΕΣ	23	23	25	27	35	133
ΣΑΓΓΑ	42	44	36	70	53	245
ΣΥΝΟΛΟ	543	545	565	765	724	3142
ΠΟΣΟΣΤΟ	17,28%	17,34%	17,98%	24,34%	23,04%	100%

Πηγή: Πηγή: Δήμος Τρίπολης

Παρατηρείται ότι κυριαρχούν οι μεγάλες ηλικίες σε σχέση με τις μικρότερες. Το δημογραφικό πρόβλημα της περιοχής και η τάση για γήρανση του πληθυσμού φαίνεται στο ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι ομάδες ηλικιών μέχρι 35 ετών , 34,62%, ενώ τα άτομα πάνω από 50 ετών κυριαρχούν με ποσοστό 47,38%, σχεδόν το μισό του πληθυσμού .

5.8 Οδικό Δίκτυο

Το οδικό δίκτυο του Δήμου σε γενικές γραμμές βρίσκεται σε καλή κατάσταση , δεν παρουσιάζει μεγάλα προβλήματα και καλύπτει σχεδόν ολόκληρη την περιοχή. Χρειάζεται μόνο βελτιώσεις σε κάποια τμήματά του και σήμανση. Αναλυτικότερα το κύριο οδικό δίκτυο, δηλαδή αυτό που συνδέει την έδρα του Δήμου με τα άλλα δημοτικά διαμερίσματα, έχει συνολικό μήκος 81.5 χλμ από τα οποία τα 20 χλμ είναι τμήμα της Εθνικής Οδού, 46.5 χλμ είναι επαρχιακή οδός και 15 χλμ είναι κοινοτική οδός. Το μεγαλύτερο μέρος, 76.5 χλμ, αυτού του δικτύου είναι ασφαλτοστρωμένο εκτός από το τμήμα Πικέρνι - διασταύρωση Αρτεμισίου μήκους 2.5 χλμ, της σύνδεσης Πικέρνι - Νεστάνης. Τα Δ.Δ. Κάψια και Πικερνίου είναι τα πιο απομακρυσμένα αφού απέχουν σε χρονοαπόσταση 30 λεπτά από την έδρα του Δήμου. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η οδική σύνδεση των δημοτικών διαμερισμάτων με την έδρα.

Πίνακας 5.2.6 : Οδική σύνδεση δημοτικών διαμερισμάτων με την έδρα

Δημοτικό Διαμέρισμα	Χρονο απόσταση (λεπτά)	Άσφαλτος (χλμ)	Χωματό δρομος (χλμ)	Σύνολο (χλμ)	Κατάσταση
ΝΕΣΤΑΝΗ	-	-	-	-	καλή
ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ	15	22	-	-	καλή
ΚΑΨΙΑ	30	25	-	-	μέτρια
ΛΟΥΚΑ	15	12	-	-	καλή
ΠΙΚΕΡΝΗ	30	20	-	2.5	καλή
ΣΑΓΚΑ	10	7	-	-	καλή
ΣΙΜΙΑΔΕΣ	25	22	-	-	καλή

Πηγή: Πηγή: Δήμος Τρίπολης

Το ασφαλτοστρωμένο τμήμα χρειάζεται επισκευή σε συνολικό μήκος 30 χλμ από τα οποία 20 χλμ είναι επαρχιακή οδός και 10 χλμ κοινοτική οδός. Το δευτερεύον οδικό δίκτυο, δηλαδή αυτό που συνδέει τα δημοτικά διαμερίσματα με τους οικισμούς τους έχει συνολικό μήκος 8 χλμ. Το συνολικό μήκος των αγροτικών οδών είναι 375 χλμ και των δασικών 5 χλμ. Το οδικό δίκτυο (κύριο και δευτερεύον) έχει πρόβλημα παγετού κατά τους χειμερινούς μήνες σε συνολικό μήκος 5 χλμ.

5.9 Υποδομές Ύδρευσης

Το δίκτυο ύδρευσης του Δήμου έχει συνολικό μήκος 74 χλμ από τα οποία 24 χλμ είναι κατασκευασμένα από αμιάντο, 26 χλμ από πλαστικό και 24 χλμ από χάλυβα. Η ηλικία του δικτύου κατά τμήματα είναι μεταξύ 10 έως 77 ετών, με το νεότερο τμήμα (10χλμ, κατασκευασμένο από πλαστικό) στο Δ.Δ. Νεστάνης και τα παλαιότερα τμήματα 60 και 77 ετών, κατασκευασμένα από χάλυβα, στα Δ.Δ. Σιμιιάδων και Νεστάνης με μήκος 6 χλμ (συνολικό μήκος δικτύου Δημοτικών Διαμερισμάτων) και 15 χλμ αντίστοιχα. Το δίκτυο καλύπτει το 86.43% του Δήμου και παρουσιάζει απώλειες έως και 80% στο Κάψια. Πλήρης κάλυψη υπάρχει μόνο στα Δ.Δ. Νεστάνης και Σιμιιάδων και η μικρότερη κάλυψη 65% στο Λουκά. Ως προς την ποσότητα νερού αντιμετωπίζουν πρόβλημα όλα τα Δ.Δ. εκτός από Νεστάνης, Πικέρνι και Σάγκα. Αποτύπωση του δικτύου έχει γίνει μόνο στο Δ.Δ. Λουκά. Υδρομετρητές έχουν όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα εκτός από το Δ.Δ. Κάψια. Η υδροληψία γίνεται από πηγές και γεωτρήσεις και πουθενά δεν γίνεται διύλισμός του νερού. Όλα τα Δ.Δ. εκτός από Νεστάνης και Πικερνίου συμμετέχουν στον υδρευτικό σύνδεσμο «Υδατικών Έργων Μεθυδρίου» από όπου υδρεύονται κοινά με άλλους Ο.Τ.Α. του Νομού Αρκαδίας. Οι παρεμβάσεις που πρέπει να γίνουν είναι επέκταση, στα δημοτικά διαμερίσματα που υπάρχει πρόβλημα κάλυψης, και αντικατάσταση όπου υπάρχουν σωλήνες από αμιάντο ή χάλυβα και όπου υπάρχει πρόβλημα απωλειών. Αναλυτικότερα όλα τα παραπάνω στοιχεία για το κάθε δημοτικό διαμέρισμα φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 5.2.7 :Δίκτυο άρδευσης

Δημοτικό Διαμέρισμα	Αμιαντο-τσιμέντο (χλμ)	Πλαστικό (χλμ)	χάλυβας (χλμ)	Ηλικία Δικτύου	Κάλυψη Δικτύου (%)	Απώλειες (%)
ΝΕΣΤΑΝΗ	-	10	15	10/77	100	30
ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ	3	6.5	-	30/30	70	40
ΚΑΨΙΑ	4	5	-	27/27	90	80
ΛΟΥΚΑ	8	2	3	18/30	65	20
ΠΙΚΕΡΝΗ	8	-	-	30	90	40
ΣΑΓΚΑ	1	2.5	-	30/22	90	15
ΣΙΜΙΑΔΕΣ	-	-	6	60	100	40

Πηγή: Πηγή: Δήμος Τρίπολης

5.10 Οικονομικά Χαρακτηριστικά του Δήμου

5.10.1 Απασχόληση πληθυσμού ανά τομείς

Η οικονομική δομή του Δήμου χαρακτηρίζεται από τη δυναμική παρουσία του πρωτογενή τομέα αλλά και του τριτογενή. Διαχρονικά παρατηρείται μια ενδυνάμωση του πρωτογενή αλλά και του τριτογενή τομέα της οικονομίας, ενώ ο δευτερογενής τομέας δεν έχει σημαντική παρουσία στην απασχόληση. Η απασχόληση των κατοίκων στον τριτογενή τομέα οφείλεται στη γειτνίαση του νέου Δήμου με το Δ.Δ. του Δήμου Τριπόλεως, που είναι πρωτεύουσα του Νομού Αρκαδίας, οι οποίοι λόγω της μικρής απόστασης διαμένουν στο Δήμο Μαντινείας, αλλά καθημερινά ταξιδεύουν και εργάζονται στις επιχειρήσεις ή στις δημόσιες και διοικητικές υπηρεσίες που λειτουργούν στην Τρίπολη.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η απασχόληση ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας του Δήμου.

Πίνακας 5.2.8 :Απασχόληση πληθυσμού

ΤΟΜΕΙΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ (1997)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ	838	62%
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ	150	11%
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ	359	27%
ΣΥΝΟΛΟ	1347	100%

Πηγή: Δήμος Τρίπολης

Οι κάτοικοι της περιοχής που απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα είναι γεωργοί και αποτελούν το 62% των απασχολουμένων. Όσον αφορά την παραγωγή, συνδυάζει την φυτική παραγωγή, με κυριαρχία των αροτραίων εκμηχανισμένων καλλιεργειών και λιγότερο των εντατικών δενδρωδών και κηπευτικών, με την κτηνοτροφική παραγωγή. Τα παραγόμενα βασικά προϊόντα είναι σιτηρά, κηπευτικά, μήλα μέλι, πατάτες αχλάδια, σταφύλια για οινοποίηση (κρασιά ονομασίας προέλευσης Ο.Π.Α.Π.«ΜΑΝΤΙΝΕΙΑ») και κτηνοτροφικά προϊόντα. Ειδικότερα στον τομέα της κτηνοτροφίας ιδιαίτερα διαδεδομένος είναι ο κλάδος της εκτροφής αιγοπροβάτων που σε αρκετές περιπτώσεις αποκτά επιχειρηματικό χαρακτήρα,

με αρκετά μεγάλο αριθμό ζώων . Σε αρκετά μεγάλη έκταση συναντάται και η εκτροφή πουλερικών , με σχετικά μικρό όμως αριθμό ζώων .

Ο δευτερογενής τομέας (απασχολεί μόνο το 11% των απασχολουμένων) έχει σημαντική παρουσία μόνο όσον αφορά στον κλάδο της οινοποιίας. Παράγονται κρασιά με ονομασία προέλευσης «ΜΑΝΤΙΝΕΙΑ» από σημαντικές μονάδες αλλά και μικρότερα οινοποιητικά εργαστήρια. Τα τελευταία χρόνια έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον από επιχειρηματίες που έρχονται και εγκαθιστούν τις δικές τους επιχειρήσεις κυρίως μεταποιητικές μονάδες τυποποίησης αγροτικών προϊόντων. Οι απασχολούμενοι στον τριτογενή τομέα (27%) απασχολούνται, όπως προαναφέρθηκε, ε μικρό ποσοστό ως υπάλληλοι σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και, κυρίως σε δημόσιες υπηρεσίες της Τρίπολης.

5.11 Νέοι αγρότες και σχέδια βελτίωσης.

Όσον αφορά την εγκατάσταση των νέων στη γεωργία ,το διάστημα 1991-2001 εγκαταστάθηκαν συνολικά μόνο 20 άτομα ως "νέοι αγρότες" ενώ μόλις μόνο 10 άτομα έκαναν σχέδιο βελτίωσης. Η συμμετοχή και στα δυο προγράμματα είναι πολύ μικρή.

Πίνακας : Νέοι αγρότες και σχέδια βελτίωσης (1991-2001)

ΧΩΡΙΟ	ΑΤΟΜΑ	ΑΤΟΜΑ
ΑΡΤΕΜΗΣΙΟ	3	2
ΠΙΚΕΡΝΙ	3	1
ΝΕΣΤΑΝΗ	4	1
ΣΑΓΓΑ	1	1
ΣΗΜΙΑΔΕΣ	1	1
ΛΟΥΚΑ	3	2
ΚΑΨΙΑ	5	2
ΣΥΝΟΛΟ	20	10

Πηγή: Δ/νση Γεωργίας Ν.Αρκαδίας

5.12 Συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής

Η περιοχή παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη του δευτερογενή, του τριτογενή τομέα ,αλλά και περαιτέρω ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα, τα οποία συνοψίζονται στα εξής :

- Γειτνίαση του Δήμου τόσο με την πρωτεύουσα της χώρας όσο και του Νόμου και κυρίως η καλή σύνδεσή τους που φέρνει το Δήμο Μαντινείας :

1. Κοντά στην αγορά εργασίας εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού

2. Κοντά στην αγορά αγαθών της Τρίπολης όπου πραγματοποιείται η μεγαλύτερη εμπορική κίνηση του Νομού
3. Κοντά στο συγκοινωνιακό κόμβο Τρίπολης που έχει την οδική υποδομή για τη σύνδεση της περιοχής με τα υπόλοιπα αστικά κέντρα της περιφέρειας. (διακίνηση αγαθών)
4. Κοντά στην περιφερειακή και νομαρχιακή διοίκηση του Νομού αλλά και πολλών δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών του νομού όπως των τραπεζικών λειτουργιών
5. Κοντά σε κοινωνικές παροχές για την υγεία , εκπαίδευση και ψυχαγωγία των κατοίκων .

Η κατεύθυνση του Μαντινειακού κάμπου στην αμπελοκαλλιέργεια σε συνδυασμό με την υπάρχουσα και εν δυνάμει, περαιτέρω ανάπτυξη της οινοπαραγωγής. Ο Δήμος Μαντινείας επίσης διαθέτει αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους, πλούσια πολιτιστική κληρονομιά καθώς και αρκετούς χώρους με φυσικό κάλλος, οι οποίοι αν αναδειχτούν και προβληθούν σε συνδυασμό με τα παραγόμενα κρασιά ονομασίας προέλευσης θα συμβάλουν σημαντικά στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην περιοχή.

5.13 Εντοπισμός προβλημάτων

Τα διαρθρωτικά προβλήματα στην οικονομική δραστηριότητα του Δήμου οφείλονται στην υπερδιόγκωση του πρωτογενή τομέα (62% των απασχολούμενων) σε βάρος του δευτερογενούς και του τριτογενούς τομέα . Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις έχουν κατά κανόνα μικρό μέγεθος και είναι πολυτεμαχισμένες. Η τοπογραφία της περιοχής παρουσιάζει πολλές ιδιομορφίες (ανάγλυφο , άγονα εδάφη , δυσκολία χρήσης μηχανημάτων) με αποτέλεσμα ένα σημαντικό ποσοστό της συνολικής έκτασης που έχει στην ιδιοκτησία της κάθε οικογένεια να παραμένει ακαλλιέργητο. Ο πολυτεμαχισμός σε συνδυασμό με την προηγούμενη παρατήρηση, της παραμονής δηλαδή σημαντικού ποσοστού της καλλιεργούμενης έκτασης ακαλλιέργητης, ερμηνεύει το μέγεθος της δυσκολίας πλήρους αξιοποίησης της γης με τη χρήση μηχανικών μέσων . Η αποδοτικότητα του πρωτογενή τομέα παραμένει χαμηλή λόγω έλλειψης τεχνογνωσίας και τεχνικής υποστήριξης καθώς και του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα . Σε αντιπροσωπευτικό δείγμα τυπικής κοινότητας του Δήμου παρατηρούμε : χαμηλού επιπέδου εκπαίδευση όπως επίσης και άνιση πρόσβαση, όσον αφορά την εκπαίδευση, ανάμεσα στα δύο φύλα που συνδέεται πιθανότατα με τους διαφορετικούς, παραδοσιακούς κοινωνικούς ρόλους των δύο φύλων. Προβλήματα παρουσιάζονται στην τυποποίηση προώθηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων . Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις χαρακτηρίζονται από μικρό μέγεθος ενώ παράλληλα συνδυάζουν πολλούς άξονες παραγωγής, με σκοπό κυρίως την αυτοκατανάλωση . Συνήθως μένει κάποιο μικρό πλεόνασμα το μέγεθος του οποίου δεν δικαιολογεί την ανάπτυξη των κατάλληλων οικονομικών κλίμακας για την προώθηση των πιο πάνω λειτουργιών. Η κτηνοτροφική παραγωγή είναι εκτατικής ή ημιεντατικής μορφής με χαμηλή αποδοτικότητα και προβλήματα στη διάθεση των προϊόντων επίσης. Δυσκολία εμφανίζεται και στην επισήμανση και αξιοποίηση τυχόν επιχειρηματικών ευκαιριών. Το έλλειμμα επιχειρηματιών που θα μπορούσαν να διακρίνουν αυτές τις ευκαιρίες και να εφαρμόσουν ένα σχέδιο ανάπτυξης με

δική τους πρωτοβουλία , όπως επίσης και η έλλειψη μελετών σχετικών με τους κλάδους παραγωγής που θεωρούνται κατάλληλοι για την περιοχή, κάνει δύσκολη την ανάληψη επιχειρηματικής δράσης . Η αδυναμία επίτευξης θετικού οικονομικού κλίματος στις μικρού μεγέθους μεταποιητικές μονάδες εμποδίζει την επίλυση οικονομικών, τεχνικών και διοικητικών προβλημάτων, καθώς και προβλημάτων παραγωγής καθώς και την αντιμετώπιση δυσκολιών στην προμήθεια υλικών και εξοπλισμού . Σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού είναι ανειδίκευτο, ενώ στις λίγες περιπτώσεις που υπάρχει κάποια εξειδίκευση διαπιστώνεται διαρροή του προς τις αγορές εργασίας της Τρίπολης και της Μεγαλόπολης .

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

6.1 Μονομεταβλητή Ανάλυση

Στην ενότητα αυτή θα γίνει μια προσπάθεια ώστε να παρουσιαστούν αναλυτικά οι πίνακες κατανομής συχνοτήτων των μεταβλητών της έρευνας. Συγκεκριμένα επιχειρείται να διερευνηθεί το προφίλ του σύγχρονου γεωργού. Η σχέση του με τα προγράμματα του ΥΠ.Α.Α.Τ. ,όπως επίσης και τα όποια εμπόδια αντιμετωπίζει ώστε να ενταχθεί σε αυτά. Τη μονομεταβλητή ανάλυση ακολουθεί η εξέταση πινάκων διπλής εισόδου, της συσχέτισης δηλαδή των μεταβλητών ώστε να εξαχθούν λεπτομερέστερα συμπεράσματα.

6.1.1 Προσωπικά στοιχεία δείγματος των αγροτών

Πίνακας 6.1: Φύλο

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΑΝΔΡΑΣ	45	90,0	90,0
	ΓΥΝΑΙΚΑ	5	10,0	10,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Το σύνολο των 50 αγροτών του δείγματος, στο δήμο Μαντινείας, αποτελούν κατά 90% άντρες (45 άτομα) και κατά 10% γυναίκες (5 άτομα) ,γεγονός που καταδεικνύει την μικρή παρουσία των γυναικών ως αρχηγών εκμεταλλεύσεων. Οι γυναίκες αγρότισσες στην πλειοψηφία τους αποτελούν εργατικά χέρια για την εκμετάλλευση. Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείται από 50 άτομα εκ των οποίων οι 15 προέρχονται από Δ.Κ Νεστάνης, 10 από το Δ.Κ Αρτεμισίου, 6 από το Δ.Κ Κάψα, 7 από το Δ.Κ Λουκά, 4 από το Δ.Κ Πικερνίου και 4 από το Δ.Κ Σάγκα και 4 από το Δ.Κ Σημιάδων. Περιλαμβάνει αγρότες οι οποίοι έχουν ηλικία από 18 έως 55 ετών.

Πίνακας 6.2: Ηλικία

		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρο	18-29	5	10,0
	30-40	21	42,0
	41-50	18	36,0
	>51	6	12,0

Στον πίνακα 2 καταγράφεται η ηλικία των γεωργών που συμμετείχαν στην έρευνα. Ο πληθυσμός χωρίστηκε σε 4 ηλικιακές κατηγορίες: 18-29 ετών, 30-40 ετών, 41-50 ετών και τέλος άνω των 51 ετών. Στην πρώτη ηλικιακή κατηγορία ανήκει το 10% των γεωργών της περιοχής της έρευνας, στην δεύτερη το 42%, στην τρίτη το 36% και στην τέταρτη το 12%. Από τα στοιχεία αυτά διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των γεωργών ανήκει στις ηλικίες από 18 έως 40 ετών. Πρόκειται για το πλέον δυναμικό κομμάτι του αγροτικού πληθυσμού που αποφάσισε να ασχοληθεί με το επάγγελμα του γεωργού και πάνω στο οποίο μπορεί να στηριχθεί η ηλικιακή ανανέωση του γεωργικού πληθυσμού της περιοχής. Ωστόσο, το γεγονός ότι στην ομάδα ηλικιών 18-29 ετών μόνο 5 άτομα εμφανίζονται δείχνει την αρνητική διάθεση των νέων να ασχοληθούν με το γεωργικό επάγγελμα. Όσον αφορά στην κατανομή του δείγματος σε ηλικιακές κατηγορίες, υπάρχει μια σχετική ισορροπία μεταξύ των κλάσεων ηλικίας από 30 έως 40 ετών και από 41 έως 50 ετών ενώ για τις κλάσεις από 18 έως 29 και από 51 ετών και πάνω παρατηρούμε ισομερείς περίπου κατανομές αλλά με μικρότερες συχνότητες.

Πίνακας 6.3: Εκπαιδευτικό επίπεδο

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	5	10,0	10,0
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	6	12,0	12,0
	ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	13	26,0	26,0
	ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ	14	28,0	28,0
	ΤΕΧΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ	7	14,0	14,0
	Ι.Ε.Κ	2	4,0	4,0
	Τ.Ε.Ι	1	2,0	2,0
	Α.Ε.Ι	2	4,0	4,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων κυμαίνεται σε ικανοποιητικό επίπεδο. Το 22% είναι απόφοιτοι δημοτικού–γυμνασίου ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό (68%) των γεωργών έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (τεχνική σχολή, γενικό λύκειο, τεχνικό λύκειο). Μόλις το 6% των αγροτών έχει ανώτερη–ανώτατη εκπαίδευση. Το μορφωτικό επίπεδο των γεωργών του δείγματος βρίσκεται σε αρκετά υψηλό επίπεδο σε σχέση τη συνολική εικόνα των Ελλήνων γεωργών που σε ποσοστό περίπου 70% έχει τελειώσει στοιχειώδη εκπαίδευση (ΕΣΥΕ, 2001).

Όσον αφορά τους γεωργούς που έχουν εκπαίδευση δημοτικού ή γυμνασίου (22%), όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις, ένας σημαντικός αριθμός αυτών εγκατέλειψαν την εκπαίδευση επειδή, όπως υποστήριξαν, ήταν δύσκολο να συνδυάζουν το σχολείο με την εργασία στη οικογενειακή εκμετάλλευση. Πρέπει να αναφερθεί ότι σε αυτές τις περιπτώσεις δεν υπήρξε μεγάλη επιμονή των γονέων για την ολοκλήρωση των σπουδών τους, ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις οι ίδιοι οι γονείς τους προέτρεψαν να ασχοληθούν με τη γεωργία και να εγκαταλείψουν το σχολείο. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι ενθαρρυντικά γιατί δείχνουν ότι οι νέοι έχουν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από το σύνολο των απασχολούμενων στην γεωργία.

Πίνακας 6.4: Οικογενειακή κατάσταση

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΣ	25	50,0	50,0
	ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ	23	46,0	46,0
	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ	2	4,0	4,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Το 50% του δείγματος είναι ανύπαντροι, ενώ το 46% έχει δημιουργήσει δική του οικογένεια. Ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 4% αποτελεί τους διαζευγμένους. Το γεγονός ότι εμφανίζεται ένα μεγάλο ποσοστό άγαμων (50%) συμφωνεί και με την γενικότερη κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική κοινωνία που θέλει τους νέους να παντρεύονται σε μεγαλύτερες ηλικίες. Η μορφή της οικογένειας των περισσότερων γεωργών, όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις, είναι σε μεγάλο βαθμό παραδοσιακή. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι ανύπαντροι αλλά και αρκετά ζευγάρια μένουν μαζί με τους γονείς τους.

6.1.2 Απασχόληση

Πίνακας 6.5: Κύρια απασχόληση από άποψη χρόνου

ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΧΡΟΝΟΥ		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΓΕΩΡΓΟΣ	32	64,0	64,0
	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΣ	17	34,0	34,0
	ΑΛΛΗ	1	2,0	2,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Όσον αφορά στην κύρια απασχόληση από την άποψη του διαθέσιμου χρόνου τους, το 64% δήλωσε πως θεωρεί τον εαυτό του γεωργό ενώ το 34% κτηνοτρόφο.

Πίνακας 6.6: Κύρια απασχόληση από άποψη εισοδήματος

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΓΕΩΡΓΟΣ	31	62,0	62,0
	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΣ	19	38,0	38,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Παρόμοια είναι έξαλλου και η δήλωση της κύριας απασχόλησης από την άποψη του εισοδήματος. Το 62% του δείγματος δηλώνει γεωργός, ενώ το 38% κτηνοτρόφος.

Πίνακας 6.7: Εργασία στο παρελθόν

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΟΧΙ	39	78,0	78,0
	ΣΕΡΒΙΤΟΡΟΣ	4	8,0	8,0
	ΙΔ.ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	2	4,0	4,0
	ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ	2	4,0	4,0
	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΣΤΗΣ	1	2,0	2,0
	ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ	1	2,0	2,0
	ΠΩΛΗΤΡΙΑ	1	2,0	2,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα 6.7, η πλειοψηφία των γεωργών (78%) δεν έχει ασχοληθεί βιοποριστικά με κάτι άλλο εκτός του γεωργο-κτηνοτροφικού επαγγέλματος. Το υπόλοιπο 12% του δείγματος έχει απασχοληθεί ως ελεύθεροι επαγγελματίες και ως ιδιωτικοί υπάλληλοι.

Ο τόπος που εργάστηκαν τα παραπάνω άτομα ήταν μακριά από την μόνιμη κατοικία τους. Κυρίως πρόκειται για περιπτώσεις νέων σε ηλικία ατόμων που προσπάθησαν να «βρουν την τύχη τους» σε μεγάλες πόλεις και όχι στο χωριό ή σε γειτονικά χωριά, εξαιτίας της στενότητας εργασιών στον αγροτικό χώρο. Το παραπάνω δείχνει ότι υπάρχει μια τάση από τους νέους της περιοχής να επιθυμούν να ασχοληθούν με την γεωργική εκμετάλλευση που ήδη υπάρχει.

Πίνακας 6.8: Διατήρηση κάποιας εξωγεωργικής απασχόλησης

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΟΧΙ	11	100,0	100,0

Όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα 6.8 το σύνολο όσων κατά το παρελθόν είχαν εξωγεωργική απασχόληση δήλωσε πως έχουν σταματήσει. Οι περισσότεροι δήλωσαν, στη διάρκεια της συνέντευξης, πως σήμερα δεν βρίσκουν κάτι αντίστοιχο λόγω της οικονομικής κρίσης. Το όποιο πρόσθετο εισόδημα, κάνοντας μεροκάματα εκτός εκμετάλλευσης ή κάποια ημιαπασχόληση σε συνδυασμό με την γεωργική παραγωγή, είναι καλοδεχούμενο πλην όμως δεν βρίσκουν κάποια απασχόληση εκτός της γεωργικής τα τελευταία δυο χρόνια .

6.1.3 Διάρθρωση γεωργικής παραγωγής

Από τις 50 καταγραμμένες εκμεταλλεύσεις του δείγματος, οι 30 (60%) ήταν φυτικής εκμετάλλευσης και οι άλλες 20 (40%) ήταν ζωικής παράγωγης. Το σύνολο των καλλιεργούμενων στρεμμάτων ανέρχεται σε 6.578 στρέμματα (πίνακας 6.9) εκ των οποίων τα 4110 (62,5%) είναι ιδιόκτητα και τα 2468 (37,5%) είναι ενοικιαζόμενα. Από το γενικό σύνολο των καλλιεργήσιμων στρεμμάτων τα 1.668 (25,35%) είναι αρδευόμενα. Στις φυτικού προσανατολισμού στρεμματικές εκμεταλλεύσεις (πίνακας 6.11) καλλιεργούνται σιτηρά (25,7% των εκμεταλλεύσεων , πατάτες (21,6%) και αμπέλια (20,3%) ενώ ακολουθούν τα κηπευτικά (10,8). Οι υπόλοιπες καλλιέργειες συμμετέχουν σε μικρά ποσοστά και συναποτελούν το 21,9% του γενικού συνόλου.

Πίνακας 6.9: Διάρθρωση καλλιεργειών

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ ΕΚΤΑΣΗ (Στρεμ/τα)	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ (Στρεμ/τα)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΡΕΜΜΑΤΩΝ (Στρεμ/τα)	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ (Στρεμ/τα)
4110	2468	6578	1668
62,5%	37,5%	100%	25,35%

Πίνακας 6.10:Κατηγοριοποίηση στρεμμάτων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΤΡΕΜΜΑΤΩΝ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΑ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ		ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ		ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ		ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΑ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	
	ΣΥΧΝΟ ΤΗΤΑ	%	ΣΥΧΝΟ ΤΗΤΑ	%	ΣΥΧΝΟ ΤΗΤΑ	%	ΣΥΧΝΟ ΤΗΤΑ	%
0-50	20	40	30	60	16	32	40	80
51-100	12	24	12	24	2	4	6	12
>100	18	36	8	16	32	64	4	8
Σύνολο	50	100	50	100	50	100	50	100

Από τον πίνακα 6.10 προκύπτει ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις, διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες με βάση τον αριθμό των καλλιεργούμενων στρεμμάτων. Το 32% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων έχουν έκταση κάτω από 50 στρέμματα ενώ η μέση κατηγορία του δείγματος φαίνεται να είναι το 4% με 51-100 στρέμματα. Οι μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις άνω των 100 στρεμμάτων ανέρχονται σε ποσοστό 64%. Από τον πίνακα 6.10 επίσης διαπιστώνουμε ότι ιδιόκτητη γη έκτασης 0-50 στρ. διαθέτει το 40% των εκμεταλλεύσεων, 51-100 στρ. το 24% ενώ πάνω από 100 στρ. το 36%. Από τον ίδιο πίνακα παρατηρούμε πως οι ενοικιαζόμενες εκτάσεις στην πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων (60%) είναι έως 50 στρ. Στο σύνολο των 6578 στρεμμάτων το 1/4 (1668 στρ. ή 25,5%) είναι αρδευόμενα. Στο 80% των εκμεταλλεύσεων οι αρδευόμενες εκτάσεις δεν υπερβαίνουν τα 50 στρέμματα.

Πίνακας 6.11: Καλλιέργεια

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	Ποσοστό
ΣΙΤΗΡΑ	25,7
ΠΑΤΑΤΕΣ	21,6
ΑΜΠΕΛΙ	20,3
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	10,8
ΚΑΡΥΔΙΑ	2,7
ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ	4,1
ΨΥΧΑΝΘΗ (ΣΑΝΟΙ)	6,8
ΚΟΥΚΙΑ	1,4
ΑΜΥΓΔΑΛΑ	2,7
ΛΕΥΚΕΣ	1,4
ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ	1,4
ΜΗΛΟΕΙΔΗ	1,4
ΣΥΝΟΛΟ	100,0

Στις 20 καταγραμμένες σημερινές εκμεταλλεύσεις ζωικής κατεύθυνσης (πίνακας 6.12) δεσπόζουσα θέση κατέχει η εκτροφή προβάτων, ενώ ακολουθούν οι αίγες. Είναι λογικό βέβαια αυτό καθώς η εκτροφή αιγοπροβάτων στον ορεινό Νομό Αρκαδίας, όπως και στο σύνολο της χώρας μας, είναι ο κύριος προσανατολισμός των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων. Η αγελαδοτροφία στην περιοχή είναι σχεδόν ανύπαρκτη και μόνο ένας κτηνοτρόφος διατηρεί 4 αγελάδες. Το ίδιο ισχύει και για τη χοιροτροφία με την οποία ασχολείται επίσης ένας παραγωγός που εκτρέφει 8 κεφαλές. Τέλος ένας παραγωγός ασχολείται με τη μελισσοκομία (130 κυψέλες).

Πίνακας 6.12: Αριθμός ζώων

	ΕΙΔΟΣ ΖΩΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ
Valid	Πρόβατα	3520
	Αίγες	120
	Μελίσσια (κυψέλες)	130
	Αγελάδες	4
	Χοίροι	8
	Σύνολο	3782

Πίνακας 6.13:Κατηγορίες ζώων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΟ ΖΩΩΝ	ΠΡΟΒΑΤΑ		ΤΥΠΟΣ ΕΚΤΡΟΦΗΣ
	ΣΥΧΝΟ ΤΗΤΑ	%	
0-50	2	10,52	ΗΜΙ- ΣΤΑΒΛΙΣΜΕΝΗ
51-100	2	10,52	
101-150	6	31,57	
>150	10	52,63	
Σύνολο	19	100	

Σύμφωνα με τα δεδομένα του πίνακα 6.13, η πλειοψηφία (53%) των προβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων διατρέφει πάνω από 150 κεφαλές. Εάν δε υπολογιστούν οι εκμεταλλεύσεις με πάνω από 100 κεφαλές τότε το ποσοστό ανέρχεται περίπου στο 85%. Να σημειώσουμε όλες οι περιπτώσεις αφορούν σε ημισταβλισμένου τύπου εκτροφή. Τέλος, αίγες φαίνεται να έχει ένα μόνο άτομο το οποίο διατηρεί 120 ζώα τα οποία είναι χωρικής κτηνοτροφίας.

Πίνακας 6.14: Απασχόληση στη γεωργία

ΑΠΑΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ (έτη)		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	1-10	6	12,0	
	11-20	19	38,0	
	21-30	17	34,0	
	>30	8	16,0	
	Σύνολο	50	100,0	

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.15, που αφορά στο χρονικό διάστημα κατά το οποίο οι αγρότες του δείγματος της Μαντινείας ασχολούνται με την γεωργία, διαπιστώνεται ότι το 12% απασχολείται κατά το μέγιστο την τελευταία 10ετία, το 38% από 11-20 χρόνια, το 34% από 21-30 έτη και, τέλος, το 16% πάνω από 30 χρόνια.

Πίνακας 6.15: Λήψη αποφάσεων με γονείς ή με σύζυγο

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
		11	22,0	22,0
ΕΤΗ	1-9	9	18,0	18,0
	10-19	15	30,0	30,0
	20-29	8	16,0	16,0
	>30	7	14,0	14,0
Σύνολο		50	100,0	100,0

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.15, οι περισσότεροι γεωργοί (78%) λαμβάνουν μόνοι τους τις αποφάσεις, ενώ το 22% μαζί με τον/την σύζυγο ή τους γονείς. Να σημειώσουμε ότι στο 22% ανήκουν και οι 5 γυναίκες του δείγματος οι οποίες είναι παντρεμένες και κατά την λήψη των αποφάσεων πάντα συναποφασίζουν με τον σύζυγό τους. Το υπόλοιπο δείγμα διαχωρίζεται ανάλογα με το πόσα χρόνια παίρνουν οι ίδιοι οι γεωργοί τις αποφάσεις για τη γεωργική τους εκμετάλλευση. Έτσι, το 18% παίρνει μόνο του τις αποφάσεις τα τελευταία 1-9 χρόνια, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (30%) κατά τα 10-19 χρόνια, ένα 16% τα 20-29 χρόνια και τέλος ένα 14% παίρνει μόνο του τις αποφάσεις εδώ και πάνω από 30 χρόνια.

Πίνακας 6.16: Απουσία από την περιοχή για διάστημα μεγαλύτερο των 6 μηνών

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	5	10,0	10,0
	ΟΧΙ	45	90,0	90,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Μόνο ο 1 στους 10 ερωτώμενους έχει την εμπειρία της διαμονής και διαβίωσης σε περιοχή εκτός αυτής όπου σήμερα ζει και εργάζεται - εκτός της περίπτωσης απουσίας του λόγω στρατιωτικών υποχρεώσεων. Το 90% του δείγματος δήλωσε πως δεν έχουν απουσιάσει από την περιοχή τους για διάστημα μεγαλύτερο των 6 μηνών.

Πίνακας 6.17: Λόγοι απουσίας

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΣΠΟΥΔΕΣ	3	60,0	60,0
	ΕΞΩΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	2	40,0	40,0
	Σύνολο	5	100,0	100,0

Στον πίνακα 6.17 παρουσιάζεται ο λόγος της απουσίας τους από τον μόνιμο τόπο διαμονής τους για διάστημα μεγαλύτερο των 6 μηνών. Οι ερωτηθέντες σε ποσοστό 60% είχαν

φύγει λόγω σπουδών σε κάποια μεγάλη πόλη ή την πρωτεύουσα. Για το υπόλοιπο 40%, η άσκηση κάποιας εξωγεωργικής εργασίας ήταν αυτή που τους κράτησε μακριά από τον τόπο τους.

Πίνακας 6.18: Ύψος οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών);

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	<4000 €	5	10,0	10,0
	4000-8000 €	20	40,0	40,0
	8000-12000 €	21	42,0	42,0
	12000-16000 €	4	8,0	8,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Όσον αφορά το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος των ερωτηθέντων, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με επιφύλαξη εξαιτίας της αμηχανίας και κάποιες φορές των διορθώσεων που έκαναν οι ερωτώμενοι πριν την οριστική απάντηση της ερώτησης. Μόλις το 8% του δείγματος δηλώνει οικογενειακό εισόδημα μεταξύ 12000-16000 €. Το 42% δηλώνει εισόδημα μεταξύ των 8.000 και 12.000 €. Τέλος, οι μισοί δήλωσαν εισοδήματα κάτω των 8.000 € (το κατώφλι κινδύνου φτώχειας ανήλθε στα 8.644 € για το 2009).

Πίνακας 6.19: Κύριες πηγές του οικογενειακού εισοδήματος (κατά σειρά σημασίας)

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡ/ΓΗ	31	62,0	62,0
	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ ΠΑΡ/ΓΗ	19	38,0	38,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Το 62% του δείγματος έχει ως κύρια πηγή οικογενειακού εισοδήματος τη γεωργία, ενώ το 38% ανέφερε την κτηνοτροφία ως κύρια πηγή εισοδήματος. Όπως διαπιστώνεται η ενασχόληση με τη γεωργία-κτηνοτροφία αποτελεί τη βασική πηγή εισοδήματος για όλο το δείγμα. Όλοι οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι η κύρια πηγή εισοδήματος προέρχεται από την εκμετάλλευση την οποία διατηρούν παρόλο που σε ορισμένες περιπτώσεις κρίνεται ανεπαρκής ακόμη και για την κάλυψη των βασικών αναγκών. Στην διάρκεια της έρευνας όμως διαπιστώσαμε ότι κάποιοι αγρότες διατηρούν μικρές επιχειρήσεις όπως π.χ. ένα μικρό κρεοπωλείο ή ένα εργαστήριο ζυμαρικών, αλλά κανένας δεν τις δήλωσε ως κύρια πηγή εισοδήματος. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η επιχείρηση είναι δηλωμένη σε κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας (συνήθως γυναίκα-σύζυγο), αλλά η λειτουργία της βασίζεται σε μεγάλο

βαθμό στον άντρα γεωργό.

6.1.4 .Διαδοχή

Πίνακας 6.20: Προέρχεσαι από γεωργική οικογένεια;

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο ΝΑΙ	50	100,0	100,0

Στη συνέχεια εξετάζουμε εάν έχουν γεωργική καταγωγή οι νέοι αγρότες, δηλαδή εάν η οικογένεια τους είχε γεωργική εκμετάλλευση. Παρατηρούμε ότι όλοι έχουν γεωργική καταγωγή, γεγονός που δηλώνει πως η γεωργία-κτηνοτροφία για την περιοχή αποτελεί πατροπαράδοτο επάγγελμα.

Πίνακας 6.21: Προέλευση εκμετάλλευσης

	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	
Έγκυρο	ΚΛΗΡ/ΜΕΤΑΒ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΟΥ	40	80,0	80,0
	ΚΛΗΡ/ΜΕΤΑΒ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΥΖΥΓΟΥ	5	10,0	10,0
	ΚΛΗΡ/ΜΕΤΑΒ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ	1	2,0	2,0
	ΑΓΟΡΑ	1	2,0	2,0
	ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ	3	6,0	6,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Οι κύριοι τρόποι απόκτησης των απαραίτητων περιουσιακών στοιχείων φαίνεται στον πίνακα 15. Σύμφωνα με την έρευνα , η γεωργική εκμετάλλευση κατά ένα μεγάλο ποσοστό προκύπτει από τη διαδοχή της πατρικής εκμετάλλευσης ή της εκμετάλλευσης των πεθερικών. Έτσι το 80% απάντησε ότι του μεταβιβάστηκε η τρέχουσα περιουσία του από τους γονείς του, το 10% ότι αποκτήθηκε λόγω μεταβίβασης ή κληρονομιάς από μεριάς της οικογένειας της συζύγου, ενώ σε ακόμα μικρότερα ποσοστά κληρονομήθηκε ή μεταβιβάστηκε από συγγενείς ή τρίτους, ή αποκτήθηκε, κατά ένα μέρος, από αγορά. Τέλος σε ποσοστό 6% η σημερινή εκμετάλλευση προέρχεται από συνδυασμό των παραπάνω εκδοχών.

Πίνακας 6.22: Λόγοι επαγγελματικής απασχόλησης με τη γεωργία

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΕΙΜΑΙ Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	12	9,9%	9,9%
	ΕΙΧΑΜΕ ΠΟΛΛΑ ΚΤΗΜΑΤΑ	17	14,0%	14,0%
	ΑΝΑΓΚΑΣΤΗΚΑ ΓΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ (ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΑΤΕΡΑ,ΓΑΜΟΣ)	15	12,4%	12,4%
	ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ ΑΛΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΙΕΞΟΔΟΣ	10	8,3%	8,3%
	ΜΟΥ ΑΡΕΣΕ Η ΔΟΥΛΕΙΑ/ Η ΖΩΗ ΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΦΥΣΗ	21	17,4%	17,4%
	ΔΕΝ ΜΟΥ ΑΡΕΣΑΝ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	3	2,5%	2,5%
	ΔΕΝ ΕΜΑΘΑ ΤΟΥΣ ΤΕΧΝΗ	15	12,4%	12,4%
	ΔΕΝ ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΦΥΓΩ ΤΟΥΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ	28	23,1%	23,1%
	Σύνολο	121	100,0%	100,0%

Ο πίνακας 6.22, δείχνει για πιο λόγο κατά σειρά προτεραιότητας αποφάσισαν οι ερωτώμενοι γεωργοί να ασχοληθούν επαγγελματικά με την γεωργία. Πρώτη επιλογή των περισσοτέρων (23,1%) είναι ότι δεν ήθελαν να φύγουν από το χωριό τους. Ακολουθεί με μικρότερο ποσοστό (17,4%) ότι τους άρεσε η δουλειά και γενικότερα η ζωή κοντά στην φύση. Η ύπαρξη πολλών κτημάτων φαίνεται να επηρέασε τους ερωτώμενους κατά 14%. Με ίδιο ποσοστό (12,4%) συναντούμε αγρότες που αναγκάστηκαν για οικογενειακούς λόγους και επειδή δεν έμαθαν άλλη τέχνη. Επειδή ήταν οι μοναδικοί κληρονόμοι της εκμετάλλευσης για κάποιους άλλους ήταν ένας άλλος λόγος όπου οι γεωργοί σε ποσοστό 9,9% επέλεξαν να ασχοληθούν με την γεωργία. Το ότι δεν υπήρχε άλλη επαγγελματική διέξοδος φαίνεται να επηρέασε το 8,3% και τέλος η δυσαρέσκεια για τα γράμματα και το σχολείο επηρέασε το 2,5% του δείγματος.

Πίνακας 6.23: Επιλογή επαγγέλματος

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ ΘΑ ΔΙΑΛΕΓΑ ΝΑ ΓΙΝΩ ΠΑΛΙ ΓΕΩΡΓΟΣ	5	10,0	10,0
	ΝΑΙ ΑΛΛΑ ΘΑ ΣΥΝΔΥΑΖΑ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΕ ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ	25	50,0	50,0
	ΟΧΙ ΘΑ ΕΠΕΛΕΓΑ ΑΛΛΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ	16	32,0	32,0
	ΔΕΝ ΤΟ ΕΧΩ ΣΚΕΦΘΕΙ/ΔΕΝ ΞΕΡΩ	4	8,0	8,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Στην περίπτωση που θα μπορούσαν οι γεωργοί να επιλέξουν επάγγελμα εξ' αρχής ,μόνο το 10% απάντησε με σιγουριά ότι θα επέλεγε και πάλι το επάγγελμα του γεωργού - χωρίς δεύτερη σκέψη. Το 50% θα επέλεγε τη γεωργία αλλά σε συνδυασμό με κάποια άλλη απασχόληση. Το 32% αν μπορούσαν να επιλέξουν από την αρχή δεν θα επέλεγε το γεωργικό επάγγελμα αλλά κάποιο άλλο. Τέλος, 8% του δείγματος απάντησε πως δεν γνωρίζει – δεν έχει σκεφτεί κάτι τέτοιο.

Πίνακας 6.24: Εκτίμηση των προοπτικών διαδοχής της εκμετάλλευσης (παιδιά μεγαλύτερα των 16 ετών)

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΣΙΓΟΥΡΗ	3	18,75	18,75
	ΜΑΛΛΟΝ ΣΙΓΟΥΡΗ	1	6,25	6,25
	ΑΒΕΒΑΙΗ	11	68,75	68,75
	ΔΕΝ ΤΟ ΕΧΩ ΣΚΕΦΘΕΙ-ΔΓ/ΔΑ	1	6,25	6,25
Σύνολο		16	100,0	100,0

Το 68,75% των γεωργών με παιδιά πάνω από 16 ετών δήλωσε κατηγορηματικά πως θεωρούν αβέβαιη την προοπτική διαδοχής της εκμετάλλευσης. Αντίθετα το 18,75% απάντησε πως θεωρεί σίγουρη την διαδοχή της εκμετάλλευσης τους και ένα επιπλέον 6,25% τη χαρακτήρισε «μάλλον σίγουρη». Τέλος, το 6,25% δεν έχει σκεφτεί ακόμα το ζήτημα. Από τις συζητήσεις που έγιναν στη διάρκεια των συνεντεύξεων, όλοι οι γονείς θα ήθελαν τα παιδιά τους να σπουδάσουν και να επιλέξουν ένα διαφορετικό επάγγελμα από αυτό του γεωργού, καθώς θεωρούν πως αυτό θα αποφέρει στα παιδιά τους ένα καλύτερο εισόδημα και μια καλύτερη προοπτική στον επαγγελματικό τομέα.

6.1.5 Επαγγελματική κατάρτιση

Πίνακας 6.25: Παρακολούθηση γεωργικών μαθημάτων

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	12	22,0	22,0
	ΟΧΙ	39	78,0	78,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Η συντριπτική πλειοψηφία των γεωργών (78%) δεν έχει παρακολουθήσει γεωργικά

μαθήματα. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι οι γεωργοί αυτοί θεωρούν πως έσφαλαν και πως αν τους δινόταν ξανά η ευκαιρία θα παρακολουθούσαν κάποια ‘εκπαίδευση’ σχετική με την εργασία τους.

Πίνακας 6.26: Τι θέμα είχαν;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
έγκυρο	ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	1	8,33	8,33
	ΛΕΙΦΟΡΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ	1	8,33	8,33
	ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	2	16,6	16,6
	ΓΕΩΠΟΝΙΑ	2	16,6	16,6
	ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ	1	8,33	8,33
	ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΑ	1	8,33	8,33
	ΛΑΧΑΝ,ΔΕΝΤΡΟΚ	1	8,33	8,33
	ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ	1	8,33	8,33
	ΜΕΛΛΙΣΙΑ	1	8,33	8,33
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ,ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	1	8,33	8,33
	Σύνολο	12	100,0	100,0

Αν εξαιρεθούν δυο από τους γεωργούς που έχουν γεωπονική παιδεία, οι υπόλοιποι 10 παρακολούθησαν μια ποικίλη θεματολογία σε αντικείμενα όπως ο αγροτουρισμός, η ανηφορική γεωργία ,τα αρωματικά φυτά ,η δεντροκομία, η λαχανοκομία,τα μανιτάρια μελισσοτροφία ,η κτηνοτροφία και κάποια περιβαλλοντολογικά μαθήματα.Οι εκπαιδεύσεις αυτές έγιναν στα ΚΕΓΕ ή είχαν τη μορφή ημερίδων και σεμιναρίων.

Πίνακας 6.27: Ικανοποίηση από την εκπαίδευση

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	0	0	0
	ΠΟΛΥ	3	30,0	30,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	3	30,0	30,0
	ΛΙΓΟ	3	30,0	30,0
	ΚΑΘΟΛΟΥ	1	10,0	10,0
Σύνολο		10	100,0	100,0

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.27 (εξαιρούνται οι 2 γεωπόνοι οι οποίοι δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι), οι απόψεις είναι σχεδόν μοιρασμένες μεταξύ όσων εμφανίζονται «πολύ», «μέτρια» και «λίγο» (περιπτώσεις όπου τμήμα της κατάρτισης αφορούσε στον παραγωγικό προσανατολισμό των εκμεταλλεύσεών τους) ικανοποιημένοι από την εκπαίδευση που έλαβαν. Ένα άτομο δήλωσε απογοητευμένο από το επίπεδο εκπαίδευσης καθώς δεν ανταποκρίθηκε στις απαιτήσεις τους. Από την συζήτηση στη διάρκεια των συνεντεύξεων φάνηκε πως η κακή οργάνωση, η μεγάλη διάρκεια (πολλές ώρες) των σεμιναρίων και η έλλειψη εξειδικευμένων εκπαιδευτών συνέβαλλαν στην διαμόρφωση αυτού του αποτελέσματος.

Πίνακας 6.28: Αξιοποίηση γνώσεων

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	1	10,0	10,0
	ΠΟΛΥ	2	20,0	20,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	1	10,0	10,0
	ΛΙΓΟ	4	40,0	40,0
	ΚΑΘΟΛΟΥ	2	20,0	20,0
Σύνολο		10	100,0	100,0

Όσον αφορά στο κατά πόσον οι γεωργοί αξιοποίησαν τις γνώσεις που έλαβαν από τις εκπαιδεύσεις τους (εξαιρούνται οι 2 γεωπόνοι οι οποίοι δήλωσαν «πάρα πολύ») στην πλειοψηφία τους οι γεωργοί δήλωσαν ότι τις αξιοποίησαν «λίγο» ή «καθόλου».

6.1.6 Συνεταιριστική ιδιότητα

Πίνακας 6.29: Μέλος αγροτικού συνεταιρισμού

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	12	24,0	24,0
	ΟΧΙ	38	76,0	76,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 6.29 μόνο το 24% των γεωργών είναι μέλη σε κάποιο αγροτικό συνεταιρισμό ενώ το 76% των αγροτών δεν φαίνεται να έχει καμία συνεταιριστική ιδιότητα. Οι παραγωγοί της περιοχής δεν επιδιώκουν να οργανωθούν αλλά ούτε και να συμμετέχουν σε ήδη υπάρχουσες οργανώσεις. Στο πλαίσιο αυτό αναφέρθηκε από

κάποιους, στη διάρκεια των συνεντεύξεων, πως δεν πιστεύουν στην έννοια του συνεταιρισμού διότι δεν τους αντιπροσωπεύουν επαρκώς και δεν προασπίζουν τα συμφέροντα τους.

Πίνακας 6.30: Αν ναι, με ποια ιδιότητα συμμετείχε ως σήμερα;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΕΚΛΕΓΜΕΝΟ ΜΕΛΟΣ	3	25,0	25,0
	ΑΠΛΟ ΜΕΛΟΣ	9	75,0	75,0
	Σύνολο	12	100,0	100,0

Από τους παραγωγούς-μέλη σε κάποιον αγροτικό συνεταιρισμό της περιοχής, το 25% δηλώνει εκλεγμένο μέλος ενώ το 75% απλό μέλος.

Πίνακας 6.31: Πόσο συχνά συμμετείχε σε συνελεύσεις των συνεταιρισμών που ανήκες;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΠΑΝΤΑ	4	33,33	33,33
	ΣΥΧΝΑ	5	41,66	41,66
	ΣΠΑΝΙΑ	2	16,66	16,66
	ΠΟΤΕ	1	8,33	8,33
	Σύνολο	12	100,0	100,0

Όσον αφορά στη συχνότητα συμμετοχής των παραγωγών στους συνεταιρισμούς, σύμφωνα με τον πίνακα 6.31, το 1/3 συμμετέχει πάντα και το 41,7% συχνά. Το υπόλοιπο ¼ συμμετέχει σπάνια ή ποτέ.

6.1.7 Αλλαγές στην εκμετάλλευση

Πίνακας 6.32: Αλλαγές Στην Εκμετάλλευση Τελευταία 5 Χρόνια

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	19	38,0	38,0
	ΟΧΙ	31	62,0	62,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Η πλειονότητα των γεωργών (62%) δεν έχει πραγματοποιήσει κάποια αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους τα τελευταία πέντε χρόνια. Σε αντίθεση, το 38% έχει πραγματοποιήσει πρόσθετες επενδύσεις του κατά την τελευταία πενταετία.

Πίνακας 6.33: Είδος Αλλαγών

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΑΛΛΑΞΑ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ	2	3,57%	3,57%
	ΠΡΟΣΘΕΣΑ ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	14	25,00%	25,00%
	ΝΟΙΚΙΑΣΑ ΚΑΠΟΙΑ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟΝ	2	3,57%	3,57%
	ΝΟΙΚΙΑΣΑ ΜΕΡΙΚΑ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ	7	12,50%	12,50%
	ΑΓΟΡΑΣΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	9	16,07%	16,07%
	ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	2	3,57%	3,57%
	ΕΒΑΛΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟ	1	1,79%	1,79%
	ΕΚΑΝΑ ΓΕΩΤΡΗΣΗ	2	3,57%	3,57%
	ΕΒΑΛΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (ΕΠΕΚΤΑΣΗ-ΒΕΛΤΙΩΣΗ)	1	1,79%	1,79%
	ΑΦΗΣΑ ΚΑΠΟΙΑ ΕΚΤΑΣΗ ΑΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΗ	2	3,57%	3,57%
	ΜΕΙΩΣΑ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΦΥΤΟΦΑΡΜΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ	3	5,36%	5,36%
	ΑΡΧΙΣΑ ΝΑ ΠΟΥΛΩ ΜΟΝΟΣ ΜΟΥ ΜΕΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	4	7,14%	7,14%
	ΑΓΟΡΑΣΑ ΚΑΠΟΙΑ ΕΚΤΑΣΗ	6	10,71%	10,71%
	Άλλο	1	1,79%	1,79%
	Σύνολο	56	100,00%	100,00%

Η πλειονότητα των γεωργών που πραγματοποίησαν αλλαγές στις εκμεταλλεύσεις τους δήλωσε ότι αυτές αφορούν στην αλλαγή του καλλιεργητικού συστήματος (εισαγωγή και άλλης καλλιέργειας στις ήδη υπάρχουσες ή αλλαγή καλλιεργειών - 28,5%) και στην αγορά μηχανημάτων (16,1% του συνολικού δείγματος). Ακολουθούν η ενοικίαση (12,5%) ή η αγορά γης από άλλους (10,7%), η απ' ευθείας πώληση προϊόντων (7,1%) και η μείωση των φυτοφαρμάκων (5,4%) και με μικρότερα ποσοστά η ενοικίαση γης σε τρίτους, η απασχόληση με την κτηνοτροφία, η κατασκευή θερμοκηπίου, η διάνοιξη γεώτρησης, η εγκατάσταση νέου αρδευτικού συστήματος και η αγρανάπαυση.

Πίνακας 6.34: Λόγοι πραγματοποίησης αυτών των αλλαγών

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΕΠΕΙΔΗ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΗΚΑΝ ΟΙ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΣΑ	2	4,44%	4,44%
	ΑΥΞΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (ΣΠΟΥΔΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ κτλ)	7	15,56%	15,56%
	ΑΝ ΔΕΝ ΤΙΣ ΕΚΑΝΑ ΔΕΝ ΘΑ ΕΦΤΑΝΑΝ ΤΑ ΛΕΦΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	14	31,11%	31,11%
	ΕΠΕΙΔΗ ΑΠΟΚΤΗΣΑ ΤΙΣ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ	6	13,33%	13,33%
	ΑΓΑΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	6	13,33%	13,33%
	ΕΠΕΙΔΗ ΚΑΠΟΙΟΙ ΣΥΓΧΩΡΙΑΝΟΙ ΜΟΥ/ΓΕΙΤΟΝΕΣ/ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΤΙΣ ΕΚΑΝΑΝ	5	11,11%	11,11%
	ΕΙΧΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕ ΤΑ ΦΥΤΑ ΠΟΥ ΗΔΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΣΑ	5	11,11%	11,11%
	Σύνολο	45	100%	100%

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους 19 παραγωγούς (Πίνακας 6.32) που δήλωσαν ότι έκαναν τις παραπάνω αλλαγές να μας εξηγήσουν τους λόγους που τους παρακίνησαν. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (31,1%) δήλωσε πως η πραγματοποίηση των αλλαγών ήταν επιτακτική ανάγκη καθώς σε αντίθετη περίπτωση η οικογένειά τους θα αντιμετώπιζε οικονομικό πρόβλημα. Συναφής είναι και η δήλωση του 15,6% των παραγωγών σύμφωνα με τους οποίους στις αλλαγές τους οδήγησαν οι αυξημένες υποχρεώσεις της οικογένειας, όπως οι σπουδές των παιδιών τους. Σε ποσοστά 13,3% οι γεωργοί δήλωσαν πως παρακινήθηκαν είτε από τις γνώσεις που έλαβαν από τις γεωργικές εκπαιδεύσεις, γεγονός που υποδεικνύει το ρόλο της γεωργικής εκπαίδευσης, είτε λόγω της ιδιαίτερης σχέσης που έχουν με τη γεωργία («αγάπη για τη γεωργία»), υπογραμμίζοντας έτσι την ιδιαίτερη σχέση που έχει ο Έλληνας αγρότης με την ύπαιθρο και τη γεωργία από πολύ παλιά. Άλλοι λόγοι είναι η πραγματοποίηση αλλαγών από άλλους ή τα τεχνικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν (11,1% εκάστη) και, τέλος, οι μειώσεις των επιδοτήσεων και των τιμών των προϊόντων που καλλιεργούσε – οπότε προχώρησε σε νέες, πιο υποσχόμενες καλλιέργειες.

Πίνακας 6.35: Εφαρμοσες κάτι που δεν το είχαν σκαφθεί πολλοί άλλοι γεωργοί πριν από εσένα στο χωριό σου;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	10	20,0	20,0
	ΕΙΧΑ ΚΑΠΟΙΕΣ ΙΔΕΕΣ ΑΛΛΑ ΤΕΛΙΚΑ ΟΧΙ	1	2,0	2,0
	ΟΧΙ	37	74,0	74,0
	ΔΕΝ ΞΕΡΩ	2	4,0	4,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Στον πίνακα 6.35 εξετάζεται η εισαγωγή καινοτομίας στην γεωργοκτηνοτροφική εκμετάλλευση. Μόνο ένα 20% εισήγαγε κάτι νέο στην περιοχή. Πρόκειται συνήθως για την αγορά κάποιου μηχανήματος π.χ. αλμεκτικής μηχανής ή ακόμη και για την κατασκευή αυτοσχέδιων παγίδων ώστε να ακινητοποιούνται τα προς άρμεξη ζώα. Ένας επιπλέον παραγωγός φαίνεται πως είχε κάποια ιδέα αλλά τελικά δεν την υλοποίησε. Πάντως, η μεγάλη πλειοψηφία του δείγματος (74%) δεν φάνηκε πως έχει εφαρμόσει κάτι νέο για την περιοχή στην εκμετάλλευσή του, γεγονός που μας δείχνει ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό οι γεωργοί της περιοχής δεν εισάγουν εύκολα κάτι το νέο.

Πίνακας 6.36: Το εφάρμοσαν και άλλοι στη περιοχή;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	7	70	70
	ΟΧΙ	3	30	30
	Σύνολο	10	100	100

Οι 7 στους 10 παρατήρησαν πως άλλοι συγχωριανοί τους, ακλούθησαν την ιδέα τους και εφάρμοσαν την καινοτομία που εισήγαγαν.

Το ποσοστό αυτών που εφάρμοσαν κάτι το διαφορετικό στην εκμετάλλευσή τους και το οποίο στη συνέχεια υιοθετήθηκε και από άλλους παραγωγούς, αποτελεί μια ένδειξη για την ύπαρξη γεωργοηγήτορων στην περιοχή έρευνας.

Πίνακας 6.37: Πρόθεση πραγματοποίησης κάποιας αλλαγής στα επόμενα 2 χρόνια

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	18	36,0	36,0
	ΟΧΙ	20	40,0	40,0
	ΙΣΩΣ/ΜΠΟΡΕΙ	12	24,0	24,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Όσον αφορά στην πρόθεση των γεωργών να πραγματοποιήσουν κάποιες αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους την επόμενη 2ετία, γεγονός που υποδεικνύει και ότι θα συνεχίσουν να ασχολούνται με την εκμετάλλευσή τους στο μέλλον, το 36% των παραγωγών δήλωσαν πως θα κάνουν σίγουρα επενδύσεις στις εκμεταλλεύσεις τους ενώ το 24% δεν γνωρίζει ή δεν ξέρει με βεβαιότητα τι θα πράξει. Από την άλλη, ένα αρκετά μεγάλο το ποσοστό (40%) δεν σκοπεύει να κάνει αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους, γεγονός που πιθανώς οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στην οικονομική οπότε οι γεωργοί βρίσκονται σε αναμονή των εξελίξεων.

6.1.8 Πληροφόρηση-ενημέρωση

Πίνακας 6.38: Ενημέρωση για τις εξελίξεις γύρω από το επάγγελμα

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ ,ΤΟ ΕΠΙΔΙΩΚΩ	30	60,0	60,0
	ΠΟΤΕ -ΠΟΤΕ	20	40,0	40,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Το 60% των παραγωγών προσπαθεί να ενημερώνεται για τις τρέχουσες εξελίξεις που αφορούν αυτόν και το επάγγελμα του γενικότερα. Αντιθέτως το 40% του δείγματος δεν δείχνει να ενδιαφέρεται πάρα πολύ για τα δρώμενα που το αφορούν.

Πίνακας 6.39: Πηγές ενημέρωσης

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΑΠΟ ΤΗ ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	7	5,65%	5,65%
	ΑΠΟ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ (ΙΔΙΩΤΕΣ) ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	24	19,35%	19,35%
	ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ (ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ,ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ)	34	27,42%	27,42%
	ΙΝΤΕΡΝΕΤ	25	20,16%	20,16%
	ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ-ΦΙΛΟΥΣ	18	14,52%	14,52%
	ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ	16	12,90%	12,90%
	Σύνολο	124	100,00%	100,00%

Από το πίνακα 6.39 διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (27,4%) ενημερώνεται από τα ΜΜΕ (τηλεόραση και ραδιόφωνο), ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (20,2%) ενημερώνεται από το διαδίκτυο και ακολουθούν οι ιδιώτες γεωπόνοι (19,3%). Σημαντικό ρόλο παίζουν οι συγγενείς και φίλοι αλλά και το καφεενείο (14,5% και 12,9% αντίστοιχα). Η ενημέρωση από την τοπική διεύθυνση γεωργίας αναφέρθηκε σε ποσοστό μόλις 5,65% του συνόλου των πηγών πληροφόρησης που αναφέρθηκαν.

Πίνακας 6.40: Επάρκεια ενημέρωσης των γεωργών (από τις αρμόδιες υπηρεσίες) για θέματα που τους αφορούν

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	1	2,0	2,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	5	10,0	10,0
	ΟΧΙ	44	88,0	88,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.40 το 88% των γεωργών θεωρεί ότι δεν γίνεται επαρκής ενημέρωση για θέματα που τους αφορούν από τις αρμόδιες υπηρεσίες όπως π.χ. τη διεύθυνση αγροτικής ανάπτυξης. Ένα μικρό ποσοστό του 10% πιστεύει πως γίνεται κάποια ενημέρωση αλλά δεν είναι επαρκής και μόνο ένας παραγωγός πιστεύει πως οι αρμόδιες υπηρεσίες ενημερώνουν πλήρως τους αγρότες.

Πίνακας 6.41: Πραγματοποίηση επισκέψεων σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, γραφεία μελετητών, κτλ.

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΣΥΧΝΑ	20	40,0	40,0
	ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	12	24,0	24,0
	ΣΠΑΝΙΑ	10	20,0	20,0
	ΠΟΤΕ	8	16,0	16,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Το 40% των ερωτώμενων δηλώνει πως κάνει συχνά επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους, γραφεία μελετών ή ακόμα και στην τοπική διεύθυνση γεωργίας. Σε ποσοστό 24% οι γεωργοί επισκέπτονται μερικές φορές τους παραπάνω ενώ ποσοστό 36% επισκέπτεται σπάνια ή ποτέ κάποιον από τους παραπάνω.

Πίνακας 6.42: Θα πλήρωνες για να μάθεις κάτι σχετικό με την ενασχολησή σου;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	49	98,0	98,0
	ΟΧΙ	1	2,0	2,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Όσον αφορά στην πρόθεση πληρωμής για την πρόσβαση σε πληροφορίες, η συντριπτική πλειοψηφία (98%) δηλώνει πως θα πλήρωνε για να μάθει κάτι σχετικό με το επάγγελμά του ούτως ώστε να αποκτήσει γνώσεις όπου θα τον βοηθήσουν στην περαιτέρω εξέλιξη της εκμετάλλευσής του. Αυτό υπογραμμίζει σε μεγάλο βαθμό την έλλειψη γνώσης και κατάρτισης από πλευράς των γεωργών που ωστόσο είναι αποφασισμένοι να δαπανήσουν χρήματα με σκοπό να μάθουν κάτι χρήσιμο.

Πίνακας 6.43: Θεωρείς ότι κατέχεις τεχνικές γνώσεις πάνω στο τομέα σου;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ ΠΟΛΥ ΚΑΛΕΣ	12	24,0	24,0
	ΝΑΙ ΑΡΚΕΤΕΣ	33	66,0	66,0
	ΛΙΓΕΣ	5	10,0	10,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Στον πίνακα 6.43 εξετάζεται κατά πόσο πιστεύουν οι γεωργοί του δείγματος κατέχουν

τις απαραίτητες τεχνικές γνώσεις. Όπως φαίνεται το 24% των παραγωγών θεωρούν πως έχουν πολύ καλές γνώσεις πάνω στο αντικείμενο της δουλειάς τους. Το 66% πιστεύει πως έχει αρκετές γνώσεις, ενώ το 10% σημειώνει πως κατέχει λίγες γνώσεις και άρα μη αρκετές για την ανάπτυξη της εκμετάλλευσής του.

Πίνακας 6.44: Είσαι ευχαριστημένος από το εισόδημα σου από την γεωργία;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	2	4,0	4,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	29	58,0	58,0
	ΟΧΙ	19	38,0	38,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Όσον αφορά στην ικανοποίηση των παραγωγών από το εισόδημα που αποκομίζουν από τη γεωργία διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία δηλώνει «μέτρια ικανοποιημένη», ενώ το 38% του δείγματος δεν δηλώνει ικανοποιημένο από το γεωργικό εισόδημα του και μόλις το 4% δηλώνει ικανοποιημένο.

Πίνακας 6.45: Αν όχι γιατί συνεχίζεις τη γεωργική δραστηριότητα;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΔΕΝ ΕΧΩ ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ ΝΑ ΚΑΝΩ	6	31,57	31,57
	ΔΕΝ ΞΕΡΩ ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ ΝΑ ΚΑΝΩ	5	26,31	26,31
	ΓΙΑΤΙ ΕΙΜΑΙ ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΕΝΟΣ ΣΕ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΚΑΝΩ	7	36,84	36,84
	ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ	1	5,26	5,26
	Σύνολο	19	100,0	100,0

Οι 19 παραγωγοί οι οποίοι δεν εμφανίζονται ικανοποιημένοι από το γεωργικό εισόδημά τους συνεχίζουν τη γεωργική δραστηριότητά τους καθώς δεν έχουν ή δεν ξέρουν «κάτι άλλο να κάνουν» (31,8% και 26,3%) ή είναι εγκλωβισμένοι στο γεωργικό επάγγελμα και δεν μπορούν να ξεφύγουν (36,84%). Μόλις ένας παραγωγός πιστεύει πως επιμένοντας κάποια στιγμή θα βελτιωθούν οι συνθήκες.

Πίνακας 6.46: Ποια είναι η γνώμη σου για το μέλλον τα επόμενα 5 χρόνια στη γεωργία;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΠΟΛΥ ΕΥΟΙΩΝΗ	0	0	0
	ΜΑΛΛΟΝ ΕΥΟΙΩΝΗ	1	2,0	2,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	6	12,0	12,0
	ΜΑΛΛΟΝ ΔΥΣΟΙΩΝΗ	36	72,0	72,0
	ΠΟΛΥ ΔΥΣΟΙΩΝΗ	7	14,0	14,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Δυσοίωνες μοιάζουν να είναι οι απόψεις των γεωργών σχετικά με το μέλλον της γεωργίας. Το 86% θεωρούν το μέλλον της ελληνικής γεωργίας είναι μάλλον ή πολύ δυσοίωνο. Ουδέτερη άποψη φαίνεται να έχει ένα 12% , ενώ μόνο ένα 2% θεωρεί πως το μέλλον της είναι μάλλον ευοίωνο.

6.1.9 Σχετικά με τα προγράμματα (νέοι αγρότες & σχέδια βελτίωσης)

Πίνακας 6.47: Γνωρίζεις το πρόγραμμα νέων αγροτών και τα σχέδια βελτίωσης;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	22	44,0	44,0
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ>>	8	16,0	16,0
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΑ <<ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ>>	15	30,0	30,0
	ΚΑΝΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΔΥΟ	5	10,0	10,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Σε ποσοστό 44% οι παραγωγοί δήλωσαν πως γνωρίζουν τόσο το πρόγραμμα των νέων αγροτών όσο και τα σχέδια βελτίωσης. Μόνο το πρόγραμμα των νέων αγροτών φαίνεται να γνωρίζει το 16%, ενώ μόνο τα σχέδια βελτίωσης γνωρίζει το 30%. Κανένα από τα δυο, δήλωσε ένα 10%.

Πίνακας 6.48: Πιστεύεις πως σου δίνεται (από τους αρμόδιους φορείς)επαρκής πληροφόρηση και επεξηγήσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα; α) από αρμόδιους φορείς

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	2	4,0	4,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	14	28,0	28,0
	ΟΧΙ	34	68,0	68,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού όπως επίσης και η έλλειψη ενδιαφέροντος ειδικά από τις αρμόδιες υπηρεσίες τα τελευταία χρόνια, όπως διαφάνηκε στη διάρκεια των συνεντεύξεων, έχουν ως αποτέλεσμα οι περισσότεροι από τους παραγωγούς να θεωρούν ότι η πληροφόρηση και οι επεξηγήσεις που δίνονται στους γεωργούς όσον αφορά τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ δεν είναι επαρκής. Έτσι σύμφωνα με τον πίνακα 6.48 μόλις το 4% των γεωργών πιστεύει ότι η ενημέρωση ήταν επαρκής ενώ ένα επιπλέον 28% πιστεύει πως η πληροφόρηση είναι μέτρια.

Πίνακας 6.49: Πιστεύεις πως σου δίνεται (από τους αρμόδιους φορείς)επαρκής πληροφόρηση και επεξηγήσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα; β) από άλλους

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	14	28,0	28,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	34	68,0	68,0
	ΟΧΙ	2	4,0	4,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Λίγο καλύτερα φαίνεται πως είναι τα πράγματα όσον αφορά την πληροφόρηση που έχουν οι γεωργοί σχετικά με τις δυνατότητες των προγραμμάτων του ΥΠΑΑΤ από άλλους φορείς όπως για παράδειγμα είναι οι μελετητές γεωπόνους και τα ιδιωτικά γραφεία συμβούλων και ανάπτυξης. Το 28% των παραγωγών δήλωσε πως από αυτούς γίνεται σωστή ενημέρωση ενώ ένα 68% πιστεύει πως γίνεται αλλά δεν είναι επαρκής. Αντίθετη άποψη έχει το 4%.

Πίνακας 6.50: Ποιός πιστεύεις πως θα ήταν ο καλύτερος τρόπος ενημέρωσης;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	12	24,0	24,0
	ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ	23	46,0	46,0
	ΗΜΕΡΙΔΕΣ	3	6,0	6,0
	ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	4	8,0	8,0
	ΓΕΩΠΟΝΟΙ ΣΕ ΚΕΠ	7	14,0	14,0
	ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ Δ/ΝΣΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	1	2,0	2,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Σύμφωνα με το 46% των γεωργών η ενημέρωσή τους θα έπρεπε να γίνονται με περισσότερες επισκέψεις και ενημερώσεις από γεωπόνους στα χωριά. Από την εμπειρία των συνεντεύξεων φάνηκε μια υπεροχή της εμπιστοσύνης των αγροτών στους ιδιώτες γεωπόνους της περιοχής, παρά στη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης όπως άλλωστε διαπιστώθηκε και παραπάνω. Για το λόγο αυτό σε τόσο μεγάλο ποσοστό θεωρούν, ότι ο καλύτερος τρόπος ενημέρωσης είναι απευθείας από τους γεωπόνους, στον τόπο κατοικίας τους.

Ένα 24% του δείγματος θεωρεί ως καλύτερο τρόπο ενημέρωσης τα σεμινάρια, ενώ κάποιοι άλλοι θα ήθελαν να υπάρχουν γεωπόνοι σε ΚΕΠ ώστε να συμβουλευθούν τους αγρότες (14%).

Οι υπόλοιποι πιστεύουν στην ενημέρωση από ημερίδες (6%), τηλεοπτικές εκπομπές αγροτικού ενδιαφέροντος (8%) και τέλος διαμέσου συχνότερων επισκέψεων σε τοπικές διευθύνσεις γεωργίας (2%).

Πίνακας 6.51: Είχες επαφές με άλλους αγρότες που είχαν λάβει μέρος στο πρόγραμμα; α) νέοι αγρότες

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	35	70,0	70,0
	ΟΧΙ	15	30,0	30,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Το 70% του δείγματος φαίνεται πως έχει ή τουλάχιστον είχε επαφή με άλλους γεωργούς που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα των Νέων Αγροτών. Ένα 30% δήλωσε πως δεν έχει καμιά επαφή με κάποιον «νέο αγρότη».

Πίνακας 6.52: Είχες επαφές με άλλους αγρότες που είχαν λάβει μέρος στο πρόγραμμα; β) σχέδια βελτίωσης

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	32	64,0	64,0
	ΟΧΙ	18	36,0	36,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Και στην περίπτωση των Σχεδίων Βελτίωσης φαίνεται πως ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (64%) έχει ανταλλάξει απόψεις σε θέματα σχετικά με το πρόγραμμα με άτομα που έχουν αξιοποιήσει τα κίνητρα του προγράμματος. Μόνο το 36% δήλωσε πως δεν είχε καμία επαφή με άλλους γεωργούς που έχουν κάνει χρήση των κινήτρων.

Πίνακας 6.53: Αν ναι, ήταν ευχαριστημένοι από την εφαρμογή του μέτρου στην εκμετάλλευσή τους; α) νέοι αγρότες

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	10	28,0	28,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	20	58,0	58,0
	ΟΧΙ	5	14,0	14,0
	Σύνολο	35	100,0	100,0

Στην ερώτηση κατά πόσον οι ενταγμένοι στους «Νέους Αγρότες» με τους οποίους συζητούν είναι ευχαριστημένοι από τα κίνητρα του προγράμματος, το μεγαλύτερο ποσοστό των γεωργών του δείγματος (58%) απάντησε ότι οι «Νέοι Αγρότες» είναι «μέτρια» ευχαριστημένοι ενώ ευχαριστημένοι θεωρεί πως είναι το 28%. Μη ευχαριστημένους βρήκε τους «Νέους Αγρότες» ποσοστό 14% .

Από τις συζητήσεις που είχαμε κατά την διάρκεια των προσωπικών συνεντεύξεων, συμπεράναμε ότι ναι μεν τα κίνητρα δίνουν μια ώθηση στους νέους για την ανάπτυξη της εκμετάλλευσής τους, αλλά είναι πολλές οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν μέχρι την τελική υλοποίηση του προγράμματος, γεγονός που φαίνεται ότι αποθαρρύνει ακόμα και όσους έχουν ήδη ενταχθεί σε κάποιο πρόγραμμα.

Πίνακας 6.54: Αν ναι, ήταν ευχαριστημένοι από την εφαρμογή του μέτρου στην εκμετάλλευσή τους; Β) Σχέδια Βελτίωσης

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	6	18,0	18,0
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	19	62,0	62,0
	ΟΧΙ	7	20,0	20,0
	Σύνολο	32	100,0	100,0

Παρόμοια είναι η εικόνα όσον αφορά τα σχέδια βελτίωσης. Το 62% των γεωργών του δείγματος θεωρεί ότι οι γεωργοί που εντάχθηκαν σε ΣΒ είναι «μέτρια» ικανοποιημένοι, ενώ η εκτίμηση ότι οι γεωργοί που εντάχθηκαν σε ΣΒ είναι «δυσανεστημένοι» υπερτερεί έναντι όσων θεωρούν πως οι ενταγμένοι σε ΣΒ γεωργοί είναι «ευχαριστημένοι».

Πίνακας 6.55: Σκέφτηκες να μπεις σε κάποιο πρόγραμμα (και γιατί); πλεονεκτήματα προγράμματος

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	18	12,50%	12,50%
	ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	31	21,53%	21,53%
	ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	30	20,83%	20,83%
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΝΕΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	19	13,19%	13,19%
	ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ	34	23,61%	23,61%
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΠΟΓΟΝΟΥΣ	11	7,64%	7,64%
	ΆΛΛΟ	1	0,69%	0,69%
	Σύνολο	144	100,00%	100,00%

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 6.55 παρατηρείται ότι τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα για την ένταξη σε κάποιο από τα δύο προγράμματα που εξετάζονται εδώ είναι η ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων, η αύξηση της παραγωγικότητας και η ενίσχυση του εισοδήματος τους. Ακολουθούν η εισαγωγή νέας τεχνολογίας και η μείωση του κόστους παραγωγής.

Πίνακας 6.56: Τι επενδύσεις θα έκανες για τη βελτίωση της εκμετάλλευσής σου εκμεταλλευόμενος το πρόγραμμα;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ (ΥΠΟΣΤΑΤΙΚΑ,ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ κτλ)	22	15,28%	15,28%
	ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	23	15,97%	15,97%
	ΑΓΟΡΑ ΓΗΣ	18	12,50%	12,50%
	ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΕΩΝ ΜΟΝΙΜΩΝ ΦΥΤΕΙΩΝ	22	15,28%	15,28%
	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΥΔΡΟΠΟΝΙΑΣ/ΑΕΡΟΠΟΝΙΑΣ	10	6,94%	6,94%
	ΑΓΟΡΑ/ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	16	11,11%	11,11%
	ΕΓΓΕΙΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ (ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ κτλ)	16	11,11%	11,11%
	ΑΓΟΡΑ ΖΩΩΝ	7	4,86%	4,86%
	ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΟΜΒΡΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	8	5,56%	5,56%
	ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΡΔΕΥΣΗΣ	1	0,69%	0,69%
	ΑΛΛΟ	1	0,69%	0,69%
	Σύνολο	144	100%	100%

Ως πρώτη επιλογή τους, σε περίπτωση ένταξης σε κάποιο πρόγραμμα, οι παραγωγοί προβάλλουν την αγορά γεωργικών μηχανημάτων και εξοπλισμού (16%) την κατασκευή γεωργικών κτισμάτων (15,3%) και την εγκατάσταση μόνιμων φυτειών (15,3%). Άλλες επιλογές αφορούν στην αγορά γης (12,5%), την αγορά /εγκατάσταση εξοπλισμού σύγχρονης τεχνολογίας (11,1%) ή τις έγχειες βελτιώσεις (11,1%).

Πίνακας 6.57: Ποια πιστεύεις ότι είναι τα σημαντικότερα μειονεκτήματα;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΟΧΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΥΨΗΛΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ	21	14,38%	14,38%
	ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ	39	26,71%	26,71%
	ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	17	11,64%	11,64%
	ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ	29	19,86%	19,86%
	ΑΜΟΙΒΗ ΜΕΛΕΤΗΤΗ	11	7,53%	7,53%
	ΑΥΣΤΗΡΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ	13	8,90%	8,90%
	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ (ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΕ ΓΕΩΡΓΙΑ)	5	3,42%	3,42%
	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ (ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΛΛΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ)	10	6,85%	6,85%
	ΑΛΛΟ	1	0,68%	0,68%
	ΣΥΝΟΛΟ	50	100,0	100,0

Σε σχέση με την ένταξή τους σε κάποιο πρόγραμμα οι γεωργοί θεωρούν πως τα σημαντικότερα προβλήματα που συνάντησαν ή που θα συναντούσαν ήταν αυτά που σχετίζονταν πρωτίστως με την γραφειοκρατία του κρατικού μηχανισμού (26,7%).

Το ύψος της ίδιας συμμετοχής (11,6%), οι όχι ιδιαίτερα υψηλές χρηματοδοτήσεις (14,4%) καθώς και οι καθυστερήσεις καταβολής των χρηματοδοτήσεων (19,9%) αναφέρονται επίσης ως σημαντικά ζητήματα. Τέλος σε μικρότερα ποσοστά ως πρόβλημα θεωρούνται οι αυστηροί έλεγχοι (8,9%), οι πάσης φύσεως μακροχρόνιες δεσμεύσεις και υποχρεώσεις (10,3%) και, τέλος, η αμοιβή των μελετητών (7,5%).

Πίνακας 6.58: Υπέβαλες την αίτηση στη Δ/ση γεωργίας;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	7	14,0	14,0
	ΟΧΙ	43	86,0	86,0
Σύνολο		50	100,0	100,0

Το 14% των γεωργών που συμμετείχαν στην έρευνα υπέβαλλε στην τοπική διεύθυνση γεωργίας αίτηση εισαγωγής σε πρόγραμμα του ΥΠΠΑΤ .

Πίνακας 6.59: Έγινε δεκτή η αίτηση σου;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	4	57,14	57,14
	ΟΧΙ	3	42,85	42,85
	Σύνολο	7	100	100

Μόνο 4 εκ των 7 γεωργών που υπέβαλλαν αίτηση ένταξης σε κάποιο από τα δύο προγράμματα δήλωσαν ότι η αίτησή τους έγινε αποδεκτή.

Όπως διαπιστώθηκε στη διάρκεια της συνέντευξης (σχετικό ερώτημα (ερώτηση 53) συμπεριλαμβάνεται στο ερωτηματολόγιο) ο ένας από τους 4 παραπάνω γεωργούς εγκατέλειψε την τελευταία στιγμή διότι το ξανασκέφτηκε, οι επόμενοι δυο δεν συνέχισαν γιατί ζητήθηκαν επιπλέον ενέργειες από πλευράς τους τις οποίες δεν γνώριζαν εξ αρχής. Έτσι εκτίμησαν ότι δεν θα μπορούσαν να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους και αποχώρησαν. Τέλος ένας δήλωσε πως έκανε την αίτηση μόνο και μόνο να δει αν είχε πιθανότητες επιτυχίας.

Πίνακας 6.60: Ικανοποίηση από λόγους απόρριψης της αίτησης

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΟΧΙ (ΓΙΑΤΙ; Ή ΤΙ ΝΟΜΙΖΕΙΣ ΔΕΝ ΛΗΦΘΗΚΕ ΥΠΟΨΗ;	3	100,0	100,0
Σύνολο		3	100,0	100,0

Από την άλλη, κανένας από τους 3 γεωργούς των οποίων οι αιτήσεις απορρίφθηκαν δεν θεωρεί πως οι λόγοι απόρριψης του ήταν ικανοποιητικοί.

Πίνακας 6.61: Θα ξαναπροσπαθήσεις να υποβάλλεις αίτηση;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΝΑΙ	4	57,14	57,14
	ΟΧΙ	3	42,85	42,85
	Σύνολο	7	100,0	100,0

Μεταξύ των παραπάνω 7 γεωργών οι 4 σκοπεύουν να υποβάλλουν εκ νέου αίτηση για ένταξη τους σε κάποιο από τα δύο προγράμματα.

Πίνακας 6.62: Πώς κρίνεις τα σημερινά προγράμματα;

		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό
Έγκυρο	ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΒΕΛΤΙΩΘΟΥΝ	10	20,0	20,0
	ΔΕΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ	39	78,0	78,0
	ΑΛΛΟ	1	2,0	2,0
	Σύνολο	50	100,0	100,0

Σύμφωνα με την άποψη της πλειοψηφίας των γεωργών (78%), τα σημερινά προγράμματα που προωθούνται από το ΥΠΑΑΤ, δεν ανταποκρίνονται στα αληθινά προβλήματα του γεωργοκτηνοτροφικού κλάδου. Ένα επιπλέον 20% πιστεύει πως τα προγράμματα θα μπορούσαν να βελτιωθούν και να προωθηθούν με καλύτερους όρους και με καλύτερες χρηματοδοτήσεις.

6.2 Διμεταβλητή ανάλυση

Σε συνέχεια της μονομεταβλητής ανάλυσης πραγματοποιήθηκε διμεταβλητή ανάλυση με τη χρήση πινάκων διπλής εισόδου ώστε να γίνει μια καλύτερη προσέγγιση των στοιχείων που έχουν συγκεντρωθεί. Η διαδικασία Crosstabs παράγει διδιάστατους ή πολυδιάστατους πίνακες συχνοτήτων και ταυτόχρονα παρέχει ένα σύνολο στατιστικών δοκιμασιών και μέτρων συνάφειας οι οποίες αξιολογούν τις σχέσεις των μεταβλητών που υπεισέρχονται στη δομή των πινάκων. Οι γραμμές του πίνακα αποτελούνται από τις κατηγορίες της μιας μεταβλητής και οι στήλες από τις κατηγορίες της άλλης, ενώ στον εσωτερικό χώρο του παρατίθενται οι συχνότητες που αντιστοιχούν σε όλους τους δυνατούς συνδυασμούς των κατηγοριών των δύο μεταβλητών. Στόχος της ανάλυσης αυτής αποτελεί η διερεύνηση του βαθμού συσχέτισης που υπάρχει μεταξύ πιθανών συσχετίσεων των μεταβλητών (ανά δύο) που αφορούν την παρούσα έρευνα.

Για την διμεταβλητή ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν οι συντελεστές Phi, Cramer's V, Kendall's tau-b, Kendall's tau-c και Gamma. Επίσης χρησιμοποιήθηκε η στατιστική Approx. Significance με την οποία ελέγχουμε το επίπεδο σημαντικότητας της συσχέτισης των δύο μεταβλητών και η Value με την οποία ελέγχουμε το πόσο ισχυρή είναι η σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Παρακατω παρουσιάζονται οι πίνακες και τα αποτελέσματά τους.

Πίνακας :6.2.1 Υποβολή αίτησης στη Δ/ση γεωργίας ως προς το έτος γέννησης

		ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ			Total	
		ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟ 1965	ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟ 1975	>1975		
ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	ΝΑΙ	Count	3	4	0	7
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	42,9%	57,1%	,0%	100,0%
		% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	20,0%	23,5%	,0%	14,0%
		% of Total	6,0%	8,0%	,0%	14,0%
	ΟΧΙ	Count	12	13	18	43
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	27,9%	30,2%	41,9%	100,0%
		% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	80,0%	76,5%	100,0%	86,0%
		% of Total	24,0%	26,0%	36,0%	86,0%
Total	Count	15	17	18	50	
	% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	30,0%	34,0%	36,0%	100,0%	

	% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	30,0%	34,0%	36,0%	100,0%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Gamma	,549	,036

Η σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική. Διαπιστώνεται ότι οι σχετικά μικρότερης ηλικίας γεωργοί (έτος γέννησης >1975) δεν έχουν σκεφτεί ή δεν έχουν υποβάλει αίτηση στην διεύθυνση γεωργίας για να ενταχθούν σε πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ σε σχέση με τους πιο ηλικιωμένους γεωργούς.

Πίνακας 6.2.2 Υποβολή αίτησης στη Δ/ση γεωργίας ως προς τη συμμετοχή σε αγροτικό συνεταιρισμό

		ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ		Total	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	ΝΑΙ	Count	5	2	7
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	71,4%	28,6%	100,0%
		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	41,7%	5,3%	14,0%
		% of Total	10,0%	4,0%	14,0%
	ΟΧΙ	Count	7	36	43
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	16,3%	83,7%	100,0%
		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	58,3%	94,7%	86,0%
		% of Total	14,0%	72,0%	86,0%
Total	Count	12	38	50	
	% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	24,0%	76,0%	100,0%	
	% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	24,0%	76,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	,448	,002

Όπως διαπιστώνεται από τον πίνακα 2 η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Οι γεωργοί που είναι μέλη γεωργο-κτηνοτροφικού συνεταιρισμού έχουν υποβάλλει αίτηση στην διεύθυνση γεωργίας για ένταξή τους σε πρόγραμμα του ΥΠΠΑΤ σε μεγαλύτερο ποσοστό (71,4%) σε σχέση με τα μη μέλη (28,6%). Κατά συνέπεια η συμμετοχή σε συνεταιρισμό επηρεάζει θετικά την υποβολή αιτήσεων.

Πίνακας 6.2.3 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς οικογενειακή κατάσταση

		ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ			Total
		ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΣ ή ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟ Σ	ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟ Σ		
ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡ Α;	ΟΧΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΥΨΗΛΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙ Σ ή ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	Count	2	7	9
		% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡ Α;	22,2%	77,8%	100,0 %
		% within ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	7,4%	30,4%	18,0%
		% of Total	4,0%	14,0%	18,0%
	ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ	Count	14	11	25
		% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡ Α;	56,0%	44,0%	100,0 %
		% within ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	51,9%	47,8%	50,0%
		% of Total	28,0%	22,0%	50,0%
	ΛΟΙΠΑ	Count	11	5	16
		% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡ Α;	68,8%	31,3%	100,0 %
		% within ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	40,7%	21,7%	32,0%
		% of Total	22,0%	10,0%	32,0%
Total		Count	27	23	50

	% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	54,0%	46,0%	100,0%
	% within ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	54,0%	46,0%	100,0%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,319	,078

Όπως διαπιστώνεται, υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δύο μεταβλητών και η σχέση είναι ασθενής. Κατά συνέπεια, οι απόψεις των γεωργών σχετικά με τα σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων τείνουν να συσχετίζονται με την οικογενειακή τους κατάσταση. Και οι δύο κατηγορίες (παντρεμένοι – λοιποί) εντοπίζουν ως κύριο πρόβλημα τη γραφειοκρατία (47,8% και 51,9% αντίστοιχα) αλλά διαφοροποιούνται όσον αφορά στο ύψος των επιδοτήσεων (30,4% έναντι 7,4%) αλλά και τους “άλλους λόγους”.

Πίνακας 6.2.4 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς εξωγεωργική απασχόληση στο παρελθόν

		ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ		Total	
		ΟΧΙ	ΝΑΙ		
ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	ΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	Count	20	2	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	90,9%	9,1%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	51,3%	18,2%	44,0%
		% of Total	40,0%	4,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ>>	Count	16	6	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	72,7%	27,3%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	41,0%	54,5%	44,0%
		% of Total	32,0%	12,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΑ	Count	3	3	6

	<<ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ>>	% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	7,7%	27,3%	12,0%
		% of Total	6,0%	6,0%	12,0%
Total		Count	39	11	50
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	78,0%	22,0%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	78,0%	22,0%	100,0%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,324	,073

Όπως διαπιστώνεται, υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δύο μεταβλητών και η σχέση είναι ασθενής. Διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία (54,5%) όσων έχουν εξογεωργική εργασιακή εμπειρία γνωρίζουν κυρίως το Πρόγραμμα «Νέων Αγροτών» ενώ η πλειοψηφία (51,3%) όσων δεν έχουν τέτοια εμπειρία γνωρίζει και τα δύο προγράμματα.

Πίνακας 6.2.5 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς τα χρόνια απασχόλησης με τη γεωργία

		ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ		Total	
		ΕΩΣ 15 ΧΡΟΝΙΑ	ΑΠΟ 16 ΕΩΣ 25 ΧΡΟΝΙΑ		
ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	ΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	Count	7	15	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	31,8%	68,2%	100,0%
		% within ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	33,3%	51,7%	44,0%
		% of Total	14,0%	30,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ>>	Count	13	9	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	59,1%	40,9%	100,0%

		% within ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	61,9%	31,0%	44,0%
		% of Total	26,0%	18,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΑ <<ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ>>	Count	1	5	6
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	16,7%	83,3%	100,0%
		% within ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	4,8%	17,2%	12,0%
		% of Total	2,0%	10,0%	12,0%
Total	Count	21	29	50	
	% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	42,0%	58,0%	100,0%	
	% within ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΣΧΟΛΕΙΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	42,0%	58,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,321	,076

Όπως διαπιστώνεται, υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δύο μεταβλητών και η σχέση είναι ασθενής. Διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία (51,7%) όσων απασχολούνται στη γεωργία πάνω από 15 χρόνια γνωρίζει και τα δύο προγράμματα ενώ η πλειοψηφία (61,9%) όσων ασχολούνται με τη γεωργία έως 15 χρόνια γνωρίζει το Πρόγραμμα των «Νέων Αγροτών»

Πίνακας 6.2.6 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών)

		ΥΨΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ)		Total	
		ΜΙΚΡΟΤΕΡΟ ή ΙΣΟ ΤΩΝ 8000 ΕΥΡΩ	ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΤΩΝ 8000 ΕΥΡΩ		
ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	ΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	Count	6	16	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	27,3%	72,7%	100,0%

		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	24,0%	64,0%	44,0%
		% of Total	12,0%	32,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ>>	Count	15	7	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	68,2%	31,8%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	60,0%	28,0%	44,0%
		% of Total	30,0%	14,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΑ <<ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ>>	Count	4	2	6
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	66,7%	33,3%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	16,0%	8,0%	12,0%
		% of Total	8,0%	4,0%	12,0%
	Total	Count	25	25	50
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	50,0%	50,0%	100,0%
% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		50,0%	50,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,403	,017

Όπως διαπιστώνεται η σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών είναι είναι στατιστικά σημαντική και ασθενής. Κατά συνέπεια όσοι έχουν υψηλότερα εισοδήματα έχουν γνώση και των δύο προγραμμάτων (64%) ενώ όσοι έχουν μικρότερα εισοδήματα κατά βάση γνωρίζουν το Πρόγραμμα των «Νέων Αγροτών» (60%).

Πίνακας :6.2.7 Υποβολή αίτησης στη Δ/ση γεωργίας ως προς την πραγματοποίηση κάποιας αλλαγής στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια

			ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	ΝΑΙ	Count	5	2	7
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	71,4%	28,6%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	26,3%	6,5%	14,0%
		% of Total	10,0%	4,0%	14,0%
	ΟΧΙ	Count	14	29	43
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	32,6%	67,4%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	73,7%	93,5%	86,0%
		% of Total	28,0%	58,0%	86,0%
Total	Count	19	31	50	
	% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	38,0%	62,0%	100,0%	
	% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	38,0%	62,0%	100,0%	

	Value	Approx. Sig.
Phi	,278	,049

Από τον πίνακα 6.2.7 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι πολύ ασθενής. Παρατηρούμε ότι όσοι γεωργοί έχουν πραγματοποιήσει κάποια αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους κατά την τελευταία 5ετία είναι πιθανότερο να έχουν υποβάλλει αίτηση για κάποιο πρόγραμμα στη Δ/ση Γεωργίας.

Πίνακας :6.2.8 Υποβολή αίτησης στη Δ/ση γεωργίας ως προς την εφαρμογή κάποιας καινοτομίας

			ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΣΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	ΝΑΙ	Count	3	3	6
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΣΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	30,0%	8,1%	12,8%
		% of Total	6,4%	6,4%	12,8%
	ΟΧΙ	Count	7	34	41
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	17,1%	82,9%	100,0%
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΣΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	70,0%	91,9%	87,2%
		% of Total	14,9%	72,3%	87,2%
Total	Count	10	37	47	
	% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	21,3%	78,7%	100,0%	
	% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΣΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	21,3%	78,7%	100,0%	

	Value	Approx. Sig.
Phi	,268	,066

Από τον πίνακα 6.2.8 διαπιστώνεται τάση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών καθώς και ότι η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι πολύ Παρατηρούμε πως όσο πιο καινοτόμοι

εμφανίζονται να είναι οι γεωργοί τόσο πιο πιθανό είναι να έχουν υποβάλλει αίτηση για ένταξή τους σε κάποιο πρόγραμμα στην Δ/ση Γεωργίας.

Πίνακας :6.2.9 Υποβολή αίτησης στη Δ/ση γεωργίας ως προς σχεδιασμό κάποιας αλλαγής στα επόμενα 2 χρόνια

			ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	ΝΑΙ	Count	5	2	7
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	71,4%	28,6%	100,0%
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	27,8%	6,3%	14,0%
		% of Total	10,0%	4,0%	14,0%
	ΟΧΙ	Count	13	30	43
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	30,2%	69,8%	100,0%
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	72,2%	93,8%	86,0%
		% of Total	26,0%	60,0%	86,0%
Total		Count	18	32	50
		% within ΥΠΕΒΑΛΕΣ ΤΗΝ ΑΙΤΗΣΗ ΑΥΤΗ ΣΤΗ Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ;	36,0%	64,0%	100,0%
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	36,0%	64,0%	100,0%

	Value	Approx. Sig.
Phi	,298	,035

Από τον πίνακα 6.2.9 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι πολύ ασθενής. Παρατηρούμε ότι γεωργοί δήλωσαν ότι σχεδιάζουν την πραγματοποίηση κάποιας αλλαγής την επόμενη 2ετία είναι πιο πιθανό να έχουν υποβάλλει αίτηση για ένταξή τους σε κάποιο πρόγραμμα στη Δ/ση Γεωργίας.

Πίνακας :6.2.10 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς την πραγματοποίηση κάποιας αλλαγής στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια

		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΠΟΙΑΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ		Total	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	ΟΧΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΥΨΗΛΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ή ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	Count	3	6	9
		% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	33,3%	66,7%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	15,8%	19,4%	18,0%
		% of Total	6,0%	12,0%	18,0%
	ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ	Count	15	10	25
		% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	60,0%	40,0%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	78,9%	32,3%	50,0%
		% of Total	30,0%	20,0%	50,0%
	ΛΟΙΠΑ	Count	1	15	16
		% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	6,3%	93,8%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	5,3%	48,4%	32,0%
		% of Total	2,0%	30,0%	32,0%
	Total	Count	19	31	50
% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;		38,0%	62,0%	100,0%	
% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		38,0%	62,0%	100,0%	

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,491	,002

Από τον πίνακα 6.2.10 διαπιστώνουμε ότι η σχέση μεταξύ των 2 μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση τους είναι ασθενής. Φαίνεται ότι για όσους γεωργούς πραγματοποίησαν κάποια αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους την τελευταία 5ετία το σημαντικότερο πρόβλημα αφορά στη γραφειοκρατία (78,9%) ενώ για όσους δεν πραγματοποίησαν κάποια αλλαγή διάφοροι άλλοι λόγοι εντός της γραφειοκρατίας και του ύψους των ενισχύσεων.

Πίνακας :6.2.11 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς την εφαρμογή κάποιας καινοτομίας

		ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;		Total		
		ΝΑΙ	ΟΧΙ			
ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	ΟΧΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΥΨΗΛΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ή ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	Count	4	5	9	
		% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	44,4%	55,6%	100,0%	
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	40,0%	13,5%	19,1%	
		% of Total	8,5%	10,6%	19,1%	
	ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ ή ΛΟΙΠΑ	Count	6	32	38	
		% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	15,8%	84,2%	100,0%	
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	60,0%	86,5%	80,9%	
		% of Total	12,8%	68,1%	80,9%	
	Total		Count	10	37	47
			% within ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ;	21,3%	78,7%	100,0%

	% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΣΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	21,3%	78,7%	100,0%

	Value	Approx. Sig.
Phi	,275	,059

Από τον πίνακα 6.2.11 διαπιστώνουμε ότι υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των 2 μεταβλητών και η σχέση τους είναι ασθενής. Παρατηρούμε πως αν και η υπερβολική γραφειοκρατία είναι το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν όλοι οι γεωργοί σε σχέση με τα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ αυτή εμφανίζεται ως πιο σημαντικός αποτρεπτικός παράγοντας μεταξύ των λιγότερο καινοτόμων γεωργών.

Πίνακας :6.2.12 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς την πρόθεση πραγματοποίησης κάποιας αλλαγής στα επόμενα 2 χρόνια

		ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;		Total	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΣΚΕΦΤΗΚΕΣ ΝΑ ΜΠΕΙΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ; ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ή ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓ. ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ή ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	Count	17	20	37
		% within ΣΚΕΦΤΗΚΕΣ ΝΑ ΜΠΕΙΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ; ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	45,9%	54,1%	100,0%
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	94,4%	62,5%	74,0%
		% of Total	34,0%	40,0%	74,0%
	ΑΛΛΟ	Count	1	12	13
		% within ΣΚΕΦΤΗΚΕΣ ΝΑ ΜΠΕΙΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ; ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	7,7%	92,3%	100,0%
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	5,6%	37,5%	26,0%

		% of Total	2,0%	24,0%	26,0%
Total	Count		18	32	50
	% within ΣΚΕΦΤΗΚΕΣ ΝΑ ΜΠΕΙΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ; ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ		36,0%	64,0%	100,0%
	% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;		100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		36,0%	64,0%	100,0%

	Value	Approx. Sig.
Phi	,350	,013

Από τον πίνακα 6.2.12 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Διαπιστώνεται ότι όσοι προτίθενται να πραγματοποιήσουν κάποια αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους την επόμενη χρονιά θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι κύριο πλεονέκτημα των προγραμμάτων είναι η μείωση του κόστους παραγωγής ή η αύξηση της παραγωγικότητας της εκμετάλλευσής τους ή η αύξηση του εισοδήματός τους.

Πίνακας :6.2.13 Σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠ.Α.Α.Τ ως προς τις επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας ,γραφεία μελετητών ,κτλ

		ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;			Total	
		ΣΥΧΝΑ	ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	ΣΠΑΝΙΑ ή ΠΟΤΕ		
ΣΚΕΦΤΗΚΕΣ ΝΑ ΜΠΕΙΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ; ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ή ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓ. ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ή ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	Count	12	8	17	37
		% within ΣΚΕΦΤΗΚΕΣ ΝΑ ΜΠΕΙΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ; ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	32,4%	21,6%	45,9%	100,0%
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	60,0%	66,7%	94,4%	74,0%
		% of Total	24,0%	16,0%	34,0%	74,0%

	ΑΛΛΟ	Count	8	4	1	13
		% within ΣΚΕΦΤΗΚΕΣ ΝΑ ΜΠΕΙΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ; ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	61,5%	30,8%	7,7%	100,0%
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	40,0%	33,3%	5,6%	26,0%
		% of Total	16,0%	8,0%	2,0%	26,0%
Total		Count	20	12	18	50
		% within ΣΚΕΦΤΗΚΕΣ ΝΑ ΜΠΕΙΣ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ; ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	40,0%	24,0%	36,0%	100,0%
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	40,0%	24,0%	36,0%	100,0%

	Value	Approx. Sig.
Kendall's tau-c	,320	,007

Από τον πίνακα 6.2.13 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Διαπιστώνεται ότι όσο λιγότερες επαφές έχουν οι γεωργοί με τις υπηρεσίες τόσο περισσότερο θεωρούν ότι κύριο πλεονέκτημα των προγραμμάτων είναι η μείωση του κόστους παραγωγής/ αύξηση της παραγωγικότητας της εκμετάλλευσής τους/ αύξηση του εισοδήματός τους .

Πίνακας :6.2.14 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς την ενημέρωση των γεωργών (από τις αρμόδιες υπηρεσίες) για θέματα που τους αφορούν

	ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ (ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ) ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΟΥΝ;	Total
--	--	-------

			ΝΑΙ ή ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	ΟΧΙ	
ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	ΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	Count	2	20	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	9,1%	90,9%	100,0%
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΠΑΡΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ (ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ) ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΟΥΝ;	33,3%	45,5%	44,0%
		% of Total	4,0%	40,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ>>	Count	1	21	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	4,5%	95,5%	100,0%
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΠΑΡΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ (ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ) ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΟΥΝ;	16,7%	47,7%	44,0%
		% of Total	2,0%	42,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΑ <<ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ>>	Count	3	3	6
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΠΑΡΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ (ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ) ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΟΥΝ;	50,0%	6,8%	12,0%
		% of Total	6,0%	6,0%	12,0%
Total	Count	6	44	50	
	% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	12,0%	88,0%	100,0%	
	% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΠΑΡΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ (ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ) ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΟΥΝ;	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	12,0%	88,0%	100,0%	

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,437	,008

Από τον πίνακα 6.2.14 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Διαπιστώνεται ότι όσοι γεωργοί θεωρούν ότι η ενημέρωσή τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες είναι επαρκής γνωρίζουν κυρίως τα σχέδια βελτίωσης ή και τα δύο προγράμματα ενώ γνωρίζουν ελάχιστα το πρόγραμμα «Νέων Αγροτών». Από την άλλη, όσοι γεωργοί θεωρούν την ενημέρωσή τους ανεπαρκή γνωρίζουν κυρίως το πρόγραμμα «Νέων Αγροτών» ή και τα δύο προγράμματα ενώ γνωρίζουν ελάχιστα τα σχέδια βελτίωσης.

Πίνακας :6.2.15 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς την επάρκεια των τεχνικών γνώσεων των γεωργών

		ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ		Total	
		ΝΑΙ ΠΟΛΥ ΚΑΛΕΣ	ΝΑΙ ΑΡΚΕΤΕΣ		
ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	ΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	Count	7	15	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	31,8%	68,2%	100,0%
		% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	58,3%	39,5%	44,0%
		% of Total	14,0%	30,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ>>	Count	2	20	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	9,1%	90,9%	100,0%
		% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	16,7%	52,6%	44,0%
		% of Total	4,0%	40,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΑ	Count	3	3	6

	<<ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ>>	% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	25,0%	7,9%	12,0%
		% of Total	6,0%	6,0%	12,0%
Total		Count	12	38	50
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	24,0%	76,0%	100,0%
		% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	24,0%	76,0%	100,0%

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,336	,060

Από τον πίνακα 6.2.15 διαπιστώνουμε ότι υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών και η σχέση μεταξύ τους είναι ασθενής. Διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των γεωργών που θεωρεί πως κατέχει επαρκείς γνώσεις στη γεωργία γνωρίζει και τα δύο προγράμματα ενώ όσοι θεωρούν πως δεν έχουν επαρκείς γνώσεις γνωρίζουν κυρίως το πρόγραμμα «Νέων Γεωργών».

Πίνακας :6.2.16 Γνώση προγράμματος νέων αγροτών και σχεδίων βελτίωσης ως προς την ικανοποίηση από το γεωργικό εισόδημα

		ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ		Total	
		ΝΑΙ	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ		
ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	ΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ	Count	17	5	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	77,3%	22,7%	100,0%

		% within ΕΙΣΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;	54,8%	26,3%	44,0%
		% of Total	34,0%	10,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ <<ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ>>	Count	12	10	22
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	54,5%	45,5%	100,0%
		% within ΕΙΣΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;	38,7%	52,6%	44,0%
		% of Total	24,0%	20,0%	44,0%
	ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΑ <<ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ>>	Count	2	4	6
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	33,3%	66,7%	100,0%
		% within ΕΙΣΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;	6,5%	21,1%	12,0%
		% of Total	4,0%	8,0%	12,0%
	Total	Count	31	19	50
		% within ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ;	62,0%	38,0%	100,0%
% within ΕΙΣΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		62,0%	38,0%	100,0%	

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,310	,091

Από τον πίνακα 6.2.16 διαπιστώνουμε τάση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών καθώς και ότι η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Διαπιστώνεται ότι όσο πιο ευχαριστημένοι από το εισόδημά τους είναι οι γεωργοί τόσο πιο πιθανό είναι να γνωρίζουν και τα δύο προγράμματα ενώ όσοι δεν είναι ικανοποιημένοι γνωρίζουν κατά κύριο λόγο το πρόγραμμα «Νέων Γεωργών»

Πίνακας 6.2.17 :Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως προς την κύρια απασχόληση από άποψη εισοδήματος

		ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ		Total	
		ΓΕΩΡΓΙΑ	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ		
ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	ΝΑΙ	Count	15	4	19
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	78,9%	21,1%	100,0%
		% within ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	48,4%	21,1%	38,0%
		% of Total	30,0%	8,0%	38,0%
	ΟΧΙ	Count	16	15	31
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	51,6%	48,4%	100,0%
		% within ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	51,6%	78,9%	62,0%
		% of Total	32,0%	30,0%	62,0%
Total	Count	31	19	50	
	% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	62,0%	38,0%	100,0%	
	% within ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	62,0%	38,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	,273	,053

Από τον πίνακα 6.2.17 διαπιστώνεται ότι υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δύο μεταβλητών και η σχέση είναι ασθενής. Όσοι έχουν ως κύρια πηγή εισοδήματος τη γεωργία έχουν προβεί σε μεγαλύτερο βαθμό σε αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους σε σχέση με όσους έχουν ως κύρια πηγή εισοδήματος την κτηνοτροφία.

Πίνακας 6.2.18 :Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως προς άλλες εργασίες στο παρελθόν

		ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ		Total	
		ΟΧΙ	ΝΑΙ		
ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	ΝΑΙ	Count	10	9	19
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	52,6%	47,4%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	25,6%	81,8%	38,0%
		% of Total	20,0%	18,0%	38,0%
	ΟΧΙ	Count	29	2	31
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	93,5%	6,5%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	74,4%	18,2%	62,0%
		% of Total	58,0%	4,0%	62,0%
Total	Count	39	11	50	
	% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	78,0%	22,0%	100,0%	
	% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	78,0%	22,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	-,479	,001

Από τον πίνακα 6.2.18 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι

ασθενής. Όσοι κατά το παρελθόν έχουν κάνει και άλλες εργασίες έχουν κάνει σε μεγαλύτερο βαθμό αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους.

Πίνακας 6.2.19 :Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως προς τον λόγο ασχολίας επαγγελματικά με την γεωργία

		ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ				Total	
		ΕΙΜΑΙ Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	ΕΙΧΑΜΕ ΠΟΛΛΑ ΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΝΑΓΚΑΣΤΗΚΑ ΓΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ (ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΑΤΕΡΑ,ΓΑΜΟΣ)	ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ ΑΛΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΙΕΞΟΔΟΣ		
ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	ΝΑΙ	Count	3	1	11	4	19
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	15,8%	5,3%	57,9%	21,1%	100,0%
		% within ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	21,4%	7,1%	68,8%	66,7%	38,0%
		% of Total	6,0%	2,0%	22,0%	8,0%	38,0%
	ΟΧΙ	Count	11	13	5	2	31
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	35,5%	41,9%	16,1%	6,5%	100,0%
		% within ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	78,6%	92,9%	31,3%	33,3%	62,0%
		% of Total	22,0%	26,0%	10,0%	4,0%	62,0%

Total	Count	14	14	16	6	50
	% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	28,0%	28,0%	32,0%	12,0%	100,0%
	% within ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗ ΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	28,0%	28,0%	32,0%	12,0%	100,0%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,562	,001

Από τον πίνακα 6.2.19 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ισχυρή. Διαπιστώνεται ότι αλλαγή(-ες) στην εκμετάλλευσή τους έχουν πραγματοποιήσει όσοι γεωργοί ασχολήθηκαν με τη γεωργία είτε λόγω οικογενειακών λόγων είτε λόγω μη ύπαρξης εναλλακτικής επαγγελματικής διεξόδου.

Πίνακας 6.2.20:Αλλαγή στην εκμετάλλευσή τα τελευταία 5 χρόνια ως την παρακολούθηση γεωργικών μαθημάτων

		ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ		Total	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	ΝΑΙ	Count	10	9	19
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	52,6%	47,4%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	90,9%	23,1%	38,0%

	OXI	% of Total	20,0%	18,0%	38,0%
		Count	1	30	31
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	3,2%	96,8%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	9,1%	76,9%	62,0%
Total		% of Total	2,0%	60,0%	62,0%
		Count	11	39	50
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	22,0%	78,0%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	22,0%	78,0%	100,0%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	,579	,000

Από τον πίνακα 6.2.20 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ισχυρή. Όσοι έχουν παρακολουθήσει γεωργικά μαθήματα έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό πραγματοποιήσει αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους κατά την τελευταία 5ετία.

Πίνακας 6.2.21: Αλλαγή στην εκμετάλλευση τα τελευταία 5 χρόνια ως προς αν είναι μέλος αγροτικού συνεταιρισμού

		ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ		Total	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	ΝΑΙ	Count	8	11	19
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	42,1%	57,9%	100,0%

		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	66,7%	28,9%	38,0%
		% of Total	16,0%	22,0%	38,0%
	ΟΧΙ	Count	4	27	31
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	12,9%	87,1%	100,0%
		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	33,3%	71,1%	62,0%
		% of Total	8,0%	54,0%	62,0%
Total	Count	12	38	50	
	% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΣΟΥ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ 5 ΧΡΟΝΙΑ	24,0%	76,0%	100,0%	
	% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	24,0%	76,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	,332	,019

Από τον πίνακα 6.2.21 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Όσοι είναι μέλη συνεταιρισμών έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό πραγματοποιήσει αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους κατά την τελευταία 5ετία.

Πίνακας 6.2.22 :Εφαρμογή κάποιας καινοτομίας ως προς το έτος γέννησης

		ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ			Total	
		ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟ 1965	ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟ 1975	>1975		
ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	ΝΑΙ	Count	6	1	3	10
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	60,0%	10,0%	30,0%	100,0%

		% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	40,0%	6,7%	17,6%	21,3%
		% of Total	12,8%	2,1%	6,4%	21,3%
	ΟΧΙ	Count	9	14	14	37
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	24,3%	37,8%	37,8%	100,0%
		% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	60,0%	93,3%	82,4%	78,7%
		% of Total	19,1%	29,8%	29,8%	78,7%
Total	Count	15	15	17	47	
	% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	31,9%	31,9%	36,2%	100,0%	
	% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	31,9%	31,9%	36,2%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,332	,075

Από τον πίνακα 6.2.22 διαπιστώνουμε ότι υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών και η σχέση τους είναι ασθενής. Οι μεγαλύτερης ηλικίας γεωργοί έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό πραγματοποιήσει αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους κατά την τελευταία 5ετία.

Πίνακας 6.2.23: Εφαρμογή κάποιας καινοτομίας ως προς αν έχει κάνει στο παρελθόν και άλλες εργασίες

		ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ		Total	
		ΟΧΙ	ΝΑΙ		
ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	ΝΑΙ	Count	3	7	10
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	30,0%	70,0%	100,0%

		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	8,1%	70,0%	21,3%
		% of Total	6,4%	14,9%	21,3%
	ΟΧΙ	Count	34	3	37
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	91,9%	8,1%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	91,9%	30,0%	78,7%
		% of Total	72,3%	6,4%	78,7%
Total	Count	37	10	47	
	% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	78,7%	21,3%	100,0%	
	% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	78,7%	21,3%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	-,619	,000

Από τον πίνακα 6.2.23 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ισχυρή. Από τα παραπάνω φαίνεται ότι οι γεωργοί που έχουν πραγματοποιήσει αλλαγές στις εκμεταλλεύσεις τους έχουν κάνει στο παρελθόν και άλλες εργασίες.

Πίνακας 6.2.24: Εφαρμογή κάποιας καινοτομίας ως προς την παρακολούθηση γεωργικών μαθημάτων

		ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ		Total	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ	ΝΑΙ	Count	5	5	10

ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	50,0%	13,5%	21,3%
		% of Total	10,6%	10,6%	21,3%
	ΟΧΙ	Count	5	32	37
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	13,5%	86,5%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	50,0%	86,5%	78,7%
		% of Total	10,6%	68,1%	78,7%
	Total	Count	10	37	47
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	21,3%	78,7%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	100,0%	100,0%	100,0%
% of Total		21,3%	78,7%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	,365	,012

Από τον πίνακα 6.2.24 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι οι γεωργοί οι οποίοι καινοτόμησαν έχουν παρακολουθήσει γεωργικά μαθήματα στο παρελθόν.

Πίνακας 6.2.25: Εφαρμογή κάποιας καινοτομίας ως προς τη συμμετοχή σε αγροτικό συνεταιρισμό

		ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ		Total			
		ΝΑΙ	ΟΧΙ				
ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	ΝΑΙ	Count	5	5	10		
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	50,0%	50,0%	100,0%		
		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	50,0%	13,5%	21,3%		
		% of Total	10,6%	10,6%	21,3%		
	ΟΧΙ	Count	5	32	37		
		% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	13,5%	86,5%	100,0%		
		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	50,0%	86,5%	78,7%		
		% of Total	10,6%	68,1%	78,7%		
		Total		Count	10	37	47
				% within ΕΦΑΡΜΟΣΕΣ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟ ΕΙΧΑΝ ΣΚΕΦΘΕΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΕΞΕΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΣΟΥ;	21,3%	78,7%	100,0%
		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	100,0%	100,0%	100,0%		
		% of Total	21,3%	78,7%	100,0%		

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	,365	,012

Από τον πίνακα 6.2.25 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι οι γεωργοί οι οποίοι καινοτόμησαν ήταν ενεργά μέλη σε κάποιο συνεταιρισμό.

Πίνακας 6.2.26:Ενδεχόμενη αλλαγή στην εκμετάλλευση στα επόμενα 2 χρόνια ως προς άλλες εργασίες στο παρελθόν

		ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ		Total	
		ΟΧΙ	ΝΑΙ		
ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	ΝΑΙ	Count	11	7	18
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	61,1%	38,9%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	28,2%	63,6%	36,0%
		% of Total	22,0%	14,0%	36,0%
	ΟΧΙ	Count	28	4	32
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	87,5%	12,5%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	71,8%	36,4%	64,0%
		% of Total	56,0%	8,0%	64,0%
Total	Count	39	11	50	
	% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	78,0%	22,0%	100,0%	
	% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	78,0%	22,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	-,306	,031

Από τον πίνακα 6.2.26 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Από εδώ καταλαβαίνουμε ότι όσοι γεωργοί έχουν κάνει στο παρελθόν και άλλες εργασίες ,είναι πιο κοντά στο να κάνουν μια αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους τα επόμενα 2 χρόνια.

Πίνακας 6.2.27: Ενδεχόμενη αλλαγή στην εκμετάλλευση στα επόμενα 2 χρόνια ως προς τον λόγο ασχολίας επαγγελματικά με την γεωργία

		ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ				Total	
		ΕΙΜΑΙ Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	ΕΙΧΑΜ Ε ΠΟΛΛΑ ΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΝΑΓΚΑΣΤΗΚΑ ΓΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ (ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΑΤΕΡΑ, ΓΑΜΟΣ)	ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ ΑΛΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΙΕΞΟΔΟΣ		
ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	ΝΑΙ	Count	4	4	5	5	18
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	22,2%	22,2%	27,8%	27,8%	100,0%
		% within ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	28,6%	28,6%	31,3%	83,3%	36,0%
	% of Total	8,0%	8,0%	10,0%	10,0%	36,0%	
	ΟΧΙ	Count	10	10	11	1	32
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	31,3%	31,3%	34,4%	3,1%	100,0%
		% within ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ	71,4%	71,4%	68,8%	16,7%	64,0%
		% of Total	20,0%	20,0%	22,0%	2,0%	64,0%
	Total	Count	14	14	16	6	50
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	28,0%	28,0%	32,0%	12,0%	100,0%
% within ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

	ΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ					
	% of Total	28,0%	28,0%	32,0%	12,0%	100,0%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Cramer's V	,365	,083

Από τον πίνακα 6.2.27 διαπιστώνουμε ότι υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών και η σχέση τους είναι ασθενής. Από τον παραπάνω πίνακα διαφαίνεται ότι οι γεωργοί που ασχολούνται επαγγελματικά με την γεωργία λόγω του ότι δεν υπήρχε άλλη επαγγελματική διέξοδος ή για οικογενειακούς λόγους ,είναι πολύ κοντά σε μια ενδεχόμενη αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους ,τα επόμενα 2 χρόνια.

Πίνακας 6.2.28: Σχεδιασμός κάποιας αλλαγής στα επόμενα 2 χρόνια ως προς την παρακολούθηση γεωργικών μαθημάτων

		ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ		Total	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	ΝΑΙ	Count	9	9	18
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	81,8%	23,1%	36,0%
		% of Total	18,0%	18,0%	36,0%
	ΟΧΙ	Count	2	30	32
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	6,3%	93,8%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	18,2%	76,9%	64,0%
		% of Total	4,0%	60,0%	64,0%
Total		Count	11	39	50
		% within ΣΚΟΠΕΥΕΙΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ 2 ΧΡΟΝΙΑ;	22,0%	78,0%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	100,0%	100,0%	100,0%

	% of Total	22,0%	78,0%	100,0%
--	------------	-------	-------	--------

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	,507	,000

Από τον πίνακα 6.2.28 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ισχυρή. Εδώ καταλαβαίνουμε πως οι γεωργοί που έχουν παρακολουθήσει γεωργικά μαθήματα ,σκέπτονται σοβαρά μια αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους τα επόμενα 2 χρόνια.

Πίνακας 6.2.29:Επισκεψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, γραφεία μελετητών, κτλ ως προς το έτος γέννησης

		ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ			Total	
		ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟ 1965	ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟ 1975	>1975		
ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	ΣΥΧΝΑ	Count	8	8	4	20
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	40,0 %	40,0 %	20,0 %	100,0 %
		% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	53,3 %	47,1 %	22,2 %	40,0 %
		% of Total	16,0 %	16,0 %	8,0%	40,0 %
	ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	Count	3	3	6	12
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	25,0 %	25,0 %	50,0 %	100,0 %
		% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	20,0 %	17,6 %	33,3 %	24,0 %
		% of Total	6,0%	6,0%	12,0 %	24,0 %
	ΣΠΑΝΙΑ ή ΠΟΤΕ	Count	4	6	8	18
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	22,2 %	33,3 %	44,4 %	100,0 %

		% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	26,7 %	35,3 %	44,4 %	36,0 %
		% of Total	8,0%	12,0 %	16,0 %	36,0 %
Total		Count	15	17	18	50
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	30,0 %	34,0 %	36,0 %	100,0 %
		% within ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
		% of Total	30,0 %	34,0 %	36,0 %	100,0 %

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Kendall's tau-b	,206	,079

Από τον πίνακα 6.2.29 διαπιστώνουμε ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών και η σχέση τους είναι πολύ ασθενής. Σε αυτή την περίπτωση παρατηρούμε πως οι μεγαλύτεροι σε ηλικία γεωργοί επισκέπτονται συχνά ή κάνουν επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους ,διεύθυνση γεωργίας ,γραφεία μελετητών κτλ. για θέματα που τους αφορούν. Αντίθετα ,οι μικρότεροι σε ηλικία γεωργοί δείχνουν να μην επισκέπτονται τους παραπάνω για θέματα που τους αφορούν.

Πίνακας 6.2.30:Επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, γραφεία μελετητών ,κτλ ως προς την οικογενειακή κατάσταση

		ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		Total	
		ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΣ ή ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ	ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ		
ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ	ΣΥΧΝ	Count	8	12	20

ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑ Σ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	Α	% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑ Σ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	40,0%	60,0%	100, 0%
		% within ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	29,6%	52,2%	40,0 %
		% of Total	16,0%	24,0%	40,0 %
	ΜΕΡΙ ΚΕΣ ΦΟΡΕ Σ	Count	6	6	12
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑ Σ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	50,0%	50,0%	100, 0%
		% within ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	22,2%	26,1%	24,0 %
		% of Total	12,0%	12,0%	24,0 %
	ΣΠΑΝΙ Α ή ΠΟΤΕ	Count	13	5	18
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑ Σ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	72,2%	27,8%	100, 0%
		% within ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	48,1%	21,7%	36,0 %
		% of Total	26,0%	10,0%	36,0 %
	Total	Count	27	23	50
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑ Σ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	54,0%	46,0%	100, 0%
% within ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		100,0%	100,0%	100, 0%	
% of Total		54,0%	46,0%	100, 0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Kendall's tau-c	-,301	,037

Από τον πίνακα 6.2.30 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Οι παντρεμένοι γεωργοί δείχνουν να επισκέπτονται τους τοπικούς

γεωπόνους ,διεύθυνση γεωργίας, μελετητές κτλ σε σχέση με τους ανύπαντρους γεωργούς που δεν προτιμάμε κάτι τέτοιο.

Πίνακας 6.2.31:Επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, γραφεία μελετητών, κτλ ως προς τα χρόνια λήψης αποφάσεων

			ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΙΡΝΕΤΑΙ ΕΣΕΙΣ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ			Total
			0-10 ΧΡΟΝΙΑ	11-20 ΧΡΟΝΙΑ	ΠΑΝΩ ΑΠΟ 20 ΧΡΟΝΙΑ	
ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	ΣΥΧΝΑ	Count	5	4	11	20
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	25,0 %	20,0 %	55,0 %	100,0 %
		% within ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΙΡΝΕΤΑΙ ΕΣΕΙΣ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	23,8 %	30,8 %	68,8 %	40,0 %
		% of Total	10,0 %	8,0%	22,0 %	40,0 %
	ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ	Count	7	3	2	12
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	58,3 %	25,0 %	16,7 %	100,0 %
		% within ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΙΡΝΕΤΑΙ ΕΣΕΙΣ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	33,3 %	23,1 %	12,5 %	24,0 %
		% of Total	14,0 %	6,0%	4,0%	24,0 %
	ΣΠΑΝΙΑ ή ΠΟΤΕ	Count	9	6	3	18
		% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	50,0 %	33,3 %	16,7 %	100,0 %
		% within ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΙΡΝΕΤΑΙ ΕΣΕΙΣ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	42,9 %	46,2 %	18,8 %	36,0 %
		% of Total	18,0 %	12,0 %	6,0%	36,0 %

Total	Count	21	13	16	50
	% within ΚΑΝΕΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΓΕΩΠΟΝΟΥΣ,Δ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ ,ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ,ΚΤΛ;	42,0 %	26,0 %	32,0 %	100,0 %
	% within ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΙΡΝΕΤΑΙ ΕΞΕΙΣ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	% of Total	42,0 %	26,0 %	32,0 %	100,0 %

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Kendall's tau-b	-,287	,016

Από τον πίνακα 6.2.31 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι πολύ ασθενής. Εδώ θα παρατηρήσουμε πως οι γεωργοί που παίρνουν αποφάσεις για τις εκμεταλλεύσεις τους πάνω από 20 χρόνια ,επισκέπτονται συχνότερα τοπικούς γεωπόνους, Δ. γεωργίας, μελετητές κτλ σε σχέση με γεωργούς που είναι υπεύθυνοι για την λήψη των αποφάσεων λιγότερα χρόνια.

Πίνακας 6.2.32: Γεωργικές τεχνικές γνώσεις ως προς το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών);

		ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);		Total	
		ΜΙΚΡΟΤΕΡΟ ή ΙΣΟ ΤΩΝ 8000 ΕΥΡΩ	ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΤΩΝ 8000 ΕΥΡΩ		
ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	ΝΑΙ ΠΟΛΥ ΚΑΛΕΣ	Count	3	9	12
		% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	25,0%	75,0%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	12,0%	36,0%	24,0%
		% of Total	6,0%	18,0%	24,0%

	ΝΑΙ ΑΡΚΕΤΕΣ	Count	22	16	38
		% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	57,9%	42,1%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	88,0%	64,0%	76,0%
		% of Total	44,0%	32,0%	76,0%
Total		Count	25	25	50
		% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	50,0%	50,0%	100,0%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Kendall's tau-b	-,281	,038

Από τον πίνακα 6.2.32 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι πολύ ασθενής. Από τον παραπάνω πίνακα ,καταλαβαίνουμε πως οι γεωργοί που έχουν μέσο εισόδημα μεγαλύτερο από 8000 € ,κατά την άποψη τους έχουν πολύ καλές τεχνικές γνώσεις πάνω στον τομέα τους. Όσο μειώνεται το εισόδημα τόσο μειώνεται και η προσωπική εκτίμηση αυτών στο αν έχουν καλές τεχνικές γνώσεις.

Πίνακας 6.2.33:Γεωργικές τεχνικές γνώσεις ως προς προς τη συμμετοχή σε αγροτικό συνεταιρισμό

		ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ		Total	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ	ΝΑΙ ΠΟΛΥ	Count	5	7	12

ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	ΚΑΛΕΣ	% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	41,7%	58,3%	100,0%
		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	41,7%	18,4%	24,0%
		% of Total	10,0%	14,0%	24,0%
	ΝΑΙ ΑΡΚΕΤΕΣ	Count	7	31	38
		% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	18,4%	81,6%	100,0%
		% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	58,3%	81,6%	76,0%
		% of Total	14,0%	62,0%	76,0%
Total	Count	12	38	50	
	% within ΘΕΩΡΕΙΣ ΟΤΙ ΚΑΤΕΧΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΟΜΕΑ ΣΟΥ;	24,0%	76,0%	100,0%	
	% within ΕΙΣΑΙ ΜΕΛΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	24,0%	76,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	,232	,100

Από τον πίνακα 6.2.33 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά μη σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι πολύ ασθενής. Οι εγγεγραμμένοι γεωργοί σε κάποιο συνεταιρισμό ,έχουν την εκτίμηση πως κατέχουν υψηλότερο επίπεδο τεχνικών γνώσεων στον τομέα τους ,σε σχέση με άλλους που δεν ανήκουν σε συνεταιρισμό.

Πίνακας 6.2.34: Ικανοποίηση από το γεωργικό εισόδημα ως προς το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών);

	ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	Total
--	--	-------

		ΜΙΚΡΟΤΕΡΟ ή ΙΣΟ ΤΩΝ 8000 ΕΥΡΩ	ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΤΩΝ 8000 ΕΥΡΩ		
ΕΙΣΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;	ΝΑΙ	Count	12	19	31
		% within ΕΙΣΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;	38,7%	61,3%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	48,0%	76,0%	62,0%
		% of Total	24,0%	38,0%	62,0%
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	Count	13	6	19
		% within ΕΙΣΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;	68,4%	31,6%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	52,0%	24,0%	38,0%
		% of Total	26,0%	12,0%	38,0%
	Total	Count	25	25	50
		% within ΕΙΣΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;	50,0%	50,0%	100,0%
% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		50,0%	50,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Kendall's tau-b	-,288	,033

Από τον πίνακα 6.2.34 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι πολύ ασθενής. Σε γενικές γραμμές ,οι γεωργοί που έχουν γεωργικό εισόδημα άνω των 8000 € ,είναι ευχαριστημένοι από το εισόδημά τους ,σε σχέση με άλλους γεωργούς που όσο μειώνεται το εισόδημα μειώνεται και η ευχαρίστησή τους .

Πίνακας 6.2.35:Ενημέρωση των γεωργών (από τις αρμόδιες

υπηρεσίες) για θέματα που τους αφορούν ως προς άλλες εργασίες στο παρελθόν.

			ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ		Total
			ΟΧΙ	ΝΑΙ	
ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	ΝΑΙ ή ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	Count	15	1	16
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	93,8%	6,3%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	38,5%	9,1%	32,0%
		% of Total	30,0%	2,0%	32,0%
	ΟΧΙ	Count	24	10	34
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	70,6%	29,4%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	61,5%	90,9%	68,0%
		% of Total	48,0%	20,0%	68,0%
	Total	Count	39	11	50
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	78,0%	22,0%	100,0%
% within ΕΧΕΙΣ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		78,0%	22,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
--	-------	--------------

Phi	,261	,065
-----	------	------

Από τον πίνακα 6.2.35 διαπιστώνουμε ότι υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι πολύ ασθενής. Εδώ θα παρατηρήσουμε πως όποιοι γεωργοί στο παρελθόν δεν είχαν σχέση ή δεν είχαν κάνει άλλη ή άλλες εργασίες εκτός της γεωργικής απασχόλησης τους, πιστεύουν πως τους δίνεται επαρκής πληροφόρηση και επεξηγήσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ από τους αρμόδιους φορείς.

Πίνακας 6.2.36:Ενημέρωση των γεωργών (από τις αρμόδιες υπηρεσίες) για θέματα που τους αφορούν ως προς το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών);

		ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);		Total	
		ΜΙΚΡΟΤΕΡΟ ή ΙΣΟ ΤΩΝ 8000 ΕΥΡΩ	ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΤΩΝ 8000 ΕΥΡΩ		
ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	ΝΑΙ ή ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ	Count	3	13	16
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	18,8%	81,3%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	12,0%	52,0%	32,0%
	% of Total		6,0%	26,0%	32,0%
	ΟΧΙ	Count	22	12	34
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	64,7%	35,3%	100,0%

		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	88,0%	48,0%	68,0%
		% of Total	44,0%	24,0%	68,0%
		Count	25	25	50
Total		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΠΟΙΟ ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΣΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (Μ.Ο. 2 ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΕΤΩΝ);	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	50,0%	50,0%	100,0%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Kendall's tau-b	-,429	,001

Από τον πίνακα 6.2.36 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά σημαντική και η σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι ασθενής. Εδώ θα παρατηρήσουμε πως οι γεωργοί που έχουν γεωργικό εισόδημα άνω των 8000 € ,πιστεύουν πως είναι επαρκής η πληροφόρηση και οι επεξηγήσεις που τους δίνονται από τους αρμόδιους φορείς.

Πίνακας 6.2.37:Ενημέρωση των γεωργών (από άλλους φορείς) για θέματα που τους αφορούν ως προς την παρακολούθηση γεωργικά μαθήματα

	ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ		Total
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	ΝΑΙ	Count	1	13	14
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	7,1%	92,9%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	9,1%	33,3%	28,0%
		% of Total	2,0%	26,0%	28,0%
	ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ + ΟΧΙ	Count	10	26	36
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	27,8%	72,2%	100,0%
		% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	90,9%	66,7%	72,0%
		% of Total	20,0%	52,0%	72,0%
	Total	Count	11	39	50
		% within ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΣΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΕΠΑΡΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;	22,0%	78,0%	100,0%
% within ΕΧΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		22,0%	78,0%	100,0%	

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

	Value	Approx. Sig.
Phi	-,224	,114

Από τον πίνακα 6.2.37 διαπιστώνουμε ότι η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστικά μη σημαντική και η σχέση τους είναι πολύ ασθενής. Οι γεωργοί που δεν έχουν παρακολουθήσει γεωργικά μαθήματα ,έχουν την άποψη πως δεν είναι επαρκής η πληροφόρηση και οι επεξηγήσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ από άλλους φορείς.

7^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Σύνοψη αποτελεσμάτων μονομεταβλητής ανάλυσης

Κύριος στόχος της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει τα εμπόδια που αποτρέπουν τους γεωργούς της περιοχής έρευνας να ενταχθούν σε προγράμματα του ΥΠΑΑΤ και συγκεκριμένα στο καθεστώς ένταξης νέων γεωργών, όπως επίσης και στα σχέδια βελτίωσης. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν και αξιολογήθηκαν προέρχονται από τις συνεντεύξεις με τους γεωργούς της περιοχής μελέτης. Οι συνεντεύξεις έγιναν με τη βοήθεια ενός δομημένου ερωτηματολογίου. Στη συνέχεια παρουσιάζονται και σχολιάζονται τα σημαντικότερα ευρήματα.

Ο μέσος όρος ηλικίας των γεωργών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι τα 40 έτη. Το μεγαλύτερο ποσοστό (90%) των γεωργών του δείγματος ήταν άντρες, παντρεμένοι (50% του δείγματος) και το 36% των ερωτώμενων είχαν ένα ή περισσότερα παιδιά. Η πλειοψηφία (90%) των ερωτώμενων δεν έχουν την εμπειρία της ζωής σε άλλη περιοχή ή σε μια πόλη λόγω ότι δεν έχουν απουσιάσει από την περιοχή τους (εκτός της περίπτωσης του στρατιωτικού) για χρονικό διάστημα άνω των 6 μηνών .

Το σύνολο των ερωτηθέντων γεωργών προέρχεται από αγροτικές οικογένειες και εγκαταστάθηκε κατά βάση στις εκμεταλλεύσεις των γονιών τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι σχεδόν όλοι υπήρξαν συμβοηθούσα μέλη στη γεωργική εκμετάλλευση των γονιών τους, από την παιδική τους ηλικία, και κατά συνέπεια γνώριζαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του γεωργικού επαγγέλματος. Στο σύνολο του δείγματος (50 γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις), μόλις 5 είναι οι γυναίκες οι οποίες εμφανίζονται ως αρχηγοί της γ. εκμετάλλευσης. Η γεωργία στην περιοχή της Μαντινείας είναι ένα ανδροκρατούμενο επάγγελμα, όπως και σε όλη την Ελληνική περιφέρεια. Από τα στοιχεία της έρευνας διαπιστώνουμε ότι στη διαδοχή, η οποία συνδέεται με την κληρονομηση της γεωργικής εκμετάλλευσης, ο διάδοχος, ανεξαρτήτως ηλικίας, αναζητείται στο πρόσωπο ενός αγοριού της οικογένειας. Η περίπτωση της διαδοχής από κορίτσι εμφανίζεται μόνο όταν στην οικογένεια δεν

υπάρχει αγόρι. Στην περίπτωση που αρχηγός της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι γυναίκα, η αρχηγία είναι τυπική (μόνο στα χαρτιά), μιας και η πραγματική «αρχηγία» της όλης εκμετάλλευσης ασκείται από τον σύζυγο, τον πατέρα ή, στην καλύτερη περίπτωση, από το ανδρόγυνο.

Η μορφή της οικογένειας των νέων αγροτών που συμμετείχαν στην έρευνα, όπως διαπιστώνεται από τις συνεντεύξεις μπορεί να κριθεί σε μεγάλο βαθμό παραδοσιακή. Οι περισσότεροι, ειδικά οι ανύπαντροι και οι μικρότερης ηλικίας γεωργοί, μένουν ακόμα με τους γονείς τους, διαπιστώνοντας ότι υπάρχει εξάρτηση σε μικρό ή μεγάλο βαθμό ανάλογα την περίπτωση.

Το επίπεδο εκπαίδευσης των νέων γεωργών είναι σημαντικά υψηλότερο τόσο από το μέσο επίπεδο του απασχολούμενου στη γεωργία πληθυσμού όσο και μεγαλύτερο από αυτό της παλαιότερης γενιάς αγροτών. Οι περισσότεροι (52%) έχουν λάβει εκπαίδευση σε επίπεδο λυκείου ή ανώτερη.

Αυτό από μόνο του αποτελεί ένα ιδιαίτερα ενθαρρυντικό στοιχείο, καθώς το υψηλό μορφωτικό επίπεδο, μπορεί εν δυνάμει, να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη, η οποία θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής τους.

Από την άλλη όμως, οι γεωργοί της περιοχής (είτε νέοι είτε μεγαλύτεροι) δεν φαίνεται να έχουν ουσιαστική γεωργική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Το 78% των γεωργών που συμμετείχαν στην έρευνα δεν έχει παρακολουθήσει ημερίδες ή γεωργικά μαθήματα που αφορούν τον αγροτικό τομέα. Το γεγονός αυτό το αποδίδουν κυρίως στην έλλειψη πληροφόρησης (αλλιώς, κατά δήλωσή του στη διάρκεια των συνεντεύξεων, ένα μεγάλο μέρος των γεωργών θα πήγαινε να παρακολουθήσει και να συμμετέχει ενεργά). Μόνο το 22% έχει παρακολουθήσει γεωργικά μαθήματα ή έχει λάβει μέρος σε συνέδρια και ημερίδες που αφορούν τον αγροτικό τομέα .

Κατά συνέπεια, ένας σχετικά μικρός αριθμός γεωργών έχει παρακολουθήσει κάποια εκπαίδευση σε θέματα που αφορούν στη γεωργία και κτηνοτροφία. Οι περισσότεροι από αυτούς αν και δεν εμφανίζονται ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από την εκπαίδευση δήλωσαν ότι αξιοποίησαν κάποιες από τις γνώσεις που πήραν (αν και μόνο το 30% σε μεγάλο, σχετικά, βαθμό) που τους βοήθησαν, λιγότερο ή περισσότερο, στην εξάσκηση του επαγγέλματός τους.

Από την άλλη, όπως δήλωσαν στη διάρκεια των συνεντεύξεων, οι γεωργοί εμφανίζονται ικανοποιημένοι από τους ομιλητές-εκπαιδευτές καθώς πολλές φορές μέσα από τη συζήτηση το πρόγραμμα άλλαζε (άτυπα) οπότε αφιερωνόταν χρόνος σε θέματα που αφορούσαν άμεσα τις εκμεταλλεύσεις των γεωργών και θέματα όπως η φυτοπροστασία, η ζιζανιοκτονία κτλ. Όπως πρόεκυψε από τις συζητήσεις με τους γεωργούς, θα ήθελαν, πριν τη διεξαγωγή κάποιου σεμιναρίου, να μπορούν να διαπραγματευτούν με τους εκπαιδευτές τη θεματολογία, τη χρονική διάρκεια, την αναλογία θεωρίας – πράξης και την εποχή πραγματοποίησής του.

Η γεωργική εκπαίδευση θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν και να μεταβάλλουν την εικόνα της ελληνικής υπαίθρου. Ωστόσο, από την μέχρι ως τώρα εμπειρία των γεωργών, φαίνεται ότι η σχέση τους με την εκπαίδευση όπως επίσης και ο τρόπος που πραγματοποιείται η εκπαίδευση σε γεωργικά θέματα, δεν συμβάλλουν στην επίτευξη του αναμενόμενου αποτελέσματος. Σχετική έρευνα της Τσιομήδου (2005) έδειξε πως αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι πολλές φορές τους αγρότες δεν τους ενδιαφέρει το περιεχόμενο των παρεχόμενων εκπαιδεύσεων, άλλοτε δεν υπάρχει έγκαιρη και σχετική ενημέρωση και άλλοτε δεν υπάρχουν σωστά κριτήρια για την επιλογή των συμμετεχόντων από τους διοργανωτές.

Ωστόσο, στις σημερινές συνθήκες, το γεωργικό επάγγελμα μετασχηματίζεται σε ένα επάγγελμα υψηλών απαιτήσεων σε γνώσεις όχι μόνο της παραγωγής αλλά και της διαχείρισης της εκμετάλλευσης και της προώθησης των παραγόμενων παραγόντων. Η αρχική εκπαίδευση των νέων γεωργών σε εξειδικευμένα θέματα είναι απαραίτητη, καθώς με τον τρόπο αυτό αποκτούν τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες σε θέματα σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων, την οργάνωση και διαχείριση της εκμετάλλευσης τους. Καθώς οι αλλαγές, που πραγματοποιούνται στις κατευθύνσεις της αγροτικής πολιτικής, στα μέσα και τις τεχνικές παραγωγής και στα συστήματα πληροφόρησης, είναι συνεχείς, απαιτείται οι νέοι γεωργοί να έχουν γνώσεις και ικανότητες που δεν προέρχονται απλά μέσα από την εμπειρία τους αλλά μέσα από τη διαρκή επαγγελματική γεωργική εκπαίδευση και επιμόρφωση. (Σουκιούρογλου, 2011)

Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την ‘αυτοαξιολόγηση’ των γεωργών, το 90% του δείγματος πιστεύει πως κατέχει «πολύ καλές» ή «αρκετές» τεχνικές γνώσεις όσον αφορά τον κλάδο δραστηριοποίησης της εκμετάλλευσής του.

Στο σύνολό τους οι γεωργοί του δείγματος έχουν γεωργική καταγωγή και το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών ήθελε να ασχοληθεί επαγγελματικά με τη γεωργία. Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους επέλεξαν να ασχοληθούν επαγγελματικά με τη γεωργία επικεντρώνονται στο ότι δεν ήθελαν να φύγουν από τον τόπο διαμονής τους, είχαν γεωργικές εκτάσεις στην κατοχή τους, οικογενειακοί λόγοι και στο γεγονός ότι τους άρεσε η ενασχόληση με τη γεωργία. Επιπλέον, ως θετικά στοιχεία του γεωργικού επαγγέλματος, οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι εκτιμούν την ανεξαρτησία που τους προσφέρει η συγκεκριμένη εργασία καθώς και η ζωή κοντά στη φύση.

Στη συντριπτική πλειοψηφία τους, οι γεωργοί δήλωσαν ότι δεν ήταν νεοεισερχόμενοι στη γεωργία-κτηνοτροφία. Επιπλέον, το σύνολο σχεδόν των εκμεταλλεύσεων προέρχεται από κληρονομιά ή μεταβίβαση γης στο πλαίσιο της ευρύτερης οικογένειας. Σύμφωνα με έρευνα του INRA (1990) όταν δεν υφίσταται ο δωρεάν ή χαμηλού κόστους «πυρήνας εκκίνησης», που αποτελεί η οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση, το κόστος δημιουργίας μιας νέας γεωργικής εκμετάλλευσης είναι αυξημένο αποτρέποντας την εγκατάσταση στη γεωργία.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των γεωργών κατοικεί μόνιμα στην περιοχή και έχει καταγωγή από γεωργική οικογένεια γεγονός που συνεπάγεται ότι το πρόγραμμα των «νέων αγροτών» δεν αποτέλεσε εφελτήριο για να εγκατασταθούν στην ύπαιθρο ή στη γεωργία. - δεν καταγράφηκε απόπειρα εγκατάστασης από αστική περιοχή. Αυτή η αυτόβουλη παραμονή στην ύπαιθρο συνέβαλλε στη συγκράτηση ενός δυναμικού κομματιού του πληθυσμού της υπαίθρου, το οποίο μπορεί κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες, με την ανάληψη πρωτοβουλιών και εκμεταλλεζόμενο τα πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ να συμβάλει στην ανάπτυξη της υπαίθρου.

Σχετικά με τη συνεταιριστική ιδιότητα των γεωργών παρατηρείται πως μόνο ένα 24% έχει συμμετοχή σε τοπικούς συνεταιρισμούς. Το 1/3 αυτών αποτελεί εκλεγμένο μέλος, ενώ οι υπόλοιποι δηλώνουν απλά μέλη. Από αυτούς που δήλωσαν συμμετοχή σε τοπικούς συνεταιρισμούς το 78% συμμετέχει πάντα ή συχνά στις συνελεύσεις όταν και αν αυτές πραγματοποιούνται. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να

σημειωθεί πως στην περιοχή μελέτης, παλαιότερα υπήρχαν συνεταιρισμοί σχεδόν σε κάθε τοπικό διαμέρισμα του δήμου κάτι το οποίο δεν ισχύει τη δεδομένη χρονική στιγμή της έρευνας. Από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν, παρατηρείται πως η μεγάλη πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι δεν υπάρχει φορέας που να λειτουργεί για την προάσπιση των συμφερόντων τους στην περιοχή τους, παρότι συμμετέχουν σε κάποια συλλογική οργάνωση. Συνεργασία μεταξύ των κατοίκων της περιοχής έχει, σύμφωνα με την πλειοψηφία των γεωργών, επιτευχθεί ελάχιστες φορές, ενώ ελάχιστοι είναι εκείνοι οι γεωργοί που ανήκουν σε ένα συνεκτικό κοινωνικό ιστό που χαρακτηρίζεται από κοινούς στόχους, συνεργατισμό και αλληλεγγύη. Γενικότερα ο θεσμός των συνεταιρισμών παρουσιάζεται ως δυσλειτουργικός προκαλώντας παρά επιλύοντας προβλήματα.

Στην περιοχή έρευνας κυριαρχεί λοιπόν η «εξατομικευμένη» παραγωγική διαδικασία και δράση και οι περισσότεροι παραγωγοί είναι αποστασιοποιημένοι από συλλογικές προσπάθειες ή μορφές οργάνωσης των παραγωγών.

Σε ότι αφορά τις δράσεις βελτίωσης της εκμετάλλευσής τους, οι περισσότεροι γεωργοί (62%) κατά τα τελευταία 5 χρόνια δεν φαίνεται να έχουν κάνει κάποια αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους.

Οι γεωργοί του δείγματος, ως διάδοχοι των οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, φαίνεται πως ακολούθησαν το παραδοσιακό μοντέλο της γεωργίας, καθώς συνέχισαν την άσκηση της γεωργίας όπως και ο προκάτοχός τους, αλλάζοντας λίγο ή καθόλου τις συνθήκες και τους όρους παραγωγής και μη επιφέροντας ριζικές αλλαγές στην εκμετάλλευση. Κάποιες διαφοροποιήσεις που σημειώνονται αφορούν στην καλύτερη περίπτωση σε αλλαγές καλλιεργειών και κυρίως στην απόκτηση σύγχρονων εργαλείων και μηχανημάτων καλλιέργειας (κυρίως σε φυτικής κατεύθυνσης εκμεταλλεύσεις) και σε μια μικρή μεγέθυνση της εκμετάλλευσής λόγω αγοράς ή ενοικίασης γης. Συνεπώς, οι σημερινές γεωργικές εκμεταλλεύσεις δεν είναι περισσότερο καινοτόμες από αυτές των προκατόχων τους.

Σε σχέση με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον στο οποίο ζουν και εργάζονται ένα 20% του δείγματος πιστεύει πως έχει εισάγει καινοτομία στην εκμετάλλευσή του, όπως για παράδειγμα οι νέοι τρόποι ποτίσματος (στάγδην άρδευση) ή νέες καλλιέργειες (πειραματικά τεμάχια νέων καλλιεργειών όπως πχ η αρώνια, το ιπποφάες). Οι καινοτόμες αυτές δράσεις δεν πέρασαν απαρατήρητες από

τους υπόλοιπους γεωργούς της περιοχής και σύμφωνα με το 70% των 'καινοτόμων' γεωργών τις εν λόγω καινοτομίες εφάρμοσαν και άλλοι γεωργοί στις εκμεταλλεύσεις τους. Συνεπώς, στην περιοχή έρευνας φαίνεται πως υπάρχουν πρωτοπόροι γεωργοί και κτηνοτρόφοι και μάλιστα αρκετοί είναι εκείνοι οι οποίοι παρακολουθούν ή υιοθετούν τις ιδέες ή τις πρακτικές τους, ανάλογα βέβαια με τις ικανότητες τους και τις συνθήκες που επικρατούν.

Πρέπει να σημειωθεί εδώ πως κάθε καινοτομία σημαίνει για τον αγρότη την ανασυγκρότηση της οργάνωσης της εργασίας του προς μια νέα κατεύθυνση που είναι άγνωστη γι' αυτόν τόσο ως περιεχόμενο όσο και ως τελικό παραγωγικό αποτέλεσμα, εκτίθεται δηλαδή στο ρίσκο περισσότερο απ' ό,τι έχει συνηθίσει και γι' αυτό το άγχος του γίνεται πολλαπλάσιο του συνηθισμένου. (Τσιομίδου, 2006)

Ο γεωργός μάλιστα αισθάνεται ιδιαίτερα αδύναμος απέναντι σε οποιαδήποτε νέα κατάσταση, όταν αυτή δεν προωθείται συστηματικά από κάποια δημόσια υπηρεσία, γιατί θεωρεί ανυπέρβλητο το βάρος της οργάνωσης ενός τέτοιου εγχειρήματος που προϋποθέτει ανάληψη πρωτοβουλιών που δεν χαρακτηρίζουν την καθημερινή πρακτική του. Ο γεωργός είναι συνήθως συντηρητικός και οι γεωργοί που προσβλέπουν προς την καινοτομία είναι συχνά όσοι αναζητούν μια σανίδα σωτηρίας για να μπορέσουν να παραμείνουν στο γεωργικό επάγγελμα ή αυτοί που ξεκινούν την επαγγελματική τους σταδιοδρομία χωρίς αξιόλογη υποδομή σε γη και τεχνολογικό εξοπλισμό (Τσιομίδου, 2006).

Ο Τζανακούλης σε έρευνα το 1984 επισήμανε πως τα ηλικιωμένα άτομα αισθάνονται την ανάγκη μεγαλύτερης ασφάλειας και δεν αναλαμβάνουν νέες πρωτοβουλίες για ανακαίνιση, αναδιοργάνωση επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων. Δεν έχουν την τόλμη να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο να δοκιμάσουν νέες μεθόδους και νέες δραστηριότητες.

Το χειρότερο που προκύπτει ίσως είναι, ότι αυτή την αντίληψη οι παλαιότερες γενιές την κληροδοτούν και στις νεώτερες.

Όσον αφορά σε μελλοντικά σχέδια, το 60% των ερωτώμενων του δείγματος ενδέχεται να πραγματοποιήσει κάποιες αλλαγές (36% θετικοί και 24% αβέβαιοι) στο άμεσο μέλλον (2 χρόνια) εκμεταλλευόμενο κάποιο πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ, με στόχο την κατασκευή γεωργικών κτισμάτων και την αγορά γης και νέου

μηχανολογικού εξοπλισμού. Οι γεωργοί εμφανίζονται επίσης θετικοί στην προοπτική εγκατάστασης νέων μόνιμων φυτειών, κυρίως αμπελιών και δενδρώνων γραμμικής φύτευσης.

Οι γεωργοί σε ποσοστό 50% δήλωσαν ετήσιο εισόδημα άνω των 8000 €. Αξίζει να αναφερθεί πως στις παραπάνω περιπτώσεις διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια της συνέντευξης η ύπαρξη και άλλης πηγής εισοδήματος η οποία όμως δεν αναφέρθηκε και η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν δηλωμένη σε άλλο μέλος της οικογένειας. Όσον αφορά το γεωργικό εισόδημα, το 58% δήλωσε μέτρια ικανοποιημένο («έτσι και έτσι»), ενώ το 39% «περισσότερο ή λιγότερο» απογοητευμένο. Πάντως, όπως επισημαίνουν και οι ίδιοι, μπορεί αντικειμενικά τα χρήματα αυτά να είναι λίγα αλλά στο χώρο που κινούνται, με τη λιτή ζωή της επαρχίας και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν, απολαμβάνουν ένα επίπεδο ζωής που δεν θα είχαν σε μια μεγαλούπολη όπου οι ανάγκες και τα έξοδα θα ήταν πολύ υψηλότερα.

Παρά τη δυσαρέσκεια που παρατηρείται όσον αφορά το γεωργικό εισόδημα, η πλειοψηφία δεν φαίνεται διατεθειμένη να εγκαταλείψει τη γεωργία, αν και το 50% θα επιθυμούσε να έχει παράλληλα και κάποια άλλη απασχόληση, αφού τη δεδομένη στιγμή και λαμβάνοντας υπόψη τη γενικότερη οικονομική κρίση, η γεωργία αποτελεί τη μοναδική πηγή εσόδων. Σε αυτό βεβαίως συμβάλλει και η αίσθηση ελευθερίας και η ζωή κοντά στην φύση, παράγοντες που τονίστηκαν από πολλούς ερωτώμενους.

Οι πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων (60%) είναι φυτικής κατεύθυνσης. Στις περισσότερες εκμεταλλεύσεις καλλιεργούνται σιτηρά (25,7%), πατάτες (21,6%) και οινοστάφυλα (20,3%). Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι αν δεν υπήρχε η απαγόρευση φύτευσης αμπελώνων για ταξινομημένες οινοποιήσιμες ποικιλίες (μοσχοφίλερο Μαντινείας), πέρα από τα δικαιώματα φύτευσης από το αποθεματικό, η καλλιέργεια αμπελιών θα κυριαρχούσε στην περιοχή. Στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις ο κύριος κλάδος που αναπτύχθηκε ήταν η προβατοτροφία και κυρίως αυτή της ημισταβλισμένης εκτροφής.

Τις αποφάσεις για τις σημαντικές επενδύσεις στην εκμετάλλευσή τους οι γεωργοί δηλώνουν ότι τις λαμβάνουν μόνοι τους σε ποσοστό 78%. Το υπόλοιπο 22% των ερωτώμενων, το οποίο περιλαμβάνει τους νέους γεωργούς και τις γυναίκες

αγρότισσες, αποφασίζει μαζί με τους γονείς ή το σύζυγο, ανάλογα με την οικογενειακή τους κατάσταση.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία διαπιστώνεται η ύπαρξη δύο ειδών γεωργών, των πραγματικών και των «κατ' όνομα» ανάλογα με το ποιος παίρνει τις αποφάσεις. Οι «πραγματικοί» γεωργοί φαίνεται πως είναι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία γεωργοί. Αυτοί φέρονται ως «αρχηγοί» (έστω και άτυπα πλην όμως ουσιαστικά) στις γεωργικές τους εκμεταλλεύσεις. Αποφασίζουν οι ίδιοι για τα σημαντικότερα θέματα που αφορούν στη διαχείριση της γεωργικής τους εκμετάλλευσης. Είναι στην πλειοψηφία τους κυρίως άνδρες, ηλικίας 35 έως 55 ετών, απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η αποκτηθείσα γη προέρχεται από πατρική κληρονομιά-μεταβίβαση. Δείχνουν να έχουν τη πρόθεση να πραγματοποιήσουν νέες επενδύσεις στη γεωργική τους εκμετάλλευση και σκοπεύουν να παραμείνουν στη γεωργία εκμεταλλευόμενοι κάποιο πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ.

Οι «κατ' όνομα» γεωργοί είναι κυρίως οι νέοι σε ηλικία, άνδρες στην πλειοψηφία τους - χωρίς ωστόσο να αποκλείονται και γυναίκες. Η ηλικία τους κυμαίνεται, μεταξύ των 18-35 ετών, με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από το αντίστοιχο των «πραγματικών γεωργών». Παρουσιάζονται ως αρχηγοί μόνο στα «χαρτιά» και σε πολλές περιπτώσεις η απασχόλησή τους στην εκμετάλλευση έχει περισσότερο τη μορφή της «βοηθητικής» συνδρομής στην εκμετάλλευση. Απέκτησαν την εκμετάλλευσή τους από μεταβίβαση ή κληρονομιά. Πρόκειται δηλαδή για μια μάλλον «τυπική» ανανέωση του γεωργικού πληθυσμού χωρίς να συνοδεύεται από μια αντίστοιχη ανανέωση-βελτίωση της γεωργικής εκμετάλλευσης.

Όσον αφορά στις εξελίξεις γύρω από το επάγγελμα του γεωργού και γενικότερα για θέματα που τους αφορούν, οι περισσότεροι (60%) επιδιώκουν να ενημερώνονται. Η ενημέρωση προέρχεται κυρίως από τα ΜΜΕ (τηλεόραση και ραδιόφωνο) και από το διαδίκτυο και σε πολύ χαμηλότερο ποσοστό επιλέγουν να ενημερωθούν από ιδιώτες γεωπόνους της ευρύτερης περιοχής έρευνας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι την ενημέρωση από τη Διεύθυνση Γεωργίας της περιοχής την κατατάσσουν ως τελευταία ή έσχατη λύση. Το μεγαλύτερο ποσοστό των γεωργών (88%) πιστεύει ότι η ενημέρωση που έχουν από τους αρμόδιους φορείς δεν είναι επαρκής. Σχετικά μικρό είναι το ποσοστό των γεωργών (40%) που πραγματοποιεί επισκέψεις σε υπηρεσίες ή συμβούλους για την ενημέρωσή τους ενώ σχεδόν στο

σύνολό τους οι γεωργοί δηλώνουν ότι είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν για συμβουλές.

Ιδιαίτερα όσον αφορά στα προγράμματα που εξετάζονται στην παρούσα μελέτη, οι γεωργοί δηλώνουν απογοητευμένοι από την ενημέρωσή τους από τους αρμόδιους φορείς και προτείνουν, για τη βελτίωση της κατάστασης, επισκέψεις γεωπόνων στην περιοχή τους, τη διεξαγωγή σεμιναρίων, τη στελέχωση των ΚΕΠ με γεωπόνους και παράλληλα ενημερωτικές εκπομπές. Από την άλλη, οι γεωργοί έχουν σημαντική (28%) ή αρκετή ενημέρωση (68%) από άλλους φορείς όπως είναι οι ιδιώτες γεωπόνοι και τα ιδιωτικά γραφεία συμβούλων ανάπτυξης.

Διαπιστώνονται κατά συνέπεια βασικές αδυναμίες στη δημοσιοποίηση και τεχνική στήριξη των προγραμμάτων καθώς η πληροφόρηση φαίνεται πως γίνεται από «στόμα σε στόμα», γεγονός που μάλλον λειτούργησε ανασταλτικά στη συμμετοχή στα προγράμματα. Από την έρευνα, επίσης, διαπιστώνεται πως πάνω από τους μισούς γεωργοκτηνοτρόφους δεν γνωρίζουν ούτε το πρόγραμμα των Νέων Αγροτών ούτε τα Σχέδια Βελτίωσης. Εξ ου και η προοπτική παροχής σχετικών υπηρεσιών επί πληρωμή αντιμετωπίστηκε θετικά από τους μισούς γεωργοκτηνοτρόφους του δείγματος. (βλ. Γ.Αλεξόπουλος, Α.Κουτσούρης, Ε.Τζουραμάνη, 2006).

Στον ίδιο γεωγραφικό χώρο υπάρχουν βεβαία και αγρότες που έχουν ενταχθεί σε ένα από τα δυο προγράμματα του ΥΠΑΑΤ που εξετάζονται στην παρούσα μελέτη. Οι γεωργοί του δείγματος φαίνεται πως είχαν επαφές με αυτούς τους αγρότες (70% με ενταγμένους στο πρόγραμμα νέων αγροτών και 64% με ενταγμένους στα σχέδια βελτίωσης). Και στις δυο περιπτώσεις πάντως η εντύπωση που αποκόμισαν οι γεωργοί του δείγματος είναι πως όσοι εντάχθηκαν σε ένα από τα προγράμματα αυτά δεν είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένοι. Στην πλειοψηφία τους οι γεωργοί του δείγματος διαπιστώνουν πως και στις δυο περιπτώσεις όσοι εντάχθηκαν είναι μέτρια («έτσι κι έτσι») ευχαριστημένοι (58% σε σχέση με τους «νέους αγρότες» και 62% σε σχέση με τα Σ.Β).

Όπως έχει διαπιστωθεί από έρευνες που αφορούν σε άτομα που έχουν ενταχθεί στους «νέους αγρότες» αυτά αντιμετωπίζουν μια σειρά γενικότερων προβλημάτων κυρίως γραφειοκρατικού χαρακτήρα. Τα πολλά δικαιολογητικά και οι πολλές ώρες συγκέντρωσης αυτών, η καθυστέρηση της καταβολής του πριμ εγκατάστασης καθώς επίσης και οι πολλοί έλεγχοι κατά τη διάρκεια του

προγράμματος προκαλούν τη δυσαρέσκεια των «νέων αγροτών» η οποία και μεταφέρεται από 'στόμα σε στόμα'. Οι μη ενταγμένοι αγρότες φαίνεται να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους αυτή τη δυσαρέσκεια με αποτέλεσμα να μην κάνουν το βήμα της υποβολής αίτησης για ένταξή τους στο πρόγραμμα (Crabtree et al., 1998, Wynn et al., 2001).

Οι περισσότεροι γεωργοί πιστεύουν ότι η ένταξη σε προγράμματα του ΥΠΑΑΤ φέρει πλεονεκτήματα όπως επίσης και αρκετά μειονεκτήματα. Ως πρώτο κίνητρο ένταξης σε κάποιο πρόγραμμα οι γεωργοί κατέταξαν την καλύτερη ποιότητα προϊόντος (23,61%), ως δεύτερο την αύξηση το γεωργικού τους εισοδήματος (21,53%), ως τρίτο την αύξηση της παραγωγικότητας τους (20,83%) και ως τέταρτο και τελευταίο την εισαγωγή νέας τεχνολογίας στην εκμετάλλευσή τους (13,19%).

Όπως έχει διαπιστωθεί από έρευνες για το πρόγραμμα των «νέων αγροτών», από τα κίνητρα του προγράμματος, αυτό που προσελκύει αναμφίβολα τους νέους είναι το πριμ πρώτης εγκατάστασης. Ακολουθούν σε μικρότερα ποσοστά τα χαμηλότοκα δάνεια για δαπάνες πρώτης εγκατάστασης, η αυξημένη εξισωτική αποζημίωση, οι ενισχύσεις για επένδυση στην εκμετάλλευση και, τέλος, τα επιδοτούμενα δάνεια για αγορά πρώτης κατοικίας. Σύμφωνα πάντως με έρευνα της Τσιομίδου (2005) τα προσφερόμενα κίνητρα ενισχύουν την απόφαση όσων έχουν ήδη αποφασίσει ν' ασκήσουν τη γεωργία ενώ δεν επιτυγχάνουν να άρουν τις φόβους όσων τους απασχολεί το αστάθμητο του οικονομικού αποτελέσματος και της μικρής διαθεσιμότητας γεωργικού κεφαλαίου στην οικογένειά τους. Η πραγματική διαδοχή στη γεωργία συναρτάται με το βιολογικό κύκλο του αρχηγού της εκμετάλλευσης, την άσκηση άλλου επαγγέλματος από το διάδοχο και τις ευκαιρίες (κυρίως οικονομικής φύσεως) που θεωρεί ο διάδοχος ότι υπάρχουν στο γεωργικό επάγγελμα σε συνάρτηση με το επάγγελμα που καθορίζει τη κύρια επαγγελματική του ταυτότητα (Τσιομίδου, 2006).

Όσον αφορά στα σημαντικότερα μειονεκτήματα των προγραμμάτων, των παραγόντων δηλαδή που στέκονται εμπόδιο στην προσπάθεια των γεωργών να ενταχθούν σε πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ, αυτά είναι η υπερβολική γραφειοκρατία (26,7%), η καθυστέρηση καταβολής των χρηματοδοτήσεων με συνέπεια τη δημιουργία προβλημάτων ρευστότητας (19,9%), οι όχι ιδιαίτερα ικανοποιητικές χρηματοδοτήσεις (14,4%) και, τέλος, το ύψος της ίδιας συμμετοχής των γεωργών που κρίθηκε ιδιαίτερα υψηλή. Σε μικρότερο ποσοστό πιστεύουν ότι οι δεσμευτικοί όροι

και οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις, εγκλωβίζουν τους γεωργούς για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Η αυξημένη γραφειοκρατία, η οποία τονίστηκε από το σύνολο των γεωργών αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που συναντούν οι γεωργοί. Όπως μάλιστα διαπιστώνεται από την παρούσα έρευνα κάποιο νέοι εγκατέλειψαν την προσπάθεια ένταξης τους στο πρόγραμμα (ενώ η αίτησή τους είχε γίνει δεκτή) εξαιτίας των γραφειοκρατικών προβλημάτων που αντιμετώπισαν.

Η γραφειοκρατία, ως γνωστόν, αποτελεί γενικότερο πρόβλημα της ελληνικής δημόσιας διοίκησης. Η συγκέντρωση μεγάλου όγκου εγγράφων, από διαφορετικές δημόσιες υπηρεσίες αποτελεί και χρονοβόρα αλλά και επίπονη διαδικασία για πολλούς νέους, που επιθυμούν να εγκατασταθούν στη γεωργία (Σουκιούρογλου, 2011). Μια άλλη συνέπεια της γραφειοκρατίας, κατά τη διαδικασία εφαρμογής του προγράμματος, είναι οι καθυστερήσεις στην εκταμίευση των χρημάτων του προγράμματος. Έτσι, συχνά οι νέοι γεωργοί δεν λαμβάνουν την προγραμματισμένη χρονική στιγμή τα χρήματα του προγράμματος, με αποτέλεσμα να μένουν εκτεθειμένοι απέναντι στις οικονομικές τους υποχρεώσεις. Αυτό όμως, δημιουργεί ένα αίσθημα ανασφάλειας και αβεβαιότητας στους ίδιους τους γεωργούς, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και αρνητική 'διαφήμιση' του προγράμματος.

Όσον αφορά τα παιδιά τους (το μέλλον δηλαδή του τόπου τους αλλά πιθανόν και της εκμετάλλευσής τους) στην πλειοψηφία τους οι γεωργοί (68,75%) θεωρούν αβέβαιη την προοπτική της διαδοχής της εκμετάλλευσής τους. Άλλοι πάλι δηλώνουν πως δεν ξέρουν αν θα ήθελαν τα παιδιά τους να ζήσουν στην περιοχή ενώ λιγότερο από το 25% των ερωτώμενων καθώς και εκείνων που είχαν παιδιά (32%) θα επιθυμούσε τα παιδιά τους να ασχοληθούν με τη γεωργία/ κτηνοτροφία.

Γενικότερα, οι γεωργοί δεν επιθυμούν τα παιδιά τους να τους διαδεχτούν στην γεωργία. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σε θέματα παραγωγής, διακίνησης και πώλησης των προϊόντων τους φαίνεται πως συνηγορούν σε αυτή τη στάση. Πολλοί άλλωστε ανέφεραν σε συζητήσεις στο πλαίσιο της συνέντευξης ότι ένας από τους λόγους που δεν εκσυγχρονίζουν την εκμετάλλευσή τους είναι ότι δεν προσδοκούν από τα παιδιά τους να τους διαδεχτούν.

Τέλος, οι απόψεις των γεωργών σχετικά με το μέλλον της γεωργίας σε βάθος 5ετίας κάθε άλλο παρά αισιόδοξες μπορούν να χαρακτηριστούν. Το 86% θεωρεί το

μέλλον της ελληνικής γεωργίας δυσοίωνο και μόνο ένα 14% το θεωρεί σχετικά ευοίωνο.

Το γενικότερο κλίμα απαισιοδοξίας των γεωργών σχετικά με το μέλλον της γεωργίας έχει επιδεινωθεί τελευταία. Σε αυτό αναμφίβολα έχει συντελέσει και η οικονομική κρίση των δυο τελευταίων ετών. Η πλειοψηφία των γεωργών, αντιλαμβάνεται το μέλλον αόριστο και δυσοίωνο και υποστηρίζει πως αν δεν αλλάξουν οι καταστάσεις που διέπουν τη γεωργική πραγματικότητα πολλές γεωργικές μονάδες οικογενειακού χαρακτήρα θα πάψουν να υφίστανται. Παρόλα αυτά, όπως προαναφέρθηκε, κανείς από τους ερωτώμενους δεν σκοπεύει να εγκαταλείψει τη γεωργική δραστηριότητα ενώ παράλληλα υποστηρίζουν πως για να ξεφύγουν από αυτό το κλίμα της αβεβαιότητας, απαραίτητη είναι η μετάβαση στην επιχειρηματικού τύπου γεωργία.

7.2 Σύνοψη αποτελεσμάτων διμεταβλητής ανάλυσης

Με βάση τη διμεταβλητή ανάλυση που πραγματοποιήθηκε σε μια προσπάθεια διερεύνησης των συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών, σημειώνονται τα εξής:

Διαπιστώνεται, καταρχήν η τάση, αυτοί που επιχειρούν να εξελιχτούν και να δημιουργήσουν μια δυναμική και ενδεχομένως μια πρωτοπόρα επιχείρηση να είναι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία γεωργοί. Οι μεγάλοι σε ηλικία γεωργοί επίσης είναι αυτοί που τείνουν να επισκέπτονται συχνότερα τους τοπικούς ιδιώτες γεωπόνους, τους γεωπόνους της διεύθυνσης γεωργίας και γραφεία μελετητών. Όσοι απασχολούνται στη γεωργία πάνω από 15 χρόνια έχουν γνώση και των δύο προγραμμάτων που εξετάζονται («Νέοι Αγρότες» και Σ.Β.). Επιπλέον, μέλη της ομάδας των μεγαλύτερων σε ηλικία γεωργών έχουν υποβάλλει σε μεγαλύτερο βαθμό -σε σχέση με τους νεότερους- αίτηση για να ενταχθούν σε πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ.

Αποδεικνύεται επομένως πως στην περιοχή μελέτης ως πιο «συνειδητοποιημένοι» εμφανίζονται οι μεγαλύτερης ηλικίας γεωργοί. Η ηλικία αποτελεί σοβαρή μεταβλητή που επηρεάζει και προσδιορίζει τις αποφάσεις σχετικά με το μέλλον της εκμετάλλευσης.

Αναφορικά με την υποβολή αίτησης για ένταξη σε πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ, οι πιθανότητες συγκεντρώνονται επίσης στους γεωργούς που έχουν πραγματοποιήσει ή σκοπεύουν να πραγματοποιήσουν αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους ή εμφανίζονται ως πιο καινοτόμοι.

Από την άλλη, η εξωγεωργική εργασιακή εμπειρία στο παρελθόν συνδέεται με την πραγματοποίηση (στο πρόσφατο παρελθόν ή στο άμεσο μέλλον) αλλαγών στην εκμετάλλευση και την καινοτόμο συμπεριφορά των γεωργών ενώ συνδέεται επίσης και με τη γνώση κατά κύριο λόγο του προγράμματος των «Νέων Αγροτών».

Η «περιπλάνηση» των γεωργών εκτός περιοχής φαίνεται πως τους δημιουργεί νέες παραστάσεις στη βάση των οποίων μόλις επιστρέφουν στον τόπο διαμονής τους θέλουν να πραγματοποιήσουν κάποιες αλλαγές.

Όσον αφορά την εκτίμηση των γεωργών σχετικά με τα πλεονεκτήματα των προγραμμάτων του ΥΠΑΑΤ, φαίνεται πως για όσους σκοπεύουν να κάνουν κάποιες αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους την επόμενη 2ετία αλλά και για όσους δεν επιδιώκουν επαφές με υπηρεσίες, γεωπόνους, μελετητές κλπ., αυτά είναι βασικά η μείωση του κόστους παραγωγής, η αύξηση της παραγωγικότητας της εκμετάλλευσης και φυσικά η μακροπρόθεσμη αύξηση του γεωργικού εισοδήματος.

Το γεωργικό εισόδημα αποτελεί σημαντική μεταβλητή για το μέλλον της γεωργικής εκμετάλλευσης. Οι γεωργοί που έχουν μέσο εισόδημα 2ετίας μεγαλύτερο από 8000 €, έχουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση ως προς την κατοχή των απαραίτητων για το επάγγελμά τους τεχνικών γνώσεων, παρουσιάζονται περισσότερο ικανοποιημένοι από την ενημέρωσή τους όσον αφορά τα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ και γενικότερα δείχνουν περισσότερο ευχαριστημένοι για τα εισοδήματά τους.

Οι γεωργοί που είναι μέλη γεωργο-κτηνοτροφικού συνεταιρισμού έχουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση καθώς τείνουν να εκτιμούν πως βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο ως προς την κατοχή τεχνικών γνώσεων σε σχέση με τους γεωργούς που δεν ανήκουν σε συνεταιρισμό. Αυτή η μερίδα των γεωργών, έχει σε μεγαλύτερο βαθμό πραγματοποιήσει αλλαγές στην εκμετάλλευσή του κατά την τελευταία 5ετία όπως επίσης είναι και πιο κοντά στο να υποβάλλει αίτηση στη διεύθυνση γεωργίας για ένταξη σε πρόγραμμα του ΥΠΑΑΤ.

Περαιτέρω, τα γεωργικά μαθήματα σε αρκετές περιπτώσεις είχαν θετικά αποτελέσματα αφού όσοι παρακολούθησαν κάποια εκπαίδευση έχουν σε μεγαλύτερο βαθμό πραγματοποιήσει ή σκοπεύουν να πραγματοποιήσουν αλλαγές στην εκμετάλλευσή τους και εμφανίζονται ως πιο καινοτόμοι. Επίσης, αυτοί οι γεωργοί έχουν την άποψη πως η πληροφόρηση και οι επεξηγήσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα του ΥΠΑΑΤ από άλλους φορείς όπως είναι οι τοπικοί γεωπόνοι, διάφορα συμβουλευτικά γραφεία κτλ είναι επαρκής.

Τα παραπάνω υπογραμμίζουν την αξία της γεωργικής εκπαίδευσης έστω και σε πρώιμη, ατελή μορφή. Ο μετασχηματισμός των αντιλήψεων σχετικά με τη γεωργία από «παραγωγιστική» σε «πολυλειτουργική» συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της αγροτικής ζωής της χώρας. Στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης η εκπαίδευση των γεωργών, ως φορέας εισαγωγής νέων ιδεών και πρακτικών, θα μπορέσει να εισάγει τους γεωργούς σε πορεία αναβάθμισης των εκμεταλλεύσεών τους και των λοιπών δραστηριοτήτων τους και της διαβίωσης στην ύπαιθρο.

Το πρόγραμμα των νέων αγροτών είναι ιδιαίτερα γνωστό μεταξύ όσων τείνουν να θεωρούν την ενημέρωσή τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες ως ανεπαρκή, πιστεύουν πως το επίπεδο των τεχνικών γνώσεων που κατέχουν είναι ανεπαρκές, είναι πιο λίγα χρόνια επαγγελματίες γεωργοί και είναι οι λιγότερο ευχαριστημένοι από το εισόδημά τους.

Τα χαρακτηριστικά των γεωργών αυτών συντείνουν σε μια εικόνα ατόμων νέων σε ηλικία και νεοεισερχόμενων στο γεωργικό επάγγελμα, δηλ. στην εικόνα του πληθυσμού-στόχου του προγράμματος. Από την άλλη πρέπει να τονιστεί ότι το πρόγραμμα εγκατάστασης νέων

γεωργών έχει ταυτιστεί κατά το παρελθόν με τα «γρήγορα και εύκολα χρήματα» που μπορεί κάποιος να κερδίσει από την εγκατάσταση του στην γεωργία.

Οι έγγαμοι γεωργοί και ιδιαίτερα αυτοί που παίρνουν αποφάσεις για τις εκμεταλλεύσεις τους πάνω από 20 χρόνια δείχνουν ωριμότεροι επαγγελματικά και είναι εκείνοι που επισκέπτονται τους τοπικούς γεωπόνους, τη διεύθυνση γεωργίας, τους μελετητές κτλ, σε σχέση με τους ανύπαντρους γεωργούς ή όσους λαβαίνουν μόνοι τους αποφάσεις πιο πρόσφατα.

Τα στοιχεία αυτά αναδεικνύουν πως οι έγγαμοι γεωργοί και όσοι ασχολούνται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα με τη γεωργία είναι μερίδες του γεωργικού πληθυσμού που ενδιαφέρονται πραγματικά για το μέλλον της εκμετάλλευσής τους, γεγονός που πιθανώς συνδέεται με τη μέριμνα για το μέλλον των παιδιών τους, ανεξάρτητα αν τους διαδεχτούν ή όχι. Η δημιουργία οικογένειας και η μακροχρόνια εξάσκηση του γεωργικού επαγγέλματος φαίνεται πως κάνει το γεωργό να αντιλαμβάνεται καλύτερα τη σημασία της εμπλοκής του με τη γεωργία γι' αυτό και επιδιώκει πιο ενεργά την ενημέρωσή του.

Όσοι έχουν ως κύρια πηγή εισοδήματος τη γεωργία έχουν προβεί σε μεγαλύτερο βαθμό αλλαγών στην εκμετάλλευσή τους σε σχέση με όσους έχουν ως κύρια πηγή εισοδήματος την κτηνοτροφία.

Οι γεωργοί (φυτικής παραγωγής) δείχνουν να είναι περισσότερο δεκτικοί σε αλλαγές σε σχέση με κτηνοτρόφους. Αυτό πιθανά οφείλεται στον ίδιο το χαρακτήρα του επαγγέλματος και τις δυνατότητες «πειραματισμού» και ανάληψης ρίσκου που επιτρέπει το κάθε επάγγελμα.

Τέλος, υπογραμμίζεται ότι σύμφωνα με την αντίληψη των γεωργών, τα ζητήματα γραφειοκρατίας αποτελούν σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στις προσπάθειές τους. Πράγματι, όσοι γεωργοί πραγματοποίησαν κάποια αλλαγή στην εκμετάλλευσή τους την τελευταία 5ετία υπογραμμίζουν ως σημαντικότερο πρόβλημά τους σε σχέση με την ένταξη σε κάποιο πρόγραμμα τη γραφειοκρατία σε σχέση με τους υπόλοιπους γεωργούς. Αυτό είναι εμφανές και στην περίπτωση των γεωργών οι οποίοι επιδεικνύουν λιγότερη καινοτόμο δράση.

7.3 Συζήτηση-προτάσεις

Μετά την είσοδο της χώρας μας στην ΕΕ, στις αρχές της δεκαετίας του 80, η ελληνική αγροτική οικονομία ακολούθησε τις κατευθυντήριες γραμμές της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, η τελευταία αναθεώρηση της οποίας επέφερε νέες σημαντικές αλλαγές στη γεωργική και αγροτική πολιτική (ΚΑΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι νέοι κανόνες που τέθηκαν μέσω της αναμορφωμένης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής άνοιξαν τον δρόμο για μια διαφορετική προσέγγιση συνολικά του αγροτικού χώρου. Ωστόσο, όσον αφορά την Ελλάδα, η αξιοποίηση της ΚΑΠ και των πόρων της δεν φαίνεται να επέφεραν ουσιαστικές αλλαγές στις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας στον αγροτικό χώρο. Μετά από 30 χρόνια, και ύστερα από μια σειρά αναθεωρήσεων της ΚΑΠ, τα διαρθρωτικά προβλήματα δεν έχουν μειωθεί αλλά συνεχίζουν να υπάρχουν ακόμα. Η γήρανση των αγροτών και ο μικρός πολυτεμαχισμένος κλήρος τοποθετούνται στην κορυφή των προβλημάτων της ελληνικής αγροτικής κοινωνίας και οικονομίας. Η ελληνική αγροτική τάξη την τελευταία 50ετία υπήρξε παραγκωνισμένη από την επίσημη πολιτεία κυρίως λόγω του ότι δεν υπήρξε ο απαιτούμενος σχεδιασμός και η υιοθέτηση μιας εθνικής αγροτικής στρατηγικής. Ο αγροτικός κόσμος περιορίστηκε στο ρόλο του «τροφοδότη» προϊόντων για τον αστικό πληθυσμό. Μέσα σε αυτό το γενικότερο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον –ειδικά από 2007 και μετά- τα προβλήματα του αγροτικού χώρου οξύνθηκαν και πολλαπλασιάστηκαν με το κυριότερο τη σταδιακή απομάκρυνση από την ύπαιθρο και την απροθυμία των νέων να απασχοληθούν στη γεωργία.

Στη συνέχεια, και στη βάση των ευρημάτων της παρούσας μελέτης, παρατίθεται μια σειρά μέτρων που θα μπορούσαν να τονώσουν τη γεωργική δραστηριότητα και να ελκύσουν νέους να ενταχθούν στο γεωργικό επάγγελμα.

Σωστή, πλήρης και έγκαιρη ενημέρωση από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Η έλλειψη ενημέρωσης (όπως άλλωστε παρατηρήθηκε και στην παρούσα εργασία) είναι ένας από τους κύριους παράγοντες που επηρεάζει κατά πολύ την επαγγελματική εγκατάσταση των νέων ως γεωργών στην ύπαιθρο.

Όσον αφορά στην ενημέρωση για προγράμματα του ΥΠΑΑΤ θα πρέπει να επιτευχθεί καταρχήν η αναστροφή του κλίματος μη-εμπιστοσύνης μεταξύ των αγροτών και των υπαλλήλων στις Διευθύνσεις Γεωργίας (Αγροτικής Ανάπτυξης) κάθε νομού. Επιπλέον, οι ίδιοι οι δήμοι, με τη δημιουργία τμήματος ενημέρωσης αγροτών, θα πρέπει να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα της εγκατάστασης των νέων γεωργών, όσο και γενικότερα για θέματα ειδικού ενδιαφέροντος για τους γεωργούς.

Η έγκαιρη και έγκυρη προβολή του προγράμματος στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπος τύπος και internet) αποτελεί την προϋπόθεση μιας πρώτης προσέγγισης - ενημέρωσης των αγροτών. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι παλαιότερα υπήρχε τηλεοπτική εκπομπή η οποία πραγματευόταν θεματολογία ποικίλης ύλης και αν μη τι άλλο αποτελούσε μια πρώτη πηγή πληροφόρησης των αγροτών σε πανελλήνιο επίπεδο.

Επίσης, η οργάνωση ημερίδων και σεμιναρίων από τις κατά τόπους Διευθύνσεις Γεωργίας θα είναι καθοριστικής σημασίας όπως άλλωστε ζητήθηκε από την πλειοψηφία του δείγματος της παρούσας έρευνας. Για να αποφευχθούν τα λάθη του παρελθόντος θα πρέπει να προσεχθεί η θεματολογία των σεμιναρίων, ο τόπος και ο χρόνος υλοποίησης τους, έτσι ώστε να είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες και στις δυνατότητες των εκπαιδευόμενων. Τα σεμινάρια θα πρέπει να είναι σχετικά με το αντικείμενο στο οποίο απασχολούνται οι εν δυνάμει εκπαιδευόμενοι και να συνοδεύονται από πρακτική άσκηση. Να περιλαμβάνουν δηλαδή πρακτική άσκηση, παραδείγματα καλών πρακτικών και εκπαιδευτικές εκδρομές. Ο αριθμός των συμμετεχόντων πρέπει να είναι μικρός και ομοιογενής από πλευράς ενδιαφερόντων. Οι εκπαιδευτές να είναι καλά καταρτισμένοι και να χρησιμοποιούν κατανοητό και ελκυστικό εκπαιδευτικό υλικό.

Ηλικιακή κατανομή των αγροτών: Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, το 15,7% των κατόχων αγροτικών εκμεταλλεύσεων ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 15-39, ενώ το 53,2% ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 40-64 και το 31% ανήκει στην κατηγορία άνω των 65 ετών. Αυτό δυναμιτίζει το μέλλον της ελληνικής γεωργίας αφού το ανθρώπινο δυναμικό στη γεωργία -αν συνεχιστεί αυτή η τάση- δεν θα

αρκεί ώστε να διαχειριστεί επαρκώς την παραγωγική διαδικασία της χώρας. Απαιτείται να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα της προσέγγισης των νέων της υπαίθρου γιατί αυτοί καλούνται να αποτελέσουν το συνδετικό κρίκο μεταξύ παρελθόντος παρόντος και μέλλοντος στον αγροτικό τομέα. Η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού στέκεται εμπόδιο σε κάθε προσπάθεια για αναζήτηση καινοτόμων εφαρμογών κάνοντας αδύνατη για την ελληνική την παρακολούθηση των σύγχρονων τάσεων και του εκσυγχρονισμού. Προτείνεται επομένως καταρχάς η επίσημη πολιτεία να αναζητήσει τα πρωτογενή αίτια της ηλιακής κρίσης και με αυξημένα κίνητρα να προσπαθήσει να προσελκύσει τους νέους ώστε να ασχοληθούν με τον πρωτογενή τομέα και να δραστηριοποιηθούν με τον αγροτικό χώρο.

Πρόγραμμα «Νέων Αγροτών»: Αν και μετά τον κανονισμό 1257/99 άλλαξε η διαδικασία υποβολής και συγκέντρωσης δικαιολογητικών των ενδιαφερομένων για τα προγράμματα εγκατάστασης στη γεωργία, ωστόσο η μεγάλη γραφειοκρατία αποτελεί μέσο ανάσχεσης του επιδιωκόμενου στόχου και της εν δυνάμει ανάδυσης της αγροτικής επιχειρηματικότητας. Θα πρέπει κατά συνέπεια να δοθεί προτεραιότητα στην επίτευξη των διαδικασιών για την εγκατάσταση νέων στην γεωργία όπως επίσης και συντονισμένες ενέργειες από όλα τα συναρμόδια Υπουργεία και υπηρεσίες, ώστε να μειωθεί στο ελάχιστο δυνατόν ο απαιτούμενος αριθμός εγγράφων και διαδικασιών που απαιτούνται για την εκπλήρωση των όρων του προγράμματος.

Επιπλέον, στο βαθμό που η αίτηση υποβολής εγκριθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες, θα πρέπει να συνοδεύεται με την απρόσκοπτη εκταμίευση των χρηματοδοτήσεων αμέσως με την υλοποίηση των σταδίων του επενδυτικού σχεδίου.

Γεωργικές εφαρμογές: Οι Γεωργικές Εφαρμογές (Γ.Ε.) εγκαθιδρύθηκαν και έγιναν παγκόσμια αποδεκτές ως διαδικασία παροχής πληροφοριών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών σχετικών με την τεχνολογία στους γεωργούς. Πρόκειται δηλαδή για μια υπηρεσία που «επεκτείνει» τα εκπαιδευτικά πλεονεκτήματα ενός ερευνητικού ή εκπαιδευτικού ιδρύματος σε άτομα που δεν είναι δυνατό να επωφεληθούν από αυτά με ένα «φυσικό» τρόπο (Roling, 1988). Κατά την δεκαετία του 1980 όμως παρατηρήθηκε

στη χώρα μας η αποδυνάμωση και, εν τέλει, η εγκατάλειψη του θεσμού των γεωργικών εφαρμογών. Ο Έλληνας αγρότης έχασε έναν σπουδαίο σύμμαχο μένοντας στο περιθώριο χωρίς ενημέρωση για τις συνεχείς εξελίξεις. Οι Έλληνες παράγωγοι οδηγήθηκαν σε καλλιέργειες με γνώμονα την επιδότηση. Θα πρέπει επομένως ο θεσμός των γεωργικών εφαρμογών να ξαναλειτουργήσει και να στελεχωθεί με κατάλληλα εκπαιδευμένους γεωπόνους. Οι γεωπόνοι αυτοί, όπως οι συνάδελφοι τους των Γ.Ε. της δεκαετίας του 60 και 70, θα πρέπει να αναλάβουν μεταξύ των άλλων, την ενημέρωση των γεωργών, ιδίως των νέων, σχετικά με τα προγράμματα και τις ευκαιρίες, κινούμενοι οι ίδιοι προς τους γεωργούς και όχι περιμένοντας να τους προσεγγίσουν οι γεωργοί. Σε αυτήν την κατεύθυνση θα μπορούσε να συμβάλλει και η δημιουργία μιας εταιρείας συμβουλευτικού χαρακτήρα, υπό την καθοδήγηση του ΓΕΩΤ.Ε.Ε. και με συμμετοχή της Π.Ε.Ν.Α., η οποία να ανήκει στη δικαιοδοσία και να χρηματοδοτείται από το ΥΠΑΑΤ.

Γεωργική Εκπαίδευση: Το γεωργικό επάγγελμα στην Ελλάδα, ίσως είναι το μοναδικό που δεν κατοχυρώνεται. Επιπλέον, εκτός από μερικά μαθήματα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δεν υπάρχουν μαθήματα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ικανά να μεταδώσουν τα πρώτα ερεθίσματα στον νέο που θα ήθελε να ασχοληθεί με τη γεωργία. Ο νέος γίνεται γεωργός μέσω της παρατήρησης και της μαθητείας δίπλα στον πατέρα-γεωργό, κληρονομώντας τις γνώσεις του και αργότερα την εκμετάλλευση. Σήμερα όμως αυτό δεν επαρκεί. Η γεωργική εκπαίδευση είναι απαραίτητη για να αποκτήσουν τις σωστές βάσεις οι νέοι που θα ήθελαν να ακολουθήσουν το επάγγελμα του γεωργού. Γι' αυτό προτείνεται η καθιέρωση γεωργικών μαθημάτων ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα οποία θα συνεχίζονται στις επόμενες τάξεις, εμπλουτίζοντας συνεχώς τον νέο με γνώσεις. Επίσης, στις κατά βάση αγροτικές περιφέρειες καλό θα ήταν να δημιουργηθούν σχολές γεωργικής εκπαίδευσης υπό την εποπτεία του ΟΑΕΔ και του ΥΠΑΑΤ (ΕΛΓΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ»).

Αγροτική Έρευνα: Η Ελλάδα ως μια κατεξοχήν αγροτική χώρα, θα έπρεπε να είχε ήδη επενδύσει στη γεωργική έρευνα. Η δημιουργία ενός αποτελεσματικού δικτύου εφαρμοσμένης αγροτικής έρευνας με την αμφίδρομη σχέση ερευνητών και αγροτών

κρίνεται αναγκαία και επιτακτική. Με γνώμονα την παραγωγή και εισαγωγή καινοτομίας και την ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας, η αγροτική έρευνα θα μπορούσε να αποτελέσει το εφαλτήριο για μια νέα κατάσταση στον αγροτικό χώρο που θα προσελκύσει τους νέους στη γεωργία.

Συλλογικές δράσεις: Ο γεωργικός κλήρος των Ελλήνων γεωργών είναι, συγκριτικά με το μέσο όρο των ευρωπαϊών γεωργών, από τους πιο μικρούς. Με μέσο μέγεθος εκμετάλλευσης τα 48 στρέμματα και μέσο μέγεθος αγροτεμαχίου τα 7 στρέμματα (από τα χαμηλότερα στην ΕΕ), ο μικρός και πολυτεμαχισμένος γεωργικός κλήρος στην Ελλάδα αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στη γεωργική επιχειρηματικότητα. Το κόστος παραγωγής των γεωργικών προϊόντων είναι επίσης αυξημένο. Η λύση μπορεί να προέλθει από τις οικονομίες κλίμακας. Ο συνεργατισμός και οι μικρές ομάδες δράσης σε τοπικό επίπεδο θα μπορούσαν να δώσουν τη λύση σε αυτό το πρόβλημα. Η οργάνωση σε αγροτικούς συνεταιρισμούς θα μπορούσε να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη διάθεση των προϊόντων. Επίσης η δημιουργία δημοπρατηρίων υπό την εποπτεία των συνεταιρισμών θα αποτελούσε μια αξιόπιστη λύση απέναντι στα υπερκέρδη των μεσαζόντων.

Ένταξη των αγροτών σε Αγροτικά Επιμελητήρια: όπως όλα σχεδόν τα επαγγέλματα έχουν το δικό τους επιμελητήριο, έτσι και οι Έλληνες αγρότες θα πρέπει να αποκτήσουν ένα δικό τους χώρο, το γεωργικό επιμελητήριο.

Εμπορία αγροτικών προϊόντων: Το ΥΠΑΑΤ θα πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία σύστασης ειδικής αγορανομικής υπηρεσίας όπου θα ασχολείται με την παρακολούθηση των τιμών και γενικότερα της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων σε τοπικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Ας μην ξεχνάμε πως η Ευρώπη τα τελευταία χρόνια έχει αναδειχτεί σε μια από τις μεγαλύτερες «βιομηχανίες» παραγωγής γεωργικών προϊόντων. Από την άλλη, η δυνατότητα δημιουργίας πλήρως καθετοποιημένων μονάδων όπως επίσης και μια ξεκάθαρη πολιτική όσον αφορά την «πρώιμη» ακόμα πιστοποίηση αγροτικών προϊόντων θα δώσει την ευκαιρία στους Έλληνες αγρότες να παράγουν ασφαλή, ποιοτικά και ανταγωνιστικά προϊόντα.

Χρηματοπιστωτική υποστήριξη. Η ελληνική γεωργική οικονομία, για να μπορέσει να στηριχτεί η αγροτική πολιτική σωστά και αποτελεσματικά, χρειάζεται το δικό της χρηματοπιστωτικό εργαλείο. Με αυτή την έννοια, χρειάζεται ένας οργανισμός ο οποίος θα στηρίζει τους επαγγελματίες αγρότες σε περιπτώσεις απρόβλεπτων, εξωγενών μεταβολών (π.χ. αλλαγές επιτοκίων και διαχείριση δανείων, αυξομειώσεις στην τιμή του πετρελαίου, οι αυξομειώσεις στη ζήτηση και προσφορά των γεωργικών εισροών και προϊόντων, κτλ.). Περαιτέρω, ο μειωμένος Φ.Π.Α. για τον παραγωγό και τον καταναλωτή βασικών αγαθών αλλά και ο μειωμένος Ε.Φ.Κ. στα καύσιμα αποτελούν επίσης δύο σημαντικά εργαλεία τα οποία πρέπει να χρησιμοποιηθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Αλεξόπουλος, Γ., Κουτσούρης, Α. και Τζουραμάνη Ε. (2006). "Υπηρεσίες συμβουλευτικής στον αγροτικό χώρο: Αποτελέσματα έρευνας πεδίου σε επτά περιοχές της Ελλάδος σχετικά με τις στάσεις και τις ανάγκες των νέων αγροτών – αγροτισσών". Ανακοίνωση στο 9ο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ Η Οικονομία και η Κοινωνία μπροστά στις νέες προκλήσεις του παγκόσμιου αγροτροφικού συστήματος, Αθήνα, 2- 4/11/2006 (CD-ROM).
- Ανανίκας, Λ., Δαουτόπουλος, Γ., Ιακωβίδου, Ο., Κλαυδιανού-Παπαδάκη, Α. και Σιάρδος, Γ. (1984). Το πρόβλημα της διαδοχής στην ελληνική γεωργία". Αθήνα, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών. Θέματα Προγραμματισμού 5, 1984.
- Βακάκης και συνεργάτες (2007). "Η μελλοντική εικόνα της ελληνικής γεωργίας", Γεωργία και κτηνοτροφία , τεύχος 7/2007.
- Βουνούκη, Ε. και Ιακωβίδου Ο. (2001). "Η εγκατάσταση των νέων στη γεωργία: Η περίπτωση του Πεντάλοφου Ν. Θεσσαλονίκης". Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα, Σειρά Ι Τόμος 12, Τεύχος 2, Θεσσαλονίκη.
- Γιαννάκης, Η. (2010). "Η Συμβολή της Πολυλειτουργικής Γεωργίας στην Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών", 6^ο διεπιστημονικό διαπανεπιστημιακό συνέδριο του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.
- Γιδαράκου, Ι. και Καζακόπουλος, Λ. (2002). "Κίνητρα για τους νέους αγρότες. Η περίπτωση των νέων αγροτισσών στο διαμέρισμα της Θεσσαλίας", 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, Αθήνα.
- Γιδαράκου Ι., Δημοπούλου Ε., Καζακόπουλος Λ. και Κουτσούρης, Α. (2006). "Φύλο και επαγγελματικός προσανατολισμός στη γεωργία δυνατότητες και περιορισμοί επαγγελματισμού των γυναικών", 9^ο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, Αθήνα.
- Γιδαράκου, Ι., Ιακωβίδου, Ο. και Καζακόπουλος, Λ. (2006). «Η διάσταση του φύλου στην αγροτική ανάπτυξη», 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, Αθήνα.
- Δαμιανάκος, Σ. (1999). "Το δυσεύρετο μοντέλο της ελληνικής γεωργίας" στο Κασίμης, Χ., Λουλούδης, Α., Ύπαιθρος Χώρα: Η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία στο τέλος του 20^ο αιώνα, ΕΚΚΕ, Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα .
- Δαουτόπουλος, Γ., Θεοφίλου, Μ. και Ανανίκας, Λ. (1989). Η νεολαία της υπαίθρου. Ζωή - Στόχοι Προβληματισμοί, Αποτελέσματα έρευνας. - Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. 1989.
- Δαμιανάκος, Στ. (2002). "Από τον χωρικό στον αγρότη". Εξάντας, ΕΚΚΕ, Αθήνα.
- Δημητρόπουλος, Ε. (1994). Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής

έρευνας, Αθήνα, Εκδόσεις «Ελλην».

ΕΣΥΕ, (1991). Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού, Αθήνα.

ΕΣΥΕ, (1999-2000). Απογραφή Γεωργίας-Κτηνοτροφίας, Αθήνα.

ΕΣΥΕ, (2001). Στατιστική εκπαίδευσης, Αθήνα.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2000). Έκθεση σχετικά με την κατάσταση και τις προοπτικές των νέων γεωργών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Α5-0357/2000 (27 Νοεμβρίου 2000).

ΕΘ.Ι.Α.Γ.Ε., (2006). Δίκτυο δομών ενθάρρυνσης επιχειρηματικότητας νέων αγροτών/αγροτισσών και νέων/νεανίδων της υπαίθρου. Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘ.Ι.Α.Γ.Ε.) Ινστιτούτο Γεωργοοικονομικών & Κοινωνιολογικών Ερευνών (Ι.Γ.Ε.Κ.Ε.), Αθήνα, Ιούλιος 2006.

Ζακοπούλου Ε. (2000). Το προφίλ του σύγχρονου αγρότη: Προσδιορισμός των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης, ΕΚΚΕ / Υπουργείο Γεωργίας.

Ζακοπούλου, Ε. (1999). "Πολυαπασχολούμενοι και γεωργία: προς μια νέα αντίληψη ενός πολυδιάστατου φαινομένου" στο Κασίμης, Χ., Λουλούδης, Α., Ύπαιθρος Χώρα: Η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία στο τέλος του 20^{ου} αιώνα, ΕΚΚΕ, Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα.

Ιακωβίδου, Ο., Μπόλτσου, Α. και Χριστοφόρου, Β. (1999). "Οι νέοι αγρότες και ο γάμος: πρότυπα, αντιλήψεις και προοπτικές". Επιθεώρηση Κοινωνικών ερευνών, Τεύχος Α-Β, Αθήνα.

Καμπέρης, Ν. (2007). Όψεις της εφαρμογής του προγράμματος των νέων αγροτών στο μεταβαλλόμενο πρότυπο της αγροτικής ανάπτυξης: Μια εμπειρική έρευνα βασισμένη στους Νέους Αγρότες των δήμων Αρακύνθου και Μακρυνείας του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης, ΓΠΑ.

Κανελλόπουλος, Κ. (1995). Εσωτερική Μετανάστευση. Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Αθήνα.

Καζακόπουλος, Λ. (1996) Όψεις της Γαιοκτησίας και διαδοχής στην Ελλάδα – Ιρλανδία και ο ρόλος του κράτους στο Παπαγεωργίου, Κ., Μαραβέγιας, Ν., Σολδάτος, Π., Κράτος και Αγροτικός χώρος. Εισηγήσεις 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Γεωργικής Οικονομίας, Εκδόσεις Παπαζήση.

Καζακόπουλος, Λ. (2005) Γήρανση αγροτικού πληθυσμού και προσέλκυση νέων αγροτών

Καζακόπουλος, Λ., Γιδαράκου, Ι. και Κουτσούρης, Α. (2004). " Νέοι αγρότες και χωρική διαφοροποίηση". 8ο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, Θεσσαλονίκη.

- Καρανικόλας, Π, (2000). " Αγροτική ανάπτυξη σε παραμεθόριες περιοχές ,αξιοποίηση φυσικών πόρων και ανθρωπίνου δυναμικού, ΓΠΑ, Αθήνα.
- Κασιμης, Χ. και Παπαδόπουλος, Α.Γ. (1999). Η διατήρηση της οικογενειακής γεωργίας και η καπιταλιστική ανάπτυξη της γεωργίας στην Ελλάδα: Μια κριτική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας στο Κασιμης, Χ., Λουλούδης, Λ. "Η Ελληνική αγροτική κοινωνία στο τέλος του εικοστού αιώνα" - ΕΚΚΕ-Πλεθρον, 1999, σσ.85-114.
- Κασίμης, Χ. (2000). "Οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση και απασχόληση στον αγροτικό χώρο", ΕΚΚΕ, Αθήνα
- Κασίμης, Χ. (επιμ.), (2000). "Το προφίλ του σύγχρονου αγρότη: προσδιορισμός των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης", ΕΚΚΕ
- Κουτσού, Σ. και Κίζος, Θ. (2002). "Πρόγραμμα εγκατάστασης νέων αγροτών: αποτελέσματα εφαρμογής σε μια ηπειρωτική και μια νησιωτική περιοχή της Ελλάδας". 8ο πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, ΓΠΑ, 21-23 Νοεμβρίου 2002
- Λαμπριανίδης, Λ. (2006). "Η μετανάστευση ατόμων από τα αστικά κέντρα προς την ύπαιθρο αποτελεί μια βασική συνιστώσα για την αναπτυξιακή δυναμική της", 9ο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, Αθήνα.
- Μούσης Ν. (2005) Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές.
- Μωυσίδης, Α., Ανθοπούλου, Θ. και Ntyken M.N. (2002). Οι Ηλικιωμένοι στον Αγροτικό Χώρο: Συνθήκες Διαβίωσης και Όψεις του Κοινωνικού Αποκλεισμού. Μελέτη Περίπτωσης σε δύο Κοινότητες, Αθήνα. Έκδοση ΚΕΚΜΟΚΟΠ - Gutenberg.
- Ντελής, Μ., (2010). Πλαίσιο Ανάπτυξης Της Ελληνικής Γεωργίας)
- Πέζαρος Π. (2007). «Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και η εφαρμογή της στην Ελλάδα: Θεσμικές και πολιτικές διαστάσεις», 2007
- Σαφιλίου Κ. & Α. Παπαδόπουλος (2004) Οι μικροί γεωργοί στην Ελλάδα, Gutenberg, Αθήνα.
- Σιάρδος, Γ. (1997). "Μεθοδολογία Αγροτικής Κοινωνιολογικής Έρευνας", Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη.
- Σουκιούρογλου, Ι. (2011) "Νέοι αγρότες και ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της υπαίθρου "Διδακτορική διατριβή, Α.Π.Θ.
- Τζανακούλης Κ. (1998) " Γήρανση του αγροτικού πληθυσμού της Ελλάδας και αγροτική ανάπτυξη". Ανταγωνιστικότητα και ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού τομέα: οι νέες προκλήσεις για την Ελλάδα. 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, Θεσσαλονίκη.

Τσιομίδου, Ε. (2004). "Η διαμόρφωση της ψυχο-κοινωνικής ταυτότητας των νέων αγροτών σε σχέση με τη διαδοχή στο γεωργικό επάγγελμα", 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, Θεσσαλονίκη.

Τσιομίδου Ε. (2006). "Η διαμόρφωση της ταυτότητας των νέων αγροτών και η διαδοχή τους στο γεωργικό επάγγελμα", 9^ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΑΓΡΟ, Αθήνα.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, (2005). Μέτρο 112 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας «Π.Α.Α.» 2007-2013 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου για τη στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης

Υπουργείο Γεωργίας, (1998). "Κίνητρα για νέους αγρότες"

Ξενόγλωσση

Arkleton, T. (1992), "Farm household adjustment in Western Europe: 1987-1991".

Aldington, T., (1998). "Multifunctional agriculture: a brief review from developed and developing country perspectives", Roma, FAO.

Beopoulos, N. and Damianakos, S. (1997). Greece: « Le cache-cache entre la modernité et la tradition » (pp. 175-232) in Jollivet, M. «Vers un rural postindustriel. Rural et environnement dans huit pays européens». - Collection «Environnement. -L' Harmattan. - 1997, p. 371.

Baldock. D. (2001). Good Farming Practice and Agri-environment, presentation to DG Agriculture, Agriculture and Environment Seminar, November 2001.

Bonny, S. "Analyses des demandes adressées à la agriculture", POUR, 1999, no 164, pp. 55-64.

Bryden, J., (2000). "Is there a new rural policy?". Paper presented in th international conference: "European Rural Policy at the Crossroads", 29 June - 1 July 2000, University of Aberdeen.

Cayre, P., Depigny, S., S. et Michelin, Y. (2004). Multifonctionnalite de agriculture: quelle motivation de agriculteur, Les Cahiers de la Multifonctionnalite, 5, pp 5-16.

Caradec, Y., Lucas, S. and Vidal, C., *Agricultural landscapes: over half of Europe's territory maintained by farmers, in European Commission, Agriculture, environment, rural development, facts and figures*. Report, Luxembourg: European Communities, 1999.

- Crabtree B, Chalmers N. and Barron N-J (1998), "Information for Policy Design: Modeling Participation in a Farm Woodland Incentive Scheme", *Journal of Agriculture Economics* 49 (3), pp. 306-320.
- Campbell, D. and Stanley, J. (1974), *Σχέδια Πειραματικής Ερεύνης*, (μετ. Τσιμπούκη Κ. από το πρωτότυπο: *Experimental and Quasi- Experimental Designs for Research*), Αθήνα, Εκδ. του ιδίου.
- Damianos, D. and Skuras, D. (1996). "Unconventional adjustment strategies for rural households in the less developed areas in Greece", *Agricultural Economics*, 15(1): 61-72.
- Damianos, D. and Skuras, D. (1996b). Farm business and the development of alternative farm enterprises: an empirical analysis in Greece. *Journal of Rural Studies*.
- Dax, Th. and Machold I. (eds.) (2002) *Voices of Rural Youth. A break with traditional patterns?* Bundesanstalt für Bergbauernfragen, Wien.
- Deverre, C. (2002). Les nouveaux liens sociaux autour du territoire. Communication aux Entretiens de Pradel, «Agronomes et Territoires», 12-13 Septembre, Mirabel
- European Commission, (2003). *Agriculture in the EU – Statistical and Economic Information 2002*, Luxembourg – ISBN 92-894-5250-1.
- European Commission, (2005). Agri-environment measures: Overview on General Principles, Types of Measures and Application, European Commission, DG-Agri, 2005.
- European Parliament, DG for Research (2000). The Future of Young Farmers In the European Union, Working Paper AGRI 134 EN. Luxembourg.
- European Parliament, (2001). "The future of young farmers in the European Union", Working paper AGRI 134 EN. Luxembourg.
- FAO, *Outcome of the Conference on the Multifunctional Character of Agriculture and Land* (Maastricht, Netherlands, September 1999), Rome, 1999. See <http://www.fao.org/docrep/meeting/X3577E.htm>
- Fennell R., (1999). "The Common Agricultural Policy: Continuity and Change", Clarendon Press, Oxford
- Gasson, R. and Errington, A. (1993) *The Farm Family Business*, pp. 145-182. CAB International, U.K
- Galland, O. and Lambert, Y. (1992). *Les Jeunes Ruraux*. L' Harmattan. Paris.
- Gidarakou, I. (1999). "Young Women's Attitudes Towards Agriculture and Women's

New Roles in the Greek Countryside: A First Approach". *Journal of Rural Studies*, Vol. 15, No. 2, pp. 147-158.

Glauben, T. (2004). "Farm succession patterns in Northern Germany and Austria: a survey comparison", XI Congress of Rural Sociology, IRSA, Norway, 25-30 July.

Gerbaux, F. (1997). "Entrepreneurs et créateurs d' activités en milieu rural", in *Économie Rurale*, no 238, Mars-Avril.

Hoggart K. and Paniagua A. 2001. «The restructuring of rural Spain?», *Journal of Rural Studies*, vol. 17, pp. 63-80.

Institut National de la Recherche Agronomique, Dijon.-La transmission des exploitations agricoles et l'installation des agriculteurs dans la CEE, monographies nationales: Grece.-Dijon : INRA, 1990. DG VIA5 N'D 01953.

Ilbery, B. and Bowler, I. (1998). From agricultural productivism to post-productivism. in B. Ilbery ed., *The Geography of Rural Change*

Helve, H. (2001). Reflexivity and Changes in Attitudes and Value Structures. In Helve, H. (ed.), *Making and Breaking Borders*, Proceedings of the 7th Nordic Youth Research Symposium (NYRIS), 7th-10th June, 2000, Helsinki

Kontuly, T., Vogelsang, R., Schön, K.P. and Maretzke, S. (1998) "Political Unification and Regional Consequences of German East–West Migration".

Knickel, K. and Renting, H. (2000). " Methodological and conceptual issues in the study of multifunctionality and rural development", *Sociologia Ruralis*, Vol. 40.

Laurent, C. (1999). "Activite agricole, multifocionnalite et pluractivite", *POUR*, 164, pp 41-46.

Laurent, C. (1992). "A la recherche de la deprise agricole", *Courrier de la Cellule Environnement de l'INRA*, n 17, pp. 5-26.

Leyshon, M. (2002). On being "in the field": practice, progress and problems in research with young people in rural areas. *Journal of Rural Studies* 18, pp. 179-191

Losch B., (2004). "Debating the multifunctionality of agriculture: from trade negotiation to development policies by the south", *Journal of Agrarian Change*, Vol. 4 No, pp 336-360

Laurent, C.-A la recherche de la diprise agricole - *Courrier de la Cellule Environnement de l'INRA*,n 17.-INRA : aout 1992, pp. 5-26.

LOWE, PH. (1997). Conceptualisations and Representations of Rurality in a

globalising world, Εισήγηση στο 48th EAEE Seminar 'Rural restructuring within developed economies' INRA, Dijon.

Moyer, W. and Josling, T. *Agricultural policy reform: politics and processes in the EU and USA*. London, Ashgate, 2002.

Matthews, H., Taylor, M., Sherwood, K. Tucker, F. and Limb, M. (2000). Growing-up in the countryside: children and the rural idyll, *Journal of Rural Studies* 16(2), pp. 141-153

Müller, P. (1991). "Campagnes de l' an 2000: une agriculture des services", *POUR*, no 130/131, pp. 101-114.

Pezaros, P. (2002). "The common agricultural policy and the environmental challenge: instruments, problems and opportunities from different perspectives". Institut européen d'administration publique. Conference

Pezaros, P. (2004). A brief overview of Greek agriculture, in S. Stamatiadis, J. M. Lynch & J. S. Schepers (eds), "Remote Sensing for Agriculture and the Environment", GAIA Center & OECD. Taken from the Ministry of Agriculture web-site.

Pezaros, P. (2005). "The Greek experience in relationship with the EU and the role of Greek agricultural civil organizations in influencing EU Policy – Successes and Failures".

Potter, C, and Tilzey, M. (2007). Agricultural multifunctionality, environmental sustainability and the W.T.O. Resistance or accommodation to the neoliberal project for agriculture? *Geoforum* 38:1290-1303.

Van Huylbroek G., Vandermeulen V., Mettepenningen, E.and Verspecht, A. (2009). Multifunctionality of agriculture: a review of definitions, evidence and instruments. *Living Reviews in Landscape Research* 1:3.

Potter, C. and Lobley, M. (1996). The farm family life cycle, succession paths and environmental change in Britain's countryside. *Journal of Agricultural Economics*. Vol. 47.

Ploeg, J.D. (2003). "Multifunctionality and rural development: the actual situation in Europe", In G. van Huylbroek: *Multifunctional agriculture, a new paradigm for European Agriculture and Rural Development*, Ashgate, Hampshire.

O' Hara, P. (1994). Out of the shadows: Women on family farms and their contribution to agriculture and rural development. In Van der Plas, L., Fonte, M. (Eds.) *Rural Gender Studies in Europe*, Van Gorcum, The Netherlands, pp. 50-68.

Ray, Ch. (1997). Towards a theory of the dialectic of local rural development within the European Union, *Sociologia Ruralis* 37(3), pp. 344-361.

- Romstad, E. Policies for promoting public goods in agriculture. *Paper presented at the 10th EAAE Congress in Zaragoza, Spain, August 28-31, 2002*
- Sabourin E., (2005). "Globalisation, European extension and Family Farming Challenge for Sociology", *Acta Agriculturae Serbica*, Vol. X, 19, pp. 61-77
- Shucksmith, M. (2004). "Young people and social exclusion in rural areas". *Sociologia Ruralis* 44 (1): 43-59
- Streeter, D.H. (1998). Farmland preservation: The role of off-farm income. *Landscape and Urban Planning*, 16: 357-364
- Sumner, D.A. (1991). Useful directions for research on multiple job-holding among farm families. In: Hallberg, M.C., Findeis, J.L. and Lass, D.A. (Eds.), *Multiple job holdings among farm families*. Iowa State University Press, Ames, Iowa
- Symes D.G., (1990). "Briding the generations: succession and inheritance in a changing world", *Sociologia Ruralis*, XXX(3/4): 280-291.
- Vidal, Cl. (2001). Thirty years of agriculture in Europe Changes in Agricultural Employment. Statistics in focus, Agriculture and Fisheries, Theme 5-14, Eurostat, European Communities.
- Vounouki, E.-L'installation des jeunes agriculteurs en Grèce: Le cas de la commune de Pentalofos. - Master of Science IAMM Montpellier-France, 1996.
- Whatmore, S. (1991). *Farming Women: Gender, Work and Family Enterprise*. Basingstoke and London: Macmillan.
- Woods, M. (2005). *Rural Geography*. Sage Publications.
- Wynn Gerard, Gractree Bob et al, (2001), "Modelling Farmer Entry into the Environmentally Sensitive Area Schemes in Scotland", *Journal of Agricultural Economics*, vol 52 (1), pp 65-82.
- Wyn, J. and R. White (1997). *Rethinking Youth*, Sage Publications, London, Thousand Oaks (USA) and New Delhi (India).

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

<http://www.agrotikianaptixi.gr/>

<http://www.minagric.gr/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Ε Ρ Ω Τ Η Μ Α Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο

Το ερωτηματολόγιο αποσκοπεί στην συγκέντρωση πληροφοριακού υλικού που θα χρησιμοποιηθεί σε έρευνα με θέμα τους λόγους μη ένταξης των γεωργών στα προγράμματα των «Νέων Αγροτών» και τα «Σχέδια Βελτίωσης». Η έρευνα αποτελεί τμήμα μεταπτυχιακής εργασίας στο πλαίσιο του ΜΠΣ «Ολοκληρωμένη Αγροτική Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου» του τμήματος Αγροτικής Οικονομίας του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Τα στοιχεία που καταγράφονται είναι ανώνυμα, εμπιστευτικά και μη ανακοινώσιμα σε τρίτους και θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για την εκπόνηση της προαναφερόμενης μεταπτυχιακής εργασίας.

Ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας.

A. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Φύλο

1. Άνδρας
2. Γυναίκα

2. Έτος γέννησης

1	9		
---	---	--	--

3. Επίπεδο μόρφωσης

1. Δημοτικό
2. Γυμνάσιο
3. Τεχνική Σχολή (ειδικότητα
4. Γενικό Λύκειο
5. Τεχνικό Λύκειο (ειδικότητα
6. Ι.Ε.Κ (ειδικότητα
7. Τ.Ε.Ι (Σχολή
8. Πανεπιστήμιο (Σχολή

4. Οικογενειακή κατάσταση

1. Ανύπαντρος
2. Παντρεμένος
3. Διαζευγμένος
4. Χήρος

B. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

5. Ποια είναι σήμερα η κύρια απασχόλησή σου;

A) Από άποψη χρόνου απασχόλησης

B) Από άποψη εισοδήματος

6. Έχεις κάνει στο παρελθόν και άλλες εργασίες?

1. Ναι(ποιες).....
2. Όχι

7. Αν ναι, διατηρείς κάποια από αυτές μέχρι σήμερα και ποιες?

1. Ναι διατηρώ τη
3. Όχι, αλλά έχω μια άλλη εξωγεωργική απασχόληση (ποια).....

8. Χαρακτηριστικά γεωργικής εκμετάλλευσης

Καλλιέργεια	Ιδιότητα Στρέμματα	Ενοικιαζόμενα Στρέμματα	Από το σύνολο των οποίων Αρδευόμενα

Ζώα	Αριθμός	Τύπος εκτροφής (νομαδικά, ημισταβλ, σταβλ)

9. Πόσα χρόνια ασχολείστε με τη γεωργία?

10. Πόσα χρόνια παίρνετε εσείς τις αποφάσεις για την εκμετάλλευση?
.....

11. Έχεις απουσιάσει από την περιοχή σου για διάστημα μεγαλύτερο των 6 μηνών (εκτός από το στρατιωτικό);

1. Ναι (γιατί;σπουδές/εργασία/κλπ.λόγοι).....
2. Όχι

12. Ποιό το ύψος του οικογενειακού σου εισοδήματος (μ.ο. 2 τελευταίων ετών);

1. <4,000 €
2. 4,000-8,000 €
3. 8,000-12,000 €
4. 12,000-16,000 €
5. 20,000-24,000 €
6. >24,000 €

13. Ποιες είναι οι κύριες πηγές του οικογενειακού σου εισοδήματος (κατά σειρά σημασίας)?

.....
.....

.....

.....

Γ. ΔΙΑΔΟΧΗ

14. Προέρχεται από γεωργική οικογένεια;

1. Ναι
2. Όχι

15. Σήμερα η εκμετάλλευσή σου προέρχεται από:

1. Κληρονομία/μεταβίβαση από την οικογένειά σου
2. Κληρονομία/μεταβίβαση από την οικογένειά της/του συζύγου
3. Κληρονομία/μεταβίβαση από συγγενικό πρόσωπο
4. Αγορά
5. Άλλος
6. Συνδυασμός των παραπάνω (ποιών?

16. Για ποιο λόγο ασχολήθηκες επαγγελματικά με την γεωργία;

1. Είμαι ο μοναδικός κληρονόμος της εκμετάλλευσης
2. Είχαμε πολλά κτήματα
3. Αναγκάστηκα για οικογενειακούς λόγους (θάνατος πατέρα, γάμος)
4. Δεν υπήρχε άλλη επαγγελματική διέξοδος
5. Μου άρεσε η δουλειά / η ζωή κοντά στην φύση
6. Δεν μου άρεσαν τα γράμματα και το σχολείο
7. Δεν έμαθα άλλη τέχνη
8. Δεν ήθελα να φύγω από το χωριό μου
9. Άλλο 1ο (προσδιορίστε).....
10. Άλλο 2ο (προσδιορίστε)

17. Αν μπορούσες να επιλέξεις ξανά επάγγελμα, θα διάλεγες να γίνεις πάλι γεωργός;

1. Ναι θα διάλεγα να γίνω πάλι γεωργός
2. Ναι αλλά θα συνδύαζα την γεωργία με κάτι άλλο
3. ΌΧΙ θα επέλεγα άλλο επάγγελμα οπωσδήποτε
4. Δεν το έχω σκεφτεί / Δεν ξέρω

18. Αν έχεις παιδιά μεγαλύτερα των 16 ετών, πως εκτιμάς την προοπτική της διαδοχής της εκμετάλλευσης σήμερα;

1. Σίγουρη
2. Μάλλον σίγουρη
3. Αβέβαιη
4. Δεν το έχω σκεφτεί - ΔΓ/ΔΑ

Δ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

19. Έχεις παρακολουθήσει γεωργικά μαθήματα;

1. Ναι(πού;Θέμα;).....
.....
.....
2. Όχι

20. Εάν ναι, πόσο ικανοποιημένος είστε;

1. Πάρα πολύ
2. Πολύ
3. Έτσι κι έτσι
4. Λίγο
5. Καθόλου

21. Αξιοποίησες κάποιες από τις γνώσεις που πήρες;

1. Πάρα πολύ
2. Πολύ
3. Έτσι κι έτσι
4. Λίγο
5. Καθόλου

Ε. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΤΑ

22. Είσαι μέλος αγροτικού συνεταιρισμού;

1. Ναι
2. Όχι

23. Αν ναι , με ποια ιδιότητα συμμετείχες ως σήμερα;

1. Εκλεγμένο μέλος
2. Απλό μέλος

24. Πόσο συχνά συμμετείχες σε συνελεύσεις των συνεταιρισμών που ανήκατε;

1. Πάντα
2. Συχνά
3. Σπάνια
4. Ποτέ

ΣΤ. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

25. Έχεις κάνει κάποια αλλαγή στην εκμετάλλευση σου τα τελευταία 5 χρόνια

1. Ναι
2. Όχι
- 3.

26. Αν ναι, τι είδους αλλαγές έκανες; (ιεραρχικά με σειρά σπουδαιότητας)

1. Άλλαξα το είδος των καλλιεργειών
(Προσδιόρισε.....)
2. Πρόσθεσα και άλλη καλλιέργεια
(Προσδιόρισε.....)
3. Ασχολήθηκα με την κτηνοτροφία
4. Πούλησα κάποια έκταση
5. Νοίκιασα μερικά στρέμματα σε άλλον
6. Αγόρασα κάποια έκταση
7. Νοίκιασα μερικά στρέμματα από άλλους
8. Αγόρασα μηχανήματα
9. Έβαλα θερμοκήπια
10. Έκανα γεώτρηση
11. Έβαλα αρδευτικό σύστημα (επέκταση - βελτίωση)
12. Άφησα κάποια έκταση ακαλλιέργητη
13. Μείωσα την χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων
14. Άρχισα να πουλάω μόνος μου μερικά από τα προϊόντα
15. Άλλο (Προσδιορίστε.....)

27. Για ποιό λόγο έκανες αυτές τις αλλαγές (ιεραρχικά με σειρά σπουδαιότητας)

1. Επειδή περιορίστηκαν οι επιδοτήσεις και οι τιμές των προϊόντων που καλλιεργούσα.
2. Αυξημένες ανάγκες οικογένειας (σπουδές παιδιών κλπ.)
3. Αν δεν τις έκανα δεν θα έφταναν τα λεφτά για την οικογένεια
4. Επειδή απέκτησα τις απαραίτητες γνώσεις μέσα από γεωργικές εκπαιδεύσεις
5. Επειδή κάποιοι συγχωριανοί / γείτονες / συγγενείς τις έκαναν
6. Έτσι με συμβούλεψαν οι γεωπόνοι από τις διευθύνσεις γεωργίας
7. Είχα τεχνικά προβλήματα με τα φυτά και ήδη που καλλιεργούσα
8. (αρρώστιες, προσβολές κλπ.)
9. Άλλο (Προσδιορίστε)
.....

28. Εφάρμοσες κάτι που δεν το είχαν σκεφτεί πολλοί άλλοι γεωργοί πριν από εσένα στο χωριό σου;

1. Ναι (ποιο ήταν αυτό).....
2. Είχα κάποιες ιδέες αλλά τελικά όχι. (Ποιες; γιατί;.....
.....)
3. Όχι
4. Δεν ξέρω

29. Αν ναι, το εφάρμοσαν και άλλοι στη περιοχή και το εφάρμοσαν;

1. Ναι
2. Όχι
3. Δε γνωρίζω

30. Σκοπεύεις να κάνεις κάποια αλλαγή στα επόμενα 2 χρόνια

1. Ναι
2. Όχι
3. Ίσως / μπορεί
4. Δεν ξέρω

Z. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ-ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

31. Ενημερώνεσαι για τις εξελίξεις γύρω από το επάγγελμα σου;

1. Ναι, το επιδιώκω
2. Πότε πότε
3. Καθόλου

32. Από πού κυρίως έχεις ενημέρωση για θέματα που αφορούν την εκμετάλλευσή σου; (ιεραρχικά)

1. Από τη Τοπική Διεύθυνση Γεωργίας της περιοχής σου
2. Από γεωπόνους (ιδιώτες) στη περιοχή σου
3. Από τα ΜΜΕ (τηλεόραση, ραδιόφωνο)
4. Ίντερνετ
5. Από συγγενείς - φίλους
6. Από το καφενείο
7. Άλλο (από που;).....

33. Πιστεύεις ότι γίνεται επαρκής ενημέρωση των γεωργών (από τις αρμόδιες υπηρεσίες) για θέματα που τους αφορούν ;

1. Ναι
2. Έτσι κι έτσι
3. Όχι

34. Κάνεις επισκέψεις σε τοπικούς γεωπόνους, Δ. Γεωργίας, γραφεία μελετητών, κλπ;

1. Συχνά (σε ποιους;)
2. Μερικές φορές (σε ποιους;)
3. Σπάνια (σε ποιους;)
4. Ποτέ

35. Θα πλήρωνες για να μάθεις κάτι σχετικό με την ενασχόληση σου;

1. Ναι
2. Όχι

36. Θεωρείς ότι κατέχεις τεχνικές γνώσεις πάνω στο τομέα σου;

1. Ναι πολύ καλές
2. Ναι αρκετές
3. Λίγες
4. Καθόλου

37. Είσαι ευχαριστημένος από το εισόδημα σου από τη γεωργία;

1. Ναι
2. Έτσι κι έτσι
3. Όχι

38. Αν όχι, γιατί εξακολουθείς και το κάνεις;

.....
39. Ποια είναι η γνώμη σου για το μέλλον τα επόμενα 5 χρόνια στη γεωργία;

1. Πολύ ευοίωνη
2. Μάλλον ευοίωνη
3. Έτσι κι έτσι
4. Μάλλον δυσοίωνη
5. Πολύ δυσοίωνη

Η.ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ («ΝΕΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ» & «ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ»)

40. Γνωρίζεις το Πρόγραμμα Νέων Αγροτών» και τα «Σχέδια Βελτίωσης»

1. Ναι και τα δύο
2. Γνωρίζω το πρόγραμμα «Νέων Αγροτών»
3. Γνωρίζω τα «Σχέδια Βελτίωσης»
4. Κανένα από τα δύο

41. Από πού ενημερώθηκες/άκουσες;

«Νέοι Αγρότες»

.....
.....

«Σ.Β.»

.....
.....

**42. Το συζήτησες με κάποιους (με ποιους)
ή ζήτησες επιπλέον πληροφορίες (από πού/ποιους);**

«Νέοι Αγρότες»

.....
.....

«Σ.Β.»

.....
.....

**43. Πιστεύεις πως σου δίνεται (από τους αρμόδιους φορείς) επαρκής
πληροφόρηση και επεξηγήσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν τα
προγράμματα;**

A. από τους αρμόδιους φορείς

1. Ναι
2. Έτσι κι έτσι
3. Όχι

B. Από άλλους (προσδιορίστε)

1. Ναι
2. Έτσι κι έτσι
3. Όχι

B. Από άλλους (προσδιορίστε)

1. Ναι
2. Έτσι κι έτσι
3. Όχι

44. Ποιος πιστεύεις πως θα ήταν ο καλύτερος τρόπος ενημέρωσης;

.....
.....

45. Είχες επαφές με άλλους αγρότες που είχαν λάβει μέρος στο πρόγραμμα;

A. «Νέοι Αγρότες»

1. Ναι
2. Όχι

- B. «Σ.Β.»
1. Ναι
2. Όχι

46. Αν ναι, ήταν ευχαριστημένοι από την εφαρμογή του μέτρου στην εκμετάλλευσή τους;

- A. «Νέοι Αγρότες»
1. Ναι
2. Έτσι και έτσι
3. Όχι

- B. «Σ.Β.»
1. Ναι
2. Έτσι και έτσι
3. Όχι

47. Σκέφτηκες να μπεις σε κάποιο πρόγραμμα (και γιατί);

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1. Μείωση του κόστους παραγωγής
2. Αύξηση του γεωργικού εισοδήματος
3. Αύξηση της παραγωγικότητας
4. Εισαγωγή νέας τεχνολογίας
5. Καλύτερη ποιότητα προϊόντος
6. Βελτίωση της εκμετάλλευσης για τους απογόνους
7. Άλλο (τι ακριβώς;

48. Τι επενδύσεις θα έκανες για τη βελτίωση της εκμετάλλευσης σου εκμεταλλευόμενος το πρόγραμμα;

1. Γεωργικά κτίσματα (υποστατικά, θερμοκήπια κλπ)
2. Γεωργικά μηχανήματα και εξοπλισμός
3. Αγορά γης
4. Έξοδα εγκατάστασης νέων μόνιμων φυτειών
5. Συστήματα υδροπονίας/αεροπονίας
6. Αγορά/εγκατάσταση εξοπλισμού σύγχρονης τεχνολογίας
(τι ακριβώς;
7. Έγχειρες βελτιώσεις (αρδευτικό κλπ.)
8. Αγορά ζώων
9. Δεξαμενές συλλογής όμβριων υδάτων
10. Βελτιωμένα συστήματα άρδευσης
11. Άλλο (τί;

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

49. ποιά πιστεύεις ότι είναι τα σημαντικότερα;

1. Όχι ιδιαίτερα υψηλές χρηματοδοτήσεις
2. Υπερβολική γραφειοκρατία
3. Το ύψος της ίδιας συμμετοχής
4. Καθυστέρηση καταβολής των χρηματοδοτήσεων
5. Αμοιβή μελετητή
6. Αυστηροί έλεγχοι
7. Μακροχρόνιες υποχρεώσεις (παραμονή στη γεωργία)
8. Μακροχρόνιες υποχρεώσεις (δυνατότητα άλλης απασχόλησης)
9. Άλλο(ποιό).....

50. Έκανες αίτηση για ένταξη στο πρόγραμμα; Εάν ναι σε βοήθησε κάποιος

;

A. «Νέοι Αγρότες»

1. Ναι (γιατί, από πού έμαθες, ποιος)

.....
.....
.....

2. Όχι(γιατί).....

.....
.....

B. «Σ.Β.»

1. Ναι (γιατί, από πού έμαθες, ποιος)

.....
...
.....
.....
.....

2. Όχι(γιατί).....

.....
.....

51. Υπέβαλες την αίτηση αυτή στη Δ/ση Γεωργίας;

1. Ναι

2. Όχι

(γιατί;).....
.....

52. Έγινε δεκτή η αίτησή σου;

1. Ναι
2. Όχι

53. Γιατί αφού έγινες δεκτός/η τελικά αποχώρησες από το πρόγραμμα;

.....
.....
.....

54. Οι λόγοι απόρριψης της αίτησής σου ήταν ικανοποιητικοί;

1. Ναι
2. Όχι (γιατί; ή τι νομίζεις ότι δεν λήφθηκε υπόψη;)

55. Θα ξαναπροσπαθήσεις να υποβάλλεις αίτηση;

1. Ναι
2. Όχι (γιατί;)

56. Πώς κρίνεις τα σημερινά Προγράμματα ;

1. Απόλυτα ικανοποιητικά
2. Μπορούν να βελτιωθούν
3. Δεν ανταποκρίνονται στα προβλήματα του τομέα
4. Άλλο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΟΡΙΣΜΟΙ

Για την εφαρμογή του προγράμματος οι ακόλουθοι όροι έχουν την αντίστοιχη προσδιοριζόμενη έννοια :

α) Γεωργία

Είναι ο τομέας της οικονομίας, ο οποίος περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των κλάδων οι οποίοι αποσκοπούν στην παραγωγή των γεωργικών προϊόντων, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 22 του Ν. 992/1979 « Περί οργάνωσης των διοικητικών υπηρεσιών δια την εφαρμογή της Συνθήκης Προσχωρήσεως κ.λ.π. (πλην των τοιούτων της θαλάσσιας αλιείας και των δασών) »

β) Γεωργική εκμετάλλευση

Είναι η οικονομική μονάδα παραγωγής προς πώληση ενός ή περισσότερων προϊόντων, των κλάδων γεωργίας με ενιαία διοίκηση και διαχείριση . Στις δραστηριότητες της γεωργικής εκμετάλλευσης περιλαμβάνεται παράλληλα με την παραγωγή των προϊόντων και η διακίνηση, μεταφορά, τυποποίηση, συσκευασία, αποθήκευση, τοποθέτηση, μέχρι του σταδίου της χονδρικής πώλησης, αποκλειστικά των προϊόντων που παράγει η ίδια γεωργική εκμετάλλευση, καθώς και η πρώτη χωρική μεταποίησή τους .

- Ελάχιστο μέγεθος βιώσιμης γεωργικής εκμετάλλευσης, για τις ανάγκες του προγράμματος, ορίζονται τα 50 στρέμματα ξηρικής καλλιέργειας ή ισοδύναμής της .

γ) Γεωργός κατά κύρια απασχόληση

Το φυσικό πρόσωπο το οποίο λαμβάνει τουλάχιστον το 50% του συνολικού του εισοδήματος από την απασχόληση του στη γεωργική εκμετάλλευση και απασχολείται σ' αυτήν αυτοπροσώπως και επαγγελματικά τουλάχιστον κατά το 50% του συνολικού χρόνου απασχόλησης του .

δ) Απασχόληση στη Γεωργία

Η προσωπική εργασία που προσφέρεται συστηματικά από το φυσικό πρόσωπο στην ιδιόκτητη ή μη ιδιόκτητη γεωργική εκμετάλλευση, με σκοπό την επίτευξη οικονομικού αποτελέσματος .

ε) Αρχηγός Γεωργικής Εκμετάλλευσης

1. Αρχηγός γεωργικής εκμετάλλευσης θεωρείται το φυσικό πρόσωπο που είναι οικονομικά και νομικά υπεύθυνο για τη γεωργική εκμετάλλευση και συμμετέχει ενεργά στην κανονική λειτουργία της .

2. Για την ίδια οικογενειακή εκμετάλλευση δεν μπορεί να θεωρηθούν αρχηγοί, περισσότερα από ένα άτομα με κοινή οικονομία .

3. Στα πλαίσια της οικογένειας η γεωργική εκμετάλλευση είναι ενιαία και αδιαίρετη ανεξάρτητα από το πραγματικό γεγονός ποιος από τους συζύγους είναι αρχηγός της .

Σε περίπτωση συνιδιοκτησίας (περιουσία εξ αδιαιρέτου) από συνιδιοκτήτες που δεν ανήκουν στην ίδια οικογένεια, εφόσον προκύπτει από στοιχεία της Α.Τ.Ε., ή από βεβαίωση του Δήμου, ή της Κοινότητας ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο ότι, παρά το αδιαίρετο της περιουσίας, οι συνιδιοκτήτες ασκούν την εκμετάλλευσή τους χωριστά, τότε είναι δυνατόν η αδιαίρετη ιδιοκτησία να θεωρηθεί ως περισσότερες από μία εκμεταλλεύσεις με διαφορετικούς αρχηγούς

στ) Κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης θεωρείται :

1. Ο ιδιοκτήτης γεωργικής εκμετάλλευσης .

2. Τα μέλη της ίδιας οικογένειας, που έχουν εξουσιοδοτηθεί με ειδικό πληρεξούσιο για να διαχειρίζονται και να μεταβιβάζουν τη γεωργική εκμετάλλευση .

- Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν τίτλοι κυριότητας λόγω των ειδικών συνθηκών που υπάρχουν ακόμη στη χώρα μας, τότε ο ενδιαφερόμενος πρέπει να αποδείξει με κάθε νόμιμο τρόπο την ιδιοκτησία του .

ζ) Διάδοχος γεωργός :

Θεωρείται το φυσικό πρόσωπο που διαδέχεται στη γεωργική εκμετάλλευση τον αποχωρούντα (πρόωρα συνταξιοδοτούμενο) γεωργό .

η) Μονάδα Ανθρώπινης Εργασίας (Μ.Α.Ε.) γεωργικής εκμετάλλευσης .

Θεωρείται η εργασία 1.750 ωρών που προσφέρεται κατά τη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους και σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης . Ο υπολογισμός των απαιτούμενων Μ.Α.Ε. για την κανονική λειτουργία της γεωργικής εκμετάλλευσης γίνεται με βάση το είδος των δραστηριοτήτων και τους σχετικούς δείκτες που εκδίδονται για το σκοπό αυτό

ΟΡΙΣΜΟΙ

1. Ορισμός Γεωργού

Γεωργός είναι:

α) Το φυσικό πρόσωπο το οποίο είναι κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης και λαμβάνει τουλάχιστον το 25% του συνολικού ατομικού του εισοδήματος από απασχόληση στη γεωργική του εκμετάλλευση, απασχολείται αυτοπροσώπως και επαγγελματικά σ' αυτήν και δεν έχει μόνιμη εξωγεωργική απασχόληση όπως ορίζεται στο Κεφ.2ο 1θ της παρούσας .

Επίσης το οικογενειακό εξωαγροτικό του εισόδημα δεν μπορεί να ξεπερνά το Εισόδημα Αναφοράς, όπως αυτό ορίζεται στις κατ' έτος εκδιδόμενες αποφάσεις Υπουργού Γεωργίας

β) Το νομικό πρόσωπο το οποίο :

- Είναι κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης, ασκεί γεωργική δραστηριότητα και τα εισοδήματα που προέρχεται απ' αυτήν είναι ίσα ή μεγαλύτερα από τυχόν άλλα εισοδήματα του .

- η πλειοψηφία των μελών ή μετόχων καθώς και ο εκπρόσωπος αυτού ασκούν γεωργία κατά την έννοια του φυσικού προσώπου (α) .

- διαθέτει τουλάχιστον δύο μέλη.

- εμφανίζεται με μία από τις παρακάτω μορφές :

- εταιρίας με νομική προσωπικότητα

- ενώσεως φυσικών προσώπων σε

- !"ομάδες Κοινής Εκμετάλλευσης

- !"κλαδικές Οργανώσεις Παραγωγής Αγροτικού Συνεταιρισμού

- αγροτικού συνεταιρισμού του Ν. 2810/2000 όπως ισχύει σήμερα .

2. Κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης

Ως κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης θεωρείται :

α. Ο ιδιοκτήτης γεωργικής εκμετάλλευσης .

β. Ο μισθωτής ή αγρολήπτης της γεωργικής εκμετάλλευσης, εφόσον η μίσθωση ή η αγροληψία έχει συναφθεί εγγράφως

3. Αρχηγός γεωργικής εκμετάλλευσης

Είναι το φυσικό πρόσωπο με πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα, το οποίο είναι οικονομικά υπεύθυνο για τη γεωργική εκμετάλλευση και συμμετέχει στη κανονική λειτουργία της .

4. Συγκρίσιμο εισόδημα : η μέση ετήσια αμοιβή των απασχολουμένων σε σχέση εξαρτημένης εργασίας στους κλάδους της παραγωγικής δραστηριότητας, εκτός της γεωργίας, η οποία καθορίζεται κατ' έτος, με βάση στοιχεία που παρέχονται από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας .

5. Εισόδημα αναφοράς : Είναι το εισόδημα προς το οποίο συγκρίνεται το εισόδημα

του γεωργού από την εκμετάλλευση και είναι ίσο ή κατώτερο του συγκρίσιμου εισοδήματος .

6. Ορεινές και Μειονεκτικές περιοχές : Είναι οι περιοχές που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της οδηγίας 85/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιανουαρίου 1985, « για την τροποποίηση της οδηγίας 81/645/ΕΟΚ περί του κοινοτικού καταλόγου των μειονεκτικών γεωργικών περιοχών κατά την έννοια των άρθρων 17-21 του Καν. (Ε.Ε.) 1257/99 όπως ισχύει .

7. Μόνιμοι κάτοικοι ορεινών και μειονεκτικών περιοχών :

Είναι όσοι κατοικούν και ασκούν κατ' επάγγελμα τη γεωργία στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, όλη τη διάρκεια του χρόνου .

8. Μετακινούμενοι κτηνοτρόφοι :

Είναι εκείνοι οι οποίοι για διάστημα τουλάχιστον πέντε (5) μηνών το χρόνο, εκτρέφουν και μετακινούν τα ζώα τους (αιγοπρόβατα – βοοειδή) τουλάχιστον 5 ζωικές μονάδες στους βοσκότοπους των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, ανεξάρτητα από την έδρα της μόνιμης – κατοικίας τους, εφόσον έχουν και τις λοιπές προϋποθέσεις που ορίζονται για το πρόγραμμα καταβολής – εξισωτικής αποζημίωσης . Με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας είναι δυνατόν να μειώνεται κατά περιοχή και έτος το ως άνω ελάχιστο χρονικό διάστημα των πέντε (5) μηνών σε τέσσερις (4) μήνες, εφόσον συντρέχουν εξαιρετικές περιπτώσεις

9. Βοσκότοποι :

- Οι εκτάσεις των βοσκοτόπων οι οποίοι είναι Ιδιωτικοί (ιδιόκτητοι ή ενοικιαζόμενοι) ή Κοινόχρηστοι (Δημοτικοί ή Κοινοτικοί) με νόμιμη είσοδο των ζώων σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1080 /80 όπως ισχύει .

Ειδικότερα για να ληφθούν υπόψη οι καταστάσεις που συντάσσονται στα πλαίσια εφαρμογής του ανωτέρω νόμου θα πρέπει :

- να περιέχουν το σύνολο των κτηνοτρόφων που έχουν δικαίωμα να βοσκούν τα ζώα τους καθώς και τον αριθμό των ζώων κατά κτηνοτρόφο που έχουν δικαίωμα εισόδου στον βοσκότοπο .

- να αξιοποιούνται συστηματικά από ζώα της εκμετάλλευσης (βοοειδή, αιγοπρόβατα, ιπποειδή) .

- η πυκνότητα των ζώων ανά εκτάριο (ανά 10 στρέμ.), δεν θα πρέπει να είναι μεγαλύτερη από 1, 0 Ζωικές Μονάδες .

- Ειδικά στις Νησιωτικές περιοχές, ο χρόνος εισόδου των ζώων στον βοσκότοπο δεν πρέπει να ξεπερνά τους τέσσερις (4) μήνες

Π2)

ΥΨΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ 1

Αφ' ότου συμπληρωθεί το νόμιμο όριο ηλικίας (65ο έτος) για συνταξιοδότηση του δικαιούχου από τον Ο.Γ.Α., γίνεται συμψηφισμός

« Πρόωρης Σύνταξης » και της εκάστοτε χορηγούμενης κατώτερης βασικής σύνταξης γήρατος Ο.Γ.Α., στο ύψος της « Πρόωρης Σύνταξης».

1. Η χορήγηση της « Πρόωρης Σύνταξης » στους δικαιούχους σε καμία περίπτωση δεν λογίζεται ως συνταξιοδοτική παροχή και δεν υπόκειται σε καμία κράτηση υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου όπως ο Ν. 2237 / 94 ορίζει.

Επίσης δεν αποτελεί λόγο στέρησης ή αναστολής των προϋποθέσεων για την απόκτηση δικαιώματος σύνταξης από τον Ο.Γ.Α.

- Κατά τη διάρκεια παραμονής των δικαιούχων στο πρόγραμμα και μέχρι τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας των, οι δικαιούχοι λογίζονται σαν « ενεργοί αγρότες » όσον αφορά τα ασφαλιστικά τους δικαιώματα και την ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας καθορίζονται

οι όροι και οι προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες, σε περίπτωση θανάτου του δικαιούχου του προγράμματος « Πρόωρης Συνταξιοδότησης Αγροτών », η αποζημίωση καταβάλλεται στον έτερο των συζύγων και για το χρονικό διάστημα που απομένει μέχρι την προβλεπόμενη ημερομηνία για την έξοδο του δικαιούχου από το πρόγραμμα

3. Ο τρόπος πληρωμής της αποζημίωσης στους δικαιούχους καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας.

Π3)

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΑΞΟΝΑ 1

1. Έχουν ηλικία από 55 έως και 64 ετών.

2. Είναι κάτοχοι και αρχηγοί γεωργικών εκμεταλλεύσεων των οποίων το μέγεθος είναι τουλάχιστον όσο το οριζόμενο στο συνημμένο πίνακα (1), ο οποίος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της απόφασης αυτής.

Σε περιπτώσεις μεικτών καλλιεργειών ο υπολογισμός γίνεται με βάση το συντελεστή ισοδυναμίας των καλλιεργειών του πίνακα (1).

3. Έχουν ασκήσει τη γεωργική δραστηριότητα κατά κύρια απασχόληση τουλάχιστον τα δέκα (10) τελευταία χρόνια πριν από την ένταξη τους στο πρόγραμμα, με εξαίρεση τις περιπτώσεις ανωτέρας βίας (δεύτερη και τρίτη παύλα της παρ. ε του παρόντος άρθρου).

4. Είναι μόνιμοι κάτοικοι του νομού εντός των ορίων του οποίου βρίσκεται η γεωργική τους εκμετάλλευση.

Κατ' εξαίρεση θεωρείται ότι πληρούν την ως άνω προϋπόθεση οι γεωργοί των οποίων η μόνιμη κατοικία βρίσκεται εντός της ευρύτερης περιοχής της γεωργικής εκμετάλλευσης.

5. Είναι ασφαλισμένοι στον κλάδο κύριας ασφάλισης του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο. Γ. Α.) σύμφωνα με το Ν. 2458/97.

6. Παραχωρούν το σύνολο της γεωργικής τους εκμετάλλευσης σε «διάδοχο». Η παραχώρηση της γεωργικής εκμετάλλευσης πρέπει να είναι : είτε οριστική, είτε με ενοικίαση χρονικής διάρκειας τουλάχιστον ίσης με τη διάρκεια παραμονής του δικαιούχου στο πρόγραμμα. Και στις δυο παραπάνω περιπτώσεις, η παραχώρηση πρέπει να γίνεται δια συμβολαιογραφικού εγγράφου νομίμως μεταγεγραμμένου.

Κατ' εξαίρεση οι δικαιούχοι δύνανται να διατηρήσουν το 10% της επιφάνειας της γεωργικής τους εκμετάλλευσης, που όμως δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από πέντε (5) στρέμματα ξηρικής καλλιέργειας ή ισοδυναμίας της.

7. Παύουν οριστικά κάθε γεωργική δραστηριότητα αμέσως μετά την ένταξή τους στους δικαιούχους του προγράμματος.

Επιτρέπεται η άσκηση γεωργικής δραστηριότητας κατ' εξαίρεση μόνο στο διατηρούμενο τμήμα της γεωργικής τους εκμετάλλευσης όπου όμως παράγουν προϊόντα αποκλειστικά για αυτοκατανάλωση. Στην περίπτωση αυτή η γεωργική παραγωγή δεν είναι επιλέξιμη για στήριξη στα πλαίσια της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ).

α) Κάτοχοι μικτών εκμεταλλεύσεων εντάσσονται στους δικαιούχους του προγράμματος, εφόσον πληρούν τις γενικές προϋποθέσεις του αρθρ. 4 της αριθμ. 408583/6914/29-11-2000 Κ.Υ.Α. και της παρούσας, με την υποχρέωση παραχώρησης και του κτηνοτροφικού κεφαλαίου.

- Η παραχώρηση του κτηνοτροφικού κεφαλαίου δύναται να γίνει και σε άλλο πρόσωπο πέραν του διαδόχου γεωργού.

β) Γεωργοί ενταγμένοι σε Σχέδιο Βελτίωσης μπορούν να κριθούν ως δικαιούχοι του προγράμματος εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου. 4 της αριθμ.

408583/6914/29-11-2000 Κ.Υ.Α. και της παρούσας και ο διάδοχος γεωργός αναλάβει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Σχέδιο Βελτίωσης.

γ) Οι δικαιούχοι της Εξισωτικής Αποζημίωσης, που εντάσσονται στο πρόγραμμα της πρόωρης συνταξιοδότησης, αποδεσμεύονται από την πενταετή υποχρέωση άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας.

Δεν μπορούν να ενταχθούν στους δικαιούχους :

1. Έμμισθοι υπάλληλοι, μόνιμοι ή έκτακτοι (Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., Στρατιωτικοί, Ιδιωτικοί κ.λ.π.).

2. Ελεύθεροι επαγγελματίες, με εξαίρεση τους μικροεπαγγελματίες (π.χ. παντοπώλες, καφεπώλες, κουρείς κ.λ.π.) και εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις της παρ. α. του ιδίου άρθρου.

3. Συνταξιούχοι οιουδήποτε ασφαλιστικού ταμείου εσωτερικού ή εξωτερικού με εξαίρεση τους έμμεσα συνταξιοδοτούμενους καθώς και τους γεωργούς που παίρνουν σύνταξη (επίδομα) ως θύματα ή τραυματίες πολέμου και εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις της παρ. α του παρόντος άρθρου

Οι σύζυγοι των εξαιρουμένων κατηγοριών εφόσον έχουν τις προϋποθέσεις δύνανται να ενταχθούν στους δικαιούχους του προγράμματος.

Περιπτώσεις ανωτέρας βίας :

Κατ' εξαίρεση στα πλαίσια εφαρμογής του προγράμματος Πρόωρης

Συνταξιοδότησης των Αγροτών μπορεί να θεωρηθούν ως περιπτώσεις ανωτέρας βίας, οι ακόλουθες :

- Θάνατος του δικαιούχου ή του διαδόχου της γεωργικής εκμετάλλευσης.
- Ανικανότητα του κατόχου της γεωργικής εκμετάλλευσης να ασκήσει τη γεωργική δραστηριότητα για χρονικό διάστημα μέχρι και τρία χρόνια.
- Σοβαρή φυσική καταστροφή που επηρεάζει σημαντικά την παραγωγή της γεωργικής εκμετάλλευσης.

Π4.

ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΑΞΟΝΑ 1

Οι διάδοχοι του προγράμματος της Πρόωρης Συνταξιοδότησης έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης κατά προτεραιότητα, στα μέτρα των Αξόνων 1 και 3 του Ε.Π. Γεωργίας, που αναφέρονται σε « Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις σε επίπεδο αγροτικής εκμετάλλευσης » και στη « Βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού » αντίστοιχα.

Σε περίπτωση που η γεωργική εκμετάλλευση στο σύνολό της παραχωρείται σε διάδοχο γεωργό από περισσότερους του ενός γεωργούς, τότε η καταβαλλόμενη αποζημίωση περιορίζεται στο ποσό που προβλέπεται για ένα αποχωρούντα γεωργό. Για την εφαρμογή του προγράμματος, η επαρκής επαγγελματική κατάρτιση των διαδόχων γεωργών αποδεικνύεται εφόσον ισχύει μία από τις παρακάτω προϋποθέσεις:

1. Διαθέτουν πιστοποιητικό ή τίτλο σπουδών Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (Τ.Ε.Σ.) ή Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (Τ.Ε.Ε.) εποπτείας Υπ. Γεωργίας ή Πρακτικών Γεωργικών Σχολείων ή Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) αρμοδιότητας του Υπουργείου Γεωργίας ή άλλων ισοτίμων σχολών εξωτερικού.

2. Έχουν εμπειρία απασχόλησης στη γεωργία τουλάχιστον ενός (1) έτους, η οποία αποδεικνύεται με σχετική βεβαίωση Αγροτικού Συλλόγου ή Γεωργικού Συνεταιρισμού ή Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης__